

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0
กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

อัจฉริยาพร คันธมาลาเจริญ

ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางผังเมืองและสภาพแวดล้อม
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2564

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0
กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางผังเมืองและสภาพแวดล้อม

สำนักบริหารและพัฒนาระบบราชการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2564

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0
กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

อัจฉริยาพร คันธมาลาเจริญ

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวางแผนผังเมืองและสภาพแวดล้อม

พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก .....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลักขณา สัมมานิติ)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ดวงธิดา)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิกร มหาวัน)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

ประธานอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร .....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิกร มหาวัน)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการรับรองแล้ว .....

(รองศาสตราจารย์ ดร.ญาณิน โอภาสพัฒนกิจ)

รองอธิการบดี ปฏิบัติการแทน

อธิการบดี มหาวิทยาลัยแม่โจ้

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

ชื่อเรื่อง	การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0 กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อผู้เขียน	นางสาวอัจฉริยาพร คันธมาลาเจริญ
ชื่อปริญญา	การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนผังเมืองและ สภาพแวดล้อม
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลักขณา สัมมานิติ

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0 กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ คือ วิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกุดช้าง, วิเคราะห์ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกุดช้าง, วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของตำบลกุดช้าง และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0 พื้นที่ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยโดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารงานวิจัยหรือแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบริบทของชุมชนในพื้นที่ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ รวบรวมข้อมูลจากการศึกษาด้วยโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System : GIS) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์ ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด โดยแบบสัมภาษณ์ทางลึก (In-depth Interview)

ผลวิจัยพบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวของพื้นที่ตำบลกุดช้าง ประกอบด้วยรูปแบบการท่องเที่ยว 3 รูปแบบ ได้แก่ 1.รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท 1.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ 1.2 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร 2.รูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งวัฒนธรรม และ 3.รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท 3.1 การท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา 3.2 การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวในพื้นที่ของตำบลกุดช้างที่มีศักยภาพสูง ได้แก่ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยและกีฬา รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ ตามลำดับ เนื่องจากมีกิจกรรมการล่องแพและกิจกรรมจากการดูแลช้างหรือปางช้าง เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจ มีการเข้าถึงที่สะดวก และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ร้านอาหาร การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ก็พบมากเช่นเดียวกัน มีการ

สร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ ช่วยส่งเสริมให้การท่องเที่ยวทั้งสองรูปแบบกลายเป็นการท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในกลุ่มของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ แต่การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์นั้นไม่พบการสร้างเครือข่ายระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน หน่วยงานส่วนภาครัฐมีที่ความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจึงมีการสนับสนุนให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวระหว่าง นักท่องเที่ยว ชุมชน และผู้ประกอบการผ่านการประชาสัมพันธ์ผ่านเพจ Facebook และสร้างกิจกรรมเพื่อการพัฒนาความร่วมมือในการสร้างการท่องเที่ยว 4.0 ในพื้นที่

ดังนั้นปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวจึงประกอบด้วย การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ และส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวบนสื่อสังคมออนไลน์ที่สามารถเชื่อมโยงกลุ่มนักท่องเที่ยวกับ ชุมชนและผู้ประกอบการ ให้สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เท่าเทียมกัน

คำสำคัญ : ทรัพยากรการท่องเที่ยว , การพัฒนา , ศักยภาพ , การท่องเที่ยว 4.0

Title	DEVELOPMENT OF TOURISM POTENTIAL FOR TOURISM 4.0 CASE STUDY OF KUEDCHANG SUB DISTRICT, MAE TAENG, CHIANG MAI
Author	Miss Artchariyaporn Kantamalajoen
Degree	Master of Urban and Regional Planning in Environmental and Urban Planning
Advisory Committee Chairperson	Assistant Professor Dr. Luxana Summaniti

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) analyze tourism resources in Kuet Chang Sub-district; 2) analyze the need for participation of involving people in tourism development in Kuet Chang Sub-district 3) analyze the factors that affect potential development of tourism in Kuet Chang Sub-district and 4) provide the guidance on the potential development of tourism with the concept of the Tourism 4.0 in Kuet Chang Sub-district, Mae Taeng District, Chiang Mai Province.

Qualitative data was obtained from different sources including literature reviews, reliable information resources about the contexts in the area, the use of GIS (Geographic Information System) programs, and in-depth interviews with involving people.

The results showed that there were 3 different types of tourism in the area including 1. natural based tourism is divided into 2 categories 1.1 Ecotourism 1.2 Agro tourism 2. cultural based tourism and 3. special interest tourism are divided into 2 categories 3.1 Adventure travel and sports tourism 3.2 Health tourism. Particularly, there was a big potential for the development of adventure and sport tourism followed by eco-tourism in the area due to the fact that there were many interesting activities such as rafting, elephant visit or elephant sanctuary. These activities were attractive, because the places were easy to access combined with convenient facilities such as accommodations, shops, and restaurants. Moreover,

public relations through online social media was found common and regular in cooperation with a strong and efficient network between local entrepreneurs and tourists. Because of these reasons, both types of tourism were famous among both Thai and foreign tourists. However, there was still a lack of online network between tourists and community, the government agencies should support the community more in creating online network among tourists, community and entrepreneurs through online public relations by the use of facebook pages and creating more activities to cooperatively develop the Tourism 4.0 in the area.

The factors affecting tourism development in Kuet Chang Sub-district included promoting more tourist attractions, enhancing the development of the use of social media for involving people together with promoting the development of online tourism networks through social media to easily connect tourists, community and entrepreneurs together for equal cooperative development of tourism

Keywords : Tourism Resources Development (Development) potential Potential
Tourism 4.0

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นผลงานที่ผู้วิจัยได้ทุ่มเทความตั้งใจ ความเพียร กำลังกายและกำลังใจ จนกระทั่งสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยได้รับความอนุเคราะห์ คำแนะนำและความช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งขอขอบพระคุณท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลักษณา สัมมานิธิ ซึ่งเป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้สละเวลาอันมีค่า ให้ความรู้ คำแนะนำ และคำปรึกษาตลอดจนให้ความดูแลและเอาใจใส่เป็นอย่างดี จนงานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้เป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อประพรรณณ์ คันธมาลาเจริญ คุณแม่ณัฏฐ์ คันธมาลาเจริญ และครอบครัว ที่ให้การเลี้ยงดูอบรม ส่งเสริมการศึกษา เป็นกำลังใจที่ดี ให้การสนับสนุนทั้งในด้านการเรียนและการดำเนินชีวิต ให้คำปรึกษา จนทำให้ผู้จัดทำวิทยานิพนธ์ประสบความสำเร็จในการเรียน

ขอบคุณองค์การบริหารส่วนตำบลกุดช้างที่เอื้อเฟื้อข้อมูลต่างๆเป็นอย่างดี

ขอบคุณ คุณกัญญะวีใจเมือง คุณพงศ์วิชัย กันทะวงค์ ที่ให้ความช่วยเหลือตลอดจนให้คำปรึกษา

อัจฉริยาพร คันธมาลาเจริญ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ซ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ท
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	3
1.4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่.....	3
1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	4
1.5 นิยามศัพท์.....	4
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร.....	6
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	6
2.1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว.....	6
2.1.2 รูปแบบการท่องเที่ยว.....	7
2.1.3 องค์ประกอบการท่องเที่ยว.....	13
2.1.4 ประเภทของการท่องเที่ยว.....	14
2.1.5 แนวคิดการท่องเที่ยว 4.0.....	15

2.1.6 แนวคิดของการจัดนำเที่ยว	20
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับชุมชน	21
2.2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน	21
2.2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับชุมชน	23
2.2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงชุมชน	27
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	29
2.3.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม	29
2.3.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	31
2.3.3 กระบวนการมีส่วนร่วม	32
2.3.4 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	34
2.3.5 การจัดการการมีส่วนร่วม	35
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	39
2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย (Research Conceptual Framework)	47
บทที่ 3 วิธีการดำเนินวิจัย	48
3.1 วิธีการรวบรวมข้อมูลดำเนินงานวิจัย	48
3.1.1 แหล่งข้อมูล	48
3.1.2 วิธีการรวบรวมข้อมูล	48
3.2 เครื่องมือในการวิเคราะห์	49
3.3 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	50
บทที่ 4 ผลการวิจัย	52
4.1 บริบทการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	52
4.1.1 ประวัติความเป็นมา	52
4.1.2 ลักษณะพื้นที่และภูมิประเทศ	56
4.1.3 ลักษณะสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ	60

4.1.4 การเดินทางเข้าถึงตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	70
4.1.5 ลักษณะประชากร สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ.....	71
4.1.6 แผนและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	83
4.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งสนับสนุนการท่องเที่ยวของตำบลกี้ดช้าง	86
4.2.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลกี้ดช้าง.....	86
4.2.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวตำบลกี้ดช้าง.....	107
4.2.3 แผนการพัฒนาและนโยบายที่สนับสนุนด้านการท่องเที่ยวของตำบลกี้ดช้าง.....	119
4.3 เครือข่ายการท่องเที่ยว 4.0 ตำบลกี้ดช้าง ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Socialnomics)	128
4.3.1 ชุมชนหรือเครือข่ายสื่อออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว.....	128
4.3.2 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเอกชน/คนในชุมชน และกลุ่มที่เกี่ยวข้อง (The Overall Social Interactions).....	148
4.4 แนวคิดของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว	150
4.4.1 กลุ่มผู้นำชุมชน	150
4.4.2 กลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่	151
4.4.3 กลุ่มผู้ประกอบการกลุ่มบริษัททัวร์.....	152
4.5 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว.....	154
4.5.1 บริบทพื้นที่ของตำบลกี้ดช้างที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว	154
4.5.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	155
4.5.3 องค์ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกี้ดช้าง	156
4.5.4 การใช้สื่อออนไลน์เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว	156
4.5.5 ความต้องการของผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว	157
4.6 ทรัพยากรและการท่องเที่ยว 4.0 ของพื้นที่ตำบลกี้ดช้าง	158
บทที่ 5 สรุปการวิจัยและอภิปรายผล	159
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	159

5.1.1	บริบทการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกีดช้าง	159
5.2.2	ความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบล กีดช้าง	161
5.3.3	ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว 4.0 ในพื้นที่ตำบลกีดช้าง	163
5.3.4	ศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0 ในพื้นที่ตำบลกีดช้าง.....	165
5.2	อภิปรายผล	165
5.3	ข้อเสนอแนะ	169
5.3.1	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	169
5.3.2	ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป	170
	บรรณานุกรม.....	171
	ประวัติผู้วิจัย.....	174

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	สรุปการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการทบทวนวรรณกรรม.....	45
ตารางที่ 2	สภาพปัญหาของดิน ตำบลกี้ดช้าง อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่ 2549	60
ตารางที่ 3	สมบัติของดิน ตำบลกี้ดช้าง อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่	61
ตารางที่ 4	การใช้ประโยชน์ที่ดิน ตำบลกี้ดช้าง อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่ 2549	67
ตารางที่ 5	อัตราเติบโตประชากรในพื้นที่หมู่บ้านของตำบลกี้ดช้าง ในปี 2559 เปรียบเทียบ ปี 2562	71
ตารางที่ 6	การกระจายจำนวนของประชากรในพื้นที่หมู่บ้านของตำบลกี้ดช้าง ในปี 2562	72
ตารางที่ 7	การกระจายของครัวเรือนในพื้นที่หมู่บ้านของตำบลกี้ดช้าง ในปี 2562	73
ตารางที่ 8	โครงสร้างช่วงอายุของประชากร ปี 2559.....	73
ตารางที่ 9	วัฒนธรรมประเพณีและงานประจำปี	77
ตารางที่ 10	แผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2561 – 2564).....	83
ตารางที่ 11	วิสัยทัศน์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่	84
ตารางที่ 12	กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ (ecotourism).....	91
ตารางที่ 13	กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro tourism).....	95
ตารางที่ 14	กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (cultural tourism)	98
ตารางที่ 15	กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา (Adventure travel and Sports tourism).....	101
ตารางที่ 16	กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health tourism).....	105
ตารางที่ 17	การคมนาคมตำบลกี้ดช้าง อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่.....	113
ตารางที่ 18	สื่อสังคมออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ (ecotourism).....	128
ตารางที่ 19	สื่อสังคมออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro tourism)	132
ตารางที่ 20	สื่อสังคมออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (cultural based tourism)	133

ตารางที่ 21 สื่อสังคมออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา (Adventure travel and Sports tourism)..... 134

ตารางที่ 22 สื่อสังคมออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health tourism)..... 139

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	กระบวนการเกิดของชุมชน.....	26
ภาพที่ 2	กรอบแนวคิดของการวิจัย	47
ภาพที่ 3	ขั้นตอนการวิจัย.....	51
ภาพที่ 4	พระบรมราชานุสาวรีย์สามกษัตริย์ของผู้สร้างเวียงเชียงใหม่	52
ภาพที่ 5	แผนที่เมืองนครเชียงใหม่ พ.ศ. 2466 ของมิชชันนารีอเมริกัน เพรสไบทีเรียน.....	53
ภาพที่ 6	แผนที่ระดับจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่แตง ตำบลกี้ดช้าง	55
ภาพที่ 7	เส้นชั้นระดับตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	58
ภาพที่ 8	สภาพภูมิประเทศตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่.....	59
ภาพที่ 9	แผนที่สถานสภาพทรัพยากรที่ดิน ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (2549)..	62
ภาพที่ 10	แผนที่แสดงลักษณะแหล่งน้ำ ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (2549).....	65
ภาพที่ 11	การใช้ประโยชน์ที่ดิน ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ 2549	68
ภาพที่ 12	แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (2549).....	69
ภาพที่ 13	เส้นทางคมนาคมการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวตำบลบ้านช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่.....	70
ภาพที่ 14	รูปแบบจำนวนแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละหมู่บ้าน	88
ภาพที่ 15	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ (ecotourism).....	94
ภาพที่ 16	การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro tourism).....	97
ภาพที่ 17	การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (cultural tourism).....	100
ภาพที่ 18	การท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา (Adventure travel and Sports tourism).....	104
ภาพที่ 19	การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health tourism).....	106
ภาพที่ 20	สื่อโทรทัศน์และYouTubeกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	109
ภาพที่ 21	กิจกรรมสืบสานการทำบุญชุมนุมเทวดาบูชาสิ่งศักดิ์ "กี้ด" และสืบชะตาหลวงหมู่บ้าน ..	110
ภาพที่ 22	เส้นทางคมนาคมภายในตำบลบ้านช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	115

ภาพที่ 23 สิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวภายในตำบลบ้านช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่.....	118
ภาพที่ 24 กิจกรรมการแข่งขันวิ่งเทรล Chiangmaitrailwalker2020 "วิ่งรักษ์ป่า ค้นหาวิถีท่องเที่ยวชุมชน".....	127
ภาพที่ 25 บริบทการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลก๊อตช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	127
ภาพที่ 26 เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จากสถานที่ท่องเที่ยว	143
ภาพที่ 27 ตัวอย่างการใช้ Keyword Based Marketing เพื่อทำการตลาดท่องเที่ยว 4.0.....	145
ภาพที่ 28 การสื่อสารการตลาดแบบ 4.0 ในพื้นที่ตำบลก๊อตช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ...	147
ภาพที่ 29 การใช้เครือข่ายออนไลน์ในพื้นที่ตำบลก๊อตช้าง	161
ภาพที่ 30 แนวคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว	163
ภาพที่ 31 การพัฒนาการท่องเที่ยว 4.0 พื้นที่ตำบลก๊อตช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	169

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการสำคัญที่สามารถนำเงินตราเข้าประเทศได้เป็นจำนวนมากและมีผลต่อการพัฒนาประเทศการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจังโดยเน้นคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวปลอดภัย ให้มีสะอาด และพึงพอใจรูปแบบของการเดินทางมีแรงจูงใจเพื่อการพักผ่อน การศึกษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ตลอดจนปัจจัยเบี่ยงเบนการเดินทางท่องเที่ยวอันอาจก่อให้เกิดการต้านทานการเดินทางท่องเที่ยวไปในประเทศที่ไม่ปฏิบัติตามกระแสนิยมของโลก เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวให้กับประเทศของตน และสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เห็นได้ชัดว่าประเทศต่างๆทั่วโลกให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยกลไกการส่งเสริมหลากหลายรูปแบบ เพื่อมุ่งหมายให้มีนักท่องเที่ยวเข้าสู่ประเทศมากขึ้น เป็นเหตุให้การท่องเที่ยวกลายเป็นอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดของโลก

การท่องเที่ยว ยังเป็นเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย นอกจากนำรายได้มาสู่ประเทศอย่างมากในแต่ละปีแล้ว ภาคการท่องเที่ยวยังเป็นภาคที่มีศักยภาพในการฟื้นตัวได้เร็วที่สุดเมื่อเทียบกับภาคอุตสาหกรรมและภาคการเกษตรจากฐานทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ ทำให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายอันดับต้นที่นักท่องเที่ยวต้องการมาเยี่ยมเยือน โดยในปีพ.ศ. 2560 การท่องเที่ยวของไทยเติบโตอย่างต่อเนื่อง มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามากว่า 35 ล้านคน สร้างรายได้กว่า 1.8 ล้านล้านบาท โดยมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเดินทางมายังประเทศไทย 20,441,682 คน รายได้รวมจากการท่องเที่ยว 1,486 พันล้านบาท เป็นรายได้จากการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย 1,033 พันล้านบาท และรายได้จากการท่องเที่ยวของชาวไทยที่เที่ยวกายในประเทศ 453 พันล้านบาท (ประชาชาติธุรกิจ, 2560)

เช่นเดียวกันแนวทางการพัฒนาประเทศไทยของการท่องเที่ยว 4.0 หรือ “Tourism 4.0” นับเป็นรูปแบบใหม่แห่งการสร้างความยั่งยืนสำหรับการท่องเที่ยวที่สร้างมิติใหม่ของการท่องเที่ยวในมุมมองสินค้า (Product) เป็นการปรับสู่การให้คุณค่าแหล่งท่องเที่ยว (Place) จากการสร้างสัญลักษณ์ (Brand) เปลี่ยนสู่การสร้างอัตลักษณ์ (Identity) ในวิถีไทยที่แตกต่าง เพื่อเปิดโอกาสในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนระดับท้องถิ่น เน้นการสร้างสรรคต่อยอดสิ่งที่ท้องถิ่นมีอยู่ ซึ่งถือเป็นการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจภายในประเทศและชุมชนในท้องถิ่นได้ต่อไป (กรุงเทพธุรกิจ, 2560)

จังหวัดเชียงใหม่ เป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศในการเดินทางมาท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2559 มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย

และชาวต่างประเทศ เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ประมาณ 9.6 ล้านคน เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย 6.8 ล้านคนและต่างประเทศ 2.8 ล้านคน โดยตลอด 5 ปี มีกลุ่มนักท่องเที่ยวอายุระหว่าง 17 - 35 ปีที่อยู่ในวัยทำงาน และชอบการท่องเที่ยวแบบทำทนาย รวมทั้งกลุ่มที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวเชิงกีฬา การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณี ส่วนหนึ่งของกลุ่มนักท่องเที่ยวมีจุดหมายที่อำเภอแม่แตงที่ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของจังหวัดเชียงใหม่ มีเขตการปกครองทั้งหมด 13 ตำบล โดยมีตำบลก๊าดช้างเป็นตำบลหนึ่งที่มีสถานที่ท่องเที่ยวมากมายที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ ลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสลับซับซ้อน พื้นที่ส่วนใหญ่หนึ่งภูเขาอยู่ในเขตป่าสงวน มีพื้นที่ราบบางส่วนบ้านเรือนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำและอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง มีแม่น้ำสำคัญที่ไหลผ่าน ได้แก่ แม่น้ำแดงซึ่งมีต้นน้ำที่ชุมชนใช้ประโยชน์อยู่ในเขตอำเภอเวียงแหงไหลผ่านอำเภอเชียงดาวและอำเภอแม่แตง โดยไหลผ่านเขตตำบลก๊าดช้าง รวมระยะทางประมาณ 45 กิโลเมตร ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

ตำบลก๊าดช้างเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของทรัพยากรที่เด่นชัด ทั้งน้ำตก แม่น้ำป่าไม้ อยู่ในเขตที่อากาศดี การคมนาคมสะดวก ไกลจากเชียงใหม่ไม่มากซึ่งแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวเข้ามากว่า 4 แสนคนต่อปี โดยถือเป็นเส้นทางแห่งแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมมีกิจกรรมหลายประเภทที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งต่างถิ่นและต่างชาติให้มาเที่ยว สามารถแบ่งเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงผจญภัยและกีฬา อาทิ ปางช้าง การล่องแพ กิจกรรมเดินป่า ปั่นจักรยานเสือภูเขา 2) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อาทิ ชมวิถีชีวิตชาวไทยภูเขาวัดพระธาตुरอยพระหัตถ์ อนุสาวรีย์พระนเรศวร 3) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร อาทิ ไร่และไม้ผลเมืองหนาว ไร่ชา กาแฟ เมี่ยง 4) แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์ อาทิ อุทยานแห่งชาติน้ำตก แหล่งอนุรักษ์พันธ์ปลา ศูนย์อภิบาลช้าง 5) แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อาทิ หมู่บ้านสมุนไพรนวดแผนไทย อบสมุนไพรไทย นอกจากนี้ยังมีสถานที่พักตากอากาศและโฮมสเตย์

เห็นได้ว่าความหลากหลายของทรัพยากรการท่องเที่ยวตำบลก๊าดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นส่วนหนึ่งของศักยภาพการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ภายใต้เงื่อนไขปัจจัยบริบทของพื้นที่สังคม วัฒนธรรมของชุมชน และเศรษฐกิจ ตลอดจนคนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในภาคส่วนต่างๆ ดังนั้นจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจ ประเด็นการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0 กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลก๊าดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีคำถามวิจัยที่ว่า การท่องเที่ยวของตำบลก๊าดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างไร มีสาเหตุและปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางของการท่องเที่ยวที่เหมาะสมมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เพื่อรับมือกับการท่องเที่ยวยุคใหม่ ยุคเศรษฐกิจดิจิทัลอย่างสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามแนวทางการท่องเที่ยว 4.0

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วิเคราะห์บริบทการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
2. วิเคราะห์ความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
3. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
4. เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0 พื้นที่ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
2. ทราบความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องของตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
3. ทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
4. ผลการวิจัยเกิดประโยชน์และความเข้าใจต่อการเตรียมความพร้อมของชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยว 4.0 ตลอดจนนำไปใช้ในการวางแผน เป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม มีความยั่งยืนและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พื้นที่ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีเนื้อที่ประมาณ 306.25 ตารางกิโลเมตร หรือ 191,406.25 ไร่ อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของตัวเมืองเชียงใหม่ ห่างจากอำเภอเมืองเชียงใหม่ 64 กิโลเมตร และตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของที่ว่าการอำเภอแม่แตง อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอแม่แตง 24 กิโลเมตร รวมทั้งหมด 8 หมู่บ้าน คือ บ้านเมืองกี้ด บ้านแม่ตะมาน บ้านสบกาย บ้านต้นขาม บ้านห้วยน้ำดัง บ้านทุ่งละคร บ้านป่าข้าวหลาม และบ้านผาปู่จอม

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาครอบคลุมการศึกษาในด้านต่างๆ ดังนี้

1) การวิเคราะห์บริบทของพื้นที่ ตำบลกีดช้างมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สภาพแวดล้อมเชิงพื้นที่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรมและสังคม ด้านการเมืองและกฎหมาย และด้านเทคโนโลยี

2) การวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งสนับสนุนมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ การท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา (Adventure travel and Sports tourism) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Ethnic tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro tourism) การท่องเที่ยวนิเวศและอนุรักษ์ (Ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health tourism) รวมถึงสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐาน (สาธารณูปโภค, สาธารณูปการ) การเข้าถึง (Accessibility) แผนและนโยบายที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

3) การวิเคราะห์การท่องเที่ยว 4.0 ตำบลกีดช้างมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติการรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น การจัดกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยว การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดการด้านสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว สื่อสังคมออนไลน์ (Socialnomics) ชุมชนหรือเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ (Social Platforms) รูปภาพ บล็อกและวิดีโอ (Social Content) การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเอกชน/คนในชุมชน และกลุ่มอื่นๆ (The Overall Social Interactions) รวมถึงแผนและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

4) การวิเคราะห์ความต้องการมีส่วนร่วมภายในชุมชนในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การริเริ่มพัฒนาด้านการจัดการการตลาด กิจกรรมการท่องเที่ยว และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว การวางแผนในการพัฒนาการดำเนินการจากภาคีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเอกชน/คนในชุมชน และกลุ่มอื่นๆการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา การประเมินผลการพัฒนา

1.5 นิยามศัพท์

การท่องเที่ยว 4.0 ของการวิจัยนี้ หมายถึง การนำเอานวัตกรรมเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ช่วยในการท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้ให้บริการหรือนักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวได้ง่ายและรวดเร็ว รวมถึงการยกระดับการแข่งขันของตลาดการท่องเที่ยวภายในประเทศให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ทรัพยากรการท่องเที่ยว ของการวิจัยนี้ หมายถึง สถานที่ที่สร้างกิจกรรมความบันเทิงและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวร่วมสนุกหรือพักผ่อนหย่อนใจในความหลากหลายของการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ อาทิ การท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา (Adventure travel and Sports tourism) การ

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Ethnic tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro tourism) การท่องเที่ยว
นิเวศอนุรักษ์ (Ecotourism) และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health tourism)

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การวิจัยในส่วนนี้เป็นการค้นคว้า รวบรวม และทำความเข้าใจแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและมีประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อแสดงถึงพัฒนาการของแนวคิดทฤษฎี รวมถึงใช้เป็นฐานความรู้และแนวทางในการทำการวิจัยได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมบนพื้นฐานของแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเพื่อใช้ในการกำหนดตัวแปรต่างๆ ในแบบจำลอง อันนำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยที่เหมาะสม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับชุมชน
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย (Research Conceptual Framework)

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

2.1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

แนวคิดด้านการท่องเที่ยวโดย (McIntos W . Robert และ Charles R Goeldner, 1986) ได้ให้ความหมายของคำว่า “การท่องเที่ยว (Tourism)” หมายถึง ผลรวมของปรากฏการณ์ต่างๆ และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับธุรกิจและบริการต่างๆ รวมทั้งรัฐบาลประเทศเจ้าภาพและประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องอยู่ในกิจกรรมหรือกระบวนการในการดึงดูดด้วยการต้อนรับที่อบอุ่นเปี่ยมไมตรีจิต นักท่องเที่ยวหรือแขกผู้มาเยือน

บุญเลิศ (2548) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นเรื่องของการเดินทาง (Travel) แบบชั่วคราวและต้องสมัครใจ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน การศึกษาศาสนา กีฬา เยี่ยมญาติมิตร ติดต่อกิจ การประชุมสัมมนา

ในขณะเดียวกัน วรรณา (2546) ได้อธิบายถึงความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นการที่คนเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ และตลอดระยะเวลาการเดินทางได้มีกิจกรรมต่างๆเกิดขึ้น เช่น การไปเที่ยวชมสถานที่ที่สวยงามหรือทัศนียภาพน่าสนใจ หรือเดินซื้อสินค้าต่างๆ เป็นต้น

นอกจากนั้น (Mill และ Christie Robert) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นการจัดการกิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความประทับใจในการให้บริการและการสร้างความพึงพอใจให้กับแหล่งนักท่องเที่ยวจากแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่

ศศิชา (2562) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community - Based Tourism) คือ การท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมโดยเป็นการท่องเที่ยวที่คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังเน้นถึงการสร้างศักยภาพของคนในชุมชนนั้นๆ ด้วย เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริมที่เข้ามาสนับสนุนอาชีพหลักหรือวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนโดยไม่เป็นการทำลายวิถีชีวิตเดิมหรือทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่เดิม การท่องเที่ยวโดยชุมชนเกิดจากความร่วมมือกันของคนในชุมชน ดังนั้นผลประโยชน์ต่างๆ ที่ได้รับจะกลับเข้าสู่ชุมชนโดยตรง เพื่อพัฒนาและดูแลชุมชนรวมถึงทรัพยากรต่างๆ ของชุมชน และสิ่งเหล่านั้นจะคืนกลับให้คนทุกคนในชุมชนในขณะที่การท่องเที่ยวชุมชนผลประโยชน์ที่ได้ส่วนใหญ่จะคืนกลับสู่ผู้ประกอบการรายนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านรายได้ หรือการพัฒนาดูแลต่าง ๆ ซึ่งหากจะคืนกลับสู่ชุมชนก็อาจจะขึ้นอยู่กับทำให้ความสำคัญของแต่ละผู้ประกอบการนั้น ๆ

จากความหมายที่นักวิชาการข้างต้นได้เสนอไว้เป็นทั้งเชิงนิยามในมุมมองของนักท่องเที่ยว และมุมมองของผู้ประกอบการหรือกลุ่มคนในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งสามารถสร้างข้อสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่จะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ให้มีความรู้สึกประทับใจในแหล่งสถานที่ท่องเที่ยวและการได้รับบริการที่มีคุณภาพจากผู้ให้บริการในธุรกิจการท่องเที่ยวการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมใหญ่ที่มีองค์ประกอบเป็นอุตสาหกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมจำนวนมาก ได้แก่ อุตสาหกรรมการขนส่ง อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม อุตสาหกรรมที่พักแรม อุตสาหกรรมนันทนาการ อุตสาหกรรมการผลิตสินค้าและบริการข้างเคียง

2.1.2 รูปแบบการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้แบ่งรูปแบบการท่องเที่ยวตามความสำคัญและสภาพแวดล้อม ได้ 12 ประเภท ดังนี้

1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : (Eco-tourism) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะทางธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น โดยอาจมีเรื่องราวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องโดย การจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งนั้น จะต้องมีการบูรณาการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งมีกิจกรรมที่ส่งเสริม ให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศนั้น มีการจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

2) แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะวิทยาการ (Arts and Sciences Educational Attraction Standard) : หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมที่สามารถตอบสนองความสนใจพิเศษของ

นักท่องเที่ยว ซึ่ง มีรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ชัดเจนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบใหม่ที่เกิดขึ้น แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้สามารถเพิ่มเติมได้อีกมากมายตามความนิยมของคนในแต่ละยุคสมัย เมื่อมีการระบุดังกล่าว กิจกรรมต่างๆ สามารถให้ความรู้และดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ปัจจุบันมีปรากฏอยู่หลายๆ แห่ง ตัวอย่าง เช่น พิพิธภัณฑ์เฉพาะทาง แหล่งท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ อุทยานธรรมชาติและเทคโนโลยี และ MICE (Meeting & Incentives & Conventions & Exhibitions) เป็นต้น

3) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์(Historical Attraction) : หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศาสนา รวมถึง สถานที่หรืออาคาร สิ่งก่อสร้างที่มีอายุเก่าแก่หรือเคยมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ เช่น โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณ กำแพงเมือง คูเมือง พิพิธภัณฑ์ วัด ศาสนสถาน และสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะและสถาปัตยกรรม

4) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ : (Natural Attraction) หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ อาจจะเป็นความงดงามตามสภาพธรรมชาติ ความแปลกตาของสภาพธรรมชาติ สัตว์ป่าที่สำคัญทางธรณีวิทยาและภูมิศาสตร์อันเป็นเอกลักษณ์หรือเป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นๆ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ที่มีลักษณะพิเศษ (Special Environmental Features) หรือสภาพแวดล้อมที่มีคุณค่าทางวิชาการก็ได้

5) แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ : (Recreational Attraction) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อการพักผ่อนและเสริมสร้างสุขภาพ ให้ความสนุกสนาน รื่นรมย์ บันเทิง และการศึกษาหาความรู้ แม้ไม่มีความสำคัญในแง่ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม แต่มีลักษณะเป็นแหล่งท่องเที่ยวร่วมสมัย ตัวอย่างเช่น ย่านบันเทิงหรือสถานบันเทิง สวนสัตว์ สวนสนุก และสวนสาธารณะลักษณะพิเศษ สวนสาธารณะ และสนามกีฬา

6) แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attraction) : หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษได้สร้างสมและถ่ายทอดเป็นมรดกสืบต่อกันมา แหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ประกอบด้วย งานประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน การแสดงศิลปวัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง การแต่งกาย ภาษา ชนเผ่า เป็นต้น ตัวอย่างของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทยในประเภทนี้ ได้แก่ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก งานแสดงของช้างจังหวัดสุรินทร์ งานร่มบ่อสร้าง ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น

7) แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ : ในการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานสำหรับแหล่งท่องเที่ยว น้ำพุร้อนธรรมชาติ มีจุดประสงค์เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำพุร้อน ธรรมชาติอย่างชัดเจน โดยเน้นในด้านการกำหนดมาตรฐานที่จำเป็นสำหรับการ

บริการต่างๆ เนื่องจากการท่องเที่ยวประเภทนี้จะต้องคำนึงถึงด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว เป็นสำคัญ และต้องไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากน้ำพุร้อนจัดเป็น แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติประเภทหนึ่ง ซึ่งหากไม่มีการกำหนดมาตรฐานที่ชัดเจน การดำเนิน กิจกรรมการท่องเที่ยวใดๆ อาจส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติได้ นอกจากนี้การจัดทำ เกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพน้ำพุร้อนธรรมชาติ ยังมีเป้าหมายเพื่อให้หน่วยงานที่ รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวได้นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวของ ตนและยังสามารถใช้เป็นข้อมูลที่สำคัญเพื่อประกอบการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว รวมทั้งเป็นการ เพิ่มมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ น้ำพุร้อนธรรมชาติของประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับทั้งใน และต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น

8) แหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาด (Beach Attraction) : หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการ ท่องเที่ยว โดยมีชายหาดเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน มีวัตถุประสงค์เพื่อ ความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติและอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษา หาความรู้เข้าไปด้วย ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นบริเวณชายหาด ได้แก่ การเล่นน้ำ การ อาบแดด กีฬาทางน้ำ การนั่งพักผ่อน รับประทานอาหาร เป็นต้น

9) แหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก : สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีน้ำตกเป็น ทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและ นันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติและอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาหาความรู้เข้าไปด้วย ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในแหล่งน้ำตก ได้แก่ การว่ายน้ำ การนั่งพักผ่อน รับประทานอาหาร การเดินสำรวจน้ำตก การล่องแก่งการดูนกและการตกปลา เป็นต้น

10) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ : สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีถ้ำ เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวที่มาเยือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลิน และนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติและอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาหาความรู้เข้าไป ด้วย ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ ได้แก่ การเข้าชมบรรยากาศและ หินงอกหินย้อยภายในถ้ำ การศึกษาด้านโบราณคดีของมนุษย์ยุคต่างๆ ที่เคยอาศัยในถ้ำ การนมัสการ พระพุทธรูป การให้อาหารสัตว์ การปิกนิกและรับประทานอาหาร เป็นต้น

11) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทเกาะ : การประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว ประเภทเกาะสามารถแบ่งได้เป็น 3 องค์ประกอบ ซึ่งมีจำนวน ตัวชี้วัดทั้งหมด 47 ตัวชี้วัด โดยแต่ละ ตัวชี้วัดมีค่าคะแนนสูงสุดเท่ากับ 5 คะแนน จึงมีค่าคะแนนรวมทั้งสิ้น 235 คะแนน โดยการให้คะแนน จะให้ความสำคัญกับองค์ประกอบคุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลายมากที่สุด เนื่องจากเป็นแรงดึงดูดใจสำคัญสำหรับให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยว ส่วน

องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการมีความสำคัญของคะแนนรองลงมา และองค์ประกอบด้านศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวมีความสำคัญของคะแนนน้อยที่สุด

12) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทแก่ง : แหล่งท่องเที่ยวประเภทแก่ง หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีแก่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน และมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวหลัก ได้แก่ การล่องแก่ง การพายเรือ การพักผ่อน และการเดินป่า ซึ่งอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาธรรมชาติเข้าไปด้วย ได้แก่ การดูนก การสำรวจธรรมชาติ การศึกษาพันธุ์พืชต่างๆ เป็นต้น

รูปแบบการท่องเที่ยวที่มีการจัดประเภทหลัก ๆ ไว้ 3 ประเภท 18 รูปแบบ (UNWTO, 2015) ดังนี้

1) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (natural based tourism) ประกอบด้วย

1.1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

1.2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (marine ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเล โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

1.3) การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (geo-tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่เป็นหินผา ลานหินทราย อุโมงค์โพรง ถ้ำน้ำลอด ถ้ำหินงอกหินย้อย เพื่อดูความงามของภูมิทัศน์ที่มีความแปลกของการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่โลก ศักยภาพของหิน ดิน แร่ต่าง ๆ และฟอสซิล ได้ความรู้ได้มีประสบการณ์ใหม่ บนพื้นฐานการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อการรักษาสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

1.4) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และเลี้ยงสัตว์ เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จและเพลิดเพลินในสวนเกษตร ได้ความรู้มีประสบการณ์ใหม่บนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น

1.5) การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (astrological tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการไปชมปรากฏการณ์ทางดาราศาสตร์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวาระ เช่น สุริยุปราคา ฝนดาว

ตก จันทรูปราคา และการดูดาวจกาศที่ปรากฏในท้องฟ้าแต่ละเดือน เพื่อการเรียนรู้ระบบสุริยจักรวาล มีความรู้ความประทับใจความทรงจำและประสบการณ์เพิ่มขึ้น บนพื้นฐานการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการร่วมกันอย่างยั่งยืน

2) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (cultural based tourism) ประกอบด้วย

2.1) การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (historical tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ เพื่อชื่นชมและเพลิดเพลินในสถานที่ท่องเที่ยว ได้รับความรู้และมีความเข้าใจต่อประวัติศาสตร์และโบราณคดีในท้องถิ่นพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อการรักษาและคุณค่าของสภาพแวดล้อมโดยที่ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

2.2) การท่องเที่ยวชมงานวัฒนธรรมและประเพณี (cultural and traditional tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้น ได้รับความเพลิดเพลินตื่นตาตื่นใจในสุนทรียะศิลป์เพื่อศึกษาความเชื่อ การยอมรับนับถือการเคารพพิธีกรรมต่าง ๆ และได้รับความรู้และมีความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรมมีประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นบนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อการรักษาและคุณค่าของสภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว มีเอกลักษณ์พิเศษ มีความโดดเด่น เพื่อความเพลิดเพลินได้ความรู้ผลงานสร้างสรรค์และภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อรักษาและคุณค่าของสภาพแวดล้อมโดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

2.3) การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (rural tourism / village tourism) หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิต และผลงานสร้างสรรค์ที่มีเอกลักษณ์พิเศษมีความโดดเด่นเพื่อความเพลิดเพลินได้ความรู้ผลงานสร้างสรรค์และภูมิปัญญาพื้นบ้าน มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อรักษาและคุณค่าของสภาพแวดล้อม โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

3) รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (special interest tourism) ประกอบด้วย

3.1) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (health tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมเพื่อการพักผ่อนและเรียนรู้วิธีการรักษาสุขภาพกายใจ ได้รับความเพลิดเพลินและสุนทรียภาพ มีความรู้ต่อการรักษาคุณค่า และคุณภาพชีวิตที่ดี มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยว

ยั่งยืน อนึ่ง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนี้บางแห่งอาจจัดรูปแบบเป็นการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพและความงาม (health beauty and spa)

3.2) การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (edu-meditation tourism) หมายถึง การเดินทางเพื่อทัศนศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากปรัชญาทางศาสนา หาความรู้สัจธรรมแห่งชีวิต มีการฝึกทำสมาธิเพื่อมีประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวบางกลุ่มมุ่งการเรียนรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย เช่น การทำอาหารไทย การนวดแผนไทย รำไทย มวยไทย การช่างและงานศิลปหัตถกรรมไทย รวมถึงการบังคับช้างและเป็นควาญช้าง เป็นต้น

3.3) การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (ethnic tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่วัฒนธรรมของชาวบ้าน วัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยหรือชนเผ่าต่าง ๆ เช่น หมู่บ้านชาวไทยโซ่ง หมู่บ้านผู้ไทย หมู่บ้านชาวกูย หมู่บ้านชาวกะเหรี่ยง หมู่บ้านชาวจีนฮ่อ เป็นต้น เพื่อมีประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

3.4) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (sports tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเล่นกีฬาตามความถนัดความสนใจ ในประเภทกีฬา เช่น กอล์ฟ ดำน้ำ ตกปลา สนุกเกอร์ กระดานโต้คลื่น สกีนํ้า เป็นต้น ได้รับความเพลิดเพลิน ความสนุกสนาน ตื่นเต้น ได้รับความประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น มีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มขึ้น มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

3.5) การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (adventure travel) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีลักษณะพิเศษ ที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวแล้วได้รับความสนุกสนานตื่นเต้น หวาดเสียว ผจญภัย มีความทรงจำความปลอดภัย และได้ประสบการณ์ใหม่

3.6) การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ (home stay & farm stay) หมายถึง นักท่องเที่ยวกลุ่มที่ต้องการใช้ชีวิตใกล้ชิดกับครอบครัวในท้องถิ่นที่ไปเยือนเพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้รับความประสบการณ์ในชีวิตเพิ่มขึ้น โดยมีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นที่ยั่งยืน

3.7) การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (longstay) หมายถึง กลุ่มผู้ใช้ชีวิตในบั้นปลาย หลังเกษียณอายุจากการทำงานที่ต้องการมาใช้ชีวิตต่างแดนเป็นหลัก เพื่อเพิ่มปัจจัยที่ห้าของชีวิตคือ

การท่องเที่ยว โดยเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศเฉลี่ย 3-4 ครั้งต่อปี คราวละนาน ๆ อย่างน้อย 1 เดือน

3.8) การท่องเที่ยวแบบให้รางวัล (incentive travel) หมายถึง การจูงใจให้แก่อำนาจของกลุ่มลูกค้าของบริษัทที่ประสบความสำเร็จ (มีความเป็นเลิศ) ในการขายสินค้าชิ้น ๆ ตามเป้าหมายหรือเกินเป้าหมาย เช่น กลุ่มผู้แทนบริษัทจำหน่ายรถยนต์ผู้แทนบริษัทจำหน่ายเครื่องใช้ไฟฟ้า ผู้แทนบริษัทจำหน่ายเครื่องสำอางค์ จากภูมิภาคหรือจังหวัดต่าง ๆ ที่สามารถขายสินค้าประเภทนั้นได้มากตามที่บริษัทผู้แทนจำหน่ายในประเทศตั้งเป้าหมายไว้เป็นการให้รางวัลและจูงใจให้เที่ยว โดยออกค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าที่พักและค่าอาหารระหว่างการเดินทางให้กับผู้ร่วมเดินทาง เป็นการจูงใจรายการพักร้อนตั้งแต่ 2-7 วัน เป็นรายการนำเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ อาจเป็นรายการนำเที่ยวแบบผสมผสาน หรือรายการนำเที่ยวในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

3.9) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม (MICE หมายถึง M=meeting/I= incentive/C=conference / E=exhibition) เป็นการจูงใจให้แก่อำนาจของลูกค้าของผู้ที่จัดประชุม มีรายการจูงใจนำเที่ยวก่อนการประชุม (pre-tour) และการจูงใจรายการนำเที่ยวหลังการประชุม (post-tour) โดยการจูงใจรายการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ทั่วประเทศ เพื่อบริการให้กับผู้เข้าร่วมประชุมโดยตรงหรือสำหรับผู้ร่วมเดินทางกับผู้ประชุม (สามีหรือภรรยา) อาจเป็นรายการท่องเที่ยววันเดียว หรือรายการท่องเที่ยวพักร้อน 2-4 วัน โดยคิดราคาแบบเหมารวมค่าอาหารและบริการท่องเที่ยว

3.10) การท่องเที่ยวแบบผสมผสานเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่มีผู้จัดการการท่องเที่ยวคัดสรรรูปแบบการท่องเที่ยวที่กล่าวมาแล้วข้างต้น นำมาจูงใจรายการนำเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความแตกต่างระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวในระยะยาว ตั้งแต่ 2-7 วันหรือมากกว่านั้น เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์และเกษตร (eco-agro tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและประวัติศาสตร์ (agro-historical tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย (eco-adventure travel) การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาและประวัติศาสตร์ (geo- historical tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรม (agro-cultural tourism) เป็นต้น

2.1.3 องค์ประกอบการท่องเที่ยว

Collier & Harraway, (1997) มีความเห็นว่า แหล่งท่องเที่ยวจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ หรือ 3As คือ

1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เกิดจากการสถานที่ (Site) หรือเหตุการณ์ (Events) สถานที่อาจเกิดจากธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้น แต่เหตุการณ์ที่น่าประทับใจเกิดจากมนุษย์สร้างเพียงอย่างเดียว

2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) จำเป็นที่จะต้องมีการขนส่ง (Transportation) ซึ่งประกอบด้วยเส้นทาง ยานพาหนะ สถานีและผู้ประกอบการการขนส่ง เพื่อลำเลียงคนและสิ่งของไปยังจุดหมายปลายทาง

3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) หมายถึงบริเวณพื้นที่และโครงสร้างสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ที่สร้างขึ้นรองรับกิจกรรมของผู้มาเยือนและกิจกรรมในการบริหารจัดการพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว การก่อสร้างปัจจัยพื้นฐาน เช่น ระบบขนส่ง ระบบสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภค ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยวเพราะจะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายและเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวด้วย

บุญเลิศ (2542) ได้สรุปเพิ่มเติมว่า การที่จะให้มีนักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมทรัพยากรท่องเที่ยวใดๆ ก็ตามมักจะขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ ดังที่ Collier & Harraway ได้กล่าวไว้แล้ว คือ

1) ทรัพยากรท่องเที่ยวจะต้องมีสิ่งดึงดูดใจ เช่น ความสวยงามของธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน สถานที่ทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

2) ทรัพยากรท่องเที่ยวจะต้องมีเส้นทางคมนาคมเข้าถึง เป็นปัจจัยสำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีเส้นทางหรือโครงข่ายคมนาคมที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวนั้นตลอดจนสามารถเชื่อมโยงกันระหว่างแหล่งท่องเที่ยวกับบริเวณใกล้เคียง

3) ทรัพยากรท่องเที่ยวจะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นองค์ประกอบเพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยวได้ประทับใจ เช่น บริการด้านน้ำประปา ไฟฟ้า การสื่อสาร การขนส่ง ที่พัก อาหาร น้ำดื่ม แลกเปลี่ยนเงินตรา สินค้าที่ระลึก เป็นต้น

ดังนั้น สรุปได้ว่า ความพร้อมด้านการท่องเที่ยวสามารถที่จะรองรับนักท่องเที่ยวหรือช่วยในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่จะเลือกเดินทางมาสู่สถานที่แห่งนั้น ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่สิ่งที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยตรงแต่ก็มีอิทธิพลในการตัดสินใจเลือกเดินทางมายังสถานที่นั้นๆ ได้

2.1.4 ประเภทของการท่องเที่ยว

คำเกิง และคณะ (2550) ได้กล่าวถึง การจำแนกประเภทของการท่องเที่ยวว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มนุษย์ใช้เป็นกิจกรรมนันทนาการ การเรียนรู้ไปในโลกกว้างตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว หรือการศึกษาดูงานในหน่วยงาน บูรณาการหลากหลายรูปแบบ ดังนั้น ประเภทของการท่องเที่ยวในที่นี้ หมายถึง ประสบการณ์ในการท่องเที่ยวกล่าวคือ ในการจำแนกจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว (Type of Destination) แหล่งท่องเที่ยวสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่ม หรือประเภทของประสบการณ์ (Travel Experience) ที่นักท่องเที่ยวได้รับออกเป็น 7 ประเภท คือ 1) การท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์ (Ethnic Tourism) เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ที่จะสังเกตการแสดงออกทางวัฒนธรรมและแบบแผนการใช้ชีวิตของประชากรต่างเผ่าพันธุ์ซึ่งจะรวมไปถึงการไป

เยือนบ้านเกิดเมืองนอน การเข้าร่วมพิธีกรรมรำฟ้อน และเข้าร่วมพิธีทางศาสนาต่างๆ เป็นต้น 2) การท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการเดินทาง เพื่อสัมผัสและบางกรณีก็เข้าร่วมใช้วิถีชีวิตดั้งเดิมที่ได้สูญหายไปหมดแล้ว กลับมาสร้างสีสันดึงดูดใจนักท่องเที่ยวซึ่งอาจจัดอาหารงานเทศกาลเครื่องแต่งกายตามประเพณีการรำฟ้อนบ้าน การแสดง ศิลปะและหัตถกรรมรุ่นโบราณๆ ไว้บริการด้วย เป็นต้น 3) การท่องเที่ยวเพื่อประวัติศาสตร์(Historical Tourism) เป็นการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถาน ที่เน้นความรุ่งเรืองของอดีต อาจเป็นการเยือนอนุสาวรีย์โบสถ์วิหารวัดต่างๆ การแสดงแสงสีเสียงเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ ในประวัติศาสตร์ เป็นต้น 4) การท่องเที่ยวเพื่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Tourism) คล้ายคลึงกับการท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์กล่าวคือ ดึงดูดนักท่องเที่ยวมาจากแดนไกล แต่การท่องเที่ยวเพื่อสิ่งแวดล้อมเน้นสิ่งดึงดูดใจที่เป็นสิ่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าที่จะเน้นชาติพันธุ์มนุษย์ การกลับคืนสู่ธรรมชาติและ การชื่นชมต่อความสัมพันธ์ของผู้คนกับพื้นที่พิภพก็อยู่ในกลุ่มนี้ซึ่งจะรวมการถ่ายภาพการเดินทางไกลการบินเช่าเครื่องบินเช่ารถเช่าเรือเล็กและการตั้งแคมป์ เป็นต้น 5) การท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ (Recreational Tourism) เป็นการเข้าร่วมในการแข่งขันกีฬา น้ำพุแร่รักษาโรค การอาบแดด และการเข้าร่วมสมาคม เพื่อผ่อนคลายจิตตามสถานที่ต่างๆ อาทิเช่น หาดทราย ชายทะเล ชายหาดที่แนวต้นปาล์มไสว สนามกอล์ฟชั้นเยี่ยม หรือสนามเทนนิสชั้นเลิศ การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้จะดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักผ่อนหย่อนใจ โดยเฉพาะ เป็นต้น 6) การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ (Business Tourism) มีลักษณะเด่น คือการประชุมหรือการพบปะกัน หรือการสัมมนา ซึ่งมักจะรวมเอาการท่องเที่ยวประเภทอื่นเข้ามาไว้ด้วย เมื่อมีการท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจเกิดขึ้น แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่งจะมีการท่องเที่ยวได้หลายประเภท บางแห่งเป็นทั้งแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมทั้งนี้แล้วแต่ความต้องการของนักท่องเที่ยว 7) การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล (Incentive Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นเพื่อเป็นรางวัลแก่พนักงาน เพื่อเป็นสวัสดิการของหน่วยงานและบริษัทห้างร้านต่างๆ เพื่อ การดูงาน ประชุมศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และเพื่อนันทนาการ โดยหน่วยงานและบริษัท ห้างร้านจะเป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายทั้งหมด

2.1.5 แนวคิดการท่องเที่ยว 4.0

แนวคิดการท่องเที่ยว 4.0 เป็นนโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว 4.0 หรือ Tourism 4.0 คือ การนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาช่วยปรับเปลี่ยนกระบวนการดำเนินงานภายในและภายนอกกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เพื่อยกระดับการให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของประเทศและเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันอย่างยั่งยืนของภาคการท่องเที่ยวไทยให้ก้าวไปสู่การเป็นผู้นำด้านการท่องเที่ยวของทั้งระดับภูมิภาคและระดับโลก โดยมีการดำเนินงานใน 5 ด้าน ประกอบด้วย (สำนักงานวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2561)

1) เพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานด้วยระบบเทคโนโลยี (Increase Productivity) ด้วยการพัฒนาระบบบริหารจัดการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของประเทศหรือระบบ Tourism Intelligence Center (TIC) เน้นเชื่อมโยงบูรณาการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภาคการท่องเที่ยวไทยจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ในการใช้ข้อมูลจากระบบ ในการบริหารจัดการข้อมูล การวางแผนและการจัดทำนโยบายพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของประเทศให้มีประสิทธิภาพก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวของโลกโดยตั้งเป้าหมายที่จะยกระดับขีดความสามารถของระบบ TIC ให้ครอบคลุมในหลายมิติ อาทิ การยกระดับการเชื่อมโยงข้อมูลให้ระบบ TIC มีข้อมูลที่ต้องการและเป็นปัจจุบัน (real time) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการประมวลผลพัฒนารูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกและรูปแบบการแสดงผลขั้นสูงเพื่อสนับสนุนการวางแผนเชิงรุก รวมทั้งระบบ TIC ยังเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลประเภทงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้แก่ประชาชนผู้สนใจทั่วไปอีกด้วย

2) สร้างบูรณาการกับทุกภาคส่วน (Promote Collaboration) ด้วยระบบดิจิทัลเพื่อการท่องเที่ยวหรือ Digital Tourism เพื่อช่วยยกระดับประสบการณ์นักท่องเที่ยวและสร้างความมั่นใจให้นักท่องเที่ยวเป็นช่องทางเพื่ออำนวยความสะดวกให้บริการข้อมูลด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพมีมาตรฐานและมีความน่าเชื่อถือ ตลอดจนช่องทางการเข้าถึงข้อมูลของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานภาครัฐ อาทิ ผู้ประกอบการด้านที่พัก ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ผู้ประกอบการสปา อีกทั้งเพื่อย้ำความมั่นใจตลอดการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศให้นักท่องเที่ยวระบบ Digital Tourism ยังสามารถเป็นช่องทางช่วยให้นักท่องเที่ยวได้ติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยตรงเพื่ออำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัย

3) ปรับเปลี่ยนกระบวนการดำเนินงานภายในกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาด้วยการลดความซ้ำซ้อนของกระบวนการงาน (Improve Process) ด้วยระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Document) เพิ่มความคุ้มค่าของการใช้ทรัพยากรดิจิทัลร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

4) ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานเพื่อมุ่งสู่การบริการที่มีคุณภาพ (Organizational Culture Development) โดยคำนึงถึงนักท่องเที่ยวเป็นศูนย์กลาง

5) ส่งเสริมการวิจัยและการพัฒนามุ่งสู่การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ (Research and Development) พัฒนาทุนมนุษย์สู่ยุคการท่องเที่ยวเชิงดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบในอนาคต ซึ่งแผนดำเนินการที่กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเตรียมขับเคลื่อนการดำเนินงาน บูรณาการการทำงานเข้ากับระบบดิจิทัล เพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการข้อมูลและงานบริการ เพิ่มประสิทธิภาพด้านการท่องเที่ยว เพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจ นำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

ในปัจจุบันมีนโยบายเรื่องประเทศไทยยุค 4.0 ที่มีการพัฒนามาจากประเทศไทยยุค 1.0 (Mass Marketing) ที่เป็นยุคสังคมนิยม การตลาดท่องเที่ยวในยุคนี้จะมีลักษณะเป็นการตลาดยุคที่เน้นผลิตภัณฑ์สินค้าเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวจะผลิตให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในตลาดจะมีการใช้กลยุทธ์ส่งเสริมส่วนประสมการตลาด (4Ps) ประกอบไปด้วยผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการ (Products), ราคา (Price), ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) (Philip, 2000)

ยุคประเทศไทย 4.0 (Integration) มีการเน้นในเรื่องเทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ เป็นหลักดังนั้นการตลาดท่องเที่ยวในยุคนี้จะมีลักษณะการตลาดสังคมออนไลน์ (Social Media Marketing) เชื่อมโยงการตลาดออนไลน์ (Online), การตลาดออฟไลน์ (Offline) และการบริหารช่องทางในการเข้าถึงนักท่องเที่ยว (Omni Channel) การทำการตลาดในยุคนี้จะทำให้นักท่องเที่ยวและผู้ให้บริการเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและเชื่อมโยงในการจัดการตลาดให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ (Customer Relationship Management) หรือ CRM

Philip (2017) ได้อธิบายลักษณะของการตลาด 4.0 ไว้ว่า การตลาด 4.0 เป็นยุคที่สินค้าต้องเปิดพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์กัน ปฏิสัมพันธ์กัน (Engagement) บนพื้นที่ Social Media แต่นักการตลาด 4.0 มองว่าสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) อาจจะมีข้อจำกัดตรงที่คนบางคนไม่สามารถเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่เจ้าของตราสินค้าใช้ในการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับตราสินค้าได้ เรื่องราวที่พวกเขาคุยกันก็จะเกี่ยวข้องกับหลายๆเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับตราสินค้าของเจ้าของพื้นที่ และข้อมูลจะมาจากผู้บริโภคด้วยกันเองมากกว่ามาจากเจ้าของสินค้า รูปแบบของการสื่อสารจะเปลี่ยนไปหลายมิติ ดังนี้

1) Aware - Appeal - Ask - Act – Advocate (ให้รู้จัก ทำให้รู้สึกชอบ จูงใจให้ชักถามเพิ่มเติม ตัดสินใจซื้อ และกลายเป็นผู้สนับสนุนตราสินค้า)

2) มีการใช้คำหลักในการทำการตลาด (Keyword Based Marketing) คือ การตลาดโดยใช้คำหลักเพื่อให้ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายค้นหาข้อมูลของตราสินค้าได้อย่างง่ายและรวดเร็วผ่านการค้นหาของนักท่องเที่ยว (Search Marketing) ผสมกับการตลาดเชิงเล่าเรื่อง (Content Marketing) คือ สร้างข้อความเกี่ยวกับตราสินค้าไว้ในเครื่องมือค้นหา (Search engine) ให้ผู้บริโภคค้นหาได้ในแบบทันทีทันใด (Real time) ผู้บริโภคสามารถค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าได้ทุกที่ทุกเวลาที่ต้องการค้นหา

3) เป็นการตลาดที่ให้ความสำคัญแก่มนุษยชาติ (People-based Marketing) โดยแบ่งคนออกเป็นกลุ่มตามลักษณะทางประชากรศาสตร์และรูปแบบในการดำเนินชีวิต ความสนใจ ความต้องการ การเป็นสมาชิกชุมชนหรือสังคม เครื่องมือที่ใช้คือ สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่

พยายามปรับฐานข้อมูลอย่างสม่ำเสมอทำให้เจ้าของตราสินค้าสามารถเลือกสื่อสารกับบุคคลตามลักษณะที่ต้องการได้อย่างเจาะจงมากขึ้น

4) เป็นการตลาดบนพื้นฐานพฤติกรรมของผู้บริโภค (Behavior-based Marketing) ที่ใช้การติดตามพฤติกรรมที่ตรวจจับประวัติการติดต่อสอบถาม (Contact History ประวัติการซื้อสินค้า (Purchase History) ตลอดกระบวนการหาข้อมูลเพื่อการตัดสินใจซื้อ (Customer Journey) ต้องอาศัยฐานข้อมูลนักท่องเที่ยวชุดเดียวกันทั้งองค์กรที่เรียกว่า Big Data ผ่านโปรแกรม การตลาดอัตโนมัติ (Marketing Automation) ทั้งหลาย โดยจะต้องใช้การตลาดที่เน้นการปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวบนพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ติดตามพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเจาะจง

5) เป็นการตลาดเชิงปฏิสัมพันธ์ (Engagement Marketing) ด้วยการสนทนากับนักท่องเที่ยวบนพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ทำให้เจ้าของตราสินค้าได้รับรู้ความพึงพอใจหรือไม่พอใจในการทำธุรกรรม การใช้สินค้าและการได้รับการบริการความรู้สึกเป็นเจ้าของตราสินค้าของนักท่องเที่ยว รวมทั้งการร่วมสร้างภาพลักษณ์ของตราสินค้า

สำหรับในประเทศไทยกรณีศึกษาที่จังหวัดภูเก็ตเมืองแห่งการท่องเที่ยว เป็นแห่งแรกในประเทศไทยที่เริ่มนโยบายและยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว 4.0 หรือ Tourism 4.0 มีความร่วมมือระหว่างกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จังหวัดภูเก็ต SIPA รวมทั้งหน่วยงานพันธมิตร อาทิ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ หรือ NECTEC ได้เริ่มจัดทำโครงการนำร่อง Phuket Smart City เมืองนำอยู่ 2 แห่ง ประกอบด้วย เขตเทศบาลเมืองป่าตอง และเขตเทศบาลเมืองภูเก็ต ซึ่งควบคุมบริเวณพื้นที่ประมาณ 28.4 ตารางกิโลเมตร จากพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดภูเก็ต 540 ตารางกิโลเมตรในการดำเนินการโครงการ โดยเน้นใน 2 เรื่องหลัก ประกอบด้วย Smart Economy และ Smart Living Community

โครงการ Phuket Smart City นั้นจะเน้นการสร้างอุตสาหกรรมที่ 2 คือ อุตสาหกรรมดิจิทัล ขึ้นมารองรับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งอุตสาหกรรมแห่งอนาคตสำหรับกิจการที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เพื่อสร้างความแข็งแกร่งด้านอุตสาหกรรมให้เกิดขึ้นได้ ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ จากการรวมกลุ่มอยู่ในพื้นที่เดียวกัน จะช่วยลดต้นทุนการผลิตและเสริมศักยภาพในกลุ่มอุตสาหกรรมได้มากขึ้น และก้าวสู่การเป็น Cluster คลัสเตอร์ดิจิทัล (Cluster) อย่างแท้จริง

การสร้าง Smart City ที่สมบูรณ์จะเกิดขึ้นได้ 3 ส่วน คือ 1) Smart Economy ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เกิดอุตสาหกรรมที่ 2 ขึ้นในจังหวัดภูเก็ต โดยจะมุ่งเน้นไปทางด้านเทคโนโลยี ทั้งการเป็นแหล่งรวมนักพัฒนา ในลักษณะของ Research Center หรือ Innovation Center และส่งเสริมให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหันมาใช้ Smart Technology ในการเพิ่มประสิทธิภาพธุรกิจมากขึ้น โดยการเปิดโอกาสให้ธุรกิจ และนักพัฒนาซอฟต์แวร์ทั้งในประเทศและต่างประเทศเข้ามาตั้งและดำเนินธุรกิจ ด้วยการยกเว้นภาษี 8 ปี และได้รับสิทธิพิเศษจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

(BOI) อีก 5 ปี สำหรับนักพัฒนาและผู้ที่มีความเชี่ยวชาญระดับนานาชาติ จะได้สิทธิผู้อาศัยถาวร (Permanent Resident) จะทำให้เกิดเป็นศูนย์กลางการวิจัยและพัฒนา (Research Center) ตลอดจนเป็นศูนย์นวัตกรรม (Innovation Center) และเป็นศูนย์กลางแห่งความรู้ (Knowledge Center) และทำให้เกิดพัฒนาสินค้าออกจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ ได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ปัจจุบันมีบริษัทที่เข้ามายื่นขอสนับสนุนกับโครงการ Phuket Smart City ประมาณ 20-30 บริษัทแล้ว โดยได้ส่งแบบฟอร์มไปที่ BOI ทั้งนี้เพื่อให้เกิด Ecosystem ในจังหวัดภูเก็ต และเพื่อรองรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศสู่นักพัฒนาซอฟต์แวร์ท้องถิ่นด้วย ซึ่งจะขับเคลื่อนเข้าสู่แนวทางการเติบโตของธุรกิจดิจิทัลที่ยั่งยืนในอนาคต สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชนที่อาศัยในจังหวัดภูเก็ตโดยรวม 2) Smart Living Community ที่ปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็นทางบกหรือทางน้ำ โดยมีการนำระบบ CCTV เข้ามาช่วยเฝ้าระวัง และทำงานร่วมกับโซลูชันตรวจจับใบหน้า เพื่อตรวจสอบและติดตามผู้กระทำความผิด เพื่อส่งการแจ้งเตือนไปที่เจ้าหน้าที่ต่อไป และการปรับใช้เทคโนโลยีนี้ยังช่วยให้เมืองภูเก็ตสามารถสร้างฐานข้อมูลเกี่ยวกับคนต่างด้าวที่เข้ามาในพื้นที่แบบออนไลน์ เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองและกฎระเบียบของกระทรวงมหาดไทยอีกด้วย ขณะที่ทางน้ำได้วางระบบรักษาความปลอดภัยทางน้ำหรือด้านการเดินเรือ จังหวัดภูเก็ตจะร่วมกับกรมเจ้าท่าในการนำเทคโนโลยีเข้ามาจัดการโดยใช้ Vessel Tracking Management System (VTMS) ซึ่งเป็นระบบติดตามเรือ ใช้เพื่อติดตามและรักษาความปลอดภัยทางน้ำให้กับนักท่องเที่ยว ระบบช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถเข้าถึงข้อมูลของผู้โดยสารทางน้ำได้ดีมากขึ้น อีกทั้งยังวางโครงการใช้ Smart Band กับนักท่องเที่ยว เพื่อเสริมด้านความปลอดภัยทั้งระบบ โดย Smart Band จะช่วยให้ทราบสถานะของนักท่องเที่ยว ตลอดจนระยะห่างจากเรือระหว่างทำกิจกรรม เช่น การดำน้ำ เป็นต้น เพื่อเฝ้าระวังเหตุสุดวิสัยและอาจนำอันตรายมาสู่นักท่องเที่ยวได้ 3) Smart Sensor ซึ่งเป็นโครงการนำเอาเซนเซอร์ที่ผสมผสานเทคโนโลยี (Internet of Things) ทำให้สามารถตรวจสอบสภาพอากาศ ตรวจสอบสภาพของน้ำทะเล และตรวจสอบความผิดปกติ โดยเมื่อพบความผิดปกติ ระบบจะส่งข้อมูลกลับมาที่ส่วนกลาง เพื่อให้สามารถแก้ไขสถานการณ์ได้อย่างทันที่

นอกจากนี้ยังการขยายการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตให้กับประชาชน เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเทคโนโลยีมากขึ้น ด้วยการสร้าง Public Free Wi-Fi ความเร็วแบบ Hi-Speed อย่างน้อย 20 Mbps จะช่วยให้ผู้ประกอบการ รวมไปถึงประชาชนสามารถสร้างโอกาสในการนำเสนอสินค้าและบริการได้ดีมากขึ้นและจะส่งผลให้เศรษฐกิจของเมืองเติบโตได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งโครงการดังกล่าวคาดว่าจะดำเนินการได้แล้วเสร็จภายใน 3 เดือน เพื่อให้ทันกับช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต

อย่างไรก็ดีโครงการท่องเที่ยว 4.0 ของจังหวัดภูเก็ต ถือได้ว่าเป็นโครงการนำร่องการท่องเที่ยว 4.0 ของเมืองการท่องเที่ยวขนาดใหญ่ และเป็นอันดับต้นๆ ของประเทศไทย แต่สำหรับตำบลกีดช้าง อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีขนาดและบริบทเฉพาะตัวที่แตกต่าง จึงมีความ

น่าสนใจที่จะวิเคราะห์กับพื้นที่ขนาดเล็กที่มีบทบาทและความโดดเด่นเฉพาะตัว ว่าจะสามารถพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0 ได้จากเหตุและปัจจัยใดได้บ้าง และจะสามารถพัฒนาได้อย่างไร?

2.1.6 แนวคิดของการจัดนำเที่ยว

พิมพรรณ (2553) ให้คำนิยามของการจัดนำเที่ยวไว้ว่า “การจัดนำเที่ยวตามเส้นทางและจุดหมายปลายทางที่กำหนดไว้ล่วงหน้า” ซึ่งมีทั้งการนำเที่ยวในประเทศและการนำเที่ยวนอกประเทศ เป็นบุคคลหรือบริษัทที่ซื้อบริการต่างๆ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและนำมาเสนอเป็นผลิตภัณฑ์ให้แก่ผู้บริโภคที่สนใจ

พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ พ.ศ.2551 ได้กล่าวไว้ว่า “ธุรกิจเกี่ยวกับการนำนักท่องเที่ยวเดินทางไปที่ท่องเที่ยวหรือเดินทางไปเพื่อวัตถุประสงค์อื่น โดยจัดให้มีบริการหรือการอำนวยความสะดวกอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง อันได้แก่ สถานที่พัก อาหาร มัคคุเทศก์หรือบริการอื่นใดตามที่กำหนดในกฎกระทรวง” ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวจะได้รับค่าบริการหรือค่าจ้าง และค่าใช้จ่ายต่างๆ จากนักท่องเที่ยวจากการจัดการให้บริการหรือการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการเดินทางสถานที่พัก อาหาร หรือการบริการอื่นๆ โดยผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวจะอยู่ภายใต้การดูแลของคณะกรรมการธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ซึ่งต้องขอใบอนุญาตประกอบธุรกิจนำเที่ยวและต้องมีการวางหลักประกันเป็นเงินสดหรือหนังสือค้ำประกันของธนาคารตามจำนวนเงินที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยเงินดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของกองทุนคุ้มครองธุรกิจท่องเที่ยวที่ใช้เป็นเงินสำรองให้แก่นักท่องเที่ยวที่ได้รับความเสียหายจากการที่ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงเกี่ยวกับธุรกิจนำเที่ยวหรือตามที่ได้โฆษณาไว้

นอกจากนี้ ฉันทิช (2552) ได้แบ่งประเภทของธุรกิจนำเที่ยวออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1) บริษัทนำเที่ยวที่เน้นการท่องเที่ยวแบบเหมาจ่าย (Package Tour) มีบริการการท่องเที่ยวทุกรูปแบบ คิตราคารวมเบ็ดเสร็จ ซึ่งประกอบไปด้วยที่พัก ร้านอาหาร ค่าเดินทาง ค่าเข้าชมสถานที่ เป็นต้น

2) บริษัทนำเที่ยวที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน มีขอบเขตการจัดนำเที่ยวเป็นครั้งคราวตามความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น การจัดนำเที่ยวในรูปแบบต่างๆ เช่น การเดินป่า การนำเที่ยวต่างประเทศตามเทศกาลสำคัญ เป็นต้น

3) บริษัทนำเที่ยวภายในประเทศ เป็นการนำเที่ยวในประเทศผ่านการขายตรง หรือขายผ่านบริษัทตัวแทน

4) บริษัทนำเที่ยวที่ให้บริการเฉพาะชาวต่างประเทศ ซึ่งเดินทางเข้ามาในประเทศหนึ่งๆ โดยใช้ตัวแทนของบริษัทนำเที่ยวเป็นผู้จัดจำหน่ายและรับนักท่องเที่ยว จากนั้นจึงให้บริการนักท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวในประเทศนั้น

การแบ่งประเภทธุรกิจนำเที่ยวตามลักษณะและขนาดการดำเนินงาน ชัยยุทธ (2560) ได้แบ่งดังนี้

1) บริษัทตัวแทนท่องเที่ยวขนาดใหญ่ (Wholesale Travel Agent) คือ การให้บริการจัดโปรแกรมนำเที่ยวแบบเหมารวม (Package Tour) และขายให้นักท่องเที่ยวผ่านทางตัวแทนบริษัทท่องเที่ยวหรือสายการบินและให้บริษัทนำเที่ยว (Tour Operator) เป็นผู้จัดการให้บริษัทที่รับช่วงพาเที่ยว (Land Arrangement) ในสถานที่ท่องเที่ยวอันเป็นผู้ดำเนินการการดำเนินงานในรูปแบบนี้จะได้รับความนิยมในประเทศที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก เช่น สหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศยุโรปตะวันตก เป็นต้น

2) บริษัทตัวแทนรายย่อย (Retail Travel Agent) คือ การบริการการท่องเที่ยวโดยตรงให้แก่ผู้ที่ต้องการเดินทางท่องเที่ยว โดยเป็นตัวแทนของบริษัทขนส่ง เช่น สายการบินหรือตัวแทนของผู้บริการที่พักอย่างเช่น โรงแรม รวมถึงการเป็นตัวแทนของบริษัทท่องเที่ยวขนาดใหญ่

3) ธุรกิจนำเที่ยวหรือบริษัทนำเที่ยว (Tour Operation) คือ การจัดการการท่องเที่ยวซึ่งรับช่วงต่อจากบริษัทตัวแทนท่องเที่ยวขนาดใหญ่หรือบริษัทตัวแทนรายย่อย ทำหน้าที่ในการให้บริการ ณ พื้นที่ท่องเที่ยว โดยไม่มีการพานักท่องเที่ยวมายังสถานที่ท่องเที่ยว

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับชุมชน

2.2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน

Doxiadis (1976) กล่าวถึง การตั้งถิ่นฐานมนุษย์ หมายถึง การจัดรูปแบบพื้นที่ของมนุษย์ ทั้งนี้เพื่อการอยู่อาศัยของมนุษย์และยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ตามลำดับการตั้งถิ่นฐานมนุษย์จึงหมายถึงการพัฒนาของมนุษย์นั่นเอง การที่จะเข้าใจการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ได้ต้องอาศัยมิติของเวลาและสถานที่ และเริ่มด้วยจักรภพลงมาถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ บรรยากาศ ตัวมนุษย์และการตั้งถิ่นฐานที่มีขนาดตั้งแต่ที่อยู่อาศัยชั่วคราวไปจนถึงที่อยู่อาศัยกึ่งถาวรและถาวร ดังนั้น การศึกษาการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ 5 ประการ คือ มนุษย์สังคม สภาพแวดล้อม ที่อยู่อาศัยและโครงสร้างพื้นฐานในลักษณะที่ละเอียดแต่ละอย่างและในที่สุดจึงผสมผสานเขาเป็นหนึ่งเดียว

McIntos & Charles (1986) กล่าวถึง การตั้งถิ่นฐานมนุษย์ คือ เครื่องมืออุปกรณ์และความสะดวกสบายต่างๆ ที่มนุษย์คิดขึ้นมาเมื่อตั้งตัวอยู่เป็นหลักเป็นแหล่งแล้ว การตั้งถิ่นฐานจึงประกอบด้วยตัวมนุษย์ อาคารบ้านเรือน ทรัพย์สินสมบัติ ถนนหนทาง ตลอดจน แนวรั้วที่กั้นตัวอาคารออกจากกัน

นอกจากนี้ยังรวมไปถึงบทบาทหน้าที่และรูปร่างของแหล่งตั้งถิ่นฐานเป็นส่วนร่วมด้วยสิ่งต่างๆ นี้เป็นผลรวมของวัฒนธรรมของสังคมหนึ่งๆ ซึ่งอาจแตกต่างกันไปจากสังคมอื่นๆ

องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ อ้างถึงใน จีรนนท์ (2561) กล่าวถึง การตั้งถิ่นฐานมนุษย์ หมายถึง ระบบนิเวศน์และระบบวัฒนธรรมรวมกันรวมกันและองค์ประกอบทางด้านวัฒนธรรม ก็เป็นรูปแบบหลักและสำคัญยิ่งของระบบแหล่งตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ โดยเฉพาะโครงสร้างเศรษฐกิจ สังคมของประชากรก็เป็นปัจจัยสำคัญที่จะต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นตัวจัดการองค์ประกอบอื่นๆ ในระบบ เช่น องค์ประกอบด้านสุขภาพอนามัยและการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ระบบตั้งถิ่นฐานมนุษย์จึงเป็นระบบที่เกิดความสัมพันธ์ของแหล่งตั้งถิ่นฐานจำนวนหนึ่งในลักษณะที่เป็นพลวัตรและเปลี่ยนไปตามกาลเวลา ทั้งเป็นระบบที่ต้องพึ่งพากันและกันทำหน้าที่เป็นแหล่งสร้างสรรค์ ส่งผ่านเปลี่ยนแปลงและสะท้อนความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นส่วนรวม

โดย ฉัตรชัย (2536) ได้แบ่งการตั้งถิ่นฐานออกเป็น 4 แบบ ดังนี้ 1) การตั้งถิ่นฐานแบบกลุ่ม (Clustered Settlement) หรือการตั้งถิ่นฐานแบบกระจุก จะมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางธรรมชาติหรือปัจจัยทางกายภาพ เช่น ที่ราบลุ่มแม่น้ำ แหล่งแร่ธาตุหุบเขา บริเวณแยกของถนน บริเวณคungน้ำ และบริเวณที่แม่น้ำบรรจบกัน เป็นต้น ในระยะแรกของการตั้งถิ่นฐานอาจเริ่มจากบ้านโดดจำนวน 2-5 หลังคาเรือน ในระยะหลังจำนวนคนมากขึ้น กลุ่มบ้านขนาดเล็กขยายขึ้นเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ หมู่บ้านที่สร้างมานานมักมีขนาดใหญ่การตั้งถิ่นฐานแบบกลุ่มนี้จะเป็นการตั้งถิ่นฐานในชนบทที่ประกอบอาชีพการเกษตรโดยพื้นที่การเกษตรจะอยู่บริเวณรอบหมู่บ้าน ส่วนการเลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ หมู วัว จะเลี้ยงในบริเวณบ้านหรือบริเวณใกล้เคียง บ้านบางครั้งเรียกรวมๆ ว่า หมู่บ้านการเกษตร (Farm Village) การตั้งถิ่นฐานประเภทนี้มีที่พบในเขตภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ของเบลเยียม เดนมาร์ก ตอนใต้ของสวีเดน ตอนใต้ของอิตาลี สหรัฐอเมริกาอินเดีย ปากีสถาน อินโดนีเซียและบริเวณทั่วไปในเขตที่ราบภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ของประเทศไทย โดยเฉพาะหมู่บ้านที่คนสวนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาผลจากการตั้งถิ่นฐานแบบกลุ่มนี้ถ้าพิจารณาในเชิงเศรษฐกิจแล้วจะก่อให้เกิดผลเสียทางเศรษฐกิจ เพราะพื้นที่การเกษตรอยู่ห่างไกลจากบ้านเรือนเกษตรกรทำให้ไม่สะดวกและเสียเวลาในการเดินทางไปกลับระหว่างพื้นที่การเกษตรกับที่อยู่อาศัยพื้นที่การเกษตรอาจไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควรแต่มีผลดีทางสังคมและจิตใจ คือ การได้อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มให้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและอบอุ่น 2) การตั้งถิ่นฐานแบบกระจาย (Dispersed or Scattered Settlement) เป็นการตั้งถิ่นฐานที่บ้านเรือน ทุ่ง ฝายคอกสัตว์ โรงเก็บเครื่องมือต่างๆ ของเกษตรกรตั้งอยู่ในพื้นที่การเกษตรของตนเองหรืออาจเรียกว่าการกระจายในลักษณะโดดเดี่ยว (Isolated Settlement) ความห่างของบ้านเรือนขึ้นอยู่กับขนาดที่ดินของแต่ละครอบครัว การตั้งถิ่นฐานแบบนี้จะมีศูนย์กลางร่วมกัน เช่น วัดโรงเรียน สถานีอนามัย ตลาด ลักษณะ

การตั้งถิ่นฐานแบบกระจายนี้จะพบในชนบทของประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ตอนเหนือของสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร เนเธอร์แลนด์ ออสเตรเลีย เป็นต้น สำหรับประเทศไทยการตั้งถิ่นฐานแบบประเภทนี้จะปรากฏในบริเวณที่เกษตรกรประกอบอาชีพเกี่ยวกับการทำไร่ เช่น ไร่อ้อย ไร่สับปะรด ไร่มันสำปะหลัง รวมทั้งพวกที่ทำสวนผลไม้ โดยกระจายอยู่ไม่ไกลนักในพื้นที่สวนของแต่ละครอบครัว แนวเขตของสวนจะมีคูคลองกั้น การตั้งถิ่นฐานรูปแบบนี้ทำให้ไม่เสียเวลาในการเดินทางไปกลับระหว่างพื้นที่เกษตรกับบ้าน ดังนั้น จึงมีเวลาการดูแลผลผลิตได้อย่างเต็มที่ บางบริเวณอาจจะใช้วิธีการทำฟาร์มสวนผสม (Mixed Farming) คือ ใช้ทั้งเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ 3) การตั้งถิ่นฐานแบบสุ่ม (Random Settlement) เป็นการตั้งถิ่นฐานที่มีลักษณะเป็นกลุ่มและกระจายแบบโดดเดี่ยวสลับกัน โดยการตั้งถิ่นฐานครั้งแรกจะอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มหมู่บ้าน ต่อมาเมื่อมีคนมากขึ้นก็มีการขยายพื้นที่เกษตร ขยายการตั้งถิ่นฐาน และในขณะเดียวกันมีบางบ้านต้องการความเป็นอิสระกับต้องการที่จะไปสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่ของตนเองเพื่อจะได้ดูแลไร่นาได้เต็มที่จึงปรากฏว่ามี การตั้งถิ่นฐานกระจายออกไปจากหมู่บ้าน 4) การตั้งถิ่นฐานตามแนวเส้นทางคมนาคม (Linear Settlement) การตั้งถิ่นฐานประเภทนี้จะปรากฏนี้ในบริเวณที่ราบเป็นส่วนใหญ่โดยไม่ค่อยพบในบริเวณที่สูง ลักษณะการตั้งบ้านเรือนจะเป็นแนวยาวตามเส้นทางคมนาคมที่สะดวกโดยอาจจะตั้งอยู่เป็นกลุ่มติดต่อกันในเขตที่เป็นชุมชนการค้าหรือทางแยกของเส้นทางคมนาคม ส่วนบริเวณที่อยู่ไกลออกไปอาจมีการตั้ง บ้านเรือนห่างกัน สำหรับพื้นที่เกษตรจะอยู่บริเวณด้านหลังของที่อยู่อาศัยเส้นทางคมนาคมที่ส่งเสริมให้มีการตั้งถิ่นฐาน ได้แก่ แม่น้ำลำคลอง ถนนตามแนวยาวของหุบเขาแคบๆ และบริเวณแนวของน้ำพุ เป็นต้น

นอกจากนี้ วิลาวรรณ (2542) กล่าวถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกที่ตั้งถิ่นฐานสรุปได้ 3 ประการ คือ 1) ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ แหล่งน้ำ ที่ดินอุดมสมบูรณ์และแหล่งแร่ เป็นต้น 2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญที่มักเกิดคู่กับการตั้งถิ่นฐานของชุมชน และมีอิทธิพลต่อการขยายตัวเป็นเมืองต่อไปในอนาคต ได้แก่ บริเวณที่อยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบบริเวณที่ตั้ง โรงงานอุตสาหกรรม บริเวณเส้นทางคมนาคมตัดกัน บริเวณจุดเชื่อมของเส้นทางคมนาคม 3) ปัจจัยทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีตลอดจนความเชื่อของแต่ละกลุ่มชน ได้แก่ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ สถานที่ประวัติศาสตร์ลักษณะที่เป็นประเพณีนิยมหรือความเชื่อต่าง ๆ

2.2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับชุมชน

ความหมายของชุมชน

ไพรัตน์ (2554) ให้ความหมายไว้ว่า ชุมชน คือ กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันและสมาชิกทุกคนได้ให้ความสนใจในเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้นร่วมกัน มิเพียงแต่ให้ความสนใจอย่างใดอย่างหนึ่ง เฉพาะแต่ให้ความสนใจโดยทั่วไป ซึ่งมีขอบเขตมากพอที่จะอยู่ร่วมกันในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้แล้ว

ชุมชนนั้นอาจหมายถึง การอยู่ร่วมกันอย่างง่าย ๆ เช่น หมู่บ้านหนึ่ง ชนเผ่าหนึ่ง หรือการอยู่ร่วมกันขนาดใหญ่ เช่น เมืองหนึ่งๆ หรือประเทศหนึ่ง

ทونغศ์กี้ (2534) ได้ให้ความหมายของ ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในที่ใดที่หนึ่งโดยมีความรู้สึกผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความรู้สึกนึกคิดและสนใจ ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือสิ่งทีคล้ายๆกัน มีการปฏิบัติต่อกันด้วยความรู้สึกที่ว่าแต่ละคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้น

นอกจากนี้ ตำราศกี้ (2556) ได้สรุปความหมายของชุมชนออกเป็น 3 แนวทาง ที่มีความแตกต่างกันออกไปตามที่มาและความหมาย ดังนี้

1) ชุมชน หมายถึง การรวมตัวกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กันตามบรรทัดฐานทางสังคม มีความผูกพัน มีความเป็นปึกแผ่นและอาจหมายถึงกลุ่มบุคคลที่มีสายสัมพันธ์กันทั้งในมิติความสัมพันธ์แบบเครือญาติและมิติทางสังคมและวัฒนธรรม

2) ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่ง เช่น ละแวกบ้าน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด เป็นต้น ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความรู้สึกผูกพันทั้งในด้านพื้นที่และความเอื้ออาทรที่มีต่อกัน

3) ชุมชน หมายถึง องค์กรและขบวนการทางสังคมที่มีวัตถุประสงค์แน่ชัดและรวมกันในระยะเวลานานพอสมควร จนเกิดระบบความสัมพันธ์และความผูกพันกันเกิดขึ้น เช่น องค์กรชุมชน องค์กรในท้องถิ่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มผลประโยชน์ เป็นต้น

สาเหตุของการเกิดชุมชน

สนธยา (2547) ได้แบ่งสาเหตุที่ทำให้เกิดชุมชน ดังต่อไปนี้

1) ความเป็นสัตว์สังคมของมนุษย์ กล่าวคือ มนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้เพียงลำพังคนเดียว ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่นจึงจะมีชีวิตรอดจึงต้องใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในลักษณะของชุมชนและสังคม

2) การตั้งถิ่นฐานและการย้ายถิ่นของมนุษย์ กล่าวคือ มีคนจำนวนหนึ่งไปร่วมกันตั้งถิ่นฐานเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยในอาณาบริเวณหรือสถานที่ใดที่หนึ่ง ซึ่งไม่มีใครอยู่อาศัยมาก่อน อาจจะเริ่มต้นจากบุคคลเพียงคนเดียวหรือครอบครัวเดียวกัน แล้วมีคนอื่นๆตามไปภายหลังก็ได้ทำให้เกิดกลุ่มคนกลุ่มสังคม ละแวกบ้านและชุมชนขึ้นตามลำดับ

3) การขยายตัวของอุตสาหกรรม กล่าวคือ ในสังคมหรือชุมชนที่อุตสาหกรรมมีความเจริญก้าวหน้าจะเกิดการขยายตัวของระบบโรงงานอย่างรวดเร็วทำให้เกิดความแออัด เพราะ โดยปกติโรงงานมักตั้งอยู่ในเมือง มีบริเวณที่ทำการไม่กว้างขวางนักต้องย้ายโรงงานออกไปตั้งที่อื่นบนพื้นที่ดินว่างเปล่า คือ ไม่มีการใช้ประโยชน์มีขนาดใหญ่และราคาไม่แพง เป็นต้น เมื่อตั้งโรงงานขึ้นดำเนินกิจการผู้ประกอบการ คนงานจึงย้ายมาทำงานในโรงงาน บางคนเขามาอยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงกับโรงงานด้วยเพราะมีความสะดวกสบายในการทำงาน เมื่อมีผู้คนเขามาอยู่อาศัยเป็นจำนวนมากก็เกิดเป็นชุมชนขึ้น

4) การขยายตัวของเมือง เมืองเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่ประกอบด้วยผู้คนจำนวนมากเป็นศูนย์กลางการค้าและธุรกิจการบริหาร การบริการและอื่นๆ ทำให้ผู้คนอพยพเข้ามาสู่เมืองมาก เมืองจึงขยายตัวออกไปยังบริเวณที่เป็นพื้นที่ว่างเปล่าไม่ได้ใช้ประโยชน์อย่างรวดเร็ว จึงเกิดชุมชนขึ้นมาตามดั่งชุมชนที่ปรากฏอยู่โดยทั่วไปในเมืองขนาดใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ และหาดใหญ่ เป็นต้น

5) การประกอบธุรกิจเกี่ยวกับบ้านและที่ดิน นักธุรกิจบ้านและที่ดินมีส่วนสำคัญในการเกิดของชุมชน กล่าวคือ ได้คัดเลือกที่ดินที่เหมาะสมเพื่อจัดทำโครงการสำหรับเป็นที่อยู่อาศัยของผู้ที่มีกำลังทรัพย์เพียงพอ ซึ่งผู้ซื้อมักชักชวนคนที่รู้จักมักคุ้นไปซื้อด้วย ประกอบกับธุรกิจเหล่านี้ ได้จัดทำโครงการที่ผู้ซื้อต้องมีกิจกรรมรวมกันด้วยจึงทำให้เกิดชุมชนได้ง่ายขึ้น

6) แผนนโยบายของรัฐ ชุมชนเกิดขึ้นได้จากการกำหนดแผนนโยบายของรัฐ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและความมั่นคง เช่น การจัดสรรที่อยู่อาศัยและที่ทำกินให้แก่ประชาชน ในรูปของนิคมสร้างตนเองการปฏิรูปที่ดิน โครงการพัฒนาพื้นที่เฉพาะ เช่น โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกและภาคใต้โครงการนิคมอุตสาหกรรมในภูมิภาคและจังหวัดต่างๆ โครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นต้น ทำให้เกิดชุมชนรูปแบบต่างๆ ขึ้น

7) การหนีภัยของมนุษย์ทั้งภัยธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด ฝนแล้ง น้ำท่วม เปนตน และภัยที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น สงคราม อาชญากรรม การเมือง เปนตน มนุษย์ต้องหนีภัยไปหาถิ่นที่อยู่หรือจัดตั้งชุมชนใหม่ที่ปลอดภัยกว่าเดิม

8) สภาพทางภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมบริเวณบางแห่งมีสภาพที่เหมาะสมต่อการเกิดเป็นชุมชน เช่น ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ มีดินดี มีทรัพยากรมาก ภูมิประเทศสวยงาม เป็นต้น จึงเป็นปัจจัยดึงดูดให้มนุษย์เขาไปประกอบกิจกรรมต่างๆ และขยายตัวเป็นชุมชนขึ้น

9) ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำใหม่มนุษย์ พัฒนาการทางความรู้ ความคิดและเครื่องมือต่างๆ ช่วยให้มนุษย์สามารถค้นหาดินแดนต่างๆ ทั้งในโลกมนุษย์และดวงดาวอื่นๆ และนำไปสู่การตั้งชุมชนใหม่ขึ้น เช่น การเกิดประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ เป็นต้น ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำใหม่มนุษย์สามารถสร้างชุมชนได้ในทุกสถานที่ ทั้งบริเวณขั้วโลก ภูเขาสูง ทะเลสาบ ใต้ทะเลและในอาคาร

10) การขยายตัวของการคมนาคมขนส่ง เช่น การสร้างถนน สถานีขนส่ง สถานีรถไฟ สนามบิน ท่าเรือ เป็นต้น ทำให้เกิดชุมชนขึ้น เพราะบริเวณเหล่านี้มีผู้คนสัญจรไปมาเป็นจำนวนมาก เหมาะแก่การดำเนินกิจกรรมในทางธุรกิจและที่อยู่อาศัย จึงทำให้เกิดชุมชนต่างๆ ขึ้น

กระบวนการเกิดของชุมชน

กระบวนการเกิดของชุมชน ว่า มีขั้นตอนดังนี้ (สนธยา ,2547)

- 1) บุคคลหรือคนแต่ละคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกลุ่มกันเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การสมรส การประกอบธุรกิจการประกอบอาชีพ การศึกษาการทำกิจกรรมทางศาสนา การตั้งบ้านเรือนเพื่ออยู่อาศัย เป็นต้น ในบริเวณใดบริเวณหนึ่งการรวมกลุ่มในลักษณะนี้ เรียกว่า กลุ่มคน
- 2) กลุ่มคนทั้งหมดหรือจำนวนหนึ่งที่รวมกันอยู่นั้น เกิดความรู้สึกว่าจะต้องทำกิจกรรมรวมกันเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์บางอย่างรวมกัน จึงเกิดการจัดระเบียบความสัมพันธ์ในรูปของกลุ่มสังคมและองค์กรทางสังคมขึ้น เช่น ครอบครัว บริษัท สมาคมวิชาชีพต่างๆ สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา เป็นต้น
- 3) กลุ่มสังคมหรือองค์กรทางสังคมที่เกิดขึ้นกำหนดสถานที่ดำเนินกิจกรรมอย่างแน่นอน เกิดการตั้งที่อยู่อาศัยในบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่ดำเนินกิจกรรมในลักษณะของละแวกบ้านหรืออื่นๆขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์และการพึ่งพาอาศัยกันเพิ่มมากขึ้น
- 4) กลุ่มสังคมที่รวมตัวกันในลักษณะของละแวกบ้านขยายตัวเป็นชุมชน ซึ่งอาจเป็นละแวกบ้านที่ใหญ่ขึ้นหรือเกิดละแวกบ้านใหม่ขึ้นก็ได้หลายๆ ละแวกบ้านรวมกันเป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่ขึ้น เช่น หมู่บ้าน ตำบล เป็นต้น

ภาพที่ 1 กระบวนการเกิดของชุมชน
ที่มา : สนธยา พลศรี (2547, หน้า 27)

ลักษณะของชุมชน

แบ่งตามลักษณะของชุมชนที่สำคัญ ดังต่อไปนี้ (สนธยา, 2547)

- 1) เป็นการรวมกันของกลุ่มคน (Group of People) ในรูปของกลุ่มสังคม กล่าวคือ สมาชิกมีการปฏิบัติต่อกันทางสังคม หรือมีปฏิริยาโต้ตอบต่อกันทางสังคม เอื้ออาทรต่อกันและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน
- 2) สมาชิกของชุมชนมีลักษณะทางประชากรศาสตร์ เช่น โครงสร้างของประชากรประกอบประกอบด้วยเพศ อายุ อัตราการเกิด อัตราการตาย การอพยพโยกย้ายถิ่น เป็นต้น
- 3) มีอาณาบริเวณ (Area) สำหรับเป็นที่อยู่อาศัย หรือเป็นที่ประกอบกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกและกลุ่มสังคม สวนขนาดของชุมชนอาจมีทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ โดยขึ้นอยู่กับจำนวน

ของสมาชิกในกลุ่มสังคมและขนาดของอาณาบริเวณเป็นสำคัญ เช่น ชนเผ่า ครอบครัวละแวกบ้าน หมู่บ้าน ตำบลไปจนถึงประเทศและโลก

4) มีลักษณะเป็นการจัดระเบียบทางสังคม (Social Organization) เพื่อควบคุมความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน เช่น บรรทัดฐานทางสังคม สถาบันทางสังคม และวัฒนธรรม ที่มีอยู่ในชุมชน

5) สมาชิกมีความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationship) คือ มีการติดต่อสัมพันธ์กัน มีความสนใจทางสังคมร่วมกัน มีกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน มีความสนิทสนมกัน มีความสัมพันธ์แบบพบปะกันโดยตรง ซึ่งจะนำไปสู่การใช้ชีวิตในด้านต่างๆ ร่วมกันไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่หรือแบบตัวใครตัวมัน

6) สมาชิกมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการดำเนินชีวิตร่วมกัน

7) สมาชิกได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชนร่วมกัน

8) สมาชิกมีระบบการติดต่อสื่อสารและการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้มีความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ร่วมกัน และทำให้ลักษณะในข้อ 1-7 ดำรงอยู่ร่วมกันได้

2.2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงชุมชน

ความหมายของการเปลี่ยนแปลง

สนธยา (2547) ได้ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงเป็นภาวะหรือปรากฏการณ์ที่ไม่หยุดนิ่งและเกิดขึ้นตลอดเวลาทั้งกับสิ่งที่ไม่มีชีวิตและสิ่งมีชีวิต ทั้งการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการกระทำของมนุษย์เองและการเปลี่ยนแปลงโดยธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการกระทำของมนุษย์เองและการเปลี่ยนแปลงไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้นหรือเลวลงกว่าเดิม

เพ็ญทิพย์ (2536) ได้แบ่งความหมายกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับทุกๆ สิ่ง ทั้งที่เป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น

2) การเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่มีวันสิ้นสุดอย่างไรก็ตาม การที่เราจะศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดก็ตาม จะทำได้เพียงใช้วิธีการศึกษาสิ่งกล่าวในแต่ละช่วงระยะเวลา เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นๆ แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า ในเวลาที่ไม่ศึกษาสิ่งดังกล่าว ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงจึงเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่มีวันสิ้นสุดเพราะการสิ้นสุดของสิ่งใดหรือเหตุการณ์ใดก็ตามจะต้องมีสิ่งใหม่หรือเหตุการณ์ใหม่อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากสิ่งเดิมหรือเหตุการณ์เดิมเข้ามาแทนที่เสมอ

3) การเปลี่ยนแปลงมีลักษณะหลายรูปแบบ เช่น เป็นรูปแบบการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยๆ เป็นไปทีละเล็กละน้อยหรือเป็นรูปแบบการเปลี่ยนแปลงแบบรวดเร็วฉับไว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายๆ ด้าน ตัวอย่าง เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณีมักจะมีการเปลี่ยนแปลงที่ทีละเล็กละ

เล็กน้อยแต่ในบางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองแบบรวดเร็วฉับไวโดยการปฏิบัติ ดังเช่น ในสหภาพโซเวียต เป็นต้น

ลักษณะของการเปลี่ยนแปลง

บุญเดิม (2542) ได้กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลง คือ ภาวะไม่คงที่ของสรรพสิ่งทำให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และเกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบสังคม เปลี่ยนแปลงกลุ่มสังคม และเกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น พร้อมกับการเกิดระบบนิเวศวิทยาขึ้นในโลก ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบ (Planned Change) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างมีระบบ มนุษย์พยายามควบคุมปัจจัยสาเหตุการเปลี่ยนแปลงกระบวนการและผลกระทบที่เกิดขึ้น จาก การเปลี่ยนแปลงนั้น โดยการศึกษาสาเหตุการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเปลี่ยนแปลง ผลกระทบ จุดมุ่งหมายเพื่อนำผลการศึกษามาประยุกต์ใช้ในสังคมให้เป็นประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติมากที่สุด ปัจจุบันเกือบทุกสังคมพยายามศึกษาควบคุมการเปลี่ยนแปลงโดยการประชุมปรึกษาหารือ มีการศึกษาค้นคว้า เพื่อกำหนดการเปลี่ยนแปลง เช่น การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับต่างๆ สังคมไทยได้กำหนดให้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดยมีการกำหนดช่วงระยะเวลาและจุดมุ่งหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในฉบับต่างๆ เป็นต้น

2) การเปลี่ยนแปลงกึ่งมีแผน (Semi-planned Change) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มนุษย์สามารถควบคุมภาวะแวดล้อมของการเปลี่ยนแปลงได้บ้างบางกระบวนการ เช่น สามารถควบคุมสาเหตุการเปลี่ยนแปลง กระบวนการเปลี่ยนแปลง หรือผลของการเปลี่ยนแปลง ทำให้ไม่สามารถคาดคะเนการเปลี่ยนแปลงได้มากนัก สามารถควบคุมการเปลี่ยนแปลงได้ บางกระบวนการทำให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาเป้าหมายการพัฒนาสังคมสามารถควบคุมการเปลี่ยนแปลงได้เพียงสถานการณ์เฉพาะหน้าเท่านั้นหรือเป็นการควบคุมการเปลี่ยนแปลงได้ในระยะสั้น ในระยะยาวจะต้องมีการปรับปรุงแผนการนั้นอยู่ตลอดเวลา

3) การเปลี่ยนแปลงแบบไม่มีระบบ (Unplanned Change) คือ การเปลี่ยนแปลงแบบวิวัฒนาการจากยุคหินมาเป็นยุคสำริดและยุคเหล็กเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ควบคุมสาเหตุกระบวนการและผลกระทบไม่ได้การเปลี่ยนแปลง เนื่องจากภัยธรรมชาติเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่มีระบบทำให้มนุษย์ต้องเตรียมตัวให้พร้อมเพื่อเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เพื่อสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่กับภาวะการเปลี่ยนแปลงนี้ได้เหมาะสมตามหลักวิวัฒนาการทางสังคม

กระบวนการเปลี่ยนแปลง

กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญ ดังนี้ (บุญเดิม, 2542)

1) การประดิษฐ์คิดค้น เป็นกระบวนการแรกของการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม

โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแผน การประดิษฐ์คิดค้นอาจเกิดขึ้นเองในสังคมหรือเกิดจากการยอมรับวัฒนธรรมจากสังคมภายนอกไม่ว่าจะเกิดขึ้นด้วยเงื่อนไขใดๆ การประดิษฐ์คิดค้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม เช่น การประดิษฐ์คิดค้นทางด้านวิทยาศาสตร์ ทำให้เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรป เป็นต้น การประดิษฐ์คิดค้นเทคโนโลยีการหลอมโลหะสำริดทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสังคมเป็นยุคโลหะแทนที่วัฒนธรรมยุคสำริด เหล่านี้เป็นผลจากการประดิษฐ์คิดค้นทั้งสิ้น

2) การแพร่กระจายเป็นกระบวนการต่อจากการประดิษฐ์คิดค้น เมื่อมีการประดิษฐ์คิดค้นในสังคมเมือง ซึ่งเป็นบริเวณที่ประชาชนหนาแน่น เขตเมือง จึงเป็นแหล่งที่รวมของนักคิด เป็นแหล่งประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์นวัตกรรมใหม่ๆ หรือเป็นแหล่งรับอารยธรรมใหม่ๆ ที่ยืมหรือรับเข้ามาแล้ว จึงแพร่กระจายนวัตกรรมไปยังชนบทหรือดินแดนชุมชนชนบทชายขอบที่อยู่ห่างไกลจากเมืองออกไปเมือง เป็นชุมชนที่คัดเลือกนวัตกรรมใหม่ๆ ก่อนจะกระจายสิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีใหม่ไปยังชุมชน

3) ความเจริญสูงสุดเป็นพัฒนาการของเทคโนโลยีขั้นสูงสุดเรียกว่าเป็นยุคทองของสังคม เมื่อมนุษย์ สร้างสิ่งประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ มีการยอมรับเทคโนโลยีในหมู่ชนบท มีความมั่งคั่งเกิดขึ้นมากเป็นสังคมอุดมโภคทรัพย์ประชากรได้รับผลประโยชน์จากสิ่งประดิษฐ์คิดค้นนั้นอย่างสูงสุดและได้รับอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันเป็นยุคทองอย่างแท้จริง

4) การถอยหลังเขาคลอง เป็นยุคที่มีการเสื่อมถอยมีการยอมรับเทคโนโลยีน้อยลง บางครั้งเรียกว่า เศรษฐกิจขาลงเกิดความเสื่อมถอยในสังคมอุดมโภคทรัพย์เริ่มมีปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม การปรับตัวทางสังคมมีน้อยลงประชากรมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับเทคโนโลยีใหม่ๆ หรือเกิดจากเทคโนโลยีใหม่ๆ ไม่เหมาะสมกับชุมชน มีปัญหาการใช้ทรัพยากรไม่เหมาะสมหรือขาดแคลนทรัพยากรเป็นปัจจัยนำไปสู่การถอยหลังเขาคลองของสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมแสดงให้เห็นสัญญาณอันตรายในหมู่มนุษยชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจนไม่สามารถปรับตัวได้จะมีอันตรายร้ายแรงกว่าชุมชนที่มีการปรับตัวได้ในอัตราส่วนสูง

5) การรับวัฒนธรรมใหม่ เกิดจากความพยายามปรับตัวใหม่ของสังคมให้สามารถอยู่รอดได้ มีการรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามาแทนวัฒนธรรมเก่า มีการปรับวัฒนธรรมผสมผสานเข้าไปหรือเลิกไม่ปฏิบัติตามวัฒนธรรมเดิม กำจัดเทคโนโลยีเก่าทิ้งไป สิ่งเหล่านี้เป็นทางเลือกใหม่ของคนในชุมชนเพื่อให้สังคมอยู่รอดในแต่ละช่วงเวลา

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

2.3.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

ยุพาพร (2545) กล่าวถึง การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิดซึ่งเป็นการสื่อสารสองทางระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชนหรือองค์การในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรมทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งการมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับ

กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันของกลุ่มและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มด้วย

ประพันธ์พงษ์ (2551) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางการเปลี่ยนแปลง ความเห็นพ้องต้องกันนั้นจะมีมากพอจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติการ กล่าวคือ ต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการและเหตุผลที่คนมาร่วมปฏิบัติการได้จะต้องตระหนักว่าการปฏิบัติการทั้งหมดโดยกลุ่ม หรือในนามของกลุ่มหรือกระทำการผ่านองค์กร ดังนั้น องค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวที่ทำให้การปฏิบัติการบรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ

ยุวัฒน์ (2526) ให้ความหมายว่า เป็นกิจกรรมในการเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาการตัดสินใจการร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันเป็นผลกระทบมาถึงตน

สันติชัย (2551) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของบุคลากรว่าหมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มตัดสินใจในการปฏิบัติงานและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวของบุคลากรเอง การที่จะสามารถทำให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของบุคลากรให้ดีขึ้นนั้นผู้นำจะต้องยอมรับในปรัชญาการพัฒนาว่า มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของส่วนรวมในองค์กร

Erwin & Willam อ้างถึงใน ธนวัฒน์ (2550) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางสังคมด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์ (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้ (Contribution) บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น ทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่ม

วรรณิการ์ (2540) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชน ไม่ว่าจะปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงาน โดยการร่วมคิด ร่วมลงมือ ปฏิบัติ ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ และร่วมในการติดตามประเมินผล

มรกต อ้างถึงใน ณรงค์ (2550) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งใน สถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น ทำให้เกิดการร่วมรับผิดชอบกับกลุ่ม

Lisk อ้างถึงใน ปรีดา (2550) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีความสัมพันธ์กับแนวคิดของการเชื่อใจและการยอมรับตนเองเพื่อที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสามารถสังเกตได้จากระดับความพึงพอใจ ระดับความไว้วางใจและต้องครอบคลุมทัศนคติ ความคาดหวังและกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน

สรุปจากความหมายของการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า “การมีส่วนร่วม” หมายถึง การที่ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลมีการร่วมตัวกันและร่วมกิจกรรมที่มีแนวคิดหรือจุดมุ่งหมายที่เหมือนกันแล้วรับผลประโยชน์ร่วมกัน โดยเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เช่น การตัดสินใจ ปฏิบัติการมีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลจากกิจกรรมนั้นๆ

2.3.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

Rousseau อ้างถึงใน สุธน (2554) ได้เขียนสาระสำคัญของทฤษฎีการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตยในแง่ของด้านจิตวิทยาและสังคมวิทยา ไว้ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมต้องตั้งอยู่บนฐานของเสรีภาพในการตัดสินใจว่าจะเลือกในการมีส่วนร่วมหรือไม่ ที่สำคัญจะต้องไม่มีใครเป็นนายใครหรือนายแห่งชีวิตใคร

2) กระบวนการมีส่วนร่วมนั้น จะต้องอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคและความสามารถที่พึ่งพาตนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดการตระหนักรู้ในความสำคัญของการมีส่วนร่วมของตนเอง สำหรับทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางจิตวิทยา Rousseau ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า “การเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทำให้เกิดขึ้นได้โดยการสร้างสถานการณ์ให้เกิดการมีส่วนร่วมในกลุ่มบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ” เทคนิคในการก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม เช่น การกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจหรือการให้แรงเสริม จึงสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางจิตวิทยา ประกอบด้วย การตัดสินใจ การเกิดความรู้สึกผูกพันต่อกิจกรรมหรือเรื่องนั้นๆ และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

Max Weber อ้างถึงใน สุธน (2554) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีการกระทำทางสังคม โดยได้ศึกษาเกี่ยวกับการกระทำของมนุษย์และให้คำจำกัดความ การกระทำว่าเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งที่เป็นแบบเปิดเผยและลับ ซึ่งบุคคลเป็นผู้กำหนดความหมายเป็นการส่วนตัว ซึ่งหมายความว่าความตามแนวคิดของ Weber เกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะที่ 1 ความหมายส่วนตัว เกิดจากการกระทำของบุคคลหนึ่ง ซึ่งสามารถเข้าใจ ได้จากการสังเกตโดยตรง

ลักษณะที่ 2 การเข้าใจสิ่งเร้า หมายความว่า ถ้าการกระทำของบุคคลไม่มีเหตุผลก็อาจเป็นเพราะอารมณ์การกระทำเกิดขึ้นโดยการเข้าไปมีส่วนร่วม มีความเห็นใจกัน ซึ่งพฤติกรรมและสถานการณ์เหล่านี้ อาจทำความเข้าใจได้ด้วยสติปัญญา ไม่จำเป็นต้องอาศัยแนวคิดทฤษฎี จุดมุ่งหมายขั้นสูงสุดหรือค่านิยมของผู้นำ อีกนัยหนึ่งการกระทำบางอย่างเกิดขึ้นจากแรงกระตุ้น การเข้าใจแรง

กระตุนสามารถถือได้ว่าเป็นการอธิบายสาเหตุที่แท้จริงของการกระทำ เพราะว่าแรงกระตุนจะมีอยู่ในส่วนลึกของจิตใจของผู้กระทำ และสำหรับผู้สังเกตนั้นแรงกระตุนเป็นพื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาพฤติกรรม นอกจากนี้ Weber ยังกล่าวถึง การกระทำทางสังคม ซึ่งประกอบด้วยการกระทำ 4 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 การกระทำที่มีเหตุผลเป็นการกระทำที่ใช้วิธีการอันเหมาะสมในอันที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ที่เลือกไว้อย่างมีเหตุผล การกระทำดังกล่าวมุ่งไปในด้านการเมืองเศรษฐกิจและ สังคม

ประการที่ 2 การกระทำเกี่ยวกับค่านิยม เป็นการกระทำที่เหมาะสมเช่นกัน เพื่อจะทำให้ค่านิยมสูงสุดในชีวิตมีความสมบูรณ์พร้อมการกระทำเช่นนี้ มุ่งไปในด้านจริยธรรม ศาสนา และศีลธรรมเพื่อการดำรงไว้ซึ่งความเป็นระเบียบในชีวิตทางสังคม

ประการที่ 3 การกระทำตามประเพณี เป็นการกระทำที่ไม่เปลี่ยนแปลงโดยการยึดเอาเป็นแบบอย่างพฤติกรรมที่ทำกันมาตั้งแต่อดีตเป็นหลักการกระทำตามประเพณีไม่คำนึงถึงเหตุผล

ประการที่ 4 การกระทำที่แฝงด้วยความเสนาหา เป็นการกระทำที่คำนึงถึงอารมณ์และความผูกพันทางจิตใจระหว่างผู้กระทำกับวัตถุที่เป็นจุดมุ่งหมายของการกระทำ การกระทำเช่นนี้ไม่คำนึงถึงเหตุผลอย่างอื่นใดนอกจากเรื่องส่วนตัว

จากทฤษฎีดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพและความเสมอภาค การก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอาจใช้แรงจูงใจหรือการให้แรงเสริมเนื่องจากปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นเกี่ยวข้องทั้งตัวและจิตใจ ส่งผลให้เกิดการกระทำและการร่วมรับผิดชอบ

2.3.3 กระบวนการมีส่วนร่วม

Cohen & Uphoff อ้างถึงใน อติสรณ์ (2551) ได้แบ่งกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นการแสดงออกด้านความคิดเกี่ยวกับการจัดระบบ หรือกำหนดระบบของโครงการ เป็นการประเมินปัญหาหรือทางเลือกที่จะสามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาโดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหา แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1.1) การมีส่วนร่วมในขั้นต้น (Initial Decision) เป็นการค้นหาความต้องการที่แท้จริงซึ่งเป็นวิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมของโครงการ

1.2) การมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ (Ongoing Decision) เป็นการหาโอกาสหรือช่องทางในการแก้ปัญหา ร่วมทั้งลำดับความสำคัญของโครงการที่จะดำเนินการ

1.3) การมีส่วนร่วมในขั้นการตัดสินใจปฏิบัติการ (Operation Decision) เป็นการหาบุคลากรเข้ามาปฏิบัติการ ได้แก่ อาสาสมัคร ผู้ประสานงาน หรือกลุ่มที่ร่วมตัวกันตามประเพณี เช่น กลุ่มสตรีหรือกลุ่มหนุ่มสาว เพื่อที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยการเป็นสมาชิกร่วมดำเนินการคัดเลือกผู้นำ และการสร้างพลังอำนาจให้แก่องค์กร

2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) เป็นการดำเนินงานตามโครงการและแผนงานและเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงานที่ปรากฏ แบ่งออก 3 ส่วน ได้แก่

2.1) การมีส่วนร่วมในการสละทรัพยากร (Resource Contribution) ได้แก่ การมีส่วนร่วมสละแรงกาย การสละเงิน การให้วัสดุอุปกรณ์ และการให้คำแนะนำ ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้จะให้ความเต็มใจ

2.2) การมีส่วนร่วมในการบริหารและประสานงาน (Administration and Coordination) จะมีส่วนร่วมโดยวิธีการจ้างบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ การฝึกอบรม ผู้ที่จะเข้าปฏิบัติในโครงการหรือการให้คำปรึกษาในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ และเป็นผู้ประสานงานในโครงการด้วย

2.3) การมีส่วนร่วมในการเข้าเป็นผู้ปฏิบัติในโครงการ มักพบว่ามีลักษณะเป็นการบังคับให้เข้าปฏิบัติในโครงการมากที่สุด การมีส่วนร่วมโดยการบังคับให้ปฏิบัติจะต่างจากการให้ความร่วมมือ เพราะการบังคับให้ทำนั้น ผลประโยชน์จะไม่ใช่เป็นสิ่งที่สำคัญแต่ถ้าเป็นการมีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจนั้น จะมีการคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับหลังเกิดการมีส่วนร่วมด้วย

3) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (Benefits) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

3.1) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านวัตถุ (Material Benefits) ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการเพิ่มผลผลิต รายได้ หรือทรัพย์สิน

3.2) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านสังคม (Social Benefits) ได้แก่ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่สังคม เช่น โรงเรียน สถานที่สาธารณะ หรือส่วนกลางของชุมชน เช่น การเพิ่มคุณภาพชีวิต การเกิดระบบน้ำประปา

3.3) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านบุคคล (Personal Benefits) ได้แก่ ความนับถือตนเอง พลังอำนาจทางการเมือง และความคุ้มค่าของผลประโยชน์

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การมีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลของการดำเนินงาน รวมทั้งเป็นการค้นหาข้อดีและข้อบกพร่อง เพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป

เอกวิทย์ (2554) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อการกระทำกิจกรรมหนึ่งให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น และได้เสนอกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ
- 2) การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยาการที่จะใช้ในโครงการ
- 3) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันก็ได้

กฤษฎาภรณ์ (2555) ได้สรุปกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมในการรับรู้ปัญหา เช่น ร่วมเสนอปัญหา สืบหาข้อมูลค้นหาสาเหตุของปัญหา และสำรวจความต้องการของชุมชน
- 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงาน เช่น ร่วมลำดับความสำคัญของปัญหา กำหนดแผนและโครงการ ศึกษาความเป็นไปได้ของแผนและโครงการ และทบทวนแผนและโครงการ
- 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติ เช่น ร่วมพัฒนาโดยการออกแรง ออกเงิน งบประมาณ สิ่งของ ให้คำแนะนำ ให้ความรู้ ร่วมป้องกัน และแก้ไขปัญหา
- 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล รับทราบการแล้วเสร็จของโครงการและร่วมประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการ

จากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเริ่มต้นจากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดระบบหรือกำหนดระบบของโครงการ หลังจากนั้นจะเป็นการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการทั้งประโยชน์ด้านวัตถุ และสังคม สุดท้ายคือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลจากการดำเนินงาน เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่

2.3.4 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) หมายถึง กลุ่มคน หน่วยงาน องค์กร ที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ หรือผู้ที่ได้รับผลประโยชน์หรือผลกระทบ หรือผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจในสถานการณ์ของประเด็นและปัญหาเดียวกันที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ รวมถึงได้มีผู้นิยามว่าหมายถึงบุคคลเดี่ยว กลุ่มบุคคล หน่วยงาน องค์กร หรือใครก็ตามที่มีผลประโยชน์หรือผลกระทบร่วมกันในปัญหาหนึ่งๆหรือผู้มีอิทธิพลโดยตรง

โดย เสาวคนธ์ (2547) ได้จำแนกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) ผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง (primary stakeholder) คือ กลุ่มผู้ที่ได้รับผลจากโครงการโดยตรง ตามที่กำหนดในวัตถุประสงค์ของโครงการไม่ว่าจะเป็นผลทางบวกหรือผลประโยชน์ หรือผลทางลบ หรือผลประโยชน์ โครงการส่วนใหญ่จะมีการแบ่งกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงตามเพศ ชั้นทางสังคม รายได้ อาชีพ หรือกลุ่มผู้ใช้บริการ

2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางอ้อม (secondary stakeholder) คือ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากกระบวนการดำเนินการ ซึ่งอาจรวมถึงหน่วยงานรัฐบาล องค์กรและสถาบันต่างๆ ซึ่งบ่อยครั้งกลุ่มเหล่านี้ไม่ได้คิดว่าตนเองเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แต่คิดว่าเป็นเจ้าของโครงการและเป็นผู้ดำเนินการเท่านั้น

2.3.5 การจัดการการมีส่วนร่วม

สมลักษณา (2549) ได้แบ่งการจัดการแนวทางมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 3 ด้าน คือ ด้านประชาชน (Public) ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) และด้านภาครัฐโดยการมีส่วนร่วม (Participation) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ประชาชนที่เป็นบุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนในการดำเนินการพัฒนาในด้านต่างๆ ทำประโยชน์ช่วยสนับสนุนในเรื่องต่างๆ หรือกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมประเมินผล เพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดและยอมรับกันทุกฝ่าย ต่อไปนี้

1) การรับรู้ (Perception) ต้องสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนและภาครัฐ การยอมรับ และตระหนักถึงการรับรู้ ในสิทธิหน้าที่ การมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มทุกฝ่าย โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องสร้างสำนึกใหม่ว่ากิจการที่ตนรับผิดชอบไม่ใช่รัฐกิจหรือกิจการของรัฐที่ตนเท่านั้นมีสิทธิตัดสินใจ แต่เป็นประชาชนที่จะมีส่วนร่วม ร่วมในการคิด ร่วมกระทำ หรือตรวจสอบ ถ้าเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ปรับทัศนคติให้ได้ก็จะต้องเผชิญกับข้อขัดแย้งกับประชาชนที่จะเกิดขึ้น ส่วนภาคประชาชนควรตระหนักถึงการรับรู้และยอมรับในสิทธิและหน้าที่ ตลอดจนการมีส่วนร่วมนั้น ต้องเข้าใจว่าตนและผู้อื่นต่างก็มีสิทธิหน้าที่และส่วนร่วมเสมอ

2) ทัศนคติ (Attitude) ต้องปรับทัศนคติและสร้างความเข้าใจของบุคลากรทั้งสองฝ่าย คือทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ให้มีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาครัฐต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ ประชาชนหลายด้าน เพื่อการได้ข้อมูลทั้งที่เป็นข้อเท็จจริงและความคิดที่แตกต่างหลายด้าน ด้านเจ้าหน้าที่ภาครัฐผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมต้องมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีการปรับปรุงบทบาทและค่านิยมและต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐต้องอดทนในการทำงานกับประชาชน เพราะต้องใช้ระยะเวลายาวนานอย่างต่อเนื่องในการมีส่วนร่วมและมีความจริงใจกับประชาชนและประชาชนเองก็ต้องทำความเข้าใจความสำคัญของการมีส่วนร่วมด้วยเช่นกัน โดยมีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่ในกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่าง

เจ้าหน้าที่และประชาชน และเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากขึ้น ส่งผลให้กิจกรรมการมีส่วนร่วม บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อทั้งสองฝ่ายมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการมีส่วนร่วมแล้ว ความร่วมมือระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ภาครัฐก็จะพัฒนาอย่างก้าวหน้าต่อไป

3) การเป็นตัวแทน (Representation) การคัดเลือกและการสรรหาตัวแทนจะต้องคำนึงถึง ประชาชนทุกกลุ่มทุกฝ่าย เพื่อให้ประชาชนกลุ่มต่างๆ ที่หลากหลายทุกกลุ่มนั้นมีตัวแทนเข้าไปร่วมในการประสานผลประโยชน์ให้เกิดความเป็นธรรม โดยคำนึงถึงคุณสมบัติของตัวแทนที่ต้องการด้วย โดยพิจารณาจากคุณสมบัติ เช่น ทักษะความสามารถที่เกื้อหนุนกัน ความสอดคล้องของเทคโนโลยี วัตถุประสงค์ ค่านิยม และวัฒนธรรมองค์กร การตอบสนองซึ่งกันและกัน ความรับผิดชอบความมั่นคง ด้านการเงิน ความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นและกลุ่มที่เป็นตัวแทนต้องได้รับความน่าเชื่อถือ จากกลุ่มหลายกลุ่มหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียและสมาชิกที่เป็นตัวแทนต้องมีความรู้สึกที่จะต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นที่ต้องตระหนักถึงอีกปัจจัยหนึ่ง ด้วยเช่นกัน

4) ความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) การมีส่วนร่วมต้องสร้างให้สมาชิกมีความจริงใจและ เข้าใจในการเข้าร่วม และผลตอบรับที่ตามมาคือไว้วางใจและความเชื่อมั่นในองค์กร โดยการสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจกัน ต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน กำหนดให้เป็นวัฒนธรรมและรูปธรรมของ องค์กร ซึ่งการสร้างความไว้วางใจกัน เชื่อถือ ศรัทธา เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้กระบวนการมีส่วนร่วม ล้มเหลวหรือประสบความสำเร็จ การสร้างความเชื่อใจและไว้วางใจอาจทำได้จากการดำเนินกิจกรรม แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร นำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมา ในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องมีการติดต่อระหว่างสมาชิกอย่างสม่ำเสมอบ่อยครั้ง และทำอย่างตั้งใจทั้งที่เป็นทางการและไม่ เป็นทางการภายในองค์กร ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นและความไว้วางใจของการร่วมมือซึ่งกันและกันเพื่อสร้างความสำเร็จ

5) การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information-sharing) สร้างกลไกเพื่อการแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ทำให้ข้อมูลข่าวสารทั้งด้านที่เป็นข้อเท็จจริง และด้านที่เป็นความคิด ความรู้สึก ความคาดหวัง ได้ถูกแสดงออกมาอย่างหลากหลายลุ่มลึกและ สมบูรณ์ครบถ้วนมากขึ้น ซึ่งจะทำให้การวินิจฉัยปัญหาและการเสนอทางเลือกในการแก้ไขปัญหา มีหลากหลาย และตรงกับความต้องการมากขึ้น ผลที่ตามมาคือทำให้การตัดสินใจในการกำหนด นโยบายและการวางแผนดำเนินไปได้อย่างรอบรู้ รอบคอบและรอบด้านยิ่งขึ้น โดยที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นที่จะต้องมีความรู้และมีข้อมูลข่าวสารเพียงพอในนโยบาย ที่ตนต้องการมีส่วนร่วม ข้อมูลข่าวสารเหล่านั้น ส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นของหน่วยงานที่เป็นผู้ริเริ่ม นโยบายบางส่วนเกิดจากการศึกษาของนักวิชาการ และองค์กรพัฒนาเอกชน ดังนั้นประชาชนที่สนใจ การมีส่วนร่วมกับนโยบายใดอาจไปขอความร่วมมือ และข้อมูลจากบุคคลและองค์กรเหล่านั้น

6) ฉันทามติ (Consensus) การมีส่วนร่วมเป็นการสร้างฉันทามติโดยการให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้าร่วมในการหาวิธีแก้ไขปัญหายากซับซ้อนร่วมกันหาทางออกสำหรับการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในทางสันติเป็นที่ยอมรับหรือเป็นฉันทามติของประชาสังคม ซึ่งทุกคนยินยอมเห็นพ้องต้องกันในทุกๆ ขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม โดยเสาหลักของการมีส่วนร่วมที่ดีก็คือการที่ประชาชนสามารถที่จะร่วมมือกัน ลดความขัดแย้ง สร้างข้อตกลงที่มั่นคงยืนยาว การยอมรับระหว่างกลุ่มและหาข้อสรุปร่วมกันได้ทุกฝ่าย แม้ว่าอาจจะมีความเห็นที่แตกต่างกันก็ตามก็ต้องสามารถที่จะปรับความเห็นที่ต่างกัน โดยการเจรจาหาข้อยุติที่ทุกฝ่ายยอมรับกันได้อย่างสันติวิธีเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่เห็นพ้องหรือฉันทามติร่วมกันได้ทุกฝ่าย

7) การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) องค์กรกลางมีส่วนร่วมต้องสร้างให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในองค์กร คือ จะต้องจัดกิจกรรมที่ทำให้มีการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารความคิดเห็นของกันและกัน เป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two Ways Communication) ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ซึ่งจะนำไปสู่การลดอคติที่มีต่อกันและเกิดความเข้าใจที่ดีขึ้นระหว่างผู้ที่เข้าร่วม สิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นกลไกที่จะช่วยป้องกันความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นหรือกรณีที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้น แล้วก็จะเป็นกลไกที่ช่วยบรรเทาความขัดแย้งให้ลดระดับความรุนแรงลงได้ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนก็เพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและรับการสนับสนุนจากสาธารณชน ซึ่งเป้าหมายของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือ การให้ข้อมูลต่อสาธารณชน และให้สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่นำเสนอหรือนโยบายรัฐรวมทั้งมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา เพื่อหาทางออกที่ดีที่สุดตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีสำหรับทุกคน

8) ความประสงค์หรือความมุ่งหมาย (Purpose) ต้องกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการมีส่วนร่วมไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นไปเพื่อจุดประสงค์อะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจว่าสมควรจะเข้าร่วมหรือไม่ การมีจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้สมาชิกผู้เข้าร่วมได้เข้าใจตรงกันอย่างชัดเจนไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นความเข้มแข็งขององค์กรอย่างเป็นเอกภาพทางความคิดเห็นและเอกภาพในการดำเนินกิจกรรม นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่าต้องมีกิจกรรมเป้าหมายในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม มีลักษณะและรูปแบบอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจในการเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วม ต้องระบุว่าในกิจกรรมแต่ละอย่างมีกี่ขั้นตอนรวมทั้งขั้นตอนของกิจกรรมจะต้องให้ประชาชนสามารถเข้าร่วมในขั้นตอนไหนบ้าง

9) การประเมินผล (Appraisal) เนื่องจากการประเมินผลเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการมีส่วนร่วมต้องมีระบบการประมวลผล และถือเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารทรัพยากรบุคคลของผู้บริหารให้เกิดประโยชน์สูงสุด องค์กรที่มีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็นธรรม โปร่งใส และปราศจากทัศนคติส่วนตัวออกได้มากที่สุด ถือว่าองค์กรนั้นใช้เครื่องมือนี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร ย่อมส่งผลถึงประสิทธิผลและประสิทธิภาพขององค์กรได้เหมือนกัน ซึ่งผลของการประเมินผลก็จะกลายเป็นปัจจัยนำเข้าไปในกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผน เพื่อนำปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาผลการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลงาน (Performance Appraisal) จึงต้องเริ่มตั้งแต่การเข้าร่วมควบคุม ร่วมบำรุงรักษาโครงการร่วมติดตามร่วมประเมินผล และกิจกรรมที่จัดทำไว้ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

10) ความโปร่งใส (Transparency) เนื่องจากการมีส่วนร่วมนี้เป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนมีโอกาสตรวจสอบ การใช้ดุลยพินิจสำหรับการตัดสินใจของรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐ ซึ่งจะก่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินการ ปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรมีส่วนร่วมให้มีความโปร่งใส ลดการทุจริตและข้อผิดพลาดของนโยบาย แผน โครงการลงได้ซึ่งความโปร่งใสเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีโดยการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในองค์กร ประกอบด้วยความไว้วางใจ การเปิดเผยข้อมูล การเข้าถึงข้อมูล และกระบวนการตรวจสอบ

11) ความเป็นอิสระ (Independence) องค์กรการมีส่วนร่วมจะต้องมีการยอมรับความคิดเห็นของกันและกันมีอิสระทางความคิด ความเป็นประชาธิปไตยโดยการให้เกียรติสมาชิกทุกคนในองค์กร การที่สมาชิกมีส่วนร่วม ในการเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจจะเป็นปัจจัยให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งเงื่อนไขและหลักการที่สำคัญของการมีส่วนร่วมประการหนึ่งคือ ความสมัครใจหรือความเป็นอิสระที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมการบังคับไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของการคุกคามการระดมและการว่าจ้างไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม

12) ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง (Onward-doing) เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ ความคิดใหม่ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น องค์กรการมีส่วนร่วมต้องเปิดโอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ภาครัฐจะต้องเตรียมประชาชนให้มีความพร้อมและเห็นประโยชน์ของการมีส่วนร่วมด้วยการให้ความรู้เพื่อก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง โดยความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกจะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญที่จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นไปอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอในการสร้างความเข้าใจในบทบาทของการมีส่วนร่วมภาคประชาชน รวมทั้งมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง เป็นปัจจัยสำคัญที่จะบ่งบอกถึงความเข้มแข็งของการมีส่วนร่วม ทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าการเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปในการก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและสังคม

13) เครือข่าย (Network) การที่จะต้องมาทำความเข้าใจกัน ส่งเสริมให้มีการผนึกกำลังร่วมกันของทั้งภาครัฐและภาคประชาชนในลักษณะเครือข่ายคือ มาผนึกกำลังกันเป็นหนึ่งเดียวที่สำคัญต้องเป็นไปเพื่อสร้างผลประโยชน์ในเชิงการทำงานร่วมในรูปกิจกรรม โครงการ แผนงานที่จะต้องอาศัยความร่วมมือกัน ต้องผนึกกำลังขอความร่วมมือหรือการทำกิจกรรมร่วมมือกันต้องอาศัย

หลายองค์กร ซึ่งเครือข่ายความร่วมมือกันของสมาชิก ผู้บริหาร และบุคคลในชุมชนเป็นหลักจากวิธีการคิด โดยเครือข่ายความร่วมมือนั้นจำเป็นต้องให้มีตัวแทนของประชาชนมาพบปะพูดคุยเพื่อก่อตัวและกล่าวถึงวัตถุประสงค์ร่วมกัน เพราะฉะนั้น เครือข่ายการมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มหรือเชื่อมโยงองค์กรการมีส่วนร่วมกับสมาชิกประชาชนและกลุ่ม/องค์กรต่างๆในชุมชนเข้าด้วยกัน โดยมีรูปแบบการมีส่วนร่วมความสัมพันธ์ในแนวราบขององค์กรการมีส่วนร่วมกับชุมชนให้เป็นกระบวนการส่งเสริมสนับสนุนประชาชนสามารถพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยอาศัยเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการทำงานของคนในชุมชนเพื่อร่วมแก้ไขปัญหาส่วนรวมของคนและในชุมชนซึ่งการดำเนินงานของเครือข่ายจะนำไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนต่อไป

สรุปได้ว่าแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จะต้องเริ่มต้นด้วยการสร้างสำนึก เพื่อให้ภาครัฐและประชาชนรับรู้ปัญหาประกอบกับการสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติ ให้มีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน หลังจากนั้นสรรหาตัวแทนของแต่ละกลุ่มเพื่อจะได้ประสานประโยชน์ให้ลงตัว แล้วสร้างให้สมาชิกมีความเข้าใจและมีความจริงใจในการเข้าร่วม สามารถทำการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันได้แล้วสร้างฉันทามติร่วมกัน แต่ภายในองค์กรจะต้องสร้างให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในองค์กร การทำกิจกรรมใดๆ จะต้องกำหนดความประสงค์หรือความมุ่งหมายในการมีส่วนร่วมให้ชัดเจน และต้องมีระบบประเมินผลจากกระบวนการของการมีส่วนร่วมทั้งหมดปรับปรุงกลไกการทำงานให้เกิดความโปร่งใส มีความเป็นประชาธิปไตยยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน ที่สำคัญต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องและเมื่อทำงานภายในองค์กรประสบผลสำเร็จแล้วก็ต้องมองหาพันธมิตรสร้างเครือข่ายเพื่อผนึกกำลังร่วมกัน ทำงานร่วมกันและแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พรพิมล (2555) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมและความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านเหมืองกุง อำเภอดงดง จังหวัดเชียงใหม่ โดยประชากรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ คือ ชุมชนบ้านเหมืองกุงทั้งหมดจำนวน 133 ครัวเรือน มีการแบ่งประชากรออกเป็นตัวแทนจากครัวเรือน 107 รายตัวแทนจากผู้ประกอบการร้านค้าในชุมชน 23 ราย และตัวแทนผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3 ราย ในการเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถามสำหรับประชากรที่เป็นตัวแทนครัวเรือนและผู้ประกอบการในส่วนของผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าสัดส่วน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่าทั้งประชากรที่เป็นตัวแทนครัวเรือนและผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สถานภาพสมรส มีการศึกษาระดับประถม อายุเฉลี่ยมากกว่า 51 ปีขึ้นไป ประชากรที่เป็นตัวแทนครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างมีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 6,000 บาทต่อเดือน อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 51ปี ในขณะที่

ที่ประชากรที่เป็นผู้ประกอบการมีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 20,000 บาทต่อเดือน อาศัยอยู่ในชุมชนระหว่าง 41-50 ปี ประชากรที่เป็นตัวแทนครัวเรือนมีความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยว ด้านการตลาด ประชาสัมพันธ์ในระดับมาก แต่มีความต้องการพัฒนาด้านการจัดการ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและพัฒนาศูนย์กลางในระดับปานกลาง ในขณะที่ผู้ประกอบการ มีความต้องการพัฒนาอยู่ในระดับมากในทุกด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ การตลาด การประชาสัมพันธ์ และด้านบุคลากรในส่วนของระดับการมีส่วนร่วม พบว่า ประชากรในภาคครัวเรือนมีส่วนร่วมเกือบทุกด้านในระดับปานกลาง ได้แก่ ร่วมวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว ร่วมดำเนินการพัฒนาตามแผน ร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา และร่วมประเมินความสำเร็จหรือผลจากการพัฒนา ในขณะเดียวกัน พบว่า ผู้ประกอบการมีส่วนร่วมในระดับน้อยด้านการวางแผน แต่มีส่วนร่วมในระดับมากด้านการรับรู้ร่วมมือพัฒนา และร่วมดำเนินการตามแผน ในขณะเดียวกันก็มีส่วนร่วมในระดับปานกลางด้านการตัดสินใจและร่วมรับประโยชน์

ปาลกฤษณ์ (2555) ได้ศึกษาศักยภาพและความพร้อมด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ผลการวิจัย พบว่า จังหวัดบึงกาฬมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 19 แห่ง และทางวัฒนธรรม 13 แห่ง ส่วนใหญ่แล้วยังขาดความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในการพัฒนาการด้านการท่องเที่ยวที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเร่งแก้ไข ปัญหา ส่วนผลการวิจัยด้านความคิดเห็นที่มีต่อศักยภาพและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมของจังหวัดบึงกาฬ พบว่า ประชาชนชาวจังหวัดบึงกาฬ ซึ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 25 - 34 ปี มีสถานภาพสมรส มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร มีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท โดยส่วนใหญ่แล้วเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดบึงกาฬมีศักยภาพและความพร้อมในระดับมาก แต่ด้านความเข้มแข็งของชุมชนและวัฒนธรรมและด้านการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในคุณค่าของการท่องเที่ยว อยู่ในระดับน้อยและน้อยมากตามลำดับ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดย SWOT Analysis พบว่า มีสภาพแวดล้อมที่เป็นโอกาสให้สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของนักท่องเที่ยวและสังคมได้ เช่น นโยบายด้านการค้าชายแดน การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) การเปิดเส้นทางเชื่อมโยงกับอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง หรือ GMS หรือกระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวด้านความเชื่อ การขาดที่พึ่งทางใจ เป็นต้น และมีจุดแข็งที่ยากต่อการลอกเลียนแบบหลายประการ เช่น การที่ทำเลที่ตั้งของจังหวัดเป็นจุดเชื่อมโยงของ 3 ประเทศในกลุ่มน้ำโขง คือ ไทย-ลาว-เวียดนาม การเป็นเมืองหลวงของพญานาค หรือกระแสการเป็นจังหวัดที่ 77 ของประเทศไทย เป็นต้น ซึ่งจุดแข็งเหล่านี้สามารถนำมาใช้เป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดบึงกาฬ เพื่อให้เกิดการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน บนฐานของทรัพยากรอย่างแท้จริงในการจัดทำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวของ

จังหวัดบึงกาฬ จะต้องมีการคำนึงถึงอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งจะทำให้แผนดังกล่าวเกิดปัญหาได้ เช่น ปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการเมือง การแข่งขันระหว่างบุคลากรในกลุ่มประเทศอาเซียน และประชากรในพื้นที่ที่มีพื้นฐานการศึกษาต่ำ หรือแม้กระทั่งจุดอ่อนต่างๆ ของจังหวัดบึงกาฬ เช่น การมีสินค้าพื้นเมืองที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ความพร้อมด้านที่พักแรม ความพร้อมด้านร้านอาหาร ความพร้อมด้านสาธารณูปโภค, ความพร้อมด้านการบริการอื่นๆ การขาดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว การขาดแคลนบุคลากรที่มีความสามารถในการจัดการ การขาดช่องทางการตลาด และการขาดการประสานงานของหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ล้วนเป็นปัญหาและอุปสรรคที่จังหวัดบึงกาฬและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวจะต้องพยายามแก้ปัญหา และลดอุปสรรคเหล่านี้ให้เหลือน้อยที่สุด เพื่อจะได้ให้แผนการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดบึงกาฬสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุประสิทธิผลสูงสุดต่อประชาชนในจังหวัดบึงกาฬ

กรวิกา และคณะ (2556) ได้ศึกษา การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดเชียงราย สำนวความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และสำนวนความคาดหวังของนักท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับเทศกาลการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จำนวน 400 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ส่วนตัวแทนผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 30 คน รวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดเชียงรายส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวพร้อมครอบครัว มีจุดประสงค์ในการมาท่องเที่ยวเพื่อสัการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 2) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดเชียงราย พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยเฉพาะความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว และด้านธุรกิจการท่องเที่ยวโดยพึงพอใจบริการนำเที่ยวของมัคคุเทศก์ นอกจากนี้มีความพึงพอใจระดับปานกลางในด้านการสื่อสารการตลาดเพื่อการท่องเที่ยว โดยเฉพาะสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ และด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยวในเรื่องความสะดวกสบายบริเวณสถานที่ท่องเที่ยว 3) ปัญหาที่พบในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดเชียงราย พบว่านักท่องเที่ยวพบปัญหาด้านการรองรับนักท่องเที่ยวคือ การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวไม่สะดวก

เช่น ไม่มีรถรับส่ง/ไม่มีป้ายบอกทาง ปัญหาด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวคือ ระบบสาธารณูปโภคไม่เพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว เช่น ห้องสุขามีไม่เพียงพอ ระบบไฟฟ้า ประปาไม่ทั่วถึง ปัญหาด้านการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว คือ ปัญหาหมอกควันที่บดบังทัศนียภาพ และปัญหาด้านการบริการการท่องเที่ยว คือ ไม่พบเจ้าหน้าที่ที่จุดบริการติดต่อสอบถาม เป็นต้น 4) แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในจังหวัดเชียงราย พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเสนอให้มีจุดจำหน่ายสินค้าของฝาก ร้านอาหาร-เครื่องดื่ม ที่จอดรถ สิ่งอำนวยความสะดวกของผู้พิการ และระบบสาธารณูปโภคที่จำเป็นบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เสนอให้มีมาตรการรักษาความปลอดภัยที่เคร่งครัด มีสื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดข้อมูล มีการแบ่งพื้นที่การใช้ประโยชน์สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ตลอดจนการปรับปรุงภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยว ด้านแรงดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว เสนอให้แหล่งท่องเที่ยวควรมีเอกลักษณ์ที่น่าสนใจ มีทัศนียภาพที่สวยงาม ราคาที่ยุติธรรม มีความหลากหลายน่าสนใจ จัดสถานที่เพื่อบันทึกรูปภาพ มีช่องทางการจัดจำหน่ายโปรแกรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และควรจัดแคมเปญพิเศษ ด้านการบริการการท่องเที่ยว เสนอให้มีการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม ควรมีความเสมอภาคในการรับบริการ ผู้ให้บริการควรมีความรู้และทักษะในการให้บริการ มีมิตรไมตรี ใช้ภาษาสื่อสารได้ดี จัดกระบวนการให้บริการตามขั้นตอนที่กำหนด และสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ 5) ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เชื่อมโยงกับเทศกาลการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก โดยวางโปรแกรมการท่องเที่ยวในแต่ละฤดูกาล/เทศกาลการท่องเที่ยวภายในจังหวัดเชียงราย และจังหวัดใกล้เคียงเพื่อประชาสัมพันธ์ล่วงหน้า เป็นต้น 6) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว พบว่า มีประเด็นปัญหาที่สำคัญดังนี้ ปัญหาเกี่ยวกับการรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ การเดินทางที่ไม่สะดวก ร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มไม่เพียงพอ และไม่ถูกสุขอนามัย และสถานที่พัก/สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ เป็นต้น ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว ได้แก่ ระบบสาธารณูปโภคไม่เพียงพอ แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม และขาดสวัสดิภาพ/เกิดภัยคุกคาม เป็นต้น ปัญหาเกี่ยวกับการดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ปัญหาหมอกควันพิษ โปรแกรมการท่องเที่ยวที่ไม่น่าสนใจ และแหล่งท่องเที่ยวขาดความเป็นธรรมชาติ/การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม อีกทั้งปัญหาเกี่ยวกับการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ไม่มีจุดบริการติดต่อสอบถาม ขาดคู่มือ/เอกสารเผยแพร่ และการเอาใจเปรียบนักท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งประเด็นปัญหาต่าง ๆ นำไปสู่การประชุมภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุง และแก้ไขปัญหาประเด็นต่าง ๆ

นงลักษณ์ และคณะ (2556) การสำรวจศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และความตั้งใจท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำในอนาคตในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำ ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำในอนาคต แนวทางการบริหารจัดการในการท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำโดยการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และแนวทางกำหนดกลยุทธ์การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม สำหรับเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา จำนวน 400 คน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิเคราะห์ ถดถอยพหุแบบขั้นตอน การวิเคราะห์ค่าที่ และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ประกอบการเรือนำเที่ยว บุคลากรหน่วยงานภาครัฐ ชุมชน และนักท่องเที่ยว จำนวน 25 คน ผลการวิจัยมีดังนี้ นักท่องเที่ยวมีทัศนคติต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาใน ระดับดี โดยมีทัศนคติเรื่องความเป็นเอกลักษณ์ในระดับดีเป็นอันดับแรก และมีการประเมินศักยภาพ แหล่งท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอยู่ในระดับสูง โดยประเมินว่ามีศักยภาพด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ในระดับสูงเป็นอันดับแรก ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำ ในอนาคตของนักท่องเที่ยว ได้แก่ ปัจจัยคุณค่าทางประวัติศาสตร์ (ด้านความเป็นเอกลักษณ์) รองลงมา คือ ปัจจัยการจัดการด้านการท่องเที่ยว และปัจจัยกายภาพและสิ่งแวดล้อม (ด้านสิ่งแวดล้อม) ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยอธิบายความตั้งใจท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำในอนาคตในจังหวัด พระนครศรีอยุธยาของนักท่องเที่ยวได้ร้อยละ 15.2 นอกจากนี้ทัศนคติต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเลียน แม่น้ำ (กิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมทางประวัติศาสตร์ กิจกรรมทางศาสนา/ความเชื่อ และ กิจกรรมกึ่งนิเวศ) และพฤติกรรมการท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำ มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจท่องเที่ยว เลียนแม่น้ำในอนาคต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนนักท่องเที่ยวที่มีลักษณะส่วนบุคคลต่างกันมีความตั้งใจท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำในอนาคตในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่แตกต่างกับแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำที่หน่วยงานเกี่ยวข้องควรนำไปประยุกต์ใช้ ดังนี้ 1) การดูแลสิ่งแวดล้อมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำให้สะอาด สวยงาม อยู่ในสภาพที่ดี และคงความดั้งเดิม 2) จัดบริการเรือนำเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานให้เป็นระบบและได้มาตรฐาน 3) ส่งเสริมด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น 4) มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมโดยทุกภาคส่วนมีการดำเนินงานแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจชุมชน 5) พัฒนาการท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำในอนาคตโดยจัดกิจกรรมท่องเที่ยวและ สร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ซึ่งจะช่วยให้การท่องเที่ยวเลียนแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาประสบ ความสำเร็จมากยิ่งขึ้น ภายใต้การบริหารจัดการแบบ

มีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน สำหรับแนวทางกำหนดกลยุทธ์การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำ แบ่งออกเป็น 6 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กลยุทธ์ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว กลยุทธ์ด้าน การสื่อสารการตลาด กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาด กลยุทธ์ด้านบุคลากรการท่องเที่ยว และกลยุทธ์ ด้านการให้บริการ ซึ่งควรดำเนินการควบคู่กันไป ในทุกกลยุทธ์จะช่วยส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำ มีศักยภาพมากขึ้น มีนักท่องเที่ยวสนใจทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำจำนวนเพิ่มขึ้น และเดินทางกลับมาท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาซ้ำอีกในอนาคต

จันทร์จรัส (2557) ได้ศึกษาบทบาทและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบุษุม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับบทบาทและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลบุษุม อำเภอเชียงคานจังหวัดเลย 2) เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อบทบาทและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลบุษุมอำเภอเชียงคานจังหวัดเลยและ 3) ระบุปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลบุษุม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ประชากรในพื้นที่ตำบลบุษุม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลยที่มีอายุ 18 ขึ้นไปจำนวน 5,608 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยสุทธของทาโรยามาเนได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 373 คนเครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามสถิติที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานส่วนสถิติเชิงอนุมานได้แก่ การวิเคราะห์ค่าทีและการวิเคราะห์ค่าเอฟ ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับบทบาทและการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อหมู่บ้านในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าด้านการร่วมประชุมวางแผน ด้านการร่วมดำเนินการและด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการร่วมติดตามตรวจสอบประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย 2) เปรียบเทียบบทบาทและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลบุษุม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่เคยมีตำแหน่งการทำงานในชุมชนต่างกัน มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ทุกด้านส่วนปัจจัยด้านอื่น ๆ ไม่มีความแตกต่างกัน และ 3) ปัญหาที่พบ คือ การขาดเงินงบประมาณสนับสนุนและการขาดความรู้ในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาส่วนข้อเสนอแนะคือองค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการประชาสัมพันธ์อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาที่ชัดเจนแก่ ผู้นำชุมชนผู้ใหญ่บ้านสมาชิกสภาในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการประชาสัมพันธ์อบรมให้ความรู้พบปะประชาชนจัดทำแผนความต้องการของหมู่บ้าน

ธรรมชนก และศิริรัตน์ (2558)ศึกษาการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนในบริเวณโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มแม่น้ำแม่จอน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผลการศึกษาที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้ เป็นไปอย่างเหมาะสมกับทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ลักษณะวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งนี้แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำแม่จอนอย่างยั่งยืน และมีความสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จัก มากยิ่งขึ้นและการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการพัฒนาปรับปรุงดินให้สามารถใช้ประโยชน์ทาง การเกษตรได้เป็นสิ่งสำคัญที่ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมวางแผนการจัดการเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างมีทิศทาง เพื่อลดความ เสื่อมโทรมวิถีชีวิตของคนในชุมชนและทุนทางทรัพยากรทางธรรมชาติ

ตารางที่ 1 สรุปการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการทบทวนวรรณกรรม

ปี	ผู้วิจัย	พื้นที่	วัตถุประสงค์ การศึกษา	วิธีวิจัยและเครื่องมือ	ปัจจัย
2555	พรพิมล วิกฤษพัฒน์ และคณะ	ชุมชนบ้านเหมืองกุง อำเภอดงจังหวัด เชียงใหม่	ศึกษามีส่วนร่วม และการพัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยว	แบบสัมภาษณ์และ แบบสอบถาม	ความต้องการการ พัฒนา
2555	ปาลกฤษณ์ นาคะปักษิณ	จังหวัดบึงกาฬ	ทรัพยากรการ ท่องเที่ยว, ประเมิน ศักยภาพ, การ พัฒนาการท่องเที่ยว เชิงบูรณาการ	แบบสอบถาม, SWOT Analysis ,SPSS	แหล่งท่องเที่ยว ,ปัญหาในการพัฒนา ,บริบทพื้นที่, การ ดึงดูด, การรองรับ ,ปัญหาในการพัฒนา
2556	กรวิกา ไชยวงศ์ และคณะ	จังหวัดเชียงราย	ปัญหาการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์และการ พัฒนาศักยภาพ	แบบสอบถาม, แบบสัมภาษณ์, SPSS	ทรัพยากรการ ท่องเที่ยว, ความพึง พอใจและความ คาดหวังนักท่องเที่ยว ,ด้านการรองรับและ บริการ

ตารางที่ 1 สรุปการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการทบทวนวรรณกรรม (ต่อ)

ปี	ผู้วิจัย	พื้นที่	วัตถุประสงค์การศึกษา	วิธีวิจัยและเครื่องมือ	ปัจจัย
2556	นงลักษณ์ โพธิ์ไพจิตร และคณะ	การท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำ	แบบสอบถาม	ความตั้งใจท่องเที่ยวเลียบแม่น้ำในอนาคต
2557	จันทร์จรัส ประทุมวงศ์	กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบุดม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย	บทบาทและการมีส่วนร่วมของประชาชน	แบบสอบถาม, GIS, SPSS	ตำแหน่งการทำงานในชุมชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน
2558	ธรรณชนก คำแก้วและศิวรัตน์ กุศล	พื้นที่ลุ่มแม่น้ำแม่จอน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเชียงใหม่	สำรวจทรัพยากร, การประเมินศักยภาพและความพึงพอใจนักท่องเที่ยว	แบบสอบถาม, การสังเกตการณ์	ทรัพยากรการท่องเที่ยว, การบริการ

ที่มา : ผู้วิจัย

ผลจากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาจึงนำมาสรุปเพื่อเปรียบเทียบการวิเคราะห์พื้นที่ศึกษาวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและปัจจัยที่เกี่ยวข้องผลสรุปเพื่อเปรียบเทียบ (ตารางที่ 1 สรุปการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการทบทวนวรรณกรรม) จากนั้นจึงนำผลจากการทบทวนวรรณกรรม ความสำคัญและปัญหา ประเด็นคำถามวิจัยมาสรุปสังเคราะห์เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยมีกลุ่มปัจจัยสำคัญ ได้แก่ 1) บริบทของพื้นที่ตำบลกุดช้าง 2) ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งสนับสนุน 3) การท่องเที่ยว 4.0 ตำบลกุดช้าง และ 4) ความต้องการการมีส่วนร่วมภายในชุมชนในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว โดยกรอบแนวคิดที่เชื่อมโยงกลุ่มปัจจัยนำไปสู่การวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยว การวิเคราะห์ความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของตำบลกุดช้าง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเชียงใหม่ นำไปสู่การเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0 พื้นที่ตำบลกุดช้าง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย (Research Conceptual Framework)

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินวิจัย

ในการศึกษาเรื่องการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0 กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลกีดช้าง อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้กำหนดใช้ระเบียบและวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ได้แก่ การใช้ข้อมูลปฐมภูมิ ประกอบด้วยการสำรวจเบื้องต้นในพื้นที่ศึกษา การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ ทั้งด้านความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเอกชน/คนในชุมชน และกลุ่มอื่น ๆ ควบคู่กับการเก็บข้อมูลทุติยภูมิจากการศึกษาค้นคว้า เอกสาร ตำราวิชาการ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลระบบออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกับข้อเท็จจริงมากที่สุด ซึ่งมีกระบวนการการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลมาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ดังนี้

3.1 วิธีการรวบรวมข้อมูลดำเนินงานวิจัย

3.1.1 แหล่งข้อมูล

ข้อมูลและแหล่งข้อมูลของการวิจัยนี้ ประกอบด้วย

- 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) การศึกษานี้ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม จากกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้
- 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) การศึกษานี้ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ โดยทำการศึกษาข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้า เอกสาร ตำราวิชาการ บทความ ระบบออนไลน์ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยววิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจะมีการกำหนดประเด็นและปัจจัยไว้แล้ว ในการรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ผล

3.1.2 วิธีการรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยว และวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกีดช้าง อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยและเก็บข้อมูลที่ได้มาอย่างเป็นระบบ
- 2) การสำรวจพื้นที่ทั้งหมดในปัจจุบันที่เกี่ยวข้อง เพื่อตรวจสอบสภาพความเป็นจริงกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้จากแบบและวิธีการที่เกี่ยวข้อง

3) จัดทำแบบสังเกตการณ์และแบบสัมภาษณ์ พร้อมตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนและสมบูรณ์ของแบบสังเกตและสัมภาษณ์

4) ยื่นขอหนังสือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลในการ วิจัย โดยส่งไปยังหน่วยงานดังต่อไปนี้

4.1) สำนักงานอำเภอแม่แตง

4.2) สำนักงานตำบลก๊อตช้าง

5) ผู้ดำเนินการวิจัยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย โดยสัมภาษณ์ ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้เบื้องต้น ได้แก่

- เจ้าหน้าที่และองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบ Tourism 4.0 ของตำบลก๊อตช้าง

- ผู้นำชุมชนและแกนนำกลุ่ม/ชมรมต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องการ ท่องเที่ยวแบบ Tourism 4.0

-ผู้ประกอบการภาคเอกชนด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้ประกอบการบริษัท ทัวร์ ร้านอาหาร ที่พัก ร้านจำหน่ายของที่ระลึก และรถรับจ้างสาธารณะในพื้นที่

6) การรวบรวมข้อมูลเชิงแผนที่อย่างบูรณาการกับแผนที่พื้นฐาน การสร้างแผนที่ จากการสำรวจ การสังเกตการณ์และการวิเคราะห์ข้อมูลอื่นๆ ที่ได้มา

3.2 เครื่องมือในการวิเคราะห์

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้เครื่องมือในการวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.2.1 การสำรวจเอกสาร (Documentary Survey) จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาสู่ การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบริบทของชุมชนในพื้นที่ตำบลก๊อตช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัด เชียงใหม่ โดยศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและแหล่งข้อมูลต่างๆ

3.2.2 แบบสังเกตการณ์ (Observation Survey) เป็นแบบสำรวจที่ผู้ศึกษาวิจัยสร้างโดย อาศัยแนวคิดองค์ประกอบของการท่องเที่ยว หรือ 3 A's โดยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) และใช้การสอบถามจากประชาชนในท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น ประชาชนในพื้นที่ เป็นต้น โดยมีประเด็นในการสำรวจ ดังนี้

- แหล่งท่องเที่ยว (Attractions)

- การเข้าถึง (Accessibility)

- สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)

3.2.3 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์ แบบรายบุคคลเพื่อ สอบถามประเด็นปัญหาที่น่าสนใจศึกษาแบบเจาะจง โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ คือ กลุ่มผู้นำ

ชุมชน กลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่ และกลุ่มผู้ประกอบการกลุ่มบริษัททัวร์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ (guild interview) ซึ่งสร้างขึ้นจากทฤษฎีการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน SWOT Analysis

3.2.4 ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System : GIS) เป็นเครื่องมือสำหรับวิเคราะห์ การแสดงผลวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กับตำแหน่ง รวมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องบนพื้นที่

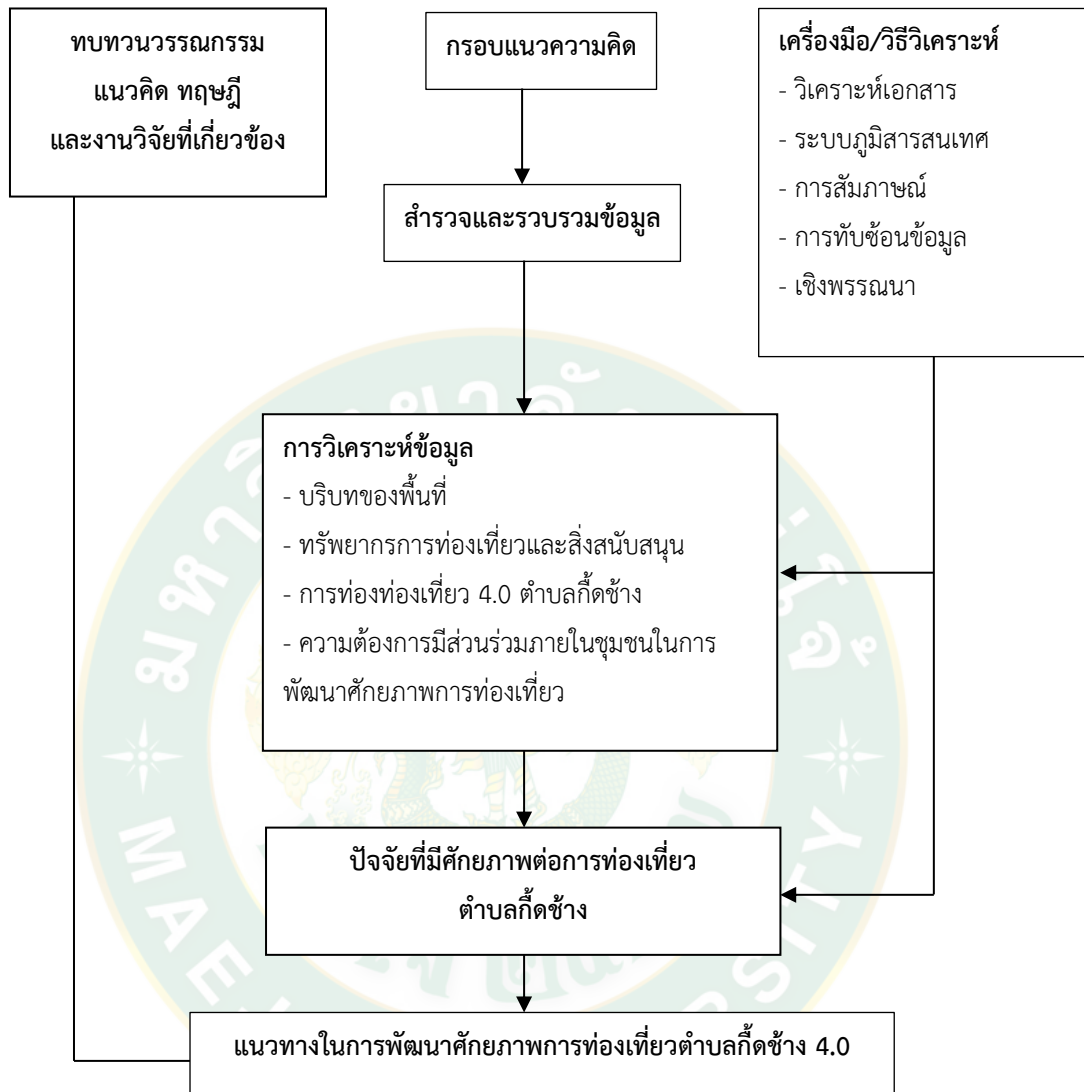
3.3 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำเครื่องมือแต่ละชนิดที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากภาคสนามมาทำการวิเคราะห์และประมวลผล

3.3.1 วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Content Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเอกสารมาทำการวิเคราะห์เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ

3.3.2 วิเคราะห์โดยการซ้อนทับชั้นข้อมูลของปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (Overlay Analysis) บนระบบภูมิสารสนเทศศาสตร์ เพื่อสรุปลักษณะสำคัญเชิงพื้นที่ของปัจจัยต่างๆโดยใช้ตรรกะ (Logic) ในการวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุและผล

3.3.4 วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) จากการสัมภาษณ์ทางลึกเพื่อระบุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 3 ขั้นตอนการวิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย

บทที่ 4 ผลการวิจัย

4.1 บริบทการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกั๊ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

4.1.1 ประวัติความเป็นมา

ประวัติจังหวัดเชียงใหม่

เวียงเชียงใหม่ มีชื่อปรากฏในตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ว่า"นพบุรีศรีนครเชียงใหม่"พญามังราย ทรงสถาปนาขึ้นเมื่อวันที่ 12 เมษายน (ตามปฏิทินจูเลียน) หรือ 19 เมษายน พ.ศ. 1839

ในอดีตเชียงใหม่มีฐานะเป็นเมืองหลวงของราชอาณาจักรนครรัฐอิสระ ชื่อว่าอาณาจักรล้านนา ภายใต้การปกครองของราชวงศ์มังรายยาวนานประมาณ 261 ปี (ระหว่าง พ.ศ. 1839-2101) ได้สถาปนาเมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลาง มีเป้าหมายเพื่อให้เป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสืบเนื่องทั้งทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้พระยามังรายจึงเชิญพระยาจำเมืองและพ่อขุนรามคำแหงมาร่วมกันพิจารณาทำเลที่ตั้ง พระยาทั้งสองก็เห็นด้วยและช่วยดูแลการสร้างเมืองเชียงใหม่ โดยสมัยอาณาจักรล้านนาเจริญรุ่งเรือง (พ.ศ. 1898-2068) ในราวกลางราชวงศ์มังราย นับแต่สมัยพระยาเกือนา เป็นต้นมา อาณาจักรล้านนาเจริญขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และเจริญสูงสุดในสมัยพระเจ้าติโลกราชและพระยาแก้วหรือพระเมืองแก้ว ซึ่งถือเป็นยุคทองการค้าระหว่างรัฐมีเครือข่ายกว้างขวาง เพราะเป็นเมืองผ่านไปยังทางใต้และทางตะวันตก จึงมีพ่อค้าจากทุกทิศมาค้าขายที่เชียงใหม่ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2101 เชียงใหม่ได้เสียเมืองให้แก่พระเจ้าบุเรงนองแห่งกรุงหงสาวดีเชียงใหม่ภายใต้การปกครองของพม่านานกว่าสองร้อยปี ถึงรัชสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี จึงได้มีการทำสงครามเพื่อขับไล่พม่าออกจากเมืองเชียงใหม่และเชียงใหม่ได้สำเร็จ โดยการนำของเจ้ากาวิละและพระยาจำบ้าน (บุญมา) และเปลี่ยนชื่อเป็นเมืองรัตนดิงสาอภินวบุรี

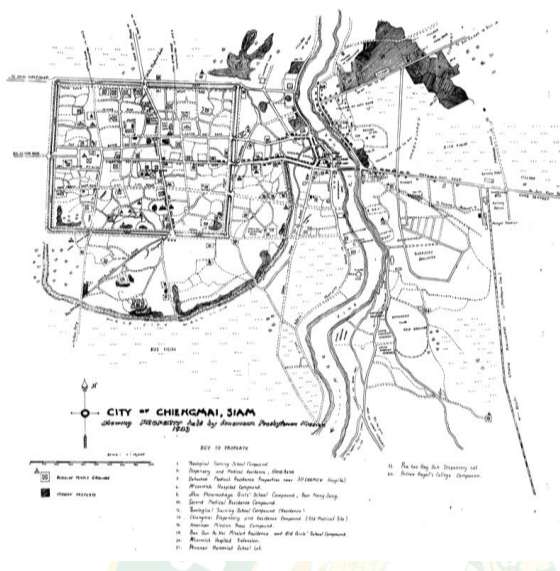
ภาพที่ 4 พระบรมราชานุสาวรีย์สามกษัตริย์
ของผู้สร้างเวียงเชียงใหม่

ที่มา :

<https://sites.google.com/site/social0090/bth-thi-1>

หลังจากนั้นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาพระยาภาวดีขึ้นเป็นพระบรมราชาธิบดีปกครองนครเชียงใหม่ และเป็นประมุขแห่งราชวงศ์ทิพย์จักร (ราชวงศ์เจ้าเจ็ดตน)และต่อมาเจ้านายซึ่งเป็นเชื้อสายของพระเจ้ากาวิละก็ได้ปกครองและ

เป็นประมุขแห่งราชวงศ์ทิพย์จักร(ราชวงศ์เจ้าเจ็ดตน) และต่อมาเจ้านายซึ่งเป็นเชื้อสายของพระเจ้ากาวิละ ก็ได้ปกครองเมืองเชียงใหม่และหัวเมืองต่าง ๆ สืบต่อมา

ภาพที่ 5 แผนที่เมืองนครเชียงใหม่ พ.ศ. 2466 ของมิชชันนารีอเมริกัน เพรสไบทีเรียน

ที่มา: https://www.silpa-mag.com/history/article_27005

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการปฏิรูปการปกครองหัวเมืองประเทศราช โดยมีการจัดตั้งการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล เรียกว่า "มณฑลพายัพ" ต่อมาเชียงใหม่ได้มีการปรับปรุงการปกครองและยกฐานะขึ้นเป็น "จังหวัด" ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2476 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จนถึงปัจจุบัน

ประวัติอำเภอแม่แตง

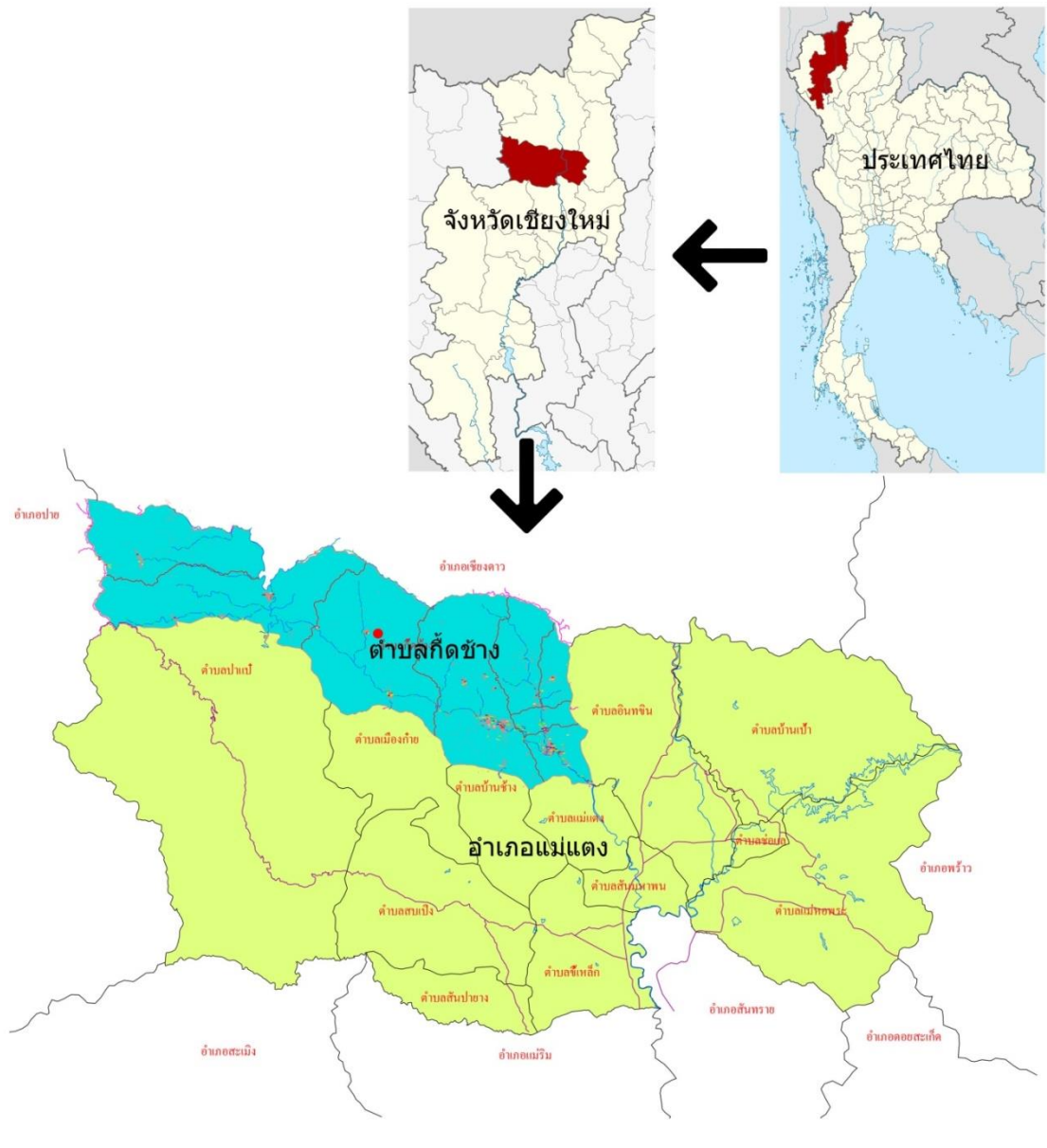
อำเภอแม่แตง เดิมตั้งขึ้นแห่งแรกในท้องที่ ตำบลบ้านเป้า ปัจจุบัน คือ บ้านเป้า หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านเป้า เมื่อ พ.ศ. 2418 ตรงกับสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงรับสั่งให้พระเจ้าอินทวิชยา

นนท์ (เจ้าหลวง) เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ องค์ที่ 7 จัดตั้งแขวงเมืองแกนขึ้นที่บ้านเป้าเรียกว่า แขวงบ้านเป้าเมืองแกน เพราะการคมนาคมสมัยนั้นต้องอาศัยทางแม่น้ำปิงเป็นหลัก และแต่งตั้งท้าวแสนไชยขึ้นเป็นผู้ปกครองแขวงเป็นคนแรก ต่อมา พ.ศ. 2435 ได้ย้ายไปตั้งอยู่บ้านเมืองก๊อต หมู่ที่ 1 ตำบลก๊อตช้างเรียกว่า แขวงเมืองก๊อตโดยมีขุนก๊อต เป็นผู้ปกครองแขวง ต่อมาปี พ.ศ. 2437 ได้ย้ายไปตั้งที่บ้านวังแดง หมู่ที่ 2 ตำบลอินทิลเรียกว่า แขวงเมืองแกน อีกครั้งหนึ่ง มีพ่อแคว้นพรหม (กำนันพรหม) กำนันคนแรกของตำบลอินทิลเป็นผู้ปกครอง ต่อมา พ.ศ. 2439 ได้ย้ายไปตั้งที่บ้านแม่กะ หมู่ที่ 3 ตำบลแม่แตง เรียกว่า แขวงแม่กะ โดยมีขุนแตง (แตง) เป็นผู้ปกครองแขวง และต่อมา พ.ศ. 2450 ได้ย้ายมาตั้งที่บ้านเหล่า (ป่าเส้า) หมู่ที่ 2 ตำบลสันมหาพน ทางการได้ยกฐานะเป็นอำเภอมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2450 เรียกว่า อำเภอสันมหาพน โดยมีนายอำเภอคนแรกชื่อ ขุนมิกสันสุรบาล (พ็อน) ป. แต่เนื่องจากอำเภอสันมหาพนตั้งติดกับลำน้ำแม่แตง จึงเปลี่ยนชื่อเป็น "อำเภอแม่แตง" มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2458 เป็นต้นมาและได้ย้ายที่ว่าการอำเภอ ออกมาตั้งอยู่ในที่ปัจจุบัน เมื่อ พ.ศ. 2502 และได้ก่อสร้างที่ว่าการอำเภอหลังใหม่ขึ้นแทนที่หลังเก่า เมื่อปี พ.ศ. 2544 และปัจจุบันนี้อำเภอแม่แตงมีนายอำเภอจำนวนทั้งสิ้น 34 คนและนายอำเภอคนปัจจุบัน คือ นายศราวุธ ไทยเจริญ

ประวัติตำบลกีดช้าง

ตำบลกีดช้างเป็นตำบลหนึ่งในเขตอำเภอแม่แตง เดิมเมื่อ พ.ศ. 2418 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงรับสั่งให้พระเจ้าอินทวิชยานนท์ (เจ้าหลวง) เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ องค์ที่ 7 จัดตั้งแขวงเมืองแกนขึ้นที่บ้านเป้า เรียกว่า แขวงบ้านเป้าเมืองแกน และแต่งตั้งท้าวแสนไชย ขึ้นเป็นผู้ปกครองแขวงเป็นคนแรก ต่อมา พ.ศ. 2435 ได้ย้ายไปตั้งอยู่บ้านเมืองกีด โดยมีขุนกีด เป็นผู้ปกครองแขวงเมืองกีด จึงเป็นที่มาของแขวงเมืองกีดหรือตำบลกีดช้าง คำว่า กีด มาจากภาษาไทยพื้นบ้าน หมายถึงแปลกประหลาด งง สงสัย ด้วยลำน้ำแม่แตงที่ไหลผ่านมาถึงบริเวณเมืองกีด แม่น้ำทั้งสายไหลผ่านลวดก้อนหินขนาดใหญ่หายไปแล้วทะลุอีกด้านหนึ่งหายออกไปประมาณ 50 เมตร ตำบลเมืองกีดเคยเป็นสถานที่พักของกองทัพสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เป็นเส้นทางตั้งแต่เชียงใหม่ สายน้ำแม่แตง เมืองกีด เมืองคอง เมืองแหง ผ่านช่องหลักแตง (เส้นแบ่งชายแดนไทย-พม่าในปัจจุบัน) ข้ามแม่น้ำสาละวินที่ทำผาแดงและข้ามเคลื่อนทัพไปยังพม่าเพื่อไปตีเมืองนายน ก่อนที่จะเข้าตีเมืองอังวะ กองทัพพระนเรศวรมหาราชได้มาพักทัพคืนที่ 3 ณ เมืองกีด แม่น้ำแม่แตง (น้ำล้นกีด)

จากประวัติที่กล่าวมาก็จะพออนุมานได้ว่า ชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชน โบราณที่มีผู้คนอาศัยสืบต่อกันมาโดยมีชาตสาย ซึ่งการดำรงอยู่ของผู้คนและชุมชนกีดช้างมีการสืบสานและสืบทอดวัฒนธรรมต่อ ๆ กันมาอย่างต่อเนื่องเป็นการสะท้อนให้เห็นการสืบทอด วัฒนธรรมและชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบันอย่างแจ่มชัด ดังนั้นถึงแม้ว่าชุมชนแห่งนี้จะล่วงเลยมาแล้ว นับร้อยปีก็ตามชุมชนก็ยังคงรักษาสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีความเชื่อต่างๆให้เห็น มาจนกระทั่งปัจจุบันนี้

ภาพที่ 6 แผนที่ระดับจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่แตง ตำบลก้อช้าง
ที่มา : ผู้วิจัย

4.1.2 ลักษณะพื้นที่และภูมิประเทศ

ตำบลกีดช้าง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีลักษณะพื้นที่เป็นเนินสูง ๆ ต่ำ ๆ และภูมิประเทศเป็นภูเขาสลับซับซ้อน ความสูงอยู่ที่ประมาณ 350-800 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง มีพื้นที่ราบเป็นที่ราบแคบ ๆ อยู่บ้างตามริมฝั่งลำน้ำแม่ตะมาน

เนื่องจากสภาพภูมิประเทศโดยรวมของตำบลกีดช้างพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาอยู่ในเขตป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง มีแม่น้ำสำคัญที่ไหลผ่าน ได้แก่ แม่น้ำแตง ซึ่งมีต้นน้ำอยู่ในเขตอำเภอเวียงแหงไหลผ่านอำเภอเชียงดาวและอำเภอแม่แตง โดยไหลผ่านเขตตำบลกีดช้าง รวมระยะทางประมาณ 45 กิโลเมตรก่อนลงสู่ลำน้ำปิง บ้านป่าจี้ตำบลสันมหาพน ส่วนบริเวณพื้นที่ราบริมน้ำมีการใช้ประโยชน์เป็นที่อยู่อาศัย และพื้นที่เกษตรกรรมในลักษณะของนาข้าวและไม้ผล มีการใช้ประโยชน์ที่ดินในตำบลกีดช้างส่วนใหญ่เป็นป่าไม้โดยมีการทำไร่หมุนเวียนแทรกกระจายไปตามพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของตำบลกีดช้าง ด้วยลักษณะที่เป็นภูเขาสลับซับซ้อน สวยงาม อุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้ส่งผลให้พื้นที่มีธารน้ำเล็กๆ หลายสายที่ไหลลงสู่ลำน้ำแม่แตง ทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวา ทำให้พื้นที่ของตำบลกีดช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติและผจญภัยที่สำคัญแห่งหนึ่งของอำเภอแม่แตง โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจนำเที่ยวประเภททัวร์ป่าที่ได้มีการใช้เส้นทางของลำน้ำแม่แตงในการดำเนินกิจกรรมล่องแพ เนื่องจากสายน้ำดังกล่าวในเขตอำเภอแม่แตง จากบ้านห้วยน้ำดัง ป่าข้าวหลามสบก่าย เมืองกีด และแม่ตะมาน มีแก่งหินกระจาย อยู่เป็นช่วง ๆ และกระแสน้ำมีระดับที่เหมาะสมกับการดำเนินกิจกรรม มีพื้นที่ราบติดลำน้ำ เหมาะสำหรับตั้งปางช้างรองรับนักท่องเที่ยวอีกด้วย ท่าเลที่ตั้งของพื้นที่บ้านแม่ตะมานอยู่ในบริเวณที่เหมาะสมสำหรับการเดินทางเข้าไปท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองเชียงใหม่ ที่เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภาคเหนือ การคมนาคมสะดวกกว่าหมู่บ้านอื่น ๆ ในตำบลเดียวกัน ประกอบกับมีภูมิประเทศที่สวยงามแปลกตาและเป็นจุดสุดท้ายของลำน้ำแม่แตงที่เหมาะสมสำหรับการล่องแพ เมื่อรวมกับขอบเขตพื้นที่หมู่บ้านที่ไม่กว้างใหญ่เกินไปและไม่ห่างไกลจากจุดท่องเที่ยวอื่น ๆ ในพื้นที่ใกล้เคียง ทำให้สามารถจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ในเวลาที่จำกัด กล่าวคือพื้นที่บ้านแม่ตะมาน สามารถเป็นทั้งจุดเริ่มต้นและปลายทางของการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยนักท่องเที่ยวที่เดินทางผ่านมาจากเส้นทางห้วยน้ำดัง-ป่าข้าวหลาม-สบก่าย-เมืองกีดได้ ดังนั้นบ้านแม่ตะมานจึงมีความเหมาะสมและถูกเลือกเป็นสถานที่ตั้งของธุรกิจการท่องเที่ยวปางช้าง-ล่องแพ เช่น ท่าแพแม่ตะมานปางช้างแม่แตง และอัมรินทร์จิงเกิลราฟท์

นอกจากปางช้างทั้ง 3 แห่งที่ยกตัวอย่างที่กล่าวมา ยังมีแหล่งธรรมชาติอื่น ๆ ที่มีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อีก เช่น ถ้ำน้ำลอดและผาดอกบัว โดยมีเส้นทางที่เชื่อมต่อระหว่างบ้านแม่ตะมานและบ้านเมืองกีด นอกจากนี้บริเวณกลางหมู่บ้าน มีบ่อน้ำร้อนผุดขึ้นแม่จะมี

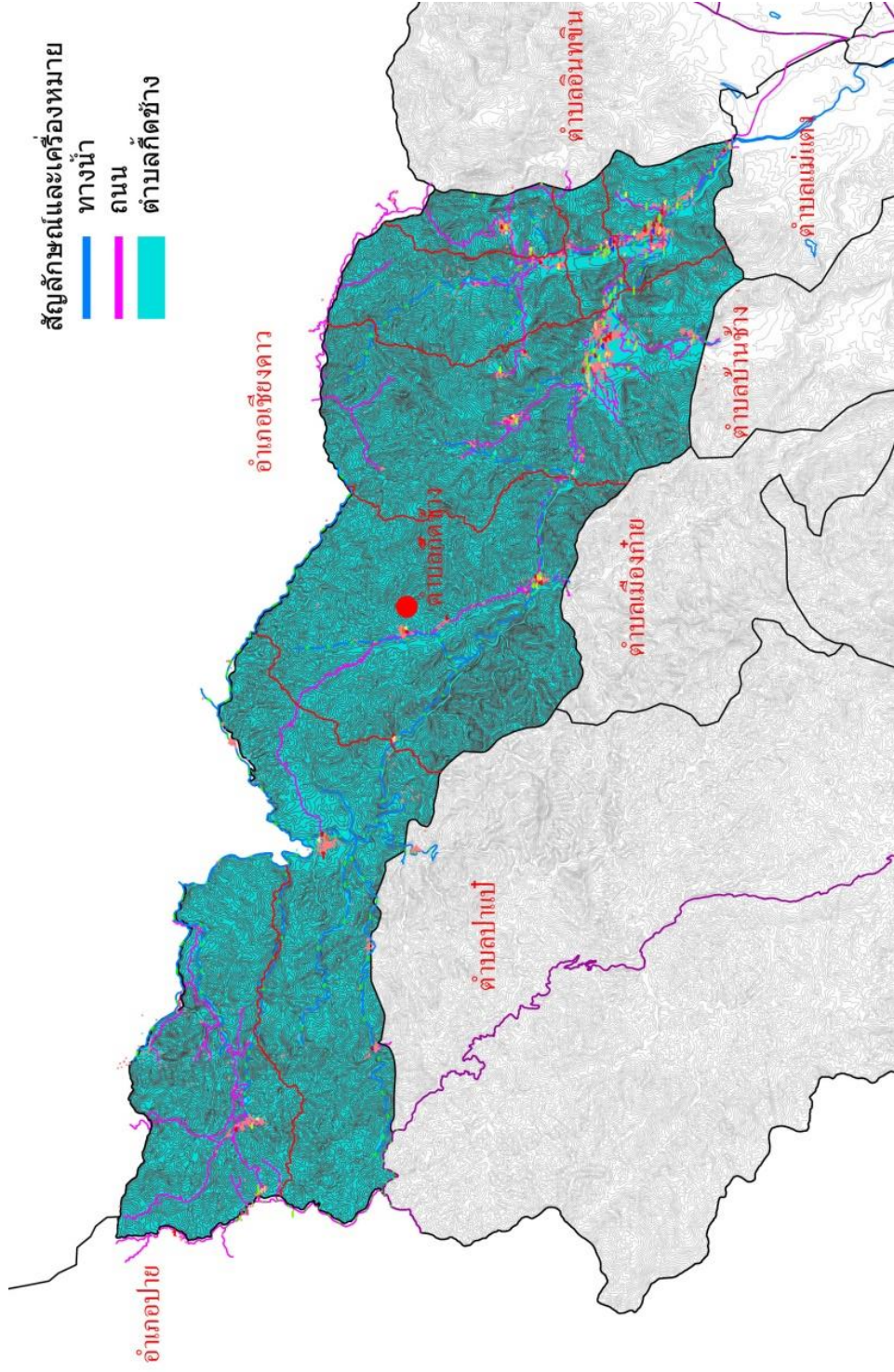

ระดับความร้อนไม่สูงมากนัก แต่ชาวบ้านก็ได้ใช้ประโยชน์จากบ่อน้ำร้อนนี้ในฤดูหนาว และสายน้ำร้อนบางจุดก็อยู่ในเขตที่ดินของคนนอกชุมชนและเจ้าของที่ดินได้มีโครงการที่จะพัฒนาพื้นที่บริเวณนั้นเป็นที่พักบริการนักท่องเที่ยวในรูปของโรงแรมกึ่งรีสอร์ท

จากความเหมาะสมดังกล่าว นอกจากจะทำให้มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวจำนวนมากแล้ว ยังดึงดูดให้คนนอกชุมชนเข้ามากว่านซื้อที่ดินเพื่อสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ รวมไปถึงสร้างที่พักส่วนตัวด้วย ทั้งๆที่พื้นที่ในเขตบ้านแม่ตะมานส่วนใหญ่จะไม่มีเอกสารสิทธิ์ก็ตาม

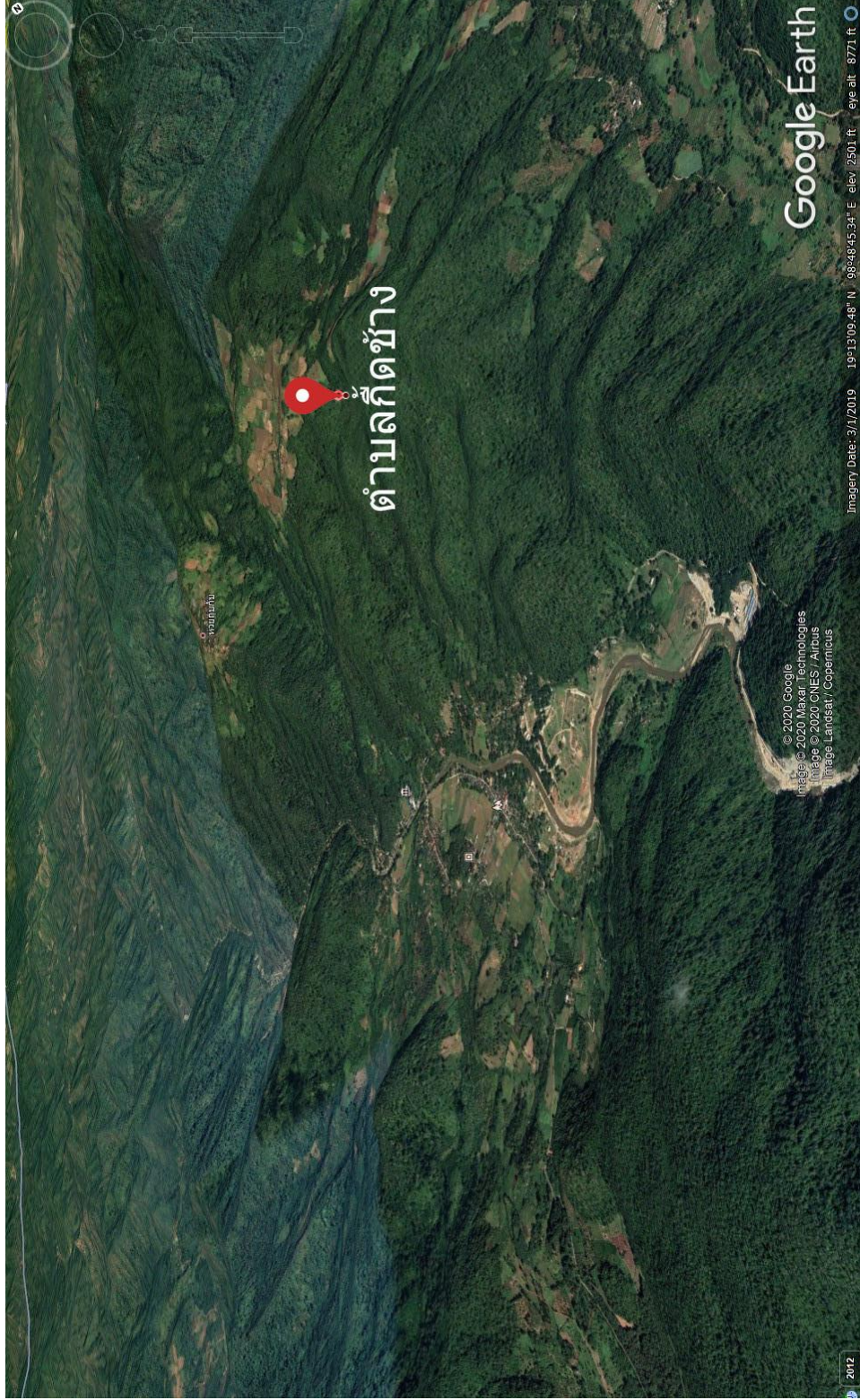

ภาพที่ 7 เส้นชั้นระดับตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา ผู้วิจัย

ภาพที่ 8 สภาพภูมิประเทศตำบลลิกดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา www.google-earth.com

4.1.3 ลักษณะสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

1) ลักษณะดิน

ทรัพยากรที่ดินในตำบลกีดช้าง เมื่อพิจารณาตามสภาพพื้นที่ที่สามารถแยกได้เป็นดินในที่ดอนดินในที่ลุ่ม และมีพื้นที่เบ็ดเตล็ดซึ่งเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะต่อการทำเกษตรกรรม เช่น พื้นที่หิน โผล่ พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน (ภูเขา) แหล่งน้ำ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีสมบัติทางกายภาพและเคมี ซึ่งรายละเอียดทั้งหมดสามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 2 สภาพปัญหาของดิน ตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (2549)

สภาพพื้นที่	สภาพปัญหา/ลักษณะพื้นที่	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
ที่ดอน	ดินมีความลาดชันสูง	1,190	0.67
	ดินไม่มีปัญหาพิเศษ	6,090	3.45
ที่ลุ่ม	ดินไม่มีปัญหาพิเศษ	118	0.07
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	พื้นที่ชุมชนและที่อยู่อาศัย	489	0.28
	พื้นที่ภูเขา	168,628	95.49
	แหล่งน้ำ	64	0.04
เนื้อที่รวมทั้งตำบล (คำนวณจากโปรแกรมภูมิศาสตร์)		176,588	100

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 3 สมบัติของดิน ตำบลกีดช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่

หน่วย แผนที่	กลุ่ม ชุดดิน	ชุดดิน	เนื้อดิน		ความลาดชัน (%)	ความลึก (ซม.)	การระบาย น้ำ	ความอุดม สมบูรณ์	pH		เนื้อที่	
			บน	ล่าง					บน	ล่าง	ไร่	ร้อยละ
17	38	Cm-sIA (ชุดดินเชิงใหม่)	sl	sl/l/scl	0-2	>150	ดี	ปานกลาง	7.0-8.0	7.0-8.0	578	0.33
27	33B	Don-fl-sIB (ชุดดินดงยางอน)	sl	scl/cl	2-5	>150	ดีปานกลาง	ปานกลาง	6.5-8.0	7.0-8.0	1,396	0.79
67	15	Lp-sIA (ชุดดินล้าปาง)	sil	sil/sicl	0-2	>150	ค่อนข้างเลว	ต่ำ	6.0-8.0	6.0-7.0	119	0.07
114	31C	Nm-sclC (ชุดดินหนองมด)	scl	scl/sc	5-12	>150	ดี	ต่ำ	5.5-7.0	4.5-5.5	413	0.23
115	31D	Nm-sclD (ชุดดินหนองมด)	scl	scl/sc	12-20	>150	ดี	ต่ำ	5.5-7.0	4.5-5.5	777	0.44
139	29B	Ppm-clB (ชุดดินภูผาม่าน)	cl	cl/c	2-5	>150	ดี	ปานกลาง	6.5-8.0	7.0-8.0	1,114	0.63
140	29C	Ppm-clC (ชุดดินภูผาม่าน)	cl	cl/c	5-12	>150	ดี	ปานกลาง	6.5-8.0	7.0-8.0	1,494	0.85
141	29D	Ppm-clD (ชุดดินภูผาม่าน)	cl	cl/c	12-20	>150	ดี	ปานกลาง	6.5-8.0	7.0-8.0	935	0.53
142	29E	Ppm-clE (ชุดดินภูผาม่าน)	cl	cl/c	20-35	>150	ดี	ปานกลาง	6.5-8.0	7.0-8.0	422	0.24
160	33B	Sg-sIB (ชุดดินโทรงาม)	sl	sl/s/scl	2-5	>150	ดี	ปานกลาง	6.5-8.0	6.5-8.0	135	0.08
168	35C	Sp-fl-sIC (ชุดดินสันป่าตอง)	sl	sl/scl	5-12	>150	ดี	ต่ำ	5.0-6.5	4.5-5.5	24	0.01
209	SC	SC (พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน)	-	-	-	-	-	-	-	-	168,628	95.49
216	U	U (พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง)	-	-	-	-	-	-	-	-	489	0.28
215	W	W (แหล่งน้ำ)	-	-	-	-	-	-	-	-	64	0.04
รวม											176,588	100.00

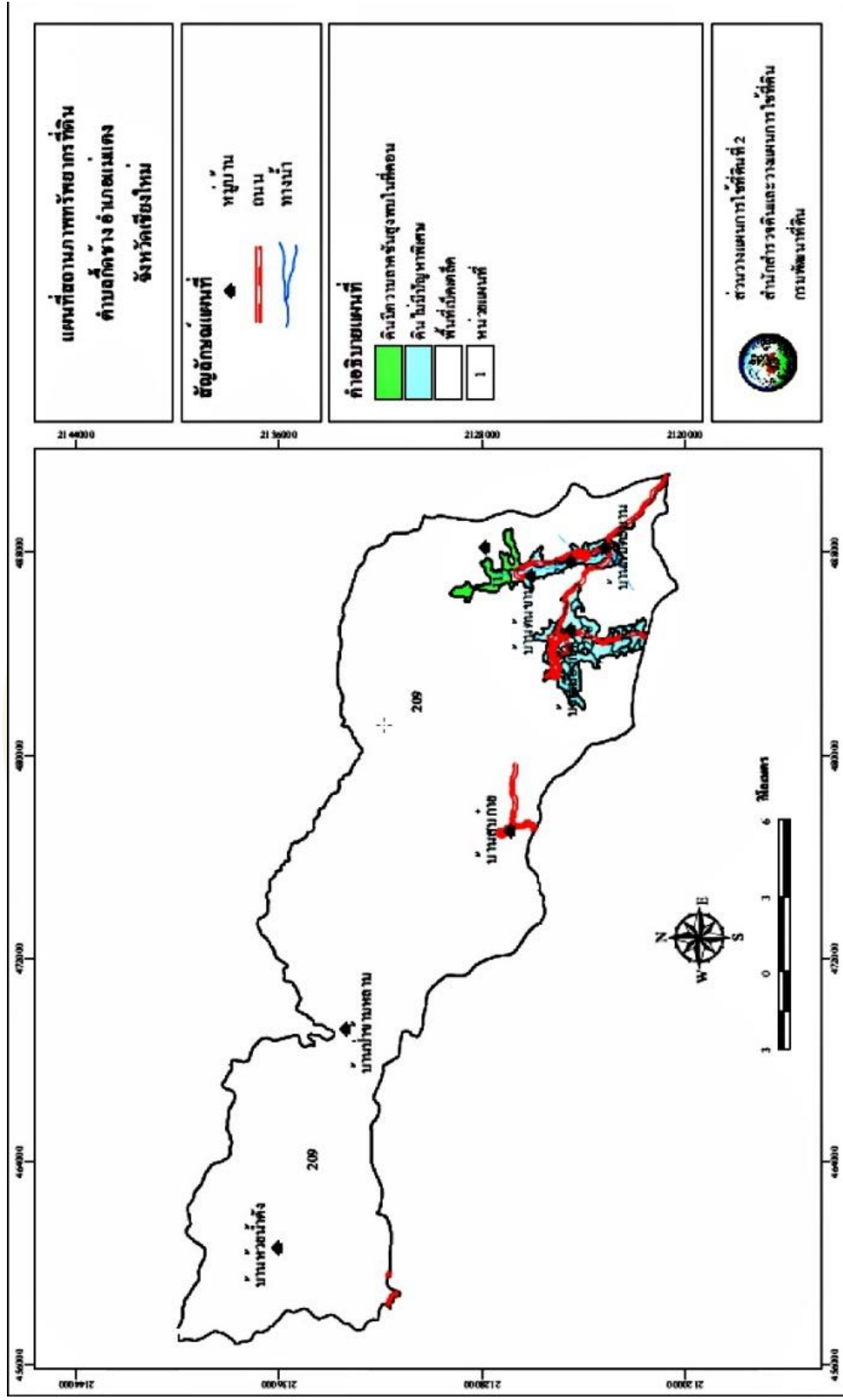
ที่มา: กรมทรัพยากรธรณี (2549)

หมายเหตุ : คำอธิบายอักษรย่อ

c ดินเหนียว   sil ดินร่วนปนทรายแข็ง
 cl ดินร่วนปนเหนียว   sicl ดินร่วนเหนียวปนทรายแข็ง
 sl ดินร่วนปนทราย   sc ดินเหนียวปนทราย
 ls ดินทรายปนร่วน   scl ดินร่วนเหนียวปนทราย

: หน่วยแผนที่จะสัมพันธ์กับคุณสมบัติของดิน แต่ลำดับที่ไม่เรียงกันเนื่องจากใช้เป็น สัญลักษณ์แสดง
 ในแผนที่ดิน

ภาพที่ 9 แผนที่สถานสภาพทรัพยากรที่ดิน ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (2549)

ที่มา: กรมทรัพยากรธรณี (2549)

สภาพทางปฐพีวิทยาข้อมูลนี้ได้จากการศึกษาของหน่วยจัดการการต้นน้ำแม่ตะมานในพื้นที่ตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่คุณสมบัติของดินในพื้นที่หน่วยจัดการการต้นน้ำแม่ตะมานปฏิกิริยาของดินอยู่ในสภาพเป็นกรด อยู่ในช่วง pH 4.6 - 5.1 ตลอดทุกชั้นหน้าตัดดินและมีความเป็นกรดเพิ่มขึ้นในดินชั้น B ดินป่าธรรมชาติ มีค่าความเป็นกรดน้อยกว่าดินสวนป่าต่างๆ และพบว่าดินสวนป่ายูคาลิปตัส มีค่าความเป็นกรดต่างมากที่สุด (4.82) รองลงมา คือ ดินสวนป่าสนสามใบ (4.85) และดินสวนป่ากำลังเสือโคร่ง (4.95) ตามลำดับ

ทางด้านความลึกของดินพบว่า ดินป่าธรรมชาติ มีความลึกของดินชั้น A น้อยที่สุด (24 ซม.) เมื่อเปรียบเทียบกับดินสวนป่าต่างๆ โดยที่ดินสวนป่ายูคาลิปตัสมีความลึกของดินชั้น A มากที่สุด (53 ซม.) รองลงมาคือ ดินสวนป่ากำลังเสือโคร่ง (50 ซม.) และดินสวนป่าสนสามใบ (3 ซม.) ตามลำดับ ส่วนปริมาณของอินทรีย์วัตถุ ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส โปแตสเซียม รวมทั้ง แมกนีเซียม พบในดินชั้น A มีค่ามากกว่าในดินชั้น B โดยที่ดินป่าธรรมชาติมีค่าน้อยกว่าดินสวนป่าอีก 3 ชนิด ยกเว้นปริมาณของโพแทสเซียม จะมีมากกว่าดินในสวนป่าทั้ง 3 ชนิด

ส่วนลักษณะเนื้อดิน ส่วนใหญ่ยังคงมีลักษณะคล้ายคลึงกันและใกล้เคียงกับป่าธรรมชาติดั้งเดิม โดยในดินป่าธรรมชาติและสวนป่ากำลังเสือโคร่ง มีเนื้อดินแบบร่วนเหนียวปนทราย ส่วนดินสวนป่าสนสามใบและยูคาลิปตัส มีเนื้อดินแบบร่วนเหนียว

สภาพลักษณะทางธรณีวิทยา จากแผนที่ธรณีวิทยา จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างเชียงดาว หมายเลข NE47-2 มาตราส่วน 1: 250,000 ของกรมทรัพยากรธรณี พบว่า พื้นที่บริเวณทางตอนเหนือตั้งแต่บ้านผาปู่จอมขึ้นไป ส่วนใหญ่เป็นหินอัคนี ยุคเฟอร์โมไตรแอสติกและก่อนยุคจูแรสสิก ได้แก่ หินแกรนิต และหินแกรนิต-ไนไดโอไรต์ มีลักษณะเป็นเทือกเขาสูงชันตามแนวเหนือ-ใต้ ส่วนบริเวณตอนใต้ของหน่วยฯ เป็น หินปูน ที่จัดอยู่ในยุคเพอร์เมียน ส่วนหินทราย หินเกย์เวคส์และหินดินดาน จัดอยู่ในยุคคาร์บอน-เพอร์ริสปรากฏให้เห็นทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของหน่วยฯ ส่วนหินที่มีอายุน้อยที่สุดได้แก่หิน ยุคควอเตอร์นารี โดยประกอบด้วยตะกอนหิน ดินทรายต่างๆ ที่มีลักษณะเป็นหินที่ยังไม่อัดตัวแน่น ซึ่งจะพบในที่ราบริมห้วยต่างๆ

2) ลักษณะน้ำ

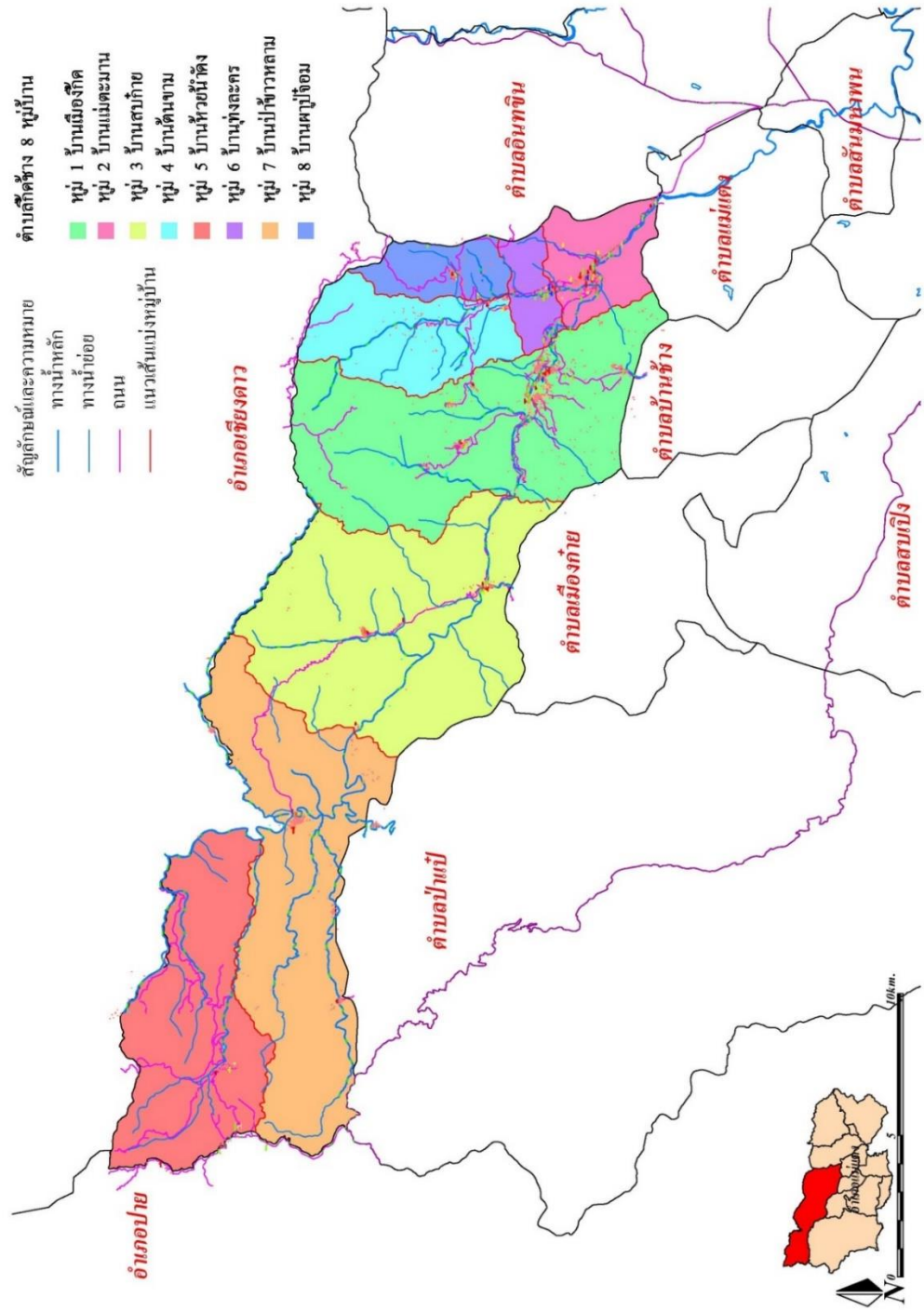
ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียง คือ ทิศเหนือติดต่อกับตำบลเมืองคอง ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว ทิศใต้ติดต่อกับตำบลบ้านช้าง ตำบลเม็องกาย ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลอินทิล ตำบลแม่แตง และทิศตะวันตกติดต่อกับตำบลป่าแป๋และตำบลแม่ฮี้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตำบลกี้ดช้างมีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสลับซับซ้อน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาอยู่ในเขตป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง มีแม่น้ำสำคัญที่ไหลผ่านได้แก่ แม่น้ำแตงซึ่งมีต้นน้ำอยู่ในเขตอำเภอเวียงแหงไหลผ่านอำเภอเชียงดาวและอำเภอแม่แตง โดยไหลผ่านเขตตำบลกี้ดช้าง รวมระยะทางประมาณ 45 กิโลเมตร ก่อนลงสู่ลำน้ำปิงที่บ้านป่าจี้ ตำบลกี้ดช้างเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของทรัพยากรที่เด่นชัด ทั้งน้ำตก แม่น้ำ ป่าไม้ที่ยังอุดมสมบูรณ์ ภูเขาสวยงาม อยู่ในเขตที่อากาศดี

ลักษณะแหล่งน้ำ แบ่งออก 2 ลักษณะ ดังนี้

1. แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำแม่แตง ห้วยอ่างสอง ห้วยสถาน ห้วยแม่ตะมาน ห้วยน้ำดัง และลำห้วยสาขาขนาดเล็ก 28 สาย มีลำน้ำสำคัญ 1 สายคือ ลำน้ำแม่แตง มีต้นน้ำอยู่อำเภอเชียงดาว ไหลผ่านจากเหนือลงสู่ด้านใต้ไหลผ่าน บ้านป่าข้าวหลาม หมู่ 7 ,บ้านสบกาย หมู่ 3 , บ้านเมืองกี้ด หมู่ 1และบ้านแม่ตะมาน หมู่ 2
2. แหล่งน้ำที่ก่อสร้างขึ้น ฝ่ายทตน้ำ สระน้ำ ประปาหมู่บ้าน บ่อบาดาล และบ่อน้ำตื้น ซึ่งสามารถจำแนกแยก คือ
  - หนองบัว บ้านเมืองกี้ด หมู่ 1
  - หนองอ้อ บ้านเมืองกี้ด หมู่ 1
  - หนองยาว บ้านเมืองกี้ด หมู่ 1
  - อ่างเก็บน้ำฮู บ้านแม่ตะมาน หมู่ 2
  - อ่างเก็บน้ำดง บ้านแม่ตะมาน หมู่ 2
  - อ่างเก็บน้ำหมู่บ้านห้วยน้ำดัง หมู่5
 บาดาลผิวดินขนาดใหญ่ 1 แห่ง บ้านแม่ตะมาน หมู่ 2

ภาพที่ 10 แผนที่แสดงลักษณะแหล่งน้ำ ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (2549)

3) ลักษณะป่า

ตำบลกีดข้างมีพื้นที่ป่าไม้ แบ่งได้ดังนี้

3.1) เขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ (ป่าสงวนแห่งชาติแม่แตง) ที่มีเนื้อที่ประมาณ 167,709 ไร่ และเป็นเขตป่าไม้เศรษฐกิจ มีเนื้อที่ประมาณ 7,475 ไร่ โดยเป็นพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม 7,404 ไร่ เป็นเขตพื้นที่บ้านเมืองกีด หมู่ 1, บ้านแม่ตะมาน หมู่ 2, บ้านต้นขาม หมู่ 4, บ้านทุ่งละคร หมู่ 6, บ้านป่าข้าวหลาม หมู่ 7, บางส่วนบ้านผาปู่จอม หมู่ 8

ป่าเบญจพรรณ พบกระจายตัวเป็นพื้นที่กว้างที่ระดับความสูง มีพันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ แควหัวหมู แดง ประดู่ มะเกลือ มะกอก ชิงชัน โมก สัก เต็ง เหียง พลวง รัง รกฟ้า พะยอม ตีนนก ตีว ขนสมอไทย มะขามป้อม ไม้ตะเคียน ฯลฯ ไม้พุ่มและพืชพื้นล่าง ได้แก่ คนทา คัดเค้าเครือ ผักแว่น สะบ้าลิง สาบเสือ บุก ลิเกา ชายผ้าสีดา เกล็ดปลา หญ้าขัด และพ้อคำตีเมีย

3.2) เขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ (อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง) มีเนื้อที่ประมาณ 78,133 ไร่ โดยมีพื้นที่บางส่วนซ้อนทับกับเขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์และป่าไม้เศรษฐกิจ เป็นเขตพื้นที่บ้านห้วยน้ำดัง หมู่ 5, บ้านสบกาย หมู่ 3 และบ้านป่าข้าวหลาม หมู่ 7

- ป่าดิบชื้นป่าดิบชื้น ขึ้นปกคลุมสองฝั่งของลำน้ำในพื้นที่ที่มีความสูง 500-800 เมตรจากระดับน้ำทะเล พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ เต็ม อวตดำ หัว จิวป่า ปอดหูช้าง ผ่าเสี้ยน มันปลา เปล้าใหญ่ ฯลฯ ไม้พุ่มและพืชพื้นล่าง ได้แก่ เอื้องหมายนา มันตง ม้าสามตอน เฒ่าหลังลาย หญ้าถอดปล้อง ตองกง เครือออน กลอย สายหยุด และ เล็บเหยี่ยว เป็นต้น

- ป่าดิบเขา พบในพื้นที่ที่เป็นหุบเขาและพื้นที่ลาดชันที่สภาพอากาศมีความชื้น ค่อนข้างสูงตลอดปี ในระดับความสูง 1,650-1,900 เมตรจากระดับน้ำทะเล ชนิดไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ก่อ กระดุม ก่อแดง สนสามใบ เม็ดขุ่นตัวผู้ มะมือ จำปี หลวง มณฑาป่า เหมือดดง เตื่อปล้องหิน ตะไคร้ต้น สารภีป่า กำลิ่งเสื่อไคร่ง กะทัง ฯลฯ ไม้พุ่มและพืชพื้นล่าง ได้แก่ กล้วย ต่างไก่ป่า พลุช้าง พญาตง หญ้าคมบาง ตอง กง พริกไทย ดาดตะกั่ว และกาหลา เป็นต้น

- ป่าเบญจพรรณ พบกระจายตัวเป็นพื้นที่กว้างที่ระดับความสูงต่ำกว่า 900 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง มีพันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ กาสามปึก กุ๊ก แควหัวหมู แดง ตะคร้ำ ประดู่ มะเกลือ มะกอก ตังหน ชิงชัน โมก ฯลฯ ไม้พุ่มและพืชพื้นล่าง ได้แก่ คนทา คัดเค้าเครือ เฒ่าหลังลาย เต่าร้าง ผักแว่น สะบ้าลิง สาบเสือ บุก ลิเกา ชายผ้าสีดา เกล็ดปลา หญ้าขัด และพ้อคำตีเมีย เป็นต้น

- ป่าเต็งรัง พบโดยทั่วไปในพื้นที่ที่ระดับความสูงต่ำกว่า 800 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง ชนิดไม้ที่สำคัญ ได้แก่ เต็ง เหียง พลวง รัง รกฟ้า พะยอม ตีนนก ตีว ขนสมอไทย ส้านใหญ่ มะขามป้อม ฯลฯ ไม้พุ่มและไม้พื้นล่าง ได้แก่ กะดั่งใบ โสมชบา กระมอบ หนาดคำ ตาฉี่เคย เป็นต้น

3.3) เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า (เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะละ) มีเนื้อที่ประมาณ 1,323 ไร่ โดยมีพื้นที่บางส่วนซ้อนทับกับเขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ บางส่วนเป็นเขตพื้นที่บ้านป่าข้าวหลาม หมู่ 7 สภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงชัน ความสูงจากระดับน้ำทะเล 700 เมตร

4) ลักษณะการใช้ที่ดิน

อาชีพหลักส่วนใหญ่ของประชากรในพื้นที่ตำบลกีดช้าง ได้แก่ การเกษตร อาทิ การทำนา ทำสวนลิ้นจี่ ส้ม กล้วยปลีกระท้อน เงาะ ชิง ข้าวไร่ ลำไย ข้าวโพด ถั่วเหลือง กาแฟ เสาวรส การเลี้ยงสัตว์ อาทิ โค กระบือ สุกร ไก่ กิจการท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และรับจ้างทั่วไป ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ คือ ตำบลกีดช้างสามารถจำแนกการใช้ที่ดินและสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตรมีประมาณ 14,932 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.46 ของ เนื้อที่ตำบล โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ปลูกพืชไร่ รองลงมาเป็นพื้นที่ปลูกไม้ผลพื้นที่นา และมีพื้นที่ป่าไม้ 159,709 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 90.44 ของเนื้อที่ตำบล โดยแบ่งเป็นป่าสมบูรณ์ 147,204 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 83.36 ของเนื้อที่ตำบล ป่ารอสภาพฟื้นฟู 10,713 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.07 ของเนื้อที่ตำบลและสวนป่า 1,792 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.01 ของเนื้อที่ตำบล พื้นที่อยู่อาศัย (ชุมชน และสิ่งปลูกสร้าง) 1,499 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 0.85 ของเนื้อที่ตำบล พื้นที่แหล่งน้ำ 405 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.23 ของเนื้อที่ตำบล และพื้นที่เบ็ดเตล็ด 43 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.02 ของเนื้อที่ตำบล ซึ่งรายละเอียดแสดงในตารางและกราฟ ดังนี้

ตารางที่ 4 การใช้ประโยชน์ที่ดิน ตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ 2549

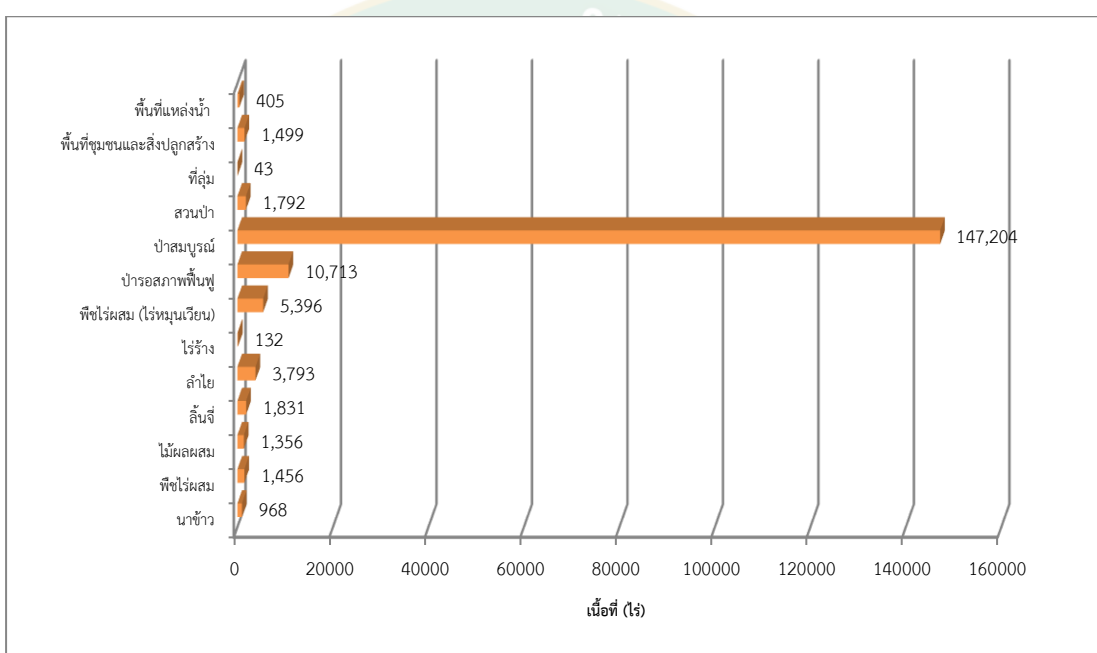
สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
นาข้าว	968	0.55
พืชไร่ผสม	1,456	0.82
ไม้ผลผสม	1,356	0.77
ลิ้นจี่	1,831	1.04
ลำไย	3,793	2.15
ไร่ร้าง	132	0.07
พืชไร่ผสม (ไร่หมุนเวียน)	5,396	3.06
ป่ารอสภาพฟื้นฟู	10,713	6.07
ป่าสมบูรณ์	147,204	83.36
สวนป่า	1,792	1.01
ที่ลุ่ม	43	0.02

ตารางที่ 4 การใช้ประโยชน์ที่ดิน ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ 2549 (ต่อ)

สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	1,499	0.85
พื้นที่แหล่งน้ำ	405	0.23
เนื้อที่รวมทั้งหมด (คำนวณจากโปรแกรมภูมิศาสตร์)	176,588	100

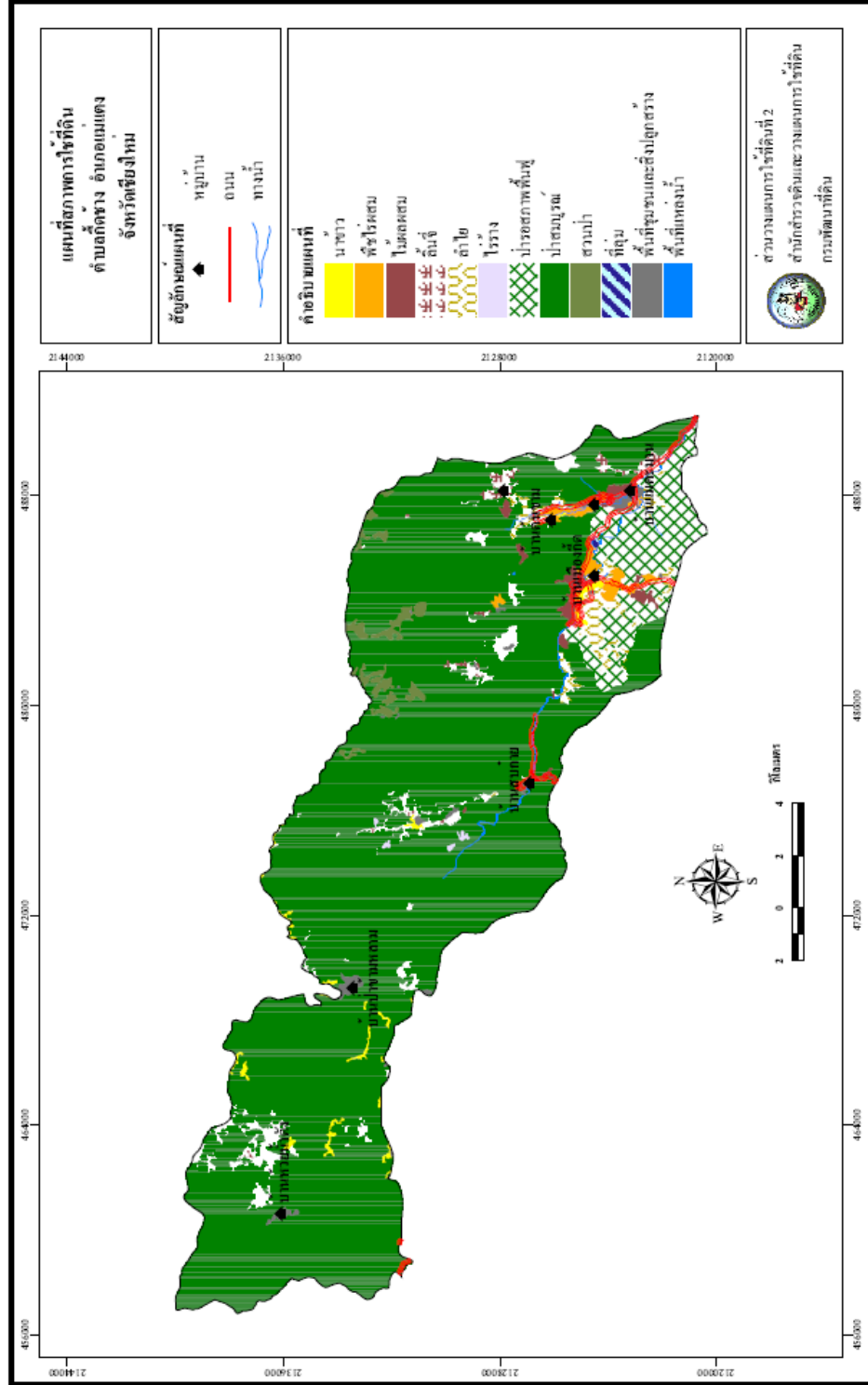
ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 11 การใช้ประโยชน์ที่ดิน ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ 2549

ที่มา: ผู้วิจัย

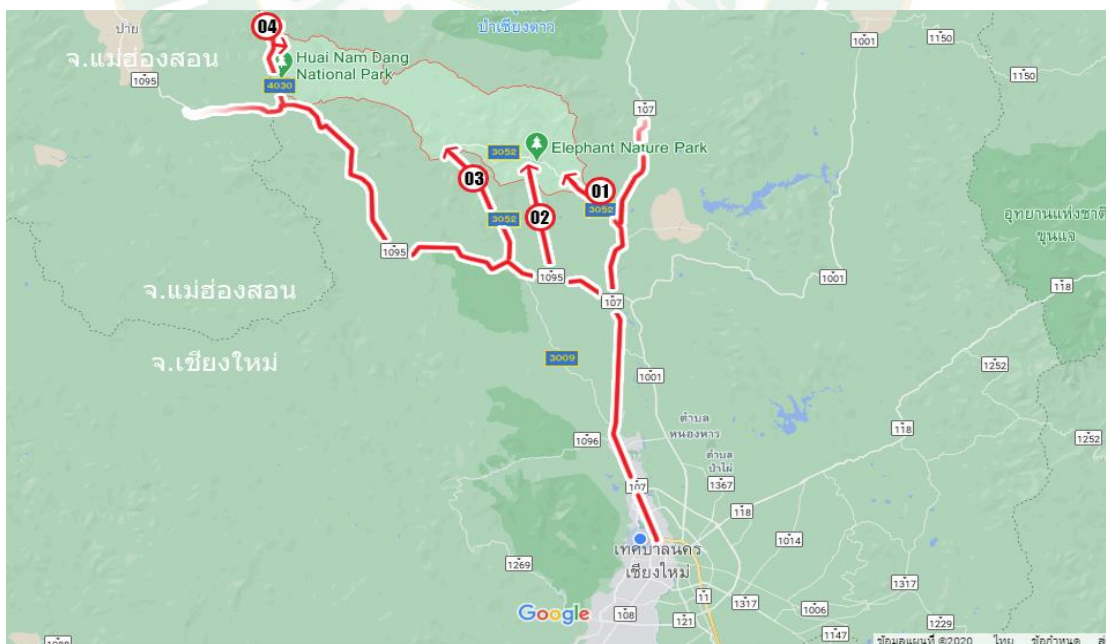
ภาพที่ 12 แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลก๊กช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (2549)

ที่มา : เอกสารวิชาการเลขที่ 01(06.12)/12/50 สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน กุมภาพันธ์ 2550 กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

4.1.4 การเดินทางเข้าถึงตำบลกีดช้าง อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่

การคมนาคมตำบลกีดช้าง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของตัวเมืองเชียงใหม่ ห่างจากอำเภอมะแตงประมาณ 64 กิโลเมตร และตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของที่ว่าการอำเภอมะแตง อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอมะแตง 24 กิโลเมตร เป็นการคมนาคมทางบก โดยตำบลกีดช้างสามารถเข้าสู่พื้นที่ได้ 4 เส้นทาง เส้นทางที่ 1 ใช้ถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 107 (ถนนเชียงใหม่ – ฝาง) แล้วเลี้ยวเข้าสู่ถนน ชม.3052 จะเข้าสู่หมู่ที่ 2 บ้านแม่ตะมาน มีรถประจำทางให้บริการที่หมู่บ้านปากทาง ต.สันมหาพน เส้นทางที่ 2 ใช้ถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 107 (ถนนเชียงใหม่ – ฝาง) แล้วเลี้ยวเข้าสู่ถนนหมายเลข 1095 ไปทางหลวงชนบท เชียงใหม่ 4020 มุ่งสู่ตำบลขี้เหล็ก และถนนห้วยไร่-กีดช้าง แล้วเลี้ยวเข้าสู่ถนน ชม.3052 มุ่งไปตำบลบ้านช้างเข้าสู่ หมู่ที่ 1 บ้านกีดช้าง โดยเส้นทางที่ 2 นี้จะมีรถประจำทางอยู่ที่ตลาดแม่มาลัย ตำบลขี้เหล็ก เส้นทางที่ 3 ใช้ถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 107 (ถนนเชียงใหม่ – ฝาง) แล้วเลี้ยวเข้าสู่ถนนหมายเลข 1095 ไปทาง ชม.3052 จะเข้าสู่หมู่ที่ 3 บ้านสบกาย ถนนจะมีขนาดเล็กและลาดชันเกาะไปตามแนวเขาไม่มีจุดสังเกตก่อนจะเข้าสู่เข้าสู่ถนน ชม.3052 ในการเดินทางจะไม่มีรถประจำทางที่สามารถไปถึงบ้านสบกายได้ต้องใช้รถส่วนตัวเท่านั้น เส้นทางที่ 4 ใช้ถนนหมายเลข 1095 ไปทาง ชม.4030 มุ่งไปตำบลป่าแป๋จะเข้าสู่หมู่ที่ 5 บ้านห้วยน้ำดัง การเดินทางจะต้องใช้รถส่วนตัวเท่านั้น ใช้ถนนมุ่งสู่ทางเข้าบ้านห้วยน้ำดังซึ่งจะมีขนาดเล็กและขรุขระเป็นลูกรัง

ภาพที่ 13 เส้นทางคมนาคมการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวตำบลบ้านช้าง อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา : ดัดแปลงจาก Google Map

4.1.5 ลักษณะประชากร สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ

ลักษณะประชากร

ตารางที่ 5 อัตราเติบโตประชากรในพื้นที่หมู่บ้านของตำบลกักช้าง ในปี 2559 เปรียบเทียบ ปี 2562

พื้นที่หมู่บ้าน	ประชากร ปี 2559	ร้อยละ	ประชากร ปี 2562	ร้อยละ	อัตราเติบโต(%) 2559-2562
หมู่ 1 บ้านเมืองกัก	1,439	27.30	1,498	27.17	4.10
หมู่ 2 บ้านแม่ตะมาน	664	12.59	756	13.71	13.86
หมู่ 3 บ้านสบกาย	814	15.44	828	15.02	1.72
หมู่ 4 บ้านต้นขาม	172	3.26	168	3.05	-2.33
หมู่ 5 บ้านห้วยน้ำดัง	586	11.11	577	10.46	-1.54
หมู่ 6 บ้านทุ่งละคร	286	5.42	284	5.15	-0.70
หมู่ 7 บ้านป่าข้าวหลาม	830	15.74	861	15.61	3.73
หมู่ 8 บ้านผาปู่จอม	482	9.14	542	9.83	12.45
รวม	5,273	100.00	5,514	100.00	-

ที่มา : สำนักทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

จากการเปรียบเทียบการเจริญเติบโตของประชากรใน 3 ช่วงปี พบว่า พื้นที่หมู่บ้านส่วนใหญ่เกิดการเปลี่ยนแปลงของประชากรในอัตราการเติบโตที่เพิ่มขึ้น โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ หมู่ 2 บ้านแม่ตะมาน 13.86 เปอร์เซ็นต์, หมู่ 8 บ้านผาปู่จอม 12.45 เปอร์เซ็นต์, หมู่ 1 บ้านเมืองกัก 4.10 เปอร์เซ็นต์, หมู่ 7 บ้านป่าข้าวหลาม 3.73 เปอร์เซ็นต์, หมู่ 3 บ้านสบกาย 1.72 เปอร์เซ็นต์, หมู่ 6 บ้านทุ่งละคร -0.70 เปอร์เซ็นต์, หมู่ 5 บ้านห้วยน้ำดัง -1.54 เปอร์เซ็นต์ และ หมู่ 4 บ้านต้นขาม -2.33 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์ได้ว่า หมู่ 2 บ้านแม่ตะมานนั้นมีอัตราการขยายตัวของประชากรสูงที่สุดในกลุ่มพื้นที่ใกล้เคียง คือ 13.86 เปอร์เซ็นต์อาจแสดงถึงการมีศักยภาพที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้นอีกในอนาคตและมีนโยบายสนับสนุนต่าง ๆ ของการขยายตัวของกรมคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำเพื่อสะดวกต่อการเดินทางเข้าถึง ส่วนหมู่ 4 บ้านต้นขามที่มีอัตราการขยายตัวของประชากรที่ลดลง -2.33 เปอร์เซ็นต์ อาจเกิดจากอัตราการเกิด อัตราการตาย และการอพยพจากพื้นที่นั้น ๆ หรือการเข้าถึงไม่ถึงของด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เป็นต้น

ตารางที่ 6 การกระจายจำนวนของประชากรในพื้นที่หมู่บ้านของตำบลกีดช้าง ในปี 2562

พื้นที่หมู่บ้าน	ขนาดพื้นที่ (ตารางกิโลเมตร)	ประชากร			ความหนาแน่น คน/ตร.กม.
		ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม	
หมู่ 1 บ้านเมืองกีด	65.08	767	731	1,498	23.02
หมู่ 2 บ้านแม่ตะมาน	13.94	373	383	756	54.23
หมู่ 3 บ้านสบกาย	67.80	437	391	828	12.21
หมู่ 4 บ้านต้นขาม	20.02	87	81	168	8.4
หมู่ 5 บ้านห้วยน้ำดัง	45.17	304	273	577	12.77
หมู่ 6 บ้านทุ่งละคร	6.38	143	141	284	44.51
หมู่ 7 บ้านป่าข้าวหลาม	75.27	444	417	861	11.44
หมู่ 8 บ้านผาปู่จอม	12.59	272	270	542	43.05
รวม	306.25	2,827	2,687	5,514	209.63

ที่มา : สำนักทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

การกระจายของประชากรในพื้นที่หมู่บ้านของตำบลกีดช้าง ในปี 2562 พบว่า หมู่ 1 บ้านเมืองกีด พื้นที่ 65.08 ตร.กม. มีความหนาแน่นของประชากร 23.02 คนต่อ ตร.กม., หมู่ 2 บ้านแม่ตะมาน พื้นที่ 13.94 ตร.กม. ความหนาแน่นของประชากร 54.23 คนต่อ ตร.กม., หมู่ 3 บ้านสบกาย พื้นที่ 67.80 ตร.กม. ความหนาแน่นของประชากร 12.21 คนต่อ ตร.กม., หมู่ 4 บ้านต้นขาม พื้นที่ 20.02 ตร.กม. ความหนาแน่นของประชากร 8.4 คนต่อ ตร.กม., หมู่ 5 บ้านห้วยน้ำดัง พื้นที่ 45.17 ตร.กม. ความหนาแน่นของประชากร 12.77 คนต่อ ตร.กม., หมู่ 6 บ้านทุ่งละคร พื้นที่ 6.38 ตร.กม., ความหนาแน่นของประชากร 44.51 คนต่อ ตร.กม., หมู่ 7 บ้านป่าข้าวหลาม พื้นที่ 75.27 ความหนาแน่นของประชากร 11.44 คนต่อ ตร.กม. และ หมู่ 8 บ้านผาปู่จอม พื้นที่ 12.59 ตร.กม. ความหนาแน่นของประชากร 43.05 คนต่อ ตร.กม.

ตารางที่ 7 การกระจายของครัวเรือนในพื้นที่หมู่บ้านของตำบลกีดช้าง ในปี 2562

พื้นที่หมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน (หลัง)	ร้อยละ
หมู่ 1 บ้านเมืองกีด	654	27.26
หมู่ 2 บ้านแม่ตะมาน	384	16
หมู่ 3 บ้านสบกาย	426	17.76
หมู่ 4 บ้านต้นขาม	87	3.63
หมู่ 5 บ้านห้วยน้ำดัง	314	13.09
หมู่ 6 บ้านทุ่งละคร	153	6.38
หมู่ 7 บ้านป่าข้าวหลาม	237	9.88
หมู่ 8 บ้านผาปู่จอม	144	6
รวม	2,399	100.00

ที่มา : สำนักทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

การกระจายของครัวเรือนในพื้นที่หมู่บ้านของตำบลกีดช้าง ในปี 2562 พบว่า หมู่ 1 บ้านเมืองกีด ครัวเรือน 654 หลัง คิดเป็น ร้อยละ 27.26, หมู่ 2 บ้านแม่ตะมาน ครัวเรือน 384 หลัง ร้อยละ 16, หมู่ 3 บ้านสบกาย ครัวเรือน 426 หลัง ร้อยละ 17.76, หมู่ 4 บ้านต้นขาม ครัวเรือน 87 หลัง ร้อยละ 3.63, หมู่ 5 บ้านห้วยน้ำดัง ครัวเรือน 314 หลัง ร้อยละ 13.09, หมู่ 6 บ้านทุ่งละคร ครัวเรือน 153 หลัง ร้อยละ 6.38, หมู่ 7 บ้านป่าข้าวหลาม ครัวเรือน 237 หลัง ร้อยละ 9.88 และหมู่ 8 บ้านผาปู่จอม ครัวเรือน 144 หลัง ร้อยละ 6

ตารางที่ 8 โครงสร้างช่วงอายุของประชากร ปี 2559

ช่วงอายุประชากร	ชาย (คน)	หญิง (คน)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เด็กเล็ก (แรกเกิด-11ปี)	425	408	833	16.53
วัยรุ่น (12-17ปี)	222	206	428	8.5
วัยทำงาน (18-59ปี)	1,653	1,526	3,179	63
ผู้สูงอายุ (60 ปี ขึ้นไป)	293	304	597	11.85
รวม	2,593	2,444	5,037	100

ที่มา : สำนักทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

โครงสร้างด้านอายุของประชากร ปี 2559 พบว่า เด็กเล็ก(แรกเกิด-11ปี) มีจำนวน 833 คน เป็นชาย 425 คน เป็นหญิง 408 คน คิดเป็นร้อยละ 16.53, วัยรุ่น(12-17ปี) มีจำนวน 428 คน เป็นชาย 222 คน เป็นหญิง 206 คน ร้อยละ 8.5, วัยทำงาน (18-59ปี) มีจำนวน 3,179 คน เป็นชาย 1,653 คน เป็นหญิง 1,526 คน ร้อยละ 63 และผู้สูงอายุ (60 ปี ขึ้นไป) มีจำนวน 597 คน เป็นชาย 293 คน เป็นหญิง 304 คน ร้อยละ 11.85

ลักษณะทางสังคม

ลักษณะสังคมในพื้นที่ตำบลกีดช้างเป็นสังคมเกษตรซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกันและกัน ชาวบ้านยังคงความเป็นวิถีชีวิตประเพณี ค่านิยม และความเชื่อ ในชุมชนที่มีลักษณะดั้งเดิมผสมกับความทันสมัยที่เข้ามา แต่ยังคงความเป็นวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นที่ปฏิบัติกันมาแต่อดีตจนปัจจุบัน ซึ่งเห็นได้จากกิจกรรมด้านวัฒนธรรมในรอบ 1 ปี ซึ่งแต่ละเดือน ชาวบ้านมีประเพณีที่ร่วมปฏิบัติกันมาอย่างสม่ำเสมอเป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติต่อศาสนา อันเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประชาชนในพื้นที่มาอยู่ร่วมกันมีศูนย์รวมความเชื่อถือที่สอดคล้องกันเป็นจุดประสานให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากกว่าความขัดแย้ง ศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านส่วนมากประชาชนในพื้นที่ของตำบล กีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ นับถือศาสนาพุทธ ทำให้วัดนอกจากจะเป็นที่ประกอบพิธีต่างๆ บทบาทของวัดมีส่วนที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เป็นเวทีแสดงความคิดเห็นและได้ทำงานร่วมกันกับชาวบ้านการคิดแก้ปัญหา การตัดสินใจต่อเรื่องราวที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ซึ่งบทบาทนี้ของวัดได้มีมาถึงจนปัจจุบันตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัดอยู่ 5 วัด 5 สำนักสงฆ์ 6 โบสถ์ คริสตจักร ได้แก่ วัด 1.) วัดเมืองกีด หมู่ที่ 1 2.) วัดแม่ตะมาน หมู่ที่ 2 3.) วัดสบกาย หมู่ที่ 3 4.) วัดต้นขาม หมู่ที่ 4 5.) วัดทุ่งละคร หมู่ที่ 5 สำนักสงฆ์ 1.) บ้านห้วยกุ่มกุ่ม หมู่ที่ 1 2.) บ้านผาแดง หมู่ที่ 2 3.) บ้านแม่ตะมาน หมู่ที่ 3 4.) บ้านป่าไม้แดง หมู่ที่ 7 5.) บ้านผาปู่จอม หมู่ที่ 8 โบสถ์คริสตจักร 1.) บ้านเมืองกีด หมู่ที่ 1 2.) บ้านทุ่งยี่วะ หมู่ที่ 3 3.) บ้านป่าเมียง หมู่ที่ 5 4.) บ้านป่าไม้แดง หมู่ที่ 7 5.) บ้านป่าข้าวหลาม หมู่ที่ 7 6.) บ้านผาปู่จอม หมู่ที่ 8

นอกจากพื้นที่ตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จะมีคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธแล้วก็ยังมีชนเผ่าส่วนใหญ่ที่จ้านับถือศาสนาคริสต์และนับถือผีซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว เข้าไปชมประเพณีวัฒนธรรม ชนเผ่าส่วนใหญ่เป็นชนเผ่า ลีซอ เผ่ากระเหรี่ยง ชาวพม่าเชื้อสายไทยใหญ่ปะปนอยู่บางส่วนใหญ่อาศัยกันอยู่อย่างเรียบง่ายและมีประเพณีที่น่าสนใจในเรื่องราวของวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมายาวนาน เช่น ประเพณีกินวอ ประเพณีการเลี้ยงผี เป็นต้น

ลักษณะทางวัฒนธรรม

1) วัฒนธรรมการแต่งกาย

ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ปัจจุบันคนไทย(พื้นเมือง)ไม่นิยมแต่งกายด้วยผ้าไทยตามแบบสมัยก่อนในการดำเนินชีวิตประจำวัน แต่จะนิยมแต่งกายแฟชั่นแบบชาติยุโรปและชาติตะวันออก ซึ่งจะแตกต่างจากชุมชนชนเผ่าบางเผ่าที่จะยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมการแต่งกายอยู่บ้าง ดังรายละเอียด ดังนี้

ชนเผ่ากะเหรี่ยง

ผู้ชาย

การแต่งกายของชายสมัยก่อนจะสวมเสื้อทรงกระบอกยาวเหมือนหญิงสาว แต่จะเป็นสีขาวยาวซึ่งทำมาจากสีธรรมชาติ ภายหลังการแต่งกายของชายจะมีอยู่ 2 ท่อน ท่อนบนจะเป็นเสื้อคอสีแดง ท่อนล่างจะเป็นกางเกงสีดำหรือกางเกงสะดอ คาดศีรษะด้วยผ้าสีแดงหรือสีขาว

ผู้หญิง

การแต่งกายของผู้หญิงจะแบ่งออกเป็น 2 แบบ (1) เด็กหญิงและหญิงสาวพรหมจรรย์จะแต่งกายเป็นชุดทรงกระบอกสีขาว เป็นสัญลักษณ์แห่งความบริสุทธิ์สาวโสดยังไม่ได้แต่งงาน (2) ผู้หญิงที่มีสถานภาพแต่งงานแล้ว จะแต่งตัวแบ่งออกเป็น 2 ท่อน ท่อนบนจะเป็นเสื้อดำประดับด้วยลูกเดือย นุ่งซิ่นสีแดงมีลวดลายที่ทำมาจากสีธรรมชาติเรียกว่า “หนี่คิ” ห้ามมิให้กลับไปแต่งชุดสีขาวเป็นอันขาด

ชนเผ่าลาหู่

ผู้ชาย

สวมใส่เสื้อแขนยาวสีดำ ประดับด้วยเม็ดโลหะเงิน และลายปักต่างๆ ส่วนกางเกงใช้สีดำ สีเขียว สีฟ้า เย็บปักด้วยมือที่สวยงาม

ผู้หญิง

สวมใส่เสื้อแขนยาว สวมผ้าถุงยาวถึงข้อเท้า ตกแต่งด้วยแถบผ้าสีต่างๆ และมีเม็ดลูมิเนียมเล็กๆ เย็บติดเสื้อ และมีสวดลายต่างๆ ประดับไว้ด้านหน้าและด้านหลังอย่างสวยงาม

ชนเผ่าลีซอ

ผู้ชาย

กางเกงสีทองอ่อน หรือฟ้าฉูดฉาด ใส่เสื้อสีขาว มีพิธีจะนุ่งสีน้ำเงิน ดำ ใส่เสื้อผ่าหน้าหรือป้ายทับด้านขวา คอกกลม แขนยาว ประดับเงินรอบคอ และสวบลีซอหมวกดำ หรือขาว ชายเข็มขัดมีพู่หลายสีห้อยไปด้านหลัง 2 พวงใหญ่ ยาวประมาณ 1 ศอก

ผู้หญิง

การแต่งกายของผู้หญิงจะแบ่งออกเป็น 2 แบบ (1) หญิงที่ยังไม่แต่งงาน สวมกางเกงดำเป่าต่ำ สนับแข้งสีแดงกั้นขอบน้ำเงิน เสื้อทรงกระสอบผ่าหน้าลงมาประมาณคืบ เข็มขัดเป็นผ้าดำมีชายเป็นพู่ มีลายผ้าเป็นแถบ เหมือนรุ่งประดับที่คอเสื้อ รอบต้นแขนใช้ผ้าดำพันเป็นหมวกตกแต่ง

ด้วยพู่หลากสีใส่สร้อยเงิน รอบคอ 2-3 ชั้น
 ประดับหน้าอกด้วยแผงเงิน
 (2)หญิงที่แต่งงานแล้ว นุ่งกางเกงสีดำ สนับแข้งสีแดง เสื้อยาวเหมือนเสื้อคลุมผ้าข้างสีตองอ่อนหรือฟ้า คาดเอวด้วยผ้าดำมีพู่เป็นเส้นด้ายหลายสี รอบคอและแขนมีแถบลายผ้าเย็บสลักสี เป็นแถบรุ้งตามลักษณะลือชอลาย

ชนเผ่าม้ง

ผู้ชาย

นุ่งกางเกงดำเป่าดำ เสื้อดำแขนยาว เอวลอย (มีเสื้อข้างในสีขาว) ผ้าคาดเอวสี แดง คาดทับด้วยเข็มขัดเงิน ห่วงเงินคล้องคอ 1 ห่วง หมวกผ้าดำมีจุกแดงตรงกลาง

ผู้หญิง

ใส่กระโปรง ทอด้วยปานโยกัญชง (ต้นคล้ายกัญชา แต่ดอกและใบใช้สุบไม่ได้) เสื้อเอวเกือบจะลอย แขนยาว มีปกเสื้อด้านหลัง ผ้าหน้าหรือทับไปทางซ้ายทำด้วยผ้าสี ดำ มีตกแต่งลวดลาย ผ้าคาดเอวสีดำมีพู่แดงเป็นชายครุย มีสนับแข้งสีดำ ผมขมวดเป็นมวย ใส่ หมวกผ้าหรือโพกผ้าสีดำ ใส่ต่างหูเงิน ห่วงคอทำด้วยเงิน 3-4 วงซ้อนกัน ด้านหลังเสื้อตกแต่ง ด้วยเหรียญเงินเก่า

ชนเผ่าอาข่า

ผู้ชาย

สวมเสื้อแขนยาวตกแต่งด้วยผ้าหลากสี และปักลวดลายคล้ายของผู้หญิง แต่ตัวเสื้อจะสั้นกว่า ส่วนกางเกงคล้ายกางเกงสะดอ แต่เป็นผ้าฝ้าย ย้อมครามหมวกทำเป็นผ้าหนาแล้วม้วนปลายสองด้านเข้าหากันแล้วเย็บติด นำผ้าฝ้ายย้อมพันอีกที ตกแต่งด้วยพู่สีแดง

ผู้หญิง

เสื้อนั้น เป็นผ้าฝ้ายย้อมคราม แขนยาวตกแต่งด้วยผ้าหลากสี ตัวเสื้อยาวขนาดสะโพก ด้านหลังปักด้วยลวดลาย สาบเสื้อตกแต่งด้วยผ้าสี แผ่นเสื้อด้านหน้า ไม่ค่อยเน้น ลายมากเท่าด้านหลัง ส่วนกระโปรงเป็น ผ้าชนิดเดียวกัน ทำจีบเฉพาะด้านหลัง ยาวเหนือเข่า และมีผ้าชิ้นเล็กตกแต่งด้วยเครื่องเงิน และพู่สีแดงสำหรับคาดทับกระโปรงด้านหน้า ส่วนถุงน่องนั้น ตกแต่งด้วยผ้าหลากสีและลูกเต๋อย

2) วัฒนธรรมประเพณี 12 เดือนและงานประจำปี

ตารางที่ 9 วัฒนธรรมประเพณีและงานประจำปี

เดือน	วัฒนธรรมประเพณีและงานประจำปี	
	ชุมชนคนเมือง	ชุมชนชนเผ่า
เดือนมกราคม		
ประเพณีขึ้นปีใหม่	เป็นวันหยุดราชการ ผู้คนส่วนใหญ่จะมารวมตัวกันเฉลิมฉลองกับครอบครัวและเพื่อนฝูง เพื่อนับถอยหลังเริ่มต้นปีใหม่ที่กำลังจะมาถึง โดยอาจมีกิจกรรมแลกเปลี่ยนของขวัญ การสวดมนต์ข้ามปี และการนั่งสมาธิเพื่อรับสิริมงคลแก่ชีวิต	ปีใหม่มีงานจัดเป็นงานที่มีการพบปะกันระหว่างกลุ่มญาติมีประเพณีขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์และผู้อาวุโส เป็นวันที่หนุ่มๆ สาวๆ ในหมู่บ้านจะได้เลือกคู่ มีการจัดการแข่งขันกีฬาประเพณีและการละเล่นต่างๆ เช่น ลูกข่าง ลูกช่วงสร้างความสนุกสนาน
ประเพณีกินวอ		ปีใหม่ของชาวลาหู่มีการฉลองเทศกาลและจัดงานรื่นเริงกันทั้งชุมชน 7 วัน 7 คืน มีกิจกรรม คือ การดำหัวผู้ใหญ่ การเต้นจะคี (ปอย เต เว) การเล่นลูกข่าง เล่นสะบ้า การเล่นโยนผ้า สำหรับหนุ่มสาว และการดำข้าวปัก (อ่อฝู)
ประเพณีทานหัวผิงไฟ	การนำเอาฟืนมาเผา เพื่อให้พระพุทธรูปเจ้าได้ผิงไฟ ช่วงที่มีอากาศหนาวเย็น โดยมีความเชื่อว่าพระเจ้าหรือพระพุทธรูปในวิหารก็รู้สึกหนาวเย็นเช่นเดียวกับคนเรา จึงช่วยกันหาไม้ฟืนมาจุดเผาให้ความอบอุ่น	
ประเพณีทานข้าวใหม่และทานข้าวหลาม-ข้าวจี	ประเพณีทานข้าวใหม่และทานข้าวจี ข้าวหลาม ชาวนาจะเก็บเกี่ยวข้าวแล้วนำข้าวเปลือกเข้ายุ้งฉาง ก่อนที่จะเอาข้าวไปสีเพื่อรับประทานจะต้องนำข้าวไปทำบุญหรือเรียกว่า “ทานข้าวใหม่” เพื่ออุทิศส่วนกุศลไปถึงเทวดาขุนน้ำ ปู่ย่าตายาย พ่อแม่ที่เป็นเจ้าของไร่นามาแต่เดิม	

ตารางที่ 9 วัฒนธรรมประเพณีและงานประจำปี (ต่อ)

เดือน	วัฒนธรรมประเพณีและงานประจำปี	
	ชุมชนคนเมือง	ชุมชนชนเผ่า
เดือนกุมภาพันธ์ ประเพณีวันมาฆบูชา ประเพณีปอย ลูกแก้ว/ ปอยน้อย	มีกิจกรรมในตอนเช้า คือ การไปทำบุญ ตักบาตร ไปวัดเพื่อฟังพระธรรมเทศนา หรือจัดสำหรับคาวหวานไปทำบุญถวาย ภัตตาหาร ช่วงบ่าย ฟังพระแสดงพระ ธรรมเทศนา เจริญสมาธิภาวนา เมื่อถึง ตอนค่ำ นำดอกไม้ ธูป เทียน ไปเวียน เทียน 3 รอบ ที่พระอุโบสถ นอกจากนี้ อาจมีการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ตาม สถานที่ต่างๆ และรักษาศีล ประเพณีพิธีการบรรพชาหรือบวชเณร เพื่อส่งลูกหลานได้บวชเรียนหนังสือและ ได้เรียนจบการศึกษาภาคบังคับแล้ว ทาง วัดและญาติผู้ใหญ่ก็จะร่วมกันจัดงานพิธี บรรพชา	ประเพณีการบวชสามเณรของชาติพันธุ์ไทใหญ่ เรียกว่า ปอยสา่งลอง
เดือนมีนาคม ประเพณีปอยหลวง	ปอยหลวงเป็นประเพณีเฉลิมฉลอง เสนาสนะที่สร้าง ขึ้นในวัด เช่น โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ กำแพงวัดหรือ กุฏิ เป็นต้น	
เดือนเมษายน ประเพณีสงกรานต์	- วันสงกรานต์ล่อง ("สัง-ขานล่อง")มี การยิงปืนจุดประทัดหรือทำให้เกิด เสียงดังต่าง ๆ มีการปัดกวาด บ้านเรือนให้สะอาด มีการซักเสื้อผ้า และมีการดำหัวเพื่อให้เกิดความเป็น มงคลแก่ตนเอง	มีการรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุของผู้นำหมู่บ้าน จาก 8 หมู่บ้าน

ตารางที่ 9 วัฒนธรรมประเพณีและงานประจำปี (ต่อ)

เดือน	วัฒนธรรมประเพณีและงานประจำปี	
	ชุมชนคนเมือง	ชุมชนชนเผ่า
เดือนเมษายน	- วันเนาหรือวันเนา เป็นวันที่ห้ามดำ ทอทะเลาะวิวาทกัน กล่าวกันว่าผู้ใดที่ดำทอผู้อื่นในวันนี้แล้ว ปากของผู้ นั้นจะเน่า - วันพญาวัน เป็นวันที่มีการทำบุญ ถวายพระตามวัดเพื่ออุทิศส่วนกุศล ให้แก่บรรพบุรุษหรือญาติมิตรที่ ล่วงลับไปแล้ว	
วันคล้ายวันสวรรคต สมเด็จพระนเรศวร มหาราช	ร่วมรำลึกถึงพระมหากษัตริย์องค์ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ผู้ทรงกอบกู้ อิศรภาพของไทย พระมหากษัตริย์นักรบ ผู้ยิ่งใหญ่และกล้าหาญ ในอดีตพระองค์ได้ กอบกู้อิสรภาพของไทย และทำนุบำรุง บ้านเมืองเจริญรุ่งเรือง	
เดือนพฤษภาคม วันวิสาขบูชา	ทำกิจกรรมทำบุญใส่บาตร กรวดน้ำอุทิศ ส่วนกุศลให้ญาติที่ล่วงลับ และเจ้ากรรม นายเวร จัดสำหรับคาวหวานไปทำบุญ ถวายภัตตาหารที่วัด และปฏิบัติธรรม ฟัง พระธรรมเทศนา ปล่อยนกปล่อยปลา เพื่อสร้างบุญสร้างกุศล	
เดือนมิถุนายน ประเพณีเลี้ยงผีขุนน้ำ (เลี้ยงผีฝาย)	เป็นกิจกรรมการแสดงความกตัญญูต่อ แม่น้ำ ลำธารต่อการทำเกษตรและ อุปโภคและบริโภค ชาวบ้านจะมีการ ประชุมตกลงกันหาฤกษ์ยามดี จัดเตรียมเครื่องสังเวยต่างๆไปเช่นไหว้ผี ขุนน้ำ	

ตารางที่ 9 วัฒนธรรมประเพณีและงานประจำปี (ต่อ)

เดือน	วัฒนธรรมประเพณีและงานประจำปี	
	ชุมชนคนเมือง	ชุมชนชนเผ่า
เดือนกรกฎาคม วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา	กิจกรรมทำบุญ ตักบาตร ฟังพระธรรมเทศนา รักษาอุโบสถศีลและกิจกรรมร่วมการเวียนเทียน กิจกรรมทำเทียนจำพรรษาและถวายเทียนพรรษา ถวายผ้าอาบน้ำฝน และจตุปัจจัยแก่ภิกษุสามเณร ร่วมทั้งทำบุญ ตักบาตร ฟังธรรมเทศนา รักษาอุโบสถศีล	
เดือนสิงหาคม ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ประเพณีปีไหมไล่ชิงช้า	ชาวบ้านร่วมบริจาคเทียนเอาหลอม หล่อเป็นเทียนเล่มใหญ่เล่มเดียวกันแล้วทำบุญถวายเทียนพรรษา	เป็นการรำลึกถึงพระคุณแห่งเทพธิดา "อัมชาแยะ" ผู้ประทานความชุ่มชื้นอุดมสมบูรณ์ให้กับพืชพันธุ์ธัญญาหารของชาวอาข่า (อีก้อ) และเพื่อเป็นการฉลองให้กับพืชผลที่มีความเจริญงอกงาม รอเก็บเกี่ยวรำลึกและให้เกียรติสตรี ซึ่งจะมีกิจกรรม พิธีเช่นไหว้บรรพบุรุษ, การเลี้ยงฉลองและการเดินรำ เป็นต้น
เดือนพฤศจิกายน วันลอยกระทง	“ประเพณีเดือน ยี่เพง-ยี่เป็ง” จะประดับวัดวาอารามบ้านเรือน ด้วยประทีปโคมไฟ โคมระย้า โดยมีกิจกรรมต่างๆ เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรม เช่น การประกวดกระทง,การลอยกระทง,การประกวดขี้ผึ้ง,การจุดประทีปบูชาพระและการประกวดโคมลอย	

ตารางที่ 9 วัฒนธรรมประเพณีและงานประจำปี (ต่อ)

เดือน	วัฒนธรรมประเพณีและงานประจำปี	
	ชุมชนคนเมือง	ชุมชนชนเผ่า
เดือนธันวาคม ประเพณีพิธีมิสซา		ประเพณีชนเผ่ากระเหรี่ยง คือ “พิธีบูชา ขอบพระคุณ” ที่ทรงประทานพระบุตร ของพระองค์ลงมาไถ่บาปแทน หลังจาก ประกอบพิธีเสร็จแล้วก็จะมีการบวชปลา เพื่ออนุรักษ์พันธุ์ปลาที่หายากและบวชป่า เพื่อไม่ให้คนตัดต้นไม้

ที่มา : ผู้วิจัย

ลักษณะเศรษฐกิจ

ด้านการเกษตร จากข้อมูลสำนักงานเกษตรอำเภอแม่แตง ตั้งแต่วันที่ 19 พฤษภาคม 2559 พบว่า

หมู่ที่ 1 บ้านเมืองกีด ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพชาวไร่และชาวสวน จำนวน 53 ราย ได้ปลูกพืชเศรษฐกิจประเภทข้าวโพดสัตว์ บนพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 475.50 ไร่, ปลูกข้าว จำนวน 50 ราย เป็นพื้นที่เพาะปลูก 206.25 ไร่, ปลูกมะม่วง จำนวน 5 ราย เป็นพื้นที่เพาะปลูก 20.75 ไร่, ปลูกเงาะ จำนวน 4 ราย เป็นพื้นที่เพาะปลูก 18.75 ไร่, ปลูกลิ้นจี่ จำนวน 3 ราย เป็นพื้นที่เพาะปลูก 20 ไร่, ปลูกลำไย จำนวน 3 ราย เป็นพื้นที่เพาะปลูก 9.25 ไร่, ปลูกกาแฟ จำนวน 2 ราย เป็นพื้นที่เพาะปลูก 6 ไร่และปลูกส้มเขียวหวาน จำนวน 1 ราย เป็นพื้นที่เพาะปลูก 3 ไร่

หมู่ที่ 2 บ้านแม่ตะมาน ประชากรเกษตรกร จำนวน 4 ราย ได้ปลูกพืชเศรษฐกิจประเภทข้าวโพดสัตว์ บนพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 13 ไร่, ปลูกข้าว จำนวน 2 ราย เป็นพื้นที่เพาะปลูก 10.25 ไร่, ปลูกเงาะ จำนวน 1 ราย เป็นพื้นที่เพาะปลูก 2 ไร่ และ ปลูกลำไย จำนวน 1 ราย เป็นพื้นที่เพาะปลูก 2 ไร่

หมู่ 3 บ้านสบกาย ประชากรเกษตรกร จำนวน 54 ราย ได้ปลูกพืชเศรษฐกิจประเภทข้าว บนพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 279.75 ไร่, ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จำนวน 34 ราย เป็นพื้นที่เพาะปลูก 386.50ไร่, ปลูกเงาะ จำนวน 2 ราย เป็นพื้นที่เพาะปลูก 15 ไร่, ปลูกมะม่วง จำนวน 1 ราย เป็นพื้นที่เพาะปลูก 1 ไร่, ปลูกองุ่น จำนวน 1 ราย เป็นพื้นที่เพาะปลูก 1 ไร่, ปลูกอโวคาโด จำนวน 1 ราย เป็นพื้นที่เพาะปลูก 1 ไร่ และปลูกปาล์มน้ำมัน จำนวน 1 ราย เป็นพื้นที่เพาะปลูก 10 ไร่

หมู่ 4 บ้านต้นขาม ประชากรเกษตรกร จำนวน 3 ราย ได้ปลูกพืชเศรษฐกิจประเภทข้าว บนพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 15.50 ไร่ และปลูกลำไย จำนวน 1 ราย เป็นพื้นที่เพาะปลูก 13.15 ไร่

หมู่ 5 บ้านห้วยน้ำดัง ประชากรเกษตรกร จำนวน 3 ราย ได้ปลูกพืชเศรษฐกิจประเภท ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ บนพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 917ไร่, ปลูกข้าว จำนวน 35 ราย เป็นพื้นที่เพาะปลูก 328.75 ไร่, ปลูกส้มเขียวหวาน จำนวน 2 ราย เป็นพื้นที่เพาะปลูก 24.75 ไร่ และปลูกยางพารา จำนวน 2 ราย เป็นพื้นที่เพาะปลูก 39 ไร่

หมู่ 6 บ้านทุ่งละคร ประชากรเกษตรกร จำนวน 8 ราย ได้ปลูกพืชเศรษฐกิจประเภทข้าว บนพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 40.75ไร่, ปลูกลำไย จำนวน 4 ราย เป็นพื้นที่เพาะปลูก 27 ไร่, ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จำนวน 3 ราย เป็นพื้นที่เพาะปลูก 40 ไร่, ปลูกเงาะ จำนวน 2 ราย เป็นพื้นที่เพาะปลูก 13 ไร่ และปลูกลิ้นจี่ จำนวน 1 ราย เป็นพื้นที่เพาะปลูก 3 ไร่

หมู่ 7 บ้านป่าข้าวหลาม ประชากรเกษตรกร จำนวน 126 ราย ได้ปลูกพืชเศรษฐกิจประเภท ข้าว บนพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 774 ไร่ และปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จำนวน 34 ราย เป็นพื้นที่เพาะปลูก 296 ไร่

หมู่ 8 บ้านผาปูน ประชากรเกษตรกร จำนวน 44 ราย ได้ปลูกพืชเศรษฐกิจประเภท ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ บนพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 172.50 ไร่ และปลูกส้มเขียวหวาน จำนวน 3 ราย เป็นพื้นที่เพาะปลูก 54 ไร่

ด้านการประมง ผู้มีอาชีพประมงโดยการเพาะเลี้ยง เฉพาะเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนประมง อ.แม่แตง 2559 พบว่า ชาวประมง จำนวน 17 ราย เลี้ยงปลา จำนวน 17 บ่อ และชาวประมง 2 ราย เลี้ยงกบ จำนวน 3 บ่อ

ด้านการปศุสัตว์ จากข้อมูลสำนักงานปศุสัตว์อำเภอแม่แตง ตั้งแต่วันที่ 19 พฤษภาคม 2559 พบว่า ในพื้นที่ตำบลก๊อตช้างมีการประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์อยู่ 7 ประเภท คือ อันดับแรกโคเนื้อ จำนวน 819 ตัว มีเกษตรกร 83 ราย อันดับสองกระบือ จำนวน 700 ตัว มีเกษตรกร 79 ราย อันดับสามสุกร จำนวน 759 ตัว มีเกษตรกร 173 ราย อันดับสี่ไก่ จำนวน 9,999 ตัว มีเกษตรกร 425 ราย อันดับห้าเป็ด จำนวน 300 ตัว มีเกษตรกร 29 ราย อันดับหกแพะ จำนวน 7 ตัว มีเกษตรกร 1 ราย และอันดับสุดท้ายแกะ จำนวน 2 ตัว มีเกษตรกร 1 ราย

4.1.6 แผนและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) แผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2561 – 2564)

วิสัยทัศน์จังหวัดเชียงใหม่ : “นครแห่งชีวิตและความมั่งคั่ง” (City of Life and Prosperity)

คำอธิบาย : เป็นเมืองที่ให้ความสุขและชีวิตที่มีคุณค่าแก่ผู้อยู่อาศัยและผู้มาเยือนใน ฐานะเมืองที่น่าอยู่และน่าท่องเที่ยวในระดับโลก พร้อมกับเป็นประตูการค้า การลงทุนสู่สากล

ตารางที่ 10 แผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2561 – 2564)

ประเด็นยุทธศาสตร์	กลยุทธ์
<u>ด้านเศรษฐกิจ</u> 1. การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวและบริการสุขภาพ 2. การส่งเสริมการเกษตร การค้า การลงทุนสู่สากล	1. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวและบริการสุขภาพ 2. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและบริการสุขภาพ 3. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนและท้องถิ่นเชื่อมโยงสู่ระดับสากล 4. ส่งเสริมและเชื่อมโยงการประชาสัมพันธ์และการตลาดทางการท่องเที่ยวและบริการสุขภาพ 1. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเกษตรกรผู้ประกอบการในการประกอบธุรกิจสุขภาพ 2. ส่งเสริมและพัฒนาการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการยกระดับการผลิตและการประกอบธุรกิจ 3. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกในการผลิต และการประกอบธุรกิจ 4. ส่งเสริมและพัฒนาการเชื่อมโยงการผลิตและการประกอบธุรกิจสู่ ระดับสากล
<u>ด้านสังคม</u> 3. การเสริมสร้างสังคมให้มีคุณภาพองอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม	1. พัฒนาสู่ศูนย์กลางการศึกษาของภูมิภาคด้วยความ เป็นเลิศด้านการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2. ส่งเสริมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่มีศักยภาพ ร่วมกับเครือข่ายด้านวัฒนธรรมทุกระดับ 3. ส่งเสริมคุณธรรม จิตสาธารณะ และประชาธิปไตย

ตารางที่ 10 แผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (พ.ศ. 2561 – 2564) (ต่อ)

ประเด็นยุทธศาสตร์	กลยุทธ์
	4. เสริมสร้างความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ 5. พัฒนาคุณภาพคนและสุขภาพให้เหมาะสม ตามช่วงวัยและความหลากหลายของประชากร 6. ลดความเหลื่อมล้ำของสังคมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา:องค์การบริหารส่วนตำบลกี้ดช้าง (2559)

2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด (พ.ศ. 2560-2564)

2.1) วิสัยทัศน์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่

“เป็นองค์กรหลักในการพัฒนาท้องถิ่นบนพื้นฐานของความเข้าใจในปัญหาและศักยภาพของท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน”

ตารางที่ 11 วิสัยทัศน์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่

ยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	กลยุทธ์
1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม	ระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการ การ ค ม น า ค ม และ ข น ส ่ง มี ประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างทั่วถึงภาคเกษตรกรรมสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและมีการกระจายรายได้ อย่างเหมาะสม	1. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการคมนาคมขนส่งที่จำเป็น 2. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลผลิตทางการเกษตร 3. พัฒนาการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐาน

ตารางที่ 11 วิสัยทัศน์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ (ต่อ)

ยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	กลยุทธ์
2. การพัฒนาเศรษฐกิจ ตามแนวทางปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง	ชุมชนยึดถือและปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจท้องถิ่นมีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยววิถีสาทกิจ ในชุมชนมีความพร้อมแข่งขันและรองรับ ผลกระทบจากการเข้า ร่วมประชาคมเศรษฐกิจ อาเซียน (AEC)	- ส่งเสริมและพัฒนาการ เกษตรตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างภูมิคุ้มกันระบบเศรษฐกิจในท้องถิ่น - พัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการและยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อรองรับ AEC - ส่งเสริมการค้าการลงทุนที่มุ่งเน้นประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนต่อท้องถิ่น - ส่งเสริมการท่องเที่ยว ที่สอดคล้องกับศักยภาพชุมชนและเกิดประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่น
3. การบริหาร จัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อม	ชุมชนมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาใน ด้านการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์ระบบนิเวศ	- อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน - การควบคุม ป้องกัน แก้ปัญหาขยะและมลภาวะในชุมชน - ส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนและการอนุรักษ์พลังงาน
4. การอนุรักษ์ ฟื้นฟูและ สืบสานศิลปวัฒนธรรม จารีต ประเพณี และภูมิ ปัญญาท้องถิ่น	ชุมชนและองค์กรภาคสังคมในท้องถิ่น สามารถอนุรักษ์ฟื้นฟู และสืบสานศิลปวัฒนธรรม จารีต ประเพณี และภูมิปัญญาอันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ของตนให้ดำรงอยู่ได้อย่าง ยั่งยืน	- พัฒนาองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นในเชิงองค์รวม - อนุรักษ์ และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นใน ชุมชน - การเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสู่ภายนอก

ตารางที่ 11 วิสัยทัศน์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ (ต่อ)

ยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	กลยุทธ์
5. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน	ประชาชนกลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุคนพิการและผู้ประสบปัญหาทางสังคม ได้รับบริการและสวัสดิการจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างทั่วถึง รวดเร็วและเป็นธรรมบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง	- ส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต - การส่งเสริมสุขภาพที่ดีของคนในชุมชน - การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก เยาวชน สตรี คนชราและผู้ด้อยโอกาส
6. การป้องกันบรรเทาสาธารณภัยและการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยในชุมชน	ประชาชนมีความสามัคคีและความสมานฉันท์ในหมู่คณะ สามารถป้องกันและรับมือกับสาธารณภัยต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถลด ปัญหายาเสพติดและความไม่ ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในชุมชน	- การรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชุมชน - การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย - การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดอบายมุขและปัญหา แรงงานต่างด้าว
7. การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีกระบวนการบริหารจัดการภายใต้หลักธรรมาภิบาลและการจัดบริการสาธารณะแก่ ประชาชนที่มีประสิทธิภาพ และเกิดผลสัมฤทธิ์	- พัฒนาขีดความสามารถบุคลากรท้องถิ่น - พัฒนาประสิทธิภาพในการ บริหารจัดการภายใต้หลักธรรมาภิบาล - ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการตรวจสอบควบคุม

ที่มา:องค์การบริหารส่วนตำบลกิตติชัย (2559)

4.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งสนับสนุนการท่องเที่ยวของตำบลกิตติชัย

4.2.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลกิตติชัย

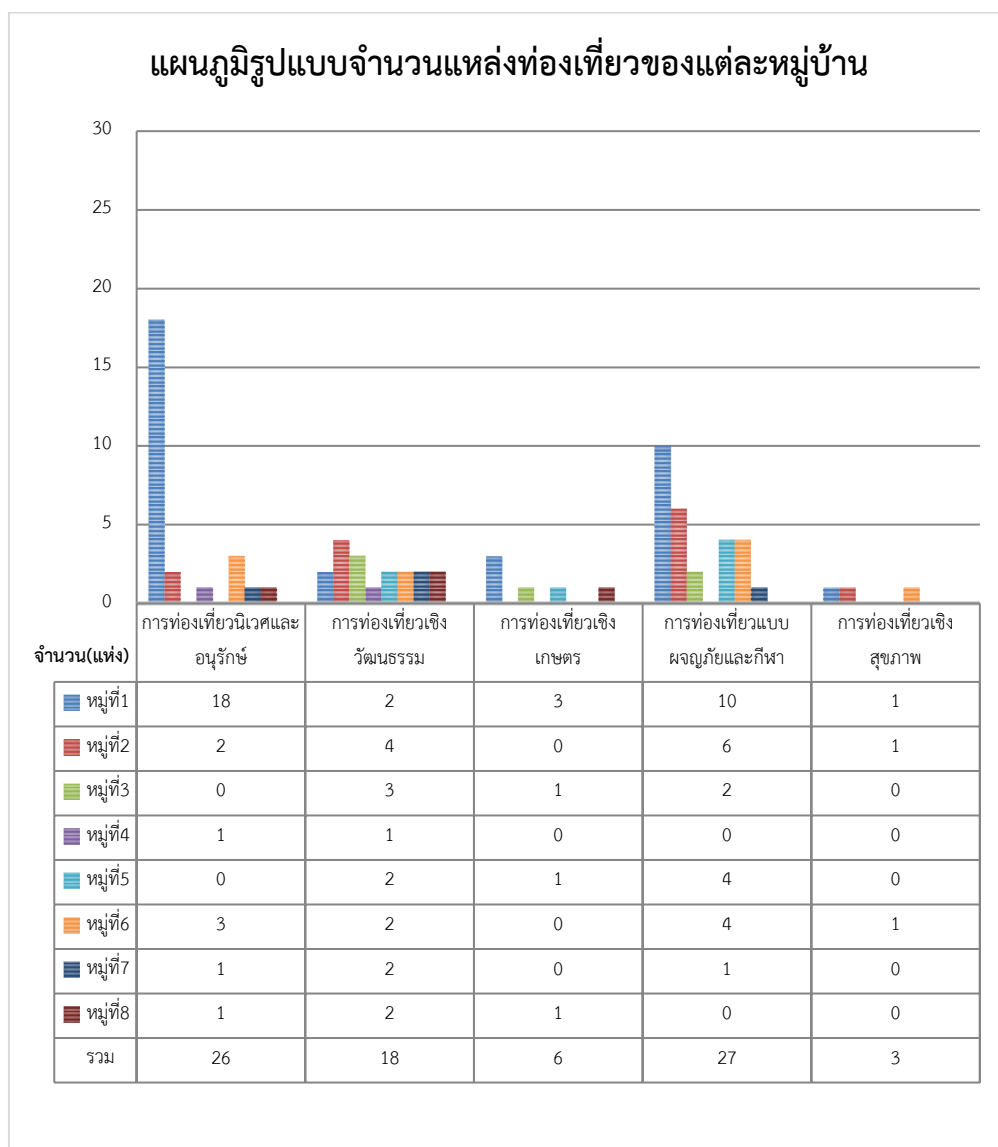
รูปแบบการท่องเที่ยว ในประเทศไทยการท่องเที่ยวในประเทศไทยได้มีพัฒนาการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2467 สมัยพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ครั้นทรงดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการรถไฟ ซึ่งในครั้งนั้นการท่องเที่ยวในประเทศไทย ยังเป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมธรรมชาติและสถานที่ราชการ หรือสถานที่สำคัญที่ทางชาวต่างประเทศที่เข้ามาในประเทศไทยสร้างขึ้น แต่เมื่อประมาณ 10 ปี ที่ผ่านมาทางองค์กรท่องเที่ยวโลก (www.unwto.org) ได้มีการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยว

ได้ 3 รูปแบบหลัก ได้แก่ 1) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (natural based tourism) 2) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (cultural based tourism) และ 3) รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (special interest tourism)

ตำบลกีดช้าง เป็นพื้นที่ที่มีการท่องเที่ยวเนื่องจากมีภูมิประเทศพื้นที่ส่วนมากเป็นป่าไม้ และภูเขาสูงสลับซับซ้อน มีทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว ได้แก่ แม่น้ำแม่แตง แก่ง อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง น้ำตก โดยพื้นที่ตำบลกีดช้างเป็นชุมชนโบราณเขตลุ่มแม่น้ำแตง เคยเป็นถิ่นที่อาศัยของชาวลัวะไม่ต่ำกว่า 500 ปีมาแล้ว บ้านเมืองกีด เป็นศูนย์กลางสำคัญเขตลุ่มแม่น้ำแตงตอนล่าง (บ้านสบกายขึ้นอยู่กับบ้านเมืองกีด) บ้านเมืองคอง เป็นศูนย์กลางของกลุ่มน้ำแม่แตงตอนกลางและบ้านเวียงแหงเป็นศูนย์กลางของกลุ่มน้ำแม่แตงตอนบน ประชาชนได้ติดต่อแลกเปลี่ยนสินค้าและค้าขายกันมาตั้งแต่โบราณ การวิจัยพบว่า สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงใช้เส้นทางลุ่มแม่น้ำแตงยกกองทัพจากเชียงใหม่ผ่านเมืองกีด เมืองคอง และเวียงแหง เข้าสู่ประเทศพม่าในปี ค.ศ.1605 (พ.ศ.2148) ประมาณ 100 ปีล่วงมาแล้ว คนไทยได้อพยพเข้ามาทำนาทำไร่ ทำป่าไม้ ทำสวนเมี่ยงในเขตบ้านเมืองกีด และบ้านสบกายมากขึ้น ต่อมาประมาณ 50 ปีล่วงมาแล้ว กลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วยลาหู่ อะข่า ม้ง ลีซอ กะเหรี่ยง ได้อพยพเข้ามาอยู่ในเขตลุ่มแม่น้ำแม่แตงหลายๆ หมู่บ้านเขตตำบลกีดช้างในปัจจุบัน สำหรับชนเผ่าลัวะได้อพยพไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในเขตพื้นที่อื่นๆ จากการวิจัย พบว่า ลุ่มน้ำแม่แตงมีความหลากหลายทางชีวภาพ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ระบบนิเวศป่าสองฝั่งแม่น้ำที่อุดมสมบูรณ์ จึงก่อให้เกิดความประทับใจในการท่องเที่ยวแบบเดินป่า และผจญภัย การท่องเที่ยวดังกล่าวได้ก่อกำเนิดขึ้นตั้งแต่ ค.ศ.1984 (พ.ศ. 2527) โดยนักท่องเที่ยวเดินป่าจากบ้านห้วยน้ำดัง หรือ ไปงน้ำร้อนบ้านป่าแป๋ ผ่านป่าเข้าสู่บ้านป่าข้าวหลามและล่องแพตามลำน้ำแม่แตง สิ้นสุดที่หมู่บ้านสบกาย ใช้เวลา 3 วัน 2 คืนหรือ 4 วัน 3 คืน สถิติจากผลการวิจัย (2549) พบว่า มีนักท่องเที่ยวแบบเดินป่าและผจญภัย ล่องแพจากป่าข้าวหลามถึงบ้านสบกาย ประมาณปีละ 530,000 คน มีรายได้เกิดขึ้นประมาณปีละ 847,470,000 บาท หน่วยธุรกิจนอกหมู่บ้านได้รับปีละ 612,680,000 บาท รายได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านในเขตเส้นทางท่องเที่ยวปีละ 234,790,000 บาท หน่วยธุรกิจนอกหมู่บ้านได้รับมากกว่า 2.6 เท่า ในเวลา 1ปี ที่บ้านสบกายซึ่งเป็นจุดสิ้นสุดของการล่องแพไม้ไผ่ มีแพไม้ไผ่ปีละ 5,475 แพ คิดเป็นจำนวนไม้ไผ่ซึ่งสูญเสียกับการล่องแพเฉพาะเส้นทาง บ้านป่าข้าวหลาม บ้านโป่งแง่น บ้านสบกาย ประมาณปีละ 87,600 ลำ

ปัจจุบัน (2560) สถานการณ์การท่องเที่ยวแบบทัวร์ป่ายังคงรูปแบบเดิมบางส่วน และมีอีกรูปแบบหนึ่งเป็นการเดินป่าขึ้นหมู่บ้านชนเผ่า เช่น ผาแดง ห้วยกุ่มกุ่ม แล้วเดินลงเขาตามเส้นทางลำห้วย หรือน้ำตก จากนั้นมาขึ้นแพยางเพื่อล่องแก่งต่อบริเวณบ้านสบกายเชื่อมเขตบ้านเมืองกีด โดยเป็นบริษัทนำเที่ยวข้างนอกที่เข้ามาใช้ทรัพยากรแหล่งน้ำและป่าไม้ ในพื้นที่ตำบลกีดช้าง มีความเคยชินกับกิจกรรมท่องเที่ยวที่ดำเนินการมาอย่างยาวนาน

ทั้งนี้การสำรวจพื้นที่ของหน่วยงานท้องถิ่นตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ได้
แบ่งรูปแบบการท่องเที่ยว ดังข้อมูลนี้

ภาพที่ 14 รูปแบบจำนวนแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละหมู่บ้าน

ที่มา : ผู้วิจัย

จากภาพที่ 14 รูปแบบจำนวนแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละหมู่บ้านสามารถแสดงเป็นรายละเอียด คือ

หมู่ที่ 1 บ้านเมืองกีด มีรูปแบบการท่องเที่ยวนิเวศและอนุรักษ์ 18 แห่ง, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2 แห่ง, การท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3 แห่ง, การท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา 10 แห่ง และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 1 แห่ง

หมู่ 2 บ้านแม่ตะมาน มีรูปแบบการท่องเที่ยวนิเวศและอนุรักษ์ 2 แห่ง, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 4 แห่ง, การท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา 6 แห่ง และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 1 แห่ง

หมู่ 3 บ้านสบกาย มีรูปแบบ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3 แห่ง, การท่องเที่ยวเชิงเกษตร 1 แห่งและการท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา 2 แห่ง

หมู่ 4 บ้านต้นขาม มีรูปแบบการท่องเที่ยวนิเวศและอนุรักษ์ 1 แห่งและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 1 แห่ง

หมู่ 5 บ้านห้วยน้ำดัง มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2 แห่ง, การท่องเที่ยวเชิงเกษตร 1 แห่งและการท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา 4 แห่ง

หมู่ 6 บ้านทุ่งละคร มีรูปแบบการท่องเที่ยวนิเวศและอนุรักษ์ 3 แห่ง, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2 แห่ง, การท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา 4 แห่ง และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 1 แห่ง

หมู่ 7 บ้านป่าข้าวหลาม มีรูปแบบการท่องเที่ยวนิเวศและอนุรักษ์ 3 แห่ง, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2 แห่ง, การท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา 4 แห่ง และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 1 แห่ง

หมู่ 8 บ้านผาปูลอม มีรูปแบบการท่องเที่ยวนิเวศและอนุรักษ์ 1 แห่ง, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2 แห่งและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 1 แห่ง

โดยจากรูปแบบการท่องเที่ยวผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมและก่อให้เกิดจุดเด่นในพื้นที่ตำบลกีดช้าง อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่ คือ การท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬาเนื่องจากมีจำนวนกิจการท่องเที่ยวมากที่สุด พบในพื้นที่หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 ซึ่งลำน้ำแม่แตงจะไหลผ่านบ้านป่าข้าวหลาม (หมู่ที่7) บ้านโป่งแงลงมาถึงบ้านสบกาย (หมู่ที่3) มีระยะทางประมาณ 40 กิโลเมตร เป็นช่วงที่มีเกาะแก่งและกระแสน้ำเชี่ยวตั้งแต่ระดับ 1 - 5 ช่วงจากบ้านสบกายถึงบ้านเมืองกีด (หมู่ที่1) ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร เป็นช่วงที่มีเกาะแก่งและความต่างระดับสูง ในฤดูฝนจะมีกระแสน้ำไหลเชี่ยวมากโดยมีระดับความยากของแม่น้ำตั้งแต่ระดับ 2 ไปจนถึงระดับ 5 เป็นช่วงที่เหมาะสมกับการล่องแก่งด้วยเรืออย่างมากที่สุด หลายช่วงเป็นแก่งน้ำตก แก่งลดระดับ แก่งโค้งหน้าผาที่มีความโดดเด่นระดับ 3 - 5 ติดกัน 6 - 7 แก่ง ซึ่งเมื่อรวมตลอดเส้นทางแล้วจะมีแก่งที่ทำให้ได้รับประสบการณ์ความตื่นเต้นมากกว่า 15 แก่ง ในการล่องระยะ 1 ชั่วโมงครึ่ง แม่น้ำแม่แตงมีความยาวประมาณ 140 กิโลเมตร ต้นน้ำไหลมาจากชายแดนไทย - พม่าเขตอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านตำบลเมืองคอง แล้วเข้าสู่บ้านป่าข้าวหลาม(หมู่ที่7) ตำบลกีดช้าง อำเภอมะแตง จังหวัด

เชียงใหม่ แล้วไหลไปบรรจบแม่น้ำปิง ที่บ้านป่าจี้ ตำบลสันมหาพน ซึ่งในหมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 เป็นจุดสิ้นสุด การล่องแก่งจึงก่อให้เกิดกิจกรรมต่างในหมู่ที่ 1 และ 2 จึงก่อให้เกิดเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นเฉพาะตัวเป็นเอกลักษณ์ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ รวมถึงการมีปางช้างขนาดใหญ่ และขนาดเล็กจำนวนมากอยู่ในพื้นที่ การทำปางช้างพบในพื้นที่ของหมู่ที่ 1 (บ้านเมืองกีด) โดยส่วนใหญ่จะเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบการท่องเที่ยวนิเวศและอนุรักษ์ ที่จะมีการเดินป่าชมธรรมชาติ น้ำตก ดูแลช้าง การอยู่ร่วมกับช้าง ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบที่รองลงจากการท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา อันดับถัดมาคือรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากพื้นที่ ตำบลกีดช้างมีการอาศัยทั้งคนพื้นเมืองเอง ชาวไทยภูเขา ชาวไทยใหญ่ จึงทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม แล้วก็มีชนเผ่าที่ที่เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว เข้าไปชมประเพณีวัฒนธรรม ชนเผ่าส่วนใหญ่เป็นชนเผ่า ลีซอ เผ่ากระเหรี่ยง ชาวพม่าเชื้อสายไทยใหญ่ปะปนอยู่บางส่วนใหญ่อาศัยกันอยู่อย่างเรียบง่ายและมีประเพณีที่น่าสนใจในเรื่องราวของวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมายาวนาน เช่น ประเพณีกินวอ ประเพณีการเลี้ยงผี เป็นต้น อันดับต่อมาคือการท่องเที่ยวเชิงเกษตรซึ่งจะมีกระจายในทุกหมู่บ้านเพื่อชมพื้นที่ทำการเกษตร รูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นน้อยที่สุดคือ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มีเพียง 3 หมู่บ้านคือหมู่ที่ 1 ,2 ,6 ซึ่งจะมีการนวดสมุนไพร ลูกประคบ น้ำชาที่ทำจากสมุนไพร น้ำสมุนไพร และสวนสมุนไพรในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ

1) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (natural based tourism) ประกอบด้วย

1.1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ (ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมต่อการจัดการร่วมกันอย่างยั่งยืน ซึ่งในขั้นนี้รวมถึงการดูแลช้าง การอยู่ร่วมกับช้าง อนุรักษ์พันธุ์ปลา ชมธรรมชาติ และการเล่นน้ำ

ตารางที่ 12 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ (ecotourism)

หมู่	สถานที่ท่องเที่ยว	กิจกรรมการท่องเที่ยว						
		การดูแลช้าง	การอยู่ร่วมกับช้าง	อนุรักษ์พันธุ์ปลา	ชมธรรมชาติ	เล่นน้ำ	ร้านอาหาร	ที่พัก
1	Elephant Nature Park	✓	✓				✓	✓
	Woody Elephants Home	✓	✓				✓	
	ปางช้างแก่งกี้ดิริเวอร์ไซด์	✓	✓				✓	✓
	ปางช้างปางวิมาน	✓	✓					
	ปางช้างแก่งกี้	✓	✓					
	ปางช้างไทยเฮลธ์เดท,	✓	✓					
	อีโคแอดเวนเจอร์ แคมป์	✓	✓					
	ปางช้างบุญเลิศ	✓	✓					
	ปางช้างจำเรียมแอดเวนเจอร์	✓	✓					
	ปางช้างนายขาว	✓	✓					
	ปางช้าง Care for Elephant	✓	✓					
	ปางช้างวรเดช	✓	✓					
	ปางช้างปางกี้	✓	✓					
	Elephant Delight	✓	✓					
	น้ำตกตาดหมอก				✓	✓		
	น้ำตกตาดผาจี				✓	✓		
น้ำตกตาดห้วยหก				✓	✓			
น้ำตกห้วยสถาน				✓	✓			
แก่งกี้, ดอกบัวหิน				✓	✓			

ตารางที่ 12 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ (ecotourism) (ต่อ)

หมู่	สถานที่ท่องเที่ยว	กิจกรรมการท่องเที่ยว						
		การดูแลช้าง	การอยู่ร่วมกับช้าง	อนุรักษ์พันธุ์ปลา	ชมธรรมชาติ	เล่นน้ำ	ร้านอาหาร	ที่พัก
2	Thai Elephant Home Hug Chang Chiang Mai Chiang Mai Mountain Sanctuary (Elephant) กีดแม่ตะมาน (ดอยหนอก)		✓					
4	น้ำตกตาดปูทอ (ป่าเมี่ยง)	✓	✓		✓			
6	Mayrin Elephant Family Care for Elephant 2 น้ำตกตาดน้ำบ่อ	✓	✓		✓	✓	✓	
7	แหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลาน้ำจืดบ้านป่าข้าวหลาม			✓	✓	✓		
8	น้ำตกแม่แจ่ม				✓	✓		

ที่มา : ผู้วิจัย

จากตารางที่ 12 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ (ecotourism) พบว่า สถานประกอบการส่วนใหญ่มักจะกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่ หมู่ 1 บ้านเมืองกีดและหมู่ 2 บ้านแม่ตะมาน ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ที่มีเส้นทางถนนเข้าถึงสะดวก เป็นแหล่งชุมชนและอยู่ใกล้แนวแม่น้ำไหลผ่าน ส่วนหมู่ 4 บ้านต้นขาม, หมู่ 6 บ้านทุ่งละคร, หมู่ 7 บ้านป่าข้าวหลาม และหมู่ 8 บ้านผาปู่จอม นั้นต่างก็อยู่ในแถบพื้นที่ธรรมชาติป่าไม้และแนวแม่น้ำไหลผ่าน ซึ่งเหมาะแก่การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ โดยมีรายละเอียด คือ

หมู่ 1 บ้านเมืองกีด มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ 19 แห่ง โดยแบ่งเป็นประเภทการดูแลช้างและการอยู่ร่วมกับช้างที่มีการเลี้ยงช้างแบบธรรมชาติ ไม่มีกิจกรรมในการแสดงช้าง บางแห่งเป็นศูนย์บริการช้าง 14 แห่ง ได้แก่ Elephant Nature Park, Woody Elephants Home,ปางช้างปางวิมาน, ปางช้างแก่งกีด, ปางช้างไทยเฮอริเทจ, ปางช้างแก่งกีดริเวอร์ไซด์, อีโคแอดเวนเจอร์ แคมป์, ปางช้างบุญเลิศ, ปางช้างจำเรียมแอดเวนเจอร์, ปางช้างนายขาว, ปางช้าง Care for Elephant, ปางช้างวรเดช, ปางช้างปางกีด, Elephant Delight ส่วนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์มี 5 แห่ง เป็น

กิจกรรมประเภทชมธรรมชาติและเล่นน้ำ ได้แก่ น้ำตกตาดหมอก, น้ำตกตาดผาจี, น้ำตกตาดห้วยหก, น้ำตกห้วยสถานและแก่งกี้ด, ดอกบัวหิน

หมู่ 2 บ้านแม่ตะมาน มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ 4 แห่ง ประกอบด้วย อันดับแรก Thai Elephant Home มีกิจกรรม คือ การอยู่ร่วมกับช้าง อันดับสอง Hug Chang มีกิจกรรม คือ การดูแลช้างและการอยู่ร่วมกับช้าง อันดับสาม Chiang Mai Mountain Sanctuary (Elephant) มีกิจกรรม คือ การดูแลช้าง และอันดับสี่ กี้ดแม่ตะมาน(ตอยหนอก) มีกิจกรรม คือ ชมธรรมชาติ

หมู่ 4 บ้านต้นขาม มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ 1 แห่ง น้ำตกตาดปู่ทอ (ป่าเมี่ยง) มีกิจกรรม คือ ชมธรรมชาติ

หมู่ 6 บ้านทุ่งละคร มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ 3 แห่ง ประกอบด้วย อันดับแรก Mayrin Elephant Family มีกิจกรรม คือ การดูแลช้าง การอยู่ร่วมกับช้าง อันดับสอง Care for Elephant 2 มีกิจกรรม คือ การดูแลช้าง และน้ำตกตาดน้ำบ่อ มีกิจกรรม คือ ชมธรรมชาติและเล่นน้ำ

หมู่ 7 บ้านป่าข้าวหลาม มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ 1 แห่ง แหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลา บ้านป่าข้าวหลาม มีกิจกรรม คือ ชมธรรมชาติ เล่นน้ำและอนุรักษ์พันธุ์ปลา

หมู่ 8 บ้านผาปู่จอม มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ 1 แห่ง น้ำตกแม่แจ่ม มีกิจกรรม คือ ชมธรรมชาติและเล่นน้ำ

1.2) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro tourism) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรมสวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และเลี้ยงสัตว์เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จและเพลิดเพลินในสวนเกษตร ได้ความรู้มีประสบการณ์ใหม่บนพื้นฐานความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางการเรียนรู้วิถีเกษตรของชาวบ้านในพื้นที่ตำบลกุดช้าง โดยเป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตรและวนเกษตร

ตารางที่ 13 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro tourism)

หมู่	สถานที่ท่องเที่ยว	กิจกรรมการท่องเที่ยว												
		สวนลูกท้อ	สวนเสาวรส	สวนเงาะ	สวนลิ้นจี่	สวนส้มโอ	สวนกาแฟ	สวนเมี่ยง	สวนองุ่น	สวนมะม่วง	สวนส้ม	สวนกะหล่ำปลี	ไร่ข้าวโพด	ไร่ข้าว
1	บ้านเมืองกืด ห่อมบ้านผาแดงห่อม บ้านห้วยกุ่มกุ่ม	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓				✓	✓
3	บ้านสบกาย	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓				
5	บ้านห้วยน้ำดัง					✓				✓	✓		✓	
8	บ้านผาปุ๋ยม	✓	✓		✓	✓				✓	✓			

ที่มา : ผู้วิจัย

จากตารางที่ 13 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro tourism) พบว่า พื้นที่หมู่ 1 บ้านเมืองกืดและบางส่วนหมู่ 8 บ้านผาปุ๋ยม มีความหลากหลายของพืชพันธุ์ไม้ผล อาจสืบเนื่องจากส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจำนวน 7,404 ไร่ และเป็นพื้นที่แหล่งชุมชน ส่วนพื้นที่บางส่วนซ้อนทับกับเขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์และป่าไม้เศรษฐกิจ เป็นเขตพื้นที่หมู่ 5 บ้านห้วยน้ำดัง และ หมู่ 3 บ้านสบกาย ดังนั้น พื้นที่เหล่านี้จึงเหมาะสำหรับเป็นพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตรและวนเกษตร โดยมีรายละเอียด คือ

หมู่ 1 บ้านเมืองกืด มีกิจกรรมการท่องเที่ยวชมสวนลูกท้อ, สวนเงาะ, สวนลิ้นจี่, สวนส้มโอ, สวนกาแฟ, สวนเมี่ยงและสวนองุ่น (ห่อมบ้านผาแดงห่อม ชมไร่ข้าวโพดและไร่ข้าว,บ้านห้วยกุ่มกุ่ม ชมไร่ข้าวโพดและไร่ข้าว)

หมู่ 3 บ้านสบกาย มีกิจกรรมการท่องเที่ยวชมสวนลูกท้อ, สวนเสาวรสม, สวนเงาะ, สวนลิ้นจี่, สวนส้มโอ, สวนกาแฟ, สวนเมี่ยง, สวนองุ่นและสวนส้ม

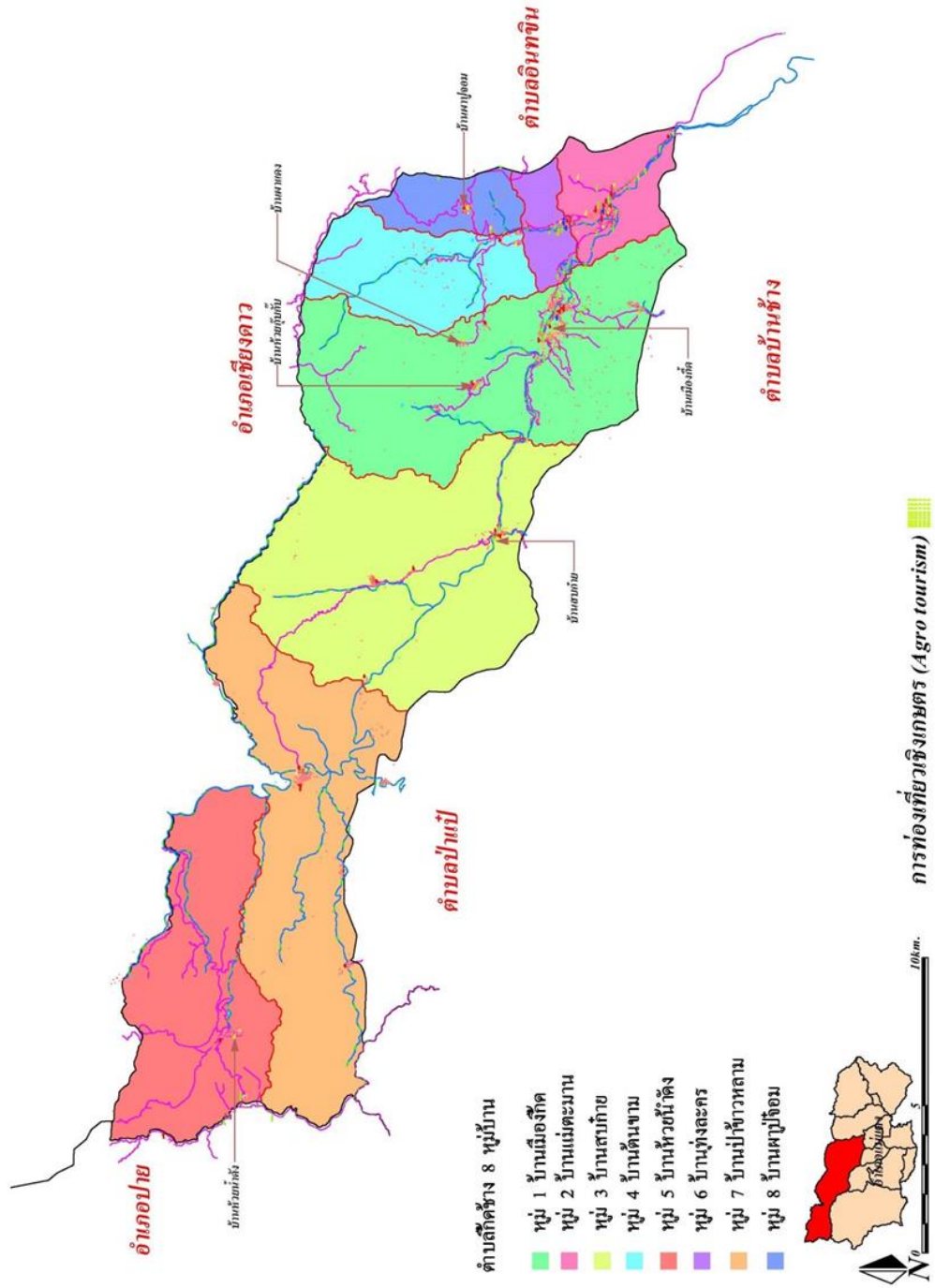
หมู่ 5 บ้านห้วยน้ำดัง มีกิจกรรมการท่องเที่ยวชมสวนส้มโอ, สวนมะม่วง, สวนส้มและไร่ข้าวโพด

หมู่ 8 บ้านผาปู่จอม มีกิจกรรมการท่องเที่ยวชมสวนลูกท้อ, สวนเสาวรส, สวนลิ้นจี่, สวนส้มโอ, สวนส้มและสวนกะหล่ำปลี

ภาพที่ 16 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro tourism)

2) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (cultural based tourism) ประกอบด้วย

การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (ethnic tourism) เป็นเยี่ยมชมและเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์ ลักษณะวิถีชีวิต ชนเผ่า และชมงานประเพณีต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้นเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจต่อสภาพสังคม วัฒนธรรมและมีประสบการณ์ใหม่ๆ การเยี่ยมชมพร้อมสาธิตผลิตภัณฑ์ชุมชน อาทิ สาธิต การจักสานเลียนแบบธรรมชาติ สักการะพระนเรศวรและต้นโพธิ์อายุ 400 ปี ณ วัดเมืองกีด หมู่บ้าน ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อมีประสบการณ์และความรู้ใหม่เพิ่มขึ้นมีคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดี เพิ่มขึ้นมีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม ต่อการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

ตารางที่ 14 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (cultural tourism)

หมู่	สถานที่ท่องเที่ยว	กิจกรรมการท่องเที่ยว			
		วิถีชีวิต ชนเผ่า	วัฒนธรรม ประเพณี	แหล่งเรียนรู้ โบราณสถาน	ภูมิปัญญา ท้องถิ่น
1	วัดเมืองกีด กลุ่มชนเผ่าบ้านเมืองกีด	✓	✓	✓	
2	วัดแม่ตะมาน วัดพระธาตุม่อนจอมธรรม วัดป่าดอยหนอก กลุ่มชนเผ่าบ้านแม่ตะมาน	✓	✓ ✓ ✓	✓ ✓ ✓	
3	วัดสกก่าย กลุ่มจักสาน หวาย ไม้ไผ่ของบ้านทุ่งยั้ง กลุ่มชนเผ่าบ้านสกก่าย	✓	✓	✓	✓
4	วัดต้นขาม		✓	✓	
5	กลุ่มเย็บผ้าชาวเขา บ้านห้วยน้ำดัง กลุ่มชนเผ่าบ้านห้วยน้ำดัง	✓ ✓	✓		✓
6	วัดธรรมชัยาราม กลุ่มชนเผ่าบ้านทุ่งละคร	✓	✓	✓	
7	กลุ่มทอผ้าพื้นบ้าน บ้านป่าข้าวหลาม กลุ่มชนเผ่าบ้านป่าข้าวหลาม	✓	✓		✓
8	กลุ่มเย็บผ้าชาวเขา บ้านผาปู่จอม กลุ่มชนเผ่าบ้านผาปู่จอม	✓ ✓	✓		✓

ที่มา : ผู้วิจัย

จากตารางที่ 14 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (cultural based tourism) พบว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จะเกิดขึ้นในทุกพื้นที่ของ 8 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านเมืองกีด, หมู่ 2 บ้านแม่ตะมาน, หมู่ 3 บ้านสบกาย, หมู่ 4 บ้านต้นขาม, หมู่ 5 บ้านห้วยน้ำดัง, หมู่ 6 บ้านทุ่งละคร, หมู่ 7 บ้านป่าข้าวหลาม และหมู่ 8 บ้านผาปู่จอม เนื่องจากทุกพื้นที่มีวิถีชีวิตของหลายชนเผ่าอาศัยอยู่ร่วมกัน เช่น เผ่าอาข่า เผ่าลาหู่ เผ่าม้ง เผ่าลีซอ เผ่ากะเหรี่ยง รวมถึงคนเมือง(คนไทย) ทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งเหมาะแก่การเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณีและแหล่งเรียนรู้โบราณสถาน โดยมีรายละเอียด คือ

หมู่ 1 บ้านเมืองกีด เขตพื้นที่วัดเมืองกีด มีกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ การเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณีเกี่ยวกับศาสนา และแหล่งเรียนรู้โบราณสถาน เช่น การท่องเที่ยวตามเส้นทางเดินทัพสมเด็จพระนเรศวรมหาราช สักการะรอยพระหัตถ์บาท รอยพระบาทเกือกแก้ว ซึ่งจัดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ผสมผสานกับแหล่งเรียนรู้โบราณสถานและการเยี่ยมชมวิถีชีวิตชนเผ่า(ลาหู่)ของกลุ่มชนเผ่าบ้านเมืองกีด

หมู่ 2 บ้านแม่ตะมาน เขตพื้นที่วัดแม่ตะมาน, วัดพระธาตุม่อนจอมธรรมและวัดป่าดอยนอก มีกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ การเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวกับศาสนา แหล่งเรียนรู้โบราณสถาน และการเยี่ยมชมวิถีชีวิตชนเผ่าของกลุ่มชนเผ่าบ้านแม่ตะมาน

หมู่ 3 บ้านสบกาย เขตพื้นที่วัดสบกายมีกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ การเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณีเกี่ยวกับศาสนา แหล่งเรียนรู้โบราณสถาน และมีกิจกรรมของกลุ่มจักสาน หวาย ไม้ไผ่ของบ้านทุ่งยี่วะ ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของคนในชุมชนและเป็นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในการผลิตผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ โดยใช้วัตถุดิบในชุมชนทั้งสิ้นและการเยี่ยมชมวิถีชีวิตชนเผ่า (ลาหู่, อาข่า, กะเหรี่ยง) ของกลุ่มชนเผ่าบ้านสบกาย

หมู่ 4 บ้านต้นขาม เขตพื้นที่วัดต้นขาม มีกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ การเรียนรู้วัฒนธรรม ประเพณีเกี่ยวกับศาสนาและแหล่งเรียนรู้โบราณสถาน

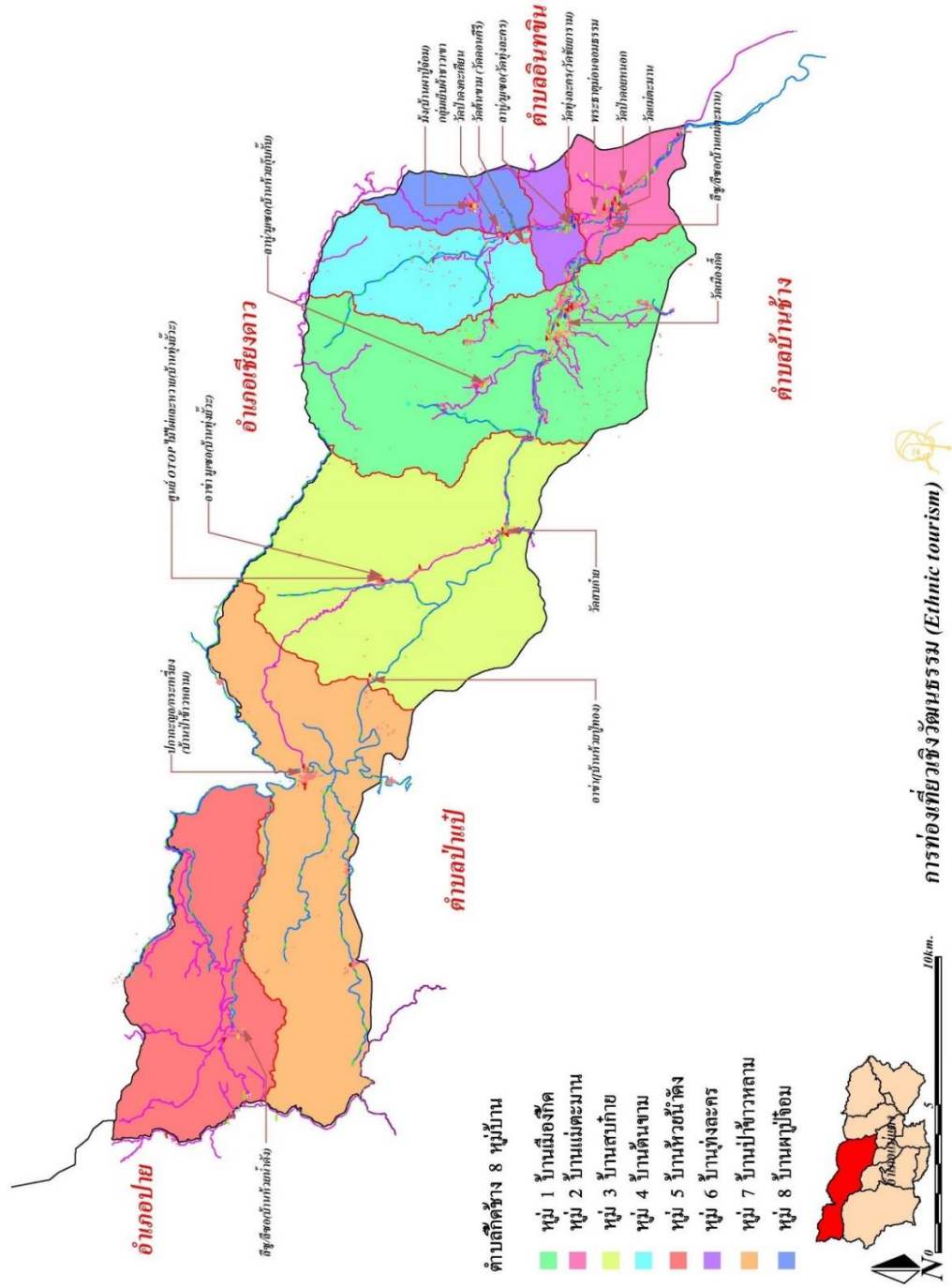
หมู่ 5 บ้านห้วยน้ำดัง มีกิจกรรม คือ กลุ่มเย็บผ้าชาวเขา วิถีชีวิตชนเผ่า(ลีซอ) วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

หมู่ 6 บ้านทุ่งละคร มีกิจกรรม คือ การเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวกับศาสนาและของวัดธรรมชัยารามและเรียนรู้โบราณสถาน พร้อมกับการเยี่ยมชมวิถีชีวิตชนเผ่า(ลาหู่) กลุ่มชนเผ่าบ้านทุ่งละคร

หมู่ 7 บ้านป่าข้าวหลาม มีกิจกรรม คือ กลุ่มทอผ้าพื้นบ้าน เป็นการการเรียนรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมกับการเยี่ยมชมวิถีชีวิตชนเผ่า (กะเหรี่ยง) กลุ่มชนเผ่าป่าข้าวหลาม

หมู่ 8 บ้านผาปู่จอม มีกิจกรรม คือ กลุ่มเย็บผ้าชาวเขาเป็นการการเรียนรู้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมกับการเยี่ยมชมวิถีชีวิตชนเผ่า (ม้ง) กลุ่มชนเผ่าบ้านผาปู่จอม

ภาพที่ 17 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (cultural tourism)

ตารางที่ 15 กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา (Adventure travel and Sports tourism) (ต่อ)

หมู่	สถานที่ท่องเที่ยว	กิจกรรมการท่องเที่ยว													
		ชมวิถีชีวิตชนเผ่า	แสดงช้าง	ดูแลช้าง	ขี่ช้าง, นั่งเกวียน	แคมป์ปิ้ง	เดินป่า	ส่องแพะไม่ไฟ	เรือยาง	เรือแคนู	ปั่นจักรยาน	รถ ATV	ซิปไลน์	ร้านอาหาร	ที่พัก
2	Zipline Chiang Mai Mae Taeng Boulder Fiel						✓						✓		
3	สยามริเวอร์ Café in wild					✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5	ปางช้างห้วยน้ำดัง			✓	✓									✓	
6	ปางช้างทุ่งละครท้าว สตอเบอร์รี่ช้าง TNK FARM ปางช้างแพนด้าท้าว Tung-La-Korn Elephant Sanctuary			✓	✓									✓	
7	ปางช้างป่าคา				✓									✓	

ที่มา : ผู้วิจัย

จากตารางที่ 15 กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา (Adventure travel and Sports tourism) พบว่า การท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬาส่วนใหญ่จะกระจุกรวมตัวเกิดขึ้นในพื้นที่ 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านเมืองก๊อต หมู่ 2 บ้านแม่ตะมาน และหมู่ 3 บ้านสบก่าย ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ที่มีเส้นทางถนนเข้าถึง แนวแม่น้ำไหลผ่านและพื้นที่บางส่วนซ้อนทับกับเขตพื้นที่ป่า จะมีความแตกต่างกับ หมู่ 5 บ้านห้วยน้ำดัง หมู่ 6 บ้านทุ่งละคร และหมู่ 7 บ้านป่าข้าวหลาม ที่จัดกิจกรรม เช่น การดูแลช้างและการขี่ช้าง,นั่งเกวียน ซึ่งพื้นที่บางส่วนเป็นเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติและเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า โดยมีรายละเอียด คือ

หมู่ 1 บ้านเมืองก๊อต เขตพื้นที่ที่มีเส้นทางถนนและแม่น้ำแดงไหลผ่าน ซึ่งเหมาะต่อการมีสถานที่ประกอบการในรูปแบบการท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬามี 10 แห่ง ประกอบด้วย อันดับแรกปางช้างแก่งก๊อต มีกิจกรรม คือ การขี่ช้าง เลี้ยงช้าง รถATV ร้านอาหาร อันดับสอง เดอะฟิคแอตเวนเจอร์ อันดับสาม เชียงใหม่แอดแวนเจอร์ อันดับสี่ ริเวอร์แควราฟตีง อันดับห้าแก่งก๊อตริเวอร์ไซด์ มีกิจกรรม คือ แคมป์ปิ้ง เดินป่า เรือยาง เรือแคนู ปั่นจักรยาน รถATV อันดับหก ธนาแควนเจอร์ มี

กิจกรรม คือ แค้มป์ปิ้ง เดินป่า เรือยาง เรือแคนู ปั่นจักรยาน รถATV ซิปไลน์ อันดับเจ็ด 8Adventures มีกิจกรรม คือ แค้มป์ปิ้ง เดินป่า เรือยาง เรือแคนู ปั่นจักรยาน รถATV อันดับแปด บูลลาร์ด ดี แอนเวนเจอร์ มีกิจกรรม คือ รถATV อันดับเก้า คำปันราฟตติ้ง มีกิจกรรม คือ เรือยาง เรือแคนู และอันดับสิบ The River Flows Camp มีกิจกรรม คือ เรือยาง ร้านอาหาร ที่พัก

หมู่ 2 บ้านแม่ตะมาน เขตพื้นที่ที่มีเส้นทางถนนผ่านเข้าถึงสะดวก ซึ่งมีกิจกรรมบางส่วนที่แตกต่างจากหมู่ 1 บ้านเมืองกีด เช่น การแสดงความสามารถพิเศษของช้าง การชมวิถีชีวิตชนเผ่า และการล่องแพไม้ไผ่ โดยมีการท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา 6 แห่ง ประกอบด้วย อันดับแรก ปางช้างแม่แตง อันดับสอง ปางช้างแม่ตะมาน มีกิจกรรม คือ การชมวิถีชีวิตชนเผ่า แสดงช้าง ชี้อ้าง,นั่งเกวียน การล่องแพไม้ไผ่ ซิปไลน์ ร้านอาหาร อันดับสาม ปางช้างโชคชัย มีกิจกรรม คือ การชมวิถีชีวิตชนเผ่า แสดงช้าง ชี้อ้าง,นั่งเกวียน การล่องแพไม้ไผ่ ร้านอาหาร อันดับสี่ ปางช้างแอลลี มีกิจกรรม คือ แสดงช้าง ชี้อ้าง,นั่งเกวียน การล่องแพไม้ไผ่ ร้านอาหาร อันดับห้า Zipline Chiang Mai มีกิจกรรม คือ เดินป่า ซิปไลน์ และอันดับหก Mae Taeng Boulder Fiel มีกิจกรรม คือ เรือแคนู

หมู่ 3 บ้านสบกาย เขตพื้นที่ที่มีเส้นทางถนนสามารถเข้าถึงได้ แม่น้ำแดงไหลผ่านและพื้นที่บางส่วนซ้อนทับกับเขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์และป่าไม้เศรษฐกิจ ซึ่งมีการท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา 2 แห่ง ประกอบด้วย อันดับแรก สยามริเวอร์ มีกิจกรรม คือ แค้มป์ปิ้ง เดินป่า เรือยาง เรือแคนู ปั่นจักรยาน รถATV ร้านอาหาร และอันดับสอง Café in wild มีกิจกรรม คือ เรือยาง ซิปไลน์ ร้านอาหาร ที่พัก

หมู่ 5 บ้านห้วยน้ำดัง พื้นที่บางส่วนซ้อนทับกับเขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์และป่าไม้เศรษฐกิจ ซึ่งมีการท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬาเพียง 1 แห่ง คือ ปางช้างห้วยน้ำดัง มีกิจกรรม เช่น การดูแลช้างและการขี่ช้าง,นั่งเกวียน

หมู่ 6 บ้านทุ่งละคร มีการท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา 4 แห่ง ได้แก่ ปางช้างทุ่งละครทัวริส,สตอเบอรี่ช้าง TNK FARM, ปางช้างแพนด้าทัวริส และTung-La-Korn Elephant Sanctuary มีกิจกรรม คือ การดูแลช้างและการขี่ช้าง,นั่งเกวียน

หมู่ 7 บ้านป่าข้าวหลาม พื้นที่บางส่วนซ้อนทับกับเขตพื้นที่ป่ามีการท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา 1 แห่ง คือ ปางช้างป่าคา มีกิจกรรม คือ การขี่ช้าง,นั่งเกวียนและร้านอาหาร

3.2) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health tourism) เป็นการเดินทางไปท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนและเรียนรู้วิธีการรักษาสุขภาพกายใจได้รับความเพลิดเพลิน และสุนทรียภาพ มีความรู้ต่อการรักษาคุณค่า และคุณภาพชีวิตที่ดี หนึ่งการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนี้บางแห่งอาจจัดรูปแบบเป็นการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพและความงาม (health beauty and spa) มีจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิต โดยแบ่งเวลาจากการท่องเที่ยว เพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ หรือการบำบัดรักษาฟื้นฟูสุขภาพ เช่น การนวดตอกเส้น ลูกประคบสมุนไพร อบสมุนไพร น้ำสมุนไพร และน้ำคอลลอยด์ เป็นต้น

ตารางที่ 16 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health tourism)

หมู่	สถานที่ท่องเที่ยว	กิจกรรมการท่องเที่ยว				
		การนวดตอกเส้น	ลูกประคบ	อบสมุนไพร	น้ำสมุนไพร	น้ำคอลลอยด์
1	บ้านเมืองกีด	✓	✓	✓		
2	บ้านแม่ตะมาน	✓	✓	✓	✓	✓
6	บ้านทุ่งละคร	✓	✓	✓		

ที่มา : ผู้วิจัย

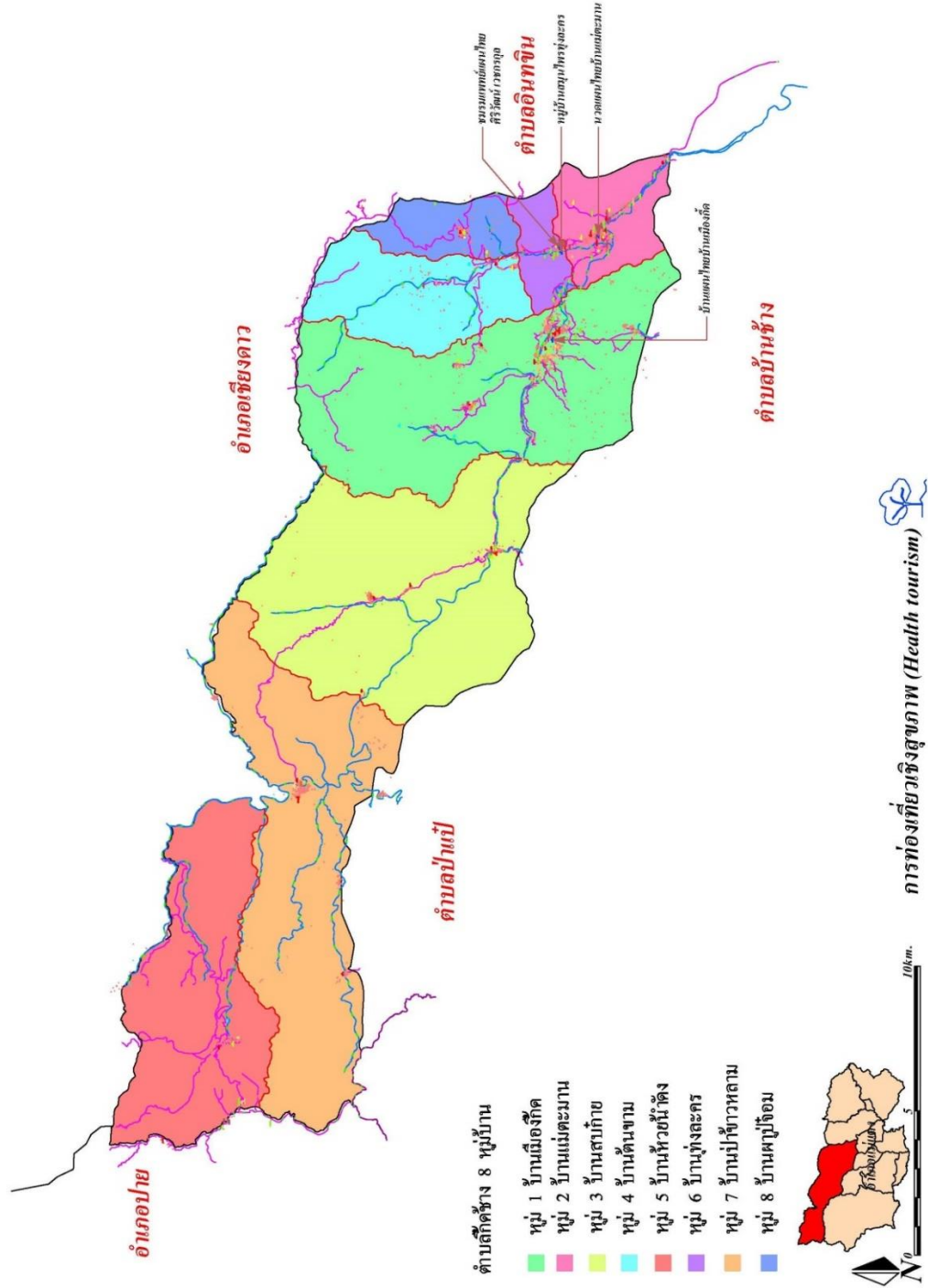
จากตารางที่ 16 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health tourism) พบว่า กิจกรรมส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร ของ หมู่ 1 บ้านเมืองกีด หมู่ 2 บ้านแม่ตะมาน และหมู่ 6 บ้านทุ่งละคร ซึ่งอาจสืบเนื่องมาจากโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช อันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทางตำบลกีดข้างได้ดำเนินกิจกรรมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อใช้ประกอบอาชีพ

หมู่ 1 บ้านเมืองกีด มีกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ การนวดตอกเส้น ลูกประคบ และอบสมุนไพร

หมู่ 2 บ้านแม่ตะมาน มีกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ การนวดตอกเส้น ลูกประคบ อบสมุนไพร น้ำสมุนไพรและน้ำคอลลอยด์

หมู่ 6 บ้านทุ่งละคร มีกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ การนวดตอกเส้น ลูกประคบ และอบสมุนไพร

ภาพที่ 19 การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health tourism)

บริบทการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกีดช้างได้รับผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อพื้นที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในหลากหลายมิติ เพราะต้องอาศัยพื้นที่และทรัพยากรการท่องเที่ยวในการดึงดูดความสนใจและรายได้จากนักท่องเที่ยว

ด้วยลักษณะพื้นที่ของตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เป็นภูเขาทับซ้อนกัน ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ ที่ส่งผลให้มีพื้นที่ลำธารไหลลงสู่แม่น้ำแม่แตง ทำให้พื้นที่ตำบลกีดช้างกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติและผจญภัยที่มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจมากที่สุดจากต้นทางธรรมชาติที่ดี โดยมีผู้ประกอบการจากทั้งภายนอกและภายในเข้ามาประกอบธุรกิจในการท่องเที่ยวรูปแบบเป็นจำนวนมาก โดยมีการร่วมมือกันของทั้งหน่วยงานราชการ ผู้ประกอบการจากภายนอกและภายใน ชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวยั่งยืนเพื่ออนุรักษ์ธรรมชาติ พื้นที่ที่มีการบริการนักท่องเที่ยวมีการเข้าถึงความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขตที่บริการ มีความเชื่อมโยงกับเส้นทางท่องเที่ยวหลัก ส่วนการเดินทางการคมนาคมภายในพื้นที่ส่วนมากยังไม่สะดวก เนื่องจากถนนส่วนใหญ่ในพื้นที่ยังเป็นถนนลูกรัง เพราะยังอยู่ในช่วงก่อสร้างถนนทางจากโครงการของหน่วยงานราชการ เส้นทางคมนาคมระหว่างหมู่บ้านบนพื้นที่สูงทุรกันดาร และด้วยพื้นที่ของตำบลกีดช้างที่มีพื้นที่กว้าง ระยะห่างระหว่างแต่ละหมู่บ้านจึงมีระยะทางที่ไกล ทำให้การติดต่อประสานงานในพื้นที่ค่อนข้างยากลำบาก แต่ด้วยลักษณะทางสังคมที่มีความเชื่อมโยงกันผ่านเครือญาติ และวัฒนธรรม ทำให้ประชาชนในพื้นที่มีความเป็นผูกพันกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยสามารถเห็นผ่านประเพณี วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นพื้นที่ตลอดทั้งปีที่มีการไปมาหาสู่กันในแต่ละชุมชน และกลุ่มคน จึงเป็นอีกหนึ่งจุดที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรมโดยการให้ ชุมชนในพื้นที่ที่เกิดการผลักดันของผู้คนและคนในชุมชน การท่องเที่ยวรูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรมจึงกลับมาอยู่ในมือของคนท้องถิ่น ทั้งผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ เจ้าของช้างและควาญช้าง

4.2.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวตำบลกีดช้าง

ตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในระดับนานาชาติ ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันได้มีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่โดยเฉลี่ยมากกว่า 500 คนต่อวัน เนื่องจากยังมีสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชม ประกอบไปด้วย แก่งกีด (สายแม่น้ำแม่แตง) สำหรับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการท่องเที่ยวแบบผจญภัย เพราะเป็นการล่องแก่ง มีแก่งน้อยใหญ่ให้ท้าทายตลอดเส้นทางของการล่องแก่งแม่น้ำสายนี้ ทำให้เป็นเสน่ห์ของการล่องแพยางและแพไม้ไผ่ในแก่งกีด ที่มีน้ำไหลเชี่ยว ไส้สะอาด และมีโขดหินที่สวยงาม เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชอบการผจญภัยและความตื่นเต้นเป็นอย่างมาก

ธรรมชาติของป่าไม้ที่สวยงาม ร่มรื่น ยังเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวส่วนมากอยากมาเที่ยวทั้งยังมีจุดเด่นด้านที่พัก ซึ่งได้รับการรับรองให้เป็นมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ปี พ.ศ. 2554 - 2556 ไว้ต้อนรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสชีวิตชนบทไทย ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ส่วนในด้านอาหารและโภชนาการนั้นเป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมากโดยเฉพาะสัมผัสท่ามกลางที่วางจำหน่ายในบริเวณริมฝั่งแก่งก๊อต นอกจากนี้ตำบลเมืองก๊อต ยังมีการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี ทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งมีความสุขสนุกสนานกับการขี่ช้าง ล่องแพ ไม้ไผ่และล่องแพยาง เป็นต้น ซึ่งความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวได้สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะเสน่ห์ของช้างที่อยู่ด้วยกันเป็นครอบครัวระหว่างคนกับช้าง ซึ่งโดยปกติแล้วจะต้องมีการกันให้ช้างออกอยู่ห่างจากคนแต่ในชุมชนแห่งนี้ เปรียบเสมือนช้างเป็นสมาชิกหนึ่งในครอบครัวของคน จึงทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกปลอดภัย และมีความสัมพันธ์เหมือนเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน โดยมีองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ดังนี้

1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction)

ตำบลก๊อตช้าง มีทรัพยากรทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ภูมิประเทศที่อุดมสมบูรณ์เนื่องจากตำบลก๊อตช้างมีเขตอาณาบริเวณติดต่อกับแนวตะเข็บชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน อีกทั้งภายในตำบลยังมีความแตกต่างของเชื้อชาติ สัญชาติ ค่านิยม วัฒนธรรม และจารีตประเพณีที่น่าเข้าไปเรียนรู้และสัมผัส ยังคงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ค่อนข้างสมบูรณ์ และมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ โดยจำแนกแบ่งเป็น 3 กลุ่มในการพิจารณาจากสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านเมืองก๊อต หมู่ที่ 2 บ้านแม่ตะมาน หมู่ที่ 4 บ้านต้นขาม หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งละคร และหมู่ 8 บ้านผาปุ้มจอม มีการกระจุกตัวของกิจกรรมแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น ปางช้างแก่งก๊อต, เดอะพีคแอดเวนเจอร์, เชียงใหม่แอดเวนเจอร์, ริเวอร์แควราฟติ้ง, แก่งก๊อตริเวอร์ไซด์, ธนาแอดเวนเจอร์, 8Adventures, บูลลาร์ด ดี แอนเวนเจอร์, ค่ายป็นราฟติ้ง, The River Flows Camp, วัดเมืองก๊อต, กลุ่มชนเผ่าบ้านเมืองก๊อต, Elephant Nature Park, Woody Elephants Home, ปางช้างปางวิมาน, ปางช้างแก่งก๊อต, ปางช้างไทยเฮอร์เทท, ปางช้างแก่งก๊อตริเวอร์ไซด์, อีโคแอดเวนเจอร์ แคมป์, ปางช้างบุญเลิศ, ปางช้างจำเริญแอดเวนเจอร์, ปางช้างแก่งก๊อตริเวอร์วิว, ปางช้างสยาม ริเวอร์ แอดเวนเจอร์, ปางช้าง elephant life experience, ปางช้างนายขาว, ปางช้างแควร์ฟอริเลฟเฟินท์, ปางช้างวรเดช, ปางช้างปางก๊อต, น้ำตกตาดหมอก, น้ำตกตาดผาจี, น้ำตกตาดห้วยหก, น้ำตกห้วยสถาน, แก่งก๊อต(ดอกบัวหิน), บ้านเมืองก๊อต, หย่อมบ้านผาแดง, หย่อมบ้านห้วยกุ่มกุ่ม, ปางช้างแม่แดง, ปางช้างแม่ตะมาน, ปางช้างโชคชัย, ปางช้างแอลลี, วัดแม่ตะมาน, วัดพระธาตุม่อนจอมธรรม, กลุ่มชนเผ่าบ้านแม่ตะมาน, Thai Elephant Home, ก๊อตแม่ตะมาน(ดอยหนอก), วัดต้นขาม, น้ำตกตาดปุ้ม (ป่าเมี่ยง), ปางช้างทุ่งละครท้าว, สตอเบอร์รี่ช้าง TNK FARM, ปางช้างแพนด้าท้าว, Tung-

La-Korn Elephant Sanctuary, วัดธรรมชัยาราม, กลุ่มชนเผ่าบ้านทุ่งละคร, น้ำตกตาดน้ำบ่อ, กลุ่มเย็บผ้าชาวเขาบ้านผาปูนจอม, กลุ่มชนเผ่าบ้านผาปูนจอม, น้ำตกแม่แจ่ม

กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย หมู่ที่ 3 บ้านสบกายและหมู่ที่ 7 บ้านป่าข้าวหลาม มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่ค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับกลุ่ม 1 คือ สยามริเวอร์, Café in wild, กลุ่มจักสาน หวาย ไม้ไผ่ของบ้านทุ่งยี่วะ, กลุ่มชนเผ่าบ้านสบกาย, ปางช้างป่าคา, แหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลาบ้านป่าข้าวหลาม, กลุ่มทอผ้าพื้นบ้านบ้านป่าข้าวหลาม, กลุ่มชนเผ่าบ้านป่าข้าวหลาม

กลุ่มที่ 3 ประกอบด้วย หมู่ที่ 5 บ้านห้วยน้ำดัง มีความหลากหลายของรูปแบบการท่องเที่ยว น้อยคือ ปางช้างห้วยน้ำดัง, กลุ่มเย็บผ้าชาวเขาบ้านห้วยน้ำดัง, กลุ่มชนเผ่าบ้านห้วยน้ำดัง(ลีซอ)

ทั้งนี้ทางชุมชนท้องถิ่นยังได้มีส่วนร่วมกับทางองค์การบริหารส่วนตำบลกีดช้างในการประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) มีการจัดกิจกรรม เช่น

- กิจกรรมงานเก็บรวบรวมทรัพยากรท้องถิ่น : ฝึกอบรมแนวทางการเก็บและสำรวจพันธุกรรมพืชโดยเครือข่ายพิพิธภัณฑสถานเฉลิมพระเกียรติฯ

- กิจกรรมศูนย์ข้อมูลพันธุกรรมพืช : การรวบรวมข้อมูลไว้ในคอมพิวเตอร์ จัดแสดงข้อมูลไว้ ณ ศูนย์ ICT และจัดทำ Face book ชื่อ อพ.สธ.-อบต.กีดช้าง เพื่อแสดงความเคลื่อนไหวของโครงการ

การเผยแพร่กิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติผ่านช่องทางสื่อโทรทัศน์และYouTube ผ่านทางรายการ “ตะลุยเดี่ยวเที่ยวเมืองไทย ตอน งานฐานทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อชีวิต (อพ.สธ. - อบต.กีดช้าง)”

ภาพที่ 20 สื่อโทรทัศน์และYouTubeกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ที่มา : <https://www.facebook.com/Anurag11.R/>

การเชิญชวนผู้สนใจร่วมกิจกรรมออนไลน์ผ่านทาง Face Book เพื่อลุ้นรับรางวัล ยกตัวอย่าง เช่น การประกาศรายชื่อผู้ร่วมสนุกกิจกรรมได้รับของรางวัลลูกประคบ สีน้าชุมชน กัดข้าง พร้อมลายเซ็นของดารานักแสดง คุณแพนเค้ก เขมนิจ

การรักษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น ก็จะมีกิจกรรมงานปลูกรักษาทรัพยากรท้องถิ่น (วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น) ชุมชนบ้านแม่ตะมาน หมู่ที่2 สืบสานการทำบุญชุมนุมเทวดาบูชาสิ่งศักดิ์ "กีด" และสืบชะตาหลวงหมู่บ้าน เพื่อให้คนในชุมชนได้ระลึกถึงสิ่งศักดิ์ที่ปกป้องรักษาชุมชน มีความกตัญญูต่อทรัพยากรที่หล่อเลี้ยงชีวิตและสืบสานภูมิปัญญาการสืบชะตาหลวง

ภาพที่ 21 กิจกรรมสืบสานการทำบุญชุมนุมเทวดาบูชาสิ่งศักดิ์ "กีด" และสืบชะตาหลวงหมู่บ้าน
ที่มา :

https://thth.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1784339061830214&id=1627180387546083

การจัดกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ 25 แหล่ง ในตำบลกีดข้าง โดยการได้รับความร่วมมือ และมีส่วนร่วมจากชุมชน แนะนำผ่านช่องทาง Website ดังนี้

- แหล่งเรียนรู้ที่ 1 แหล่งเรียนรู้สวนสมุนไพรท้องถิ่น : เป็นฐานเรียนรู้ที่จัดแสดงสมุนไพรท้องถิ่นและการปลูกขยายสมุนไพรท้องถิ่น

- แหล่งเรียนรู้ที่ 2 แหล่งเรียนรู้สวนเศรษฐกิจพอเพียง : สมานบ้านปู่เฮียนฮู้บ่าเก่า เป็นแหล่งเรียนรู้เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและการนำภูมิปัญญาการเลี้ยงสัตว์แบบเดิมมาใช้ เพื่อรักษาภูมิปัญญาให้คงอยู่ต่อไป

- แหล่งเรียนรู้ที่ 3 แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาด้านสมุนไพรท้องถิ่น : กลุ่มนวดเพื่อสุขภาพ การส่งเสริมการใช้ประโยชน์ด้านสมุนไพร เพื่อสร้างรายได้ นำไปสู่การอนุรักษ์อย่างยั่งยืน

- แหล่งเรียนรู้ที่ 4 แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาด้านการจักสาน : การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์นำไปสู่การพัฒนาต่อยอดและสร้างรายได้ ทำให้ภูมิปัญญาทางด้านการจักสานยังคงอยู่ และส่งต่อให้ลูกหลานต่อไป

- แหล่งเรียนรู้ที่ 5 แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาสมุนไพร แซ่มื่อ แซ่เท้า : จากสมุนไพรใกล้ตัวที่มีอยู่ในครัวเรือน และภูมิปัญญาสู่การนำมาใช้ประโยชน์
- แหล่งเรียนรู้ที่ 6 แหล่งเรียนรู้โบราณสถาน : วัดเมืองกัต เส้นทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ หลังมีมนต์ขลัง ภูมิหลังเล่าป่นาย ซึ่งมีการเผยแพร่ทางสื่อสิ่งพิมพ์
- แหล่งเรียนรู้ที่ 7 แหล่งเรียนรู้การเลี้ยงช้างและสมุนไพรวง บ้านเมืองกัต ปางช้างวรเดช : จากภูมิปัญญาสู่การนำมาประยุกต์และใช้ประโยชน์ผ่านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว แสดงถึงวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ชุมชน
- แหล่งเรียนรู้ที่ 8 แหล่งเรียนรู้โฮมสเตย์ : ป่าจันโฮมสเตย์/กลุ่มหมู่บ้านสมุนไพรวงและการท่องเที่ยว การสร้างรายได้เสริมจากสิ่งที่มีในชุมชน ผ่านวิถีและความเชื่อของคนในชุมชน
- แหล่งเรียนรู้ที่ 9 แหล่งเรียนรู้การเลี้ยงช้างและสมุนไพรวง : Elephant Ecovalley แหล่งเรียนรู้เรื่องช้างที่มากกว่าการเลี้ยงช้าง ซึ่งภายในแหล่งเรียนรู้ มีโครงการระดุกช้าง ภูมิปัญญาการเลี้ยงและดูแลช้าง
- แหล่งเรียนรู้ที่ 10 แหล่งเรียนรู้การปลูกหญ้าหวาน : เรียนรู้การทำเกษตรแบบใหม่ สู่การพัฒนาคุณภาพการเพาะปลูกที่ให้ผลผลิตหญ้าหวานที่มีความหวานมากที่สุด
- แหล่งเรียนรู้ที่ 11 แหล่งเรียนรู้ด้านกายภาพ : บ่อน้ำร้อนบ้านแม่ตะมาน ทรัพยากรที่มีในชุมชน สุดมหัสจรรย์ สู่การพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้เด็กในชุมชน และผู้คนภายนอกเข้าสัมผัสบรรยากาศในชุมชน
- แหล่งเรียนรู้ที่ 12 แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาสมุนไพรยาต้มมัด : การใช้ภูมิปัญญาอันเรื่องสือสู่ครูปัญญาการใช้สมุนไพรต้มมัดที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น
- แหล่งเรียนรู้ที่ 13 แหล่งเรียนรู้แปลงปกป้องทรัพยากรท้องถิ่น : สันบนบ้านแม่ตะมาน พื้นที่ผ่านมติชุมชนสู่การร่วมมือรักและพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาไว้ใช้เพื่อสืบแล้วส่งต่อลูกหลานต่อไป
- แหล่งเรียนรู้ที่ 14 แหล่งเรียนรู้โฮมสเตย์ : Maetaman Home Stay การสร้างรายได้เสริมจากสิ่งที่มีในชุมชนผ่านวิถีและความเชื่อของคนในชุมชน
- แหล่งเรียนรู้ที่ 15 แหล่งเรียนรู้ด้านการเลี้ยงช้าง “Thai Elephant Home” จากภูมิปัญญาสู่การนำมาประยุกต์และใช้ประโยชน์ผ่านกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว แสดงถึงวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ชุมชน
- แหล่งเรียนรู้ที่ 16 แหล่งเรียนรู้การใช้ประโยชน์จากสมุนไพรวงท้องถิ่น : รพ.สต.บ้านแม่ตะมาน การใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาด้านสมุนไพรวงในท้องถิ่น เพื่อลดการใช้ยาเคมีแผนปัจจุบัน
- แหล่งเรียนรู้ที่ 17 แหล่งเรียนรู้การใช้ประโยชน์จากสมุนไพรวงท้องถิ่น : รพ.สต.บ้านแม่ตะมานเส้นทางประวัติศาสตร์ สิ่งปลูกสร้างยาวนาน ไม้ใหญ่อายุยืน บนพื้นที่มีมนต์ขลังและความหลังสุดคະນຶ່ງ

- แหล่งเรียนรู้ที่ 18 แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาสมุนไพรรักษาช้าง : ปางช้างแม่แตงจากภูมิปัญญาสมุนไพรพื้นบ้าน ผู้การนำมากลับมาใช้เพื่อการสร้างรายได้ และสืบรักษา
- แหล่งเรียนรู้ที่ 19 แหล่งเรียนรู้การจัดการพื้นที่เกษตรผสมผสาน : โคกหนองนาโมเดล น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการทำการเกษตร
- แหล่งเรียนรู้ที่ 20 แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาด้านการจักสานผิวไม้ไผ่ “หย่อมบ้านทุ่งยี่วะ” จากผลิตภัณฑ์จักสานพื้นบ้านสู่หัตถกรรมชุมชนที่สร้างรายได้และอาชีพให้กับคนในชุมชนสู่สินค้า OTOP ตำบล
- แหล่งเรียนรู้ที่ 21 แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญานวดแผนไทย : กลุ่มนวดสมุนไพรบ้านทุ่งละคร จากภูมิปัญญาดูแลสุขภาพผ่านการใช้สมุนไพรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อคลายอาการปวดเมื่อยตามร่างกายและใช้สมุนไพรดูแลสุขภาพผิวพรรณ
- แหล่งเรียนรู้ที่ 22 แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาด้านการทอผ้า : ชนเผ่าปกากะญอ ความรู้ด้านภูมิปัญญาการทอผ้าชนเผ่าปกากะญอผ่านวัฒนธรรม และความเชื่อที่ผู้หญิงทุกคนจะต้องทอผ้าเพื่อให้ตนเองและคนในครอบครัวสวมใส่ โดยใช้วัสดุจากธรรมชาติที่สามารถหาได้ในพื้นที่
- แหล่งเรียนรู้ที่ 23 แหล่งเรียนรู้โฮมสเตย์ : บ้านป่าข้าวหลามสัมผัสบรรยากาศของชุมชนเผ่าปกากะญอและอาหารหนาวเย็นในช่วงฤดูหนาว ที่มีทั้งสายหมอกและวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม
- แหล่งเรียนรู้ที่ 24 แหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนอนุบาลกีดช้าง การเริ่มต้นพัฒนาเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นการให้เด็ก ๆ สัมผัสธรรมชาติและเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นวิชาหนึ่งของโรงเรียนแห่งนี้
- แหล่งเรียนรู้ที่ 25 แหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลาแม่น้ำแดง ประโยชน์แห่งการอนุรักษ์ แสดงถึงทรัพยากรที่มีอยู่สร้างคุณค่าเพื่อการสืบรักษาต่อ

2) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility)

การคมนาคมตำบลกุดช้าง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของตัวเมืองเชียงใหม่ ห่างจากอำเภอเมืองเชียงใหม่ ประมาณ 64 กิโลเมตร และตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของที่ว่าการอำเภอแม่แตง อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอแม่แตง 24 กิโลเมตร มีการคมนาคมทางบก ดังตารางที่ 17 การคมนาคมตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

ตารางที่ 17 การคมนาคมตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ถนน	ระยะทางรวม	ระยะทาง	ประเภทถนน
ถนนสายหลักติดต่อระหว่างตำบล			
เส้นทางแม่มาลัย - ปาย - ห้วยน้ำดัง	90 กม.	84 กม. 3 กม. 3 กม.	ถนนลาดยาง ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ถนนลูกรัง
เส้นทางบ้านห้วยน้ำดัง หมู่ 5 -ตำบลเมืองคอง	25 กม.		ถนนลูกรัง
เส้นทางบ้านปางกว้าง-บ้านแม่ตะมาน หมู่ 2-บ้านต้นขาม หมู่ 4 -บ้านผาปูน หมู่ 8 เชื่อมเขตตำบลอินทขิล	18 กม.	12 กม. 6 กม.	ถนนลาดยาง ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก
เส้นทางบ้านห้วยไร่ - บ้านเมืองกุด หมู่ 1 - บ้านสบกาย หมู่ 3 - บ้านป่าข้าวหลาม หมู่ 7	43 กม.	17 กม. 4 กม. 22 กม.	ถนนลาดยาง ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ถนนลูกรัง
เส้นทางบ้านสบกาย หมู่ 3 - ตำบลเมืองเก่า - ตำบลสบเปิง	25 กม.	19 กม. 3 กม. 3 กม.	ถนนลาดยาง ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ถนนลูกรัง
เส้นทางบ้านป่าข้าวหลาม หมู่ 7- ตำบลเมืองคอง	12 กม.		ถนนลูกรัง
ถนนระหว่างหมู่บ้านภายในตำบล			
เส้นทางบ้านแม่ตะมาน หมู่ 2 - บ้านเมืองกุด หมู่ 1 - บ้านสบ กาย หมู่ 3 - ป่าข้าวหลาม หมู่ 7	39 กม.	8 กม. 31 กม.	ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ถนนลูกรัง
เส้นทางเมืองกุด หมู่ 1 - ห้วยกุ่มกุ่ม หมู่ 1	4 กม.		ถนนลูกรัง
เส้นทางเมืองกุด หมู่ 1- บ้านโห่งป่าซาง หมู่ 1	4 กม.	400 เมตร 3.4 กม.	ถนนคอนกรีตเสริม ถนนลูกรัง
เส้นทางบ้านต้นขาม หมู่ 4- บ้านผาแดง หมู่ 1	6 กม.	200 เมตร 5.8 กม	ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ถนนลูกรัง
เส้นทางบ้านต้นขาม หมู่ 4-บ้านป่าเมียง หมู่ 6	4 กม.	200 เมตร 3.8 กม.	ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ถนนลูกรัง
เส้นทางบ้านห้วยน้ำดัง หมู่ 5 - ป่าข้าวหลาม หมู่ 7	20 กม.		ถนนทางเดินเท้า
เส้นทางบ้านป่าข้าวหลาม หมู่ 7 - บ้านป่ากล้วย	5 กม		ถนนลูกรัง

ตารางที่ 17 การคมนาคมตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (ต่อ)

ถนน	ระยะทางรวม	ระยะทาง	ประเภทถนน
เส้นทางบ้านป่าข้าวหลาม หมู่ 7 – บ้านแม่หมาโน หมู่ 7	5 กม.		ถนนลูกรัง
เส้นทางบ้านป่าข้าวหลาม หมู่ 7 – บ้านป่าไม้แดง	6 กม.		ถนนลูกรัง
เส้นทางบ้านป่าไม้แดง – บ้านแม่กอก	2 กม.		ถนนลูกรัง
เส้นทางบ้านทุ่งยี่วะ หมู่ 3 – บ้านแม่กอก	8 กม.		ถนนลูกรัง
เส้นทางบ้านทุ่งยี่วะ หมู่ 3 – บ้านโป่งแง้น	5 กม.		ถนนทางเดินเท้า

ที่มา ; ผู้วิจัย

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้จำแนกการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 มีการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านเมืองกีด หมู่ที่ 2 บ้านแม่ตะมาน หมู่ที่ 4 บ้านต้นขาม หมู่ 6 บ้านทุ่งละคร และหมู่ 8 บ้านผาปู่จอม เป็นเส้นทางที่ใกล้และสะดวก สำหรับถนนสายหลักของตัวเมืองเชียงใหม่จะเข้าถึง รถประจำทางและรถส่วนตัวสามารถเข้าถึงได้ พื้นที่ถนนลาดยางตลอดทั้งสายหลัก

กลุ่มที่ 2 มีการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ในระดับปานกลาง ประกอบด้วย หมู่ 3 บ้านสบกำย และหมู่ 7 บ้านป่าข้าวหลาม มีระยะเส้นทางไกลจากถนนสายหลักของตัวเมืองเชียงใหม่มากกว่ากลุ่มที่ 1 ไม่มีรถประจำทางเข้าถึง พื้นที่ถนนบางช่วงเป็นถนนลาดยาง ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก และบางช่วงเป็นถนนแอสฟัลท์

กลุ่มที่ 3 มีการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวระดับยาก ประกอบด้วย หมู่ที่ 5 บ้านห้วยน้ำดัง มีระยะทางถนนห่างไกลจากถนนสายหลักของตัวเมืองเชียงใหม่ โดยถนนส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรังและแคบ ต้องเดินทางด้วยรถส่วนตัวเท่านั้น ซึ่งถนนไม่เชื่อมต่อกับถนนกลุ่มที่ 1 และถนนกลุ่มที่ 2

3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)

การอำนวยความสะดวกในพื้นที่ตำบลกีดช้าง การอำนวยความสะดวกที่เป็นปัจจัยพื้นฐาน และการอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว มีดังนี้

3.1) การอำนวยความสะดวกที่เป็นปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่

3.1.1) การคมนาคมที่ดำเนินการพัฒนาโดยตำบลกีดช้าง ได้แก่ การขยายไหล่ทาง และวางท่อระบายน้ำและซ่อมแซมถนนที่ชำรุดทรุดโทรมและขรุขระ การเพิ่มความปลอดภัยในเส้นทางสัญจรโดยการทำให้เครื่องหมาย สัญลักษณ์และป้ายจราจร ตัดหญ้าบริเวณข้างทาง

3.1.2) การสาธารณสุขชุมชนในตำบลกีดช้างมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อยู่ หมู่ที่ 2 ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานบ้านสบกาย อยู่หมู่ที่ 3 ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานบ้านห้วยน้ำดัง อยู่หมู่ที่ 5 ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานบ้านเมืองกีด อยู่หมู่ที่ 1 ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานบ้านป่าข้าวหลาม หมู่ที่ 7 คลินิกเอกชนบ้านเมืองกีด หมู่ที่ 1 และบ้านแม่ตะมาน หมู่ที่ 2 นอกจากนี้ ชุมชนยังมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่ดำเนินการส่งเสริมสุขภาพประชาชนอย่างใกล้ชิด

3.1.3) น้ำและไฟฟ้า ไฟฟ้าในพื้นที่มีใช้เกือบทุกพื้นที่โดยมีจำนวน 1,752 ครั้วเรือน โดยระบบปักเสาพาดสาย 1,407 ครั้วเรือน ระบบพลังงานแสงอาทิตย์ 345 ครั้วเรือน น้ำไม่มีระบบ น้ำประปาส่วนภูมิภาคเข้าถึง มีน้ำประปาภูเขาใช้ ประมาณ 1,000 ครั้วเรือน อีก 900 ครั้วเรือนใช้น้ำผิวดินธรรมชาติน้ำบาดาล

3.1.4) การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประกอบด้วยป้อมตำรวจรักษาความปลอดภัยบ้านเมืองกีด หมู่ที่ 1 และจุดตรวจ โดยอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน(อปพร.) ซุตรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) จำนวน 5 แห่ง บ้านเมืองกีด หมู่ที่ 1 บ้านแม่ตะมาน หมู่ที่ 2 บ้านต้นขาม หมู่ที่ 4 บ้านทุ่งละคร หมู่ที่ 6 บ้านผาปูนจอม หมู่ที่ 8 นอกจากนี้มีการติดตั้งกล้องวงจรปิด (CCTV) วิทยุสื่อสารรวมทั้งครุภัณฑ์ของ อปพร. ชรบ. และสายตรวจอาสาที่เน้นการปฏิบัติหน้าที่ในช่วงเทศกาลท่องเที่ยวและวันหยุดยาว เพื่อรักษาความปลอดภัยในช่วงเทศกาลท่องเที่ยวซึ่งสามารถลดอุบัติเหตุในการเดินทางท่องเที่ยวได้

3.2) การอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

3.2.1) การอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว การจัดการที่จอดรถช่วงเทศกาล การท่องเที่ยวแก่งกีด จัดการให้มีพื้นที่ร้านอาหารช่วงเทศกาลท่องเที่ยวแก่งกีด

3.2.2) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวตำบลกีดช้าง ตั้งอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลกีดช้าง ดำเนินการรวบรวมข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวภายในเขตตำบลกีดช้าง และนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวหรือประชาชนทั่วไป สามารถดูการท่องเที่ยวข้อมูลได้จากเว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบลกีดช้าง หรือเว็บไซต์ของผู้ประกอบการในพื้นที่เอง ช่วงเทศกาลการท่องเที่ยวแก่งกีดจะมีการตั้งศูนย์ด้านหน้าแก่งกีด

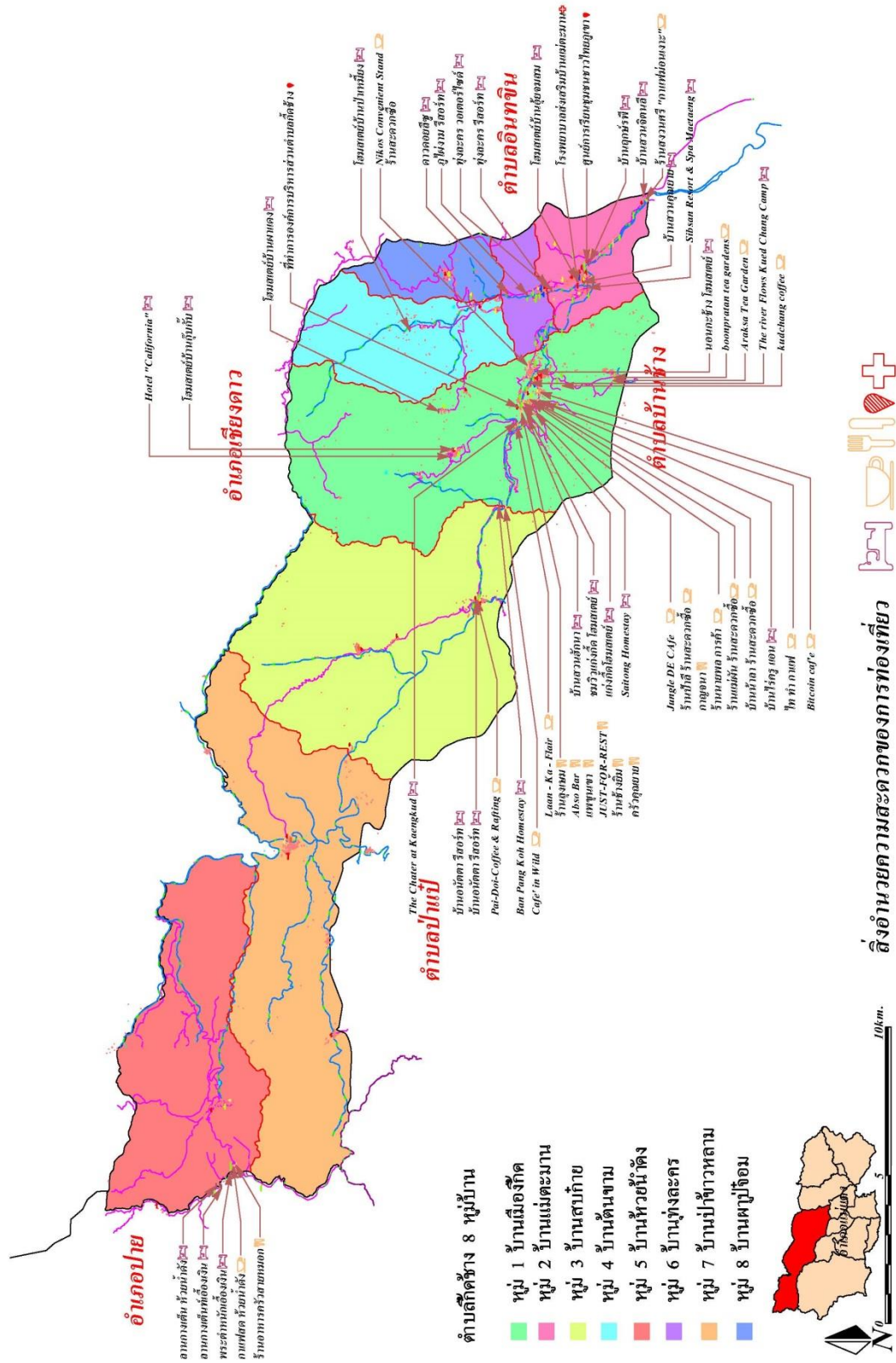
3.2.3) การบริการการเดินทาง 4 แห่ง (ร้านซ่อมรถ) ปั่นน้ำมันย่อย (ปั๊มหลอด) จำนวน 15 แห่งเพื่อให้บริการแก่ผู้มาเยือนและคนในชุมชน

3.2.4) ร้านอาหาร เครื่องดื่ม จำนวน 23 แห่ง แบ่งเป็น หมู่ที่ 1 จำนวน 16 แห่ง ได้แก่ Cafe' in Wild ,ร้านลุงเซม ,Abso Bar ,JUST-FOR-REST ,แพซุนเขา ,ร้านข้างยืม ,ครัวคุณยาย ,ร้านป่าลี ,กาญจนา ,บ้านน้ำลา ,ไท ท่า กาแฟ ,Bitcoin cafe ,Nikos Convenient Stand ,kudchang coffee ,Araksa Tea Garden หมู่ที่ 2 จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ ร้านป่าจิม ,ying yui cafe ,Excursion transfer/lunch spot ,ร้านสงวนศรี "กาแฟอ่อนเงาะ" หมู่ที่ 3 จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ Pai-Doi-Coffee & Rafting หมู่ที่ 5 จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ กาแฟสดห้วยน้ำดัง ,ร้านอาหารครัวสายหมอก ในช่วงเทศกาลท่องเที่ยวจะมีการให้บริการที่ แก่งกีดตามลำน้ำแม่แตงโดยการจัดการให้บริการโดย องค์การบริหารส่วนตำบลกีดช้าง

3.2.5) ที่พักมีจำนวน 28 แห่งแบบเป็น หมู่ที่ 1 มีที่พัก 12 แห่ง ได้แก่ โฮมสเตย์บ้านผาแดง ,โฮมสเตย์บ้านกุ่มกุ่ม ,Hotel "California" ,แก่งกีดโฮมสเตย์ ,ชมวิวกังกีด โฮมสเตย์ ,แก่งกีด ,บ้านสวนฮักนา ,Saitong Homestay ,บ้านไร่ครู แอน ,The river Flows Kued Chang Camp ,นอนกะซัง โฮมสเตย์ หมู่ที่ 2 มีที่พัก 6 แห่ง ได้แก่ โฮมสเตย์บ้านอู่จมนสม ,บ้านสวนคุณยาย ,Sibsan Resort & Spa Maetaeng ,Baan Rurkrapee Resort Mae Tamaan Chiangmai ,บ้านฤกษ์รพี ,แม่ตะมานวังน้ำหยาด รีสอร์ท หมู่ที่ 3 มีที่พัก 2 แห่ง ได้แก่ บ้านอนัตตา รีสอร์ท ,Ban Pang Koh Homestay หมู่ที่ 1 มีที่พัก 1 แห่ง ได้แก่ โฮมสเตย์บ้านป่าเหมี้ยง หมู่ที่ 5 มีที่พัก 3 แห่ง ได้แก่ ลานกางเต็นท์ ห้วยน้ำดัง ,ลานกางเต็นท์เอื้องเงิน ,พระตำหนักเอื้องเงิน หมู่ที่ 6 มีที่พัก 4 แห่ง ได้แก่ ภูไผ่งาม รีสอร์ท ,ดาวดอยลีซุ ,ทุ่งละคร รีสอร์ท ,ทุ่งละคร วอเตอร์ไซด์

ธุรกิจที่ให้บริการที่พักแรมในตำบลกีดช้างมีจำนวนมากและมีหลากหลายประเภทได้แก่ โรงแรม บ้านพักตากอากาศ รีสอร์ท บ้านดิน ห้องพัก ลานกางเต็นท์ โฮมสเตย์ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว นักธุรกิจ ทัวไป ซึ่งธุรกิจที่พักโดยส่วนใหญ่มีนักลงทุนจากภายนอกเป็นผู้ดำเนินกิจการโดยสามารถจองได้จากเว็บไซต์ โทรจอง หรือเดินเข้าไปโดยไม่ต้องจองล่วงหน้า ของตัวกิจการเอง ซึ่งจะมีการกระจายไปทั่วทั้งพื้นที่ตำบลกีดช้างยกเว้นหมู่ที่ 7 และ 8 จะไม่มีที่พัก แต่จะมีที่พักมีจำนวนมากในกลุ่มที่ 1 ซึ่งจะอยู่ในหมู่ที่ 1 และ 2 ที่พักจะอยู่ตามแนวลำน้ำแม่แตง

ภาพที่ 23 สิ่งอำนวยความสะดวกของการท่องเที่ยวภายในตำบลบ้านช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เกิดจากความต้องการของนักท่องเที่ยวที่สนใจในความเป็นธรรมชาติ โดยจะชอบผจญภัยในป่า ภูเขา น้ำตก ซึ่งถือว่าเป็นเสน่ห์ของธรรมชาติในพื้นที่ กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นและได้รับความนิยม เช่น การขี่ช้าง, แค้มป์ปิ้ง, เดินป่า, ล่องแพไม้ไผ่หรือเรือยาง, พายเรือแคนู, ปั่นจักรยาน, รถATV และซิปไลน์ เป็นต้น มีที่พักที่สามารถจะรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ ความสะดวกในการเดินทางประกอบไปด้วย มีศูนย์บริการการเดินทาง 4 แห่ง คือร้านซ่อมรถ ปั้มน้ำมันย่อย (ปั้มหลอด) โดยเส้นทางคมนาคมทางบกโดยทางรถยนต์ มีถนนสายหลักในการคมนาคมติดต่อระหว่างตำบลและระหว่างหมู่บ้านในตำบลหลายสายเป็นถนนที่ปลอดภัย มีสถานีและผู้ประกอบการด้านขนส่งบริการรถสาธารณะมีการให้บริการเข้าถึงในพื้นที่

4.2.3 แผนการพัฒนาและนโยบายที่สนับสนุนด้านการท่องเที่ยวของตำบลกีดช้าง

1) การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว

จากการศึกษาข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่พบว่ามีปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวมี 3 ประการ ได้แก่

1.1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

โครงสร้างพื้นฐานยังคงต้องได้รับการปรับปรุง ซ่อมแซมหรือบำรุงรักษาเพิ่มขึ้น เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานด้านเส้นทางคมนาคมบางจุดมีสภาพชำรุด เสียหาย ไม่มีไหล่ทางถนน อีกทั้งบางจุดยังไม่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนได้ ด้านน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค ต้องทำให้ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้น้ำ ด้านไฟฟ้าแสงสว่างสาธารณะตามหมู่บ้านไม่เพียงพอและทั่วถึง สภาพการใช้งานของอุปกรณ์ไฟฟ้าต่างๆ เสื่อมสภาพ ซึ่งมีการใช้งานมาเป็นเวลานาน (พิเชษฐ กันทรส, นายก อบต.กีดช้าง, สัมภาษณ์, 26 พฤษภาคม 2563)

1.2) ศักยภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่

การพัฒนาความรู้ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน การสร้างเสริมการเป็นเจ้าบ้านที่ดีให้แก่บุคลากรทางการท่องเที่ยว โดยการสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจในการเป็นเจ้าบ้านที่ดีให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทุกภาคส่วน และยกระดับทักษะการปฏิบัติการและการสื่อสารของบุคลากรทางการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป (พิเชษฐ กันทรส, นายก อบต.กีดช้าง, สัมภาษณ์, 26 พฤษภาคม 2563)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชน กล่าวถึงจุดแข็งและโอกาสของการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวในชุมชนไว้ว่า จุดแข็ง-ธรรมชาติที่สวยงามที่มีทั้งแม่น้ำ ภูเขา น้ำตก และความหลากหลาย

ทางเชื้อชาติเป็นจุดแข็งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวมายังพื้นที่ที่ขึ้นชอบธรรมชาติ การผจญภัย หรือแม้แต่วิถีชีวิตของคนในพื้นที่เองที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โอกาส-มีแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมที่หลากหลายพร้อมที่พักค้างคืนที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ รีสอร์ท โรงแรมที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจุดอ่อนและอุปสรรคของการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวในชุมชน จุดอ่อน-การท่องเที่ยวเติบโตอย่างรวดเร็วแต่ตัว อบรมเองไม่มีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน ตัวชุมชนเองไม่มีความพร้อมมากพอที่จะรองรับนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวต่างชาติ การจัดการพื้นที่ในการท่องเที่ยวมีน้อย อุปสรรค-ขาดแคลนบุคลากรในการสื่อสารจัดการการท่องเที่ยวที่เพียงพอ ปัญหาด้านระบบไฟฟ้าแสงสว่างไม่เพียงพอต่อความต้องการ ถนนในตำบลบางพื้นที่ยังเข้าถึงลำบาก (พัชรภรณ์ บุญตัน, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 2, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2563)

1.3) การใช้สื่อออนไลน์เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวตามแนวทาง 4.0

การทำตลาดผ่านสื่อออนไลน์ โดยสร้างโปรแกรมโฆษณาประชาสัมพันธ์ในรูปแบบที่หลากหลายผ่านช่องทางต่างๆ นั้น ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างความรู้จักให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้ยังเป็นการเพิ่มศักยภาพในด้านการตลาดเจาะนักท่องเที่ยวทั้งวงกว้างและแบบตัวต่อตัว ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาการตลาดด้วยสื่อใหม่บนโลกออนไลน์ องค์การธุรกิจจะต้องปรับตัวให้ทันกับแนวโน้มของเทคโนโลยี เพื่อจับกระแสการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว (พิเชษฐ กันทรส, นายก อบต.กีดช้าง, สัมภาษณ์, 26 พฤษภาคม 2563)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่ในด้านฤดูกาลการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการประกอบกิจการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การประกอบกิจการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกีดช้างบางแห่งก็สามารถดำเนินกิจการต่อได้ บางแห่งก็ไม่สามารถดำเนินกิจการต่อได้ โดยการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญส่งผลต่อจำนวนของนักท่องเที่ยวในแต่ละช่วง เช่น ช่วงที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวน้อย คือ ช่วงฤดูฝน นักท่องเที่ยวก็จะไม่สะดวกในการทำกิจกรรมหรือสภาพภูมิทัศน์เกิดการเปลี่ยนแปลงของปริมาณน้ำในสถานที่ท่องเที่ยวอย่าง น้ำตก แม่น้ำที่ถูกทำลายและสภาพอากาศรุนแรง สร้างความเสียหายต่อแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางคมนาคมไม่สะดวกต่อการเดินทาง ส่วนช่วงที่คึกคัก คือ ช่วงฤดูร้อนและฤดูหนาว ซึ่งเป็นช่วง High Season และในช่วงที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวลดลง ผู้ประกอบการและสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่จะเปลี่ยนไปประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ทำสวนของผู้ประกอบการและสมาชิก (สุวิทย์ บุญทา, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2563)

การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการและสมาชิกในด้านการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างยั่งยืน คือ การช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ ป่าไม้และแหล่งน้ำและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้คงสภาพสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อความยั่งยืน โดยการท่องเที่ยวในชุมชน

ที่ควรได้รับการส่งเสริม กระตุ้น หรือพัฒนาและสิ่งที่ควรได้รับการปรับปรุง คือ ด้านการอนุรักษ์ วัฒนธรรมท้องถิ่น การส่งเสริมกิจกรรมของชนเผ่าให้อนุรักษ์การแต่งตัวและประเพณีของชนเผ่า ส่วนสิ่งที่ควรได้รับการปรับปรุง คือ การจัดการห้องสุขาให้สะอาดถูกหลักสุขาภิบาล มีเพียงพอต่อการใช้ สอยและการพัฒนาเส้นทางคมนาคมให้สามารถสัญจรได้สะดวก

โดยจากการสำรวจข้อมูลด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกีดช้าง อำเภอมะแตง จังหวัด เชียงใหม่ ยังพบอีกว่ากลุ่มผู้ประกอบการที่เข้ามามีบทบาทอย่างมากด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่นี้มา อย่างยาวนาน นั่นก็คือ กลุ่มผู้ประกอบการกลุ่มบริษัททัวร์ อันเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการ ท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นกลุ่มที่นำนักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่และสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้พื้นที่นี้ อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ยังทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์พื้นที่การท่องเที่ยวลงบนช่องทางสื่อออนไลน์ของ บริษัทนำเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเข้าสู่ตำบลกีดช้าง อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่อีกด้วย

ในฐานะของผู้ที่ดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ร่วมกับคนในชุมชนมายาวนาน กลุ่ม ผู้ประกอบการกลุ่มบริษัททัวร์จึงถือเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเสนอมุมมองที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่นี้ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มองเห็นทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ อุปสรรคของการท่องเที่ยวในพื้นที่ตลอดมา ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มผู้ประกอบการกลุ่มบริษัททัวร์จึงถือเป็น ข้อมูลส่วนหนึ่งที่เป็นประโยชน์ซึ่งส่งผลกระทบต่อปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวใน พื้นที่ตำบลกีดช้าง อำเภอมะแตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยข้อมูลที่ได้รับจากกลุ่มผู้ประกอบการกลุ่ม บริษัททัวร์สามารถแบ่งได้เป็น 4 ด้าน ดังนี้

ด้านจุดแข็ง

- มีทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพ และเป็นแหล่งต้นน้ำ ที่สำคัญ ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวและรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้ง การขี่ช้าง ล่องแก่ง มีรี สอร์ท โฮมสเตย์ อาบน้ำช้าง ชีรล Atv อุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง ปางช้างแม่ตะมาน ปางช้างแม่ แตง เป็นต้น
- มีวัฒนธรรมชนเผ่าที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ ทั้ง กะเหรี่ยง มูเซอ อาข่า และม้ง
- มีแหล่งผลิตภัณฑ์สินค้าหัตถกรรมชนเผ่าหลากหลาย ทางตำบลมีสินค้าโอท็อป(OTOP) ซึ่งก็คือ ผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ เช่น กล่องทิวซุไม้ไผ่ กระเป๋าไม้ไผ่ เป็นต้น ซึ่งเป็นการส่งเสริมรายได้ของ คนในตำบล
- มีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นกลุ่มอาชีพและภูมิปัญญา แพทย์ทางเลือก การนวดเพื่อรักษาและนวดเพื่อ สุขภาพ การใช้สมุนไพรที่เป็นยอมาธิ

ด้านจุดอ่อน

- การเดินทางคมนาคมยังไม่สะดวก ถนนลูกรัง เพราะยังอยู่ในช่วงก่อสร้างถนนหนทาง เส้นทางคมนาคมระหว่างหมู่บ้านบนพื้นที่สูงทุรกันดาร พื้นที่กว้าง ระยะห่างระหว่างหมู่บ้านไกล การติดต่อประสานงานในพื้นที่ยากลำบาก
- ในตำบลกีดขวางมีชนเผ่าอยู่มาก คือ กะเหรี่ยง มูเซอ อาข่า ลีซู และม้ง ดังนั้นในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งปัญหาคือการประสานงานให้แต่ละเผ่ามาร่วมกิจกรรมเพราะแต่ละเผ่าก็จะมีคิดที่แตกต่างกันไป บางกิจกรรมไม่สามารถร่วมทำกิจกรรมกันได้ เช่น กิจกรรมกินวอของเผ่าลีซู เป็นต้น
- ปัญหาการขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานด้านการสาธารณสุขปโภค สาธารณูปการ
- การสื่อสารประสานงาน หรือสร้างความรู้ความเข้าใจยาก เพราะประชาชนส่วนหนึ่งเป็นชนเผ่า
- ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการใช้สื่อในการแจ้งข่าวสาร ส่วนใหญ่การกระจายข่าวการใช้สื่อนั้นจะเน้นเป็นการแจ้งข่าวสารผ่านเสียงตามสาย และเป็นการบอกปากต่อปาก
- ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นผลมาจากการขยายทางด้านการท่องเที่ยวและการบริการทำให้มีการใช้และทำลายทรัพยากรธรรมชาติทิ้งป่าไม้ แหล่งน้ำ และดิน เป็นจำนวนมาก
- ปัญหาด้านแนวทางการบริหารต่อการจัดการผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อมที่จะตามมาจากการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยว เช่น การจัดการของเสีย
- สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวไม่ได้มาตรฐาน เช่น ป้ายชี้ทางแหล่งท่องเที่ยว ศูนย์บริการท่องเที่ยว เป็นต้น

ด้านโอกาส

- นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาล
- นโยบายจังหวัดเชียงใหม่ส่งเสริมการท่องเที่ยวและความสนใจของนักท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เชิงนิเวศ และเชิงสุขภาพ
- นโยบายของกลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่และนอกพื้นที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- นโยบายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ในการพัฒนาความเชื่อมโยงด้านคมนาคมสู่แหล่งท่องเที่ยว
- การขยายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่เดินทางมายังประเทศไทย และการสนับสนุนเชิง
- ระบบเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยในปัจจุบัน ทำให้นักท่องเที่ยวภายนอกสามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกง่าย

ด้านอุปสรรค

- ปัญหาด้านระบบไฟฟ้าแสงสว่างสาธารณะไม่เพียงพอ /ขาดการติดต่อดสื่อสารที่ทันสมัย
- การจัดสรรงบประมาณให้ อบต. ไม่สอดคล้องกับพื้นที่และระยะห่างระหว่างหมู่บ้านในถิ่นทุรกันดารหรือพื้นที่สูง
- ปัญหาการขยายตัวของการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว ขาดความสมดุล
- ปัญหาด้านระเบียบ/กฎหมาย/ข้อสั่งการของท้องถิ่นที่ใช้ครอบคลุมทั่วประเทศแต่ไม่คำนึงถึงข้อจำกัดของ อบต.ขนาดเล็กและมีพื้นที่ห่างไกล ทุรกันดาร
- ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทำให้เกิดภัยธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 2 ช่วงฤดูกาล ดังนี้
  1. น้ำท่วมในช่วงหน้าฝน (เดือนสิงหาคม) ส่งผลให้ปริมาณฝนตกหนัก ระดับกระแสน้ำไหลเชี่ยวแรงและสูงมากกว่าปกติ ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายต่อการประกอบกิจกรรมในรูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษประเภทผจญภัยและการกีฬา เช่น ล่องแก่งและเดินป่า
  2. ปัญหาภัยแล้งในช่วงหน้าแล้ง ส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรมของเกษตรกร และปัญหาความขัดแย้งจากการใช้น้ำ

นอกจากความคิดเห็นของกลุ่มผู้ประกอบการกลุ่มบริษัททัวร์ในด้านที่เกี่ยวข้องกับจุดแข็งจุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคสำหรับการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกีดข้างแล้ว ผู้ประกอบการยังเล็งเห็นถึงกิจกรรมของชุมชนที่น่าสนใจและสามารถที่จะพัฒนาต่อยอดด้านการท่องเที่ยวได้ในอนาคต ประกอบด้วย กิจกรรมเลี้ยงช้าง เพราะเป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมมาก โดยเฉพาะในหมู่ชาวต่างชาติ กิจกรรมส่วนมากจะเป็นการสนับสนุนไม่ให้มีการทารุณสัตว์ ได้เรียนรู้ข้อมูลช้างไทยและสัมผัสช้างอย่างใกล้ชิด โดยที่ช้างจะไม่ถูกล่ามโซ่หรือใช้ตะขอ มีการสร้างฝั้งให้ช้าง ตัดกล้วย ตัดอ้อย และอาบน้ำช้าง ฝึกควาญช้าง ชีช้าง ให้อาหารช้าง และ เล่นกับช้างในบ่อโคลน ทำสมุนไพรรักษาช้างกินเงินที่นักท่องเที่ยวจ่ายไปจะนำไปใช้เพื่อซื้ออาหารและรักษาช้างในกรณีเจ็บป่วย ถือว่าเป็นกิจกรรมที่ดีที่ควรสนับสนุน อยากให้คนไทยลองสนับสนุนไปทำกิจกรรมนี้กันมากขึ้น

กิจกรรมล่องแก่งเป็นการล่องเรือยางในสายน้ำที่มีพื้นที่ตื้นน้ำลาดชันมากมีกระแสน้ำไหลเร็วและแรงผ่านบริเวณที่มีเกาะแก่งต่าง ๆซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวล่องแก่งเป็นการท่องเที่ยวแบบผจญภัยถึงอนุรักษ์ธรรมชาติที่อาศัยสายน้ำเป็นการท่องเที่ยวที่สนุกสนาน ตื่นเต้น ทำทหายความสามารถของนักท่องเที่ยว กิจกรรมล่องแก่งในพื้นที่ตำบลกีดข้างค่อนข้างมีศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวมีสภาพธรรมชาติสวยงามมาก มีการเข้าถึงความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขตที่บริการ มีความเชื่อมโยงกับเส้นทางท่องเที่ยวหลัก ในเรื่องของความปลอดภัยมีการแจ้งเตือนของระดับน้ำที่มีการเปลี่ยนแปลง มีความปลอดภัยของเส้นทางบริเวณแก่ง มีเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัย

สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวแก่ และองค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในตำบล

ส่วนกิจกรรมที่สามารถจะพัฒนาต่อยอดด้านการท่องเที่ยวในอนาคต คือ กิจกรรมประเภทบ้านพักโฮมสเตย์ เป็นรูปแบบของสถานที่พักที่กำลังได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก โฮมสเตย์เป็นการผสมผสานกันระหว่างการท่องเที่ยวและสถานที่พัก ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ถึงการอยู่ การกิน การดำรงชีวิตประจำวัน ตลอดจนประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นที่เป็นชีวิตจริง นอกเหนือจากการเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งในการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ สามารถดำเนินการได้ทั้งในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (Natural Attractions) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (Historical Attractions) และแหล่งท่องเที่ยวทางวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรม (Cultural Attractions) โฮมสเตย์หรือที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท เป็นบ้านพักประเภทหนึ่งที่นักท่องเที่ยวพักร่วมกับเจ้าของบ้านและมีวัตถุประสงค์ที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวบ้านซึ่งเต็มใจที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งจัดที่พักและอาหารให้กับนักท่องเที่ยวโดยได้รับค่าตอบแทนตามความเหมาะสม เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างหนึ่งซึ่งยึดเอารูปแบบที่พักเป็นศูนย์กลาง และจัดให้มีกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ตามความต้องการของนักท่องเที่ยวรวมอยู่ด้วย อีกทั้ง Home Stay ถือเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวพักร่วมกับเจ้าของบ้านซึ่งใช้บ้านเป็นศูนย์กลาง โดยเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณีวิถีชีวิตของชุมชนเข้าด้วยกัน ทั้งนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีวัตถุประสงค์ร่วมกันที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตด้วยความเต็มใจ พร้อมทั้งจัดที่พักและอาหาร การนำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง โดยได้รับค่าตอบแทนตามความเหมาะสม การจัดกิจกรรมที่พักสัมผัสวิถีชีวิต ชนบท หรือ Home Stay จึงเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอย่างหนึ่งที่สามารถนำมาพัฒนาชุมชนโดยคนในชุมชนมีส่วนร่วม และได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนร่วมคิด ร่วมทำงานร่วมกัน สร้างความเข้มแข็งของคนในชุมชนเป็นหลักและมีผลตอบแทนเป็นรายได้

2) การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง

จังหวัดเชียงใหม่

2.1) ปัจจัยภายใน

ทรัพยากรการท่องเที่ยว สิ่งดึงดูดใจที่ทำให้ท่องเที่ยวเดินทางมา แบ่งได้ ดังนี้

- แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ได้แก่ การท่องเที่ยวในรูปแบบผจญภัย เขิงอนุรักษ์ ชุมชนธรรมชาติ มี Nature Trails/เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ ดูแลช้าง พื้นที่ตำบลกุดช้างมีจุดเด่นของ คือ ความเป็นธรรมชาติของป่าไม้และแม่น้ำลำธาร มีการขี่ช้างเลียบตามริมน้ำแม่แตง การนั่งเกวียน (จัวล้อ) ชมสอง

ข้างทางที่มีไร่ นาตามธรรมชาติ ชมธรรมชาติสองฝั่งน้ำแม่แตง Nature Trails/เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ

- แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ ได้แก่ วัด โบราณสถาน ศาสนสถาน พื้นที่ตำบลกีดช้าง มีวัดที่สำคัญ คือ วัดเมืองกีด ซึ่งมีประวัติความเป็นมาเป็นเมืองโบราณ เข้าใจว่าน่าจะสร้างโดยเจ้าเมืองเชื้อสายลัวะ หรือลวะ ปรากฏว่าสร้างรุ่นเดียวกับเมืองเชียงใหม่ เมืองพร้าว เมืองแหง คือ ประมาณ 600-700 ปี ได้ถูกสร้างขึ้นโดยเจ้าเมืองสมัยนั้นเพื่อเป็นการดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา แต่จะสร้างปีไหนอันนี้ไม่มีหลักฐานแน่ชัด โดยสมัยที่พระนเรศวรยกทัพมาเชียงใหม่จะไปตีเมืองอังวะ ได้พักแรมทัพที่เมืองกีดและทรงศรัทธาสมภารเจ้าวัดจึงสร้างเสนาสนะถวายพร้อมกับทรงปลูกต้นโพธิ์ 1 ต้นหลังพระวิหาร

- แหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ งานประเพณี ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต พื้นที่ตำบลกีดช้างมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกับที่อื่น โดยหมู่บ้าน หมู่ที่ 1,2,4,6 จะมีคนพื้นเมืองร้อยละ 80 ที่เหลือเป็นชนเผ่ามูเซอ ส่วนหมู่ที่ 3 จะมีคนพื้นเมือง ชนเผ่าอาข่า อีก้อ หมู่ที่ 5 ชนเผ่าลีซอ หมู่ที่ 7 ชนเผ่ากะเหรี่ยง และหมู่ที่ 8 ชนเผ่าม้ง เพราะประชากรมีทั้งคนพื้นเมืองและชนเผ่าอยู่ร่วมกัน ความคิดความเชื่อ และการนับถือผีซึ่งส่งผลต่อการดำรงชีวิตของผู้คนในหมู่บ้าน เช่นเดียวกับชาวล้านนาโดยทั่วไป โดยแต่ละตระกูลจะสืบทอดการนับถือและประเพณีปฏิบัติต่อกันมาอย่างเคร่งครัด การนับถือผี ปูย่า อันเป็นผีของบรรพบุรุษหรือผีประจำตระกูล โดยเชื่อว่าจะช่วยปกป้องคุ้มครองให้ทุกคนในตระกูลอยู่เป็นสุข ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน ในแต่ละปีจะมีประเพณีและพิธีกรรมของคนในท้องถิ่นหมุนเวียนกันไป เช่น การเลี้ยงผีปูย่า การเลี้ยงผีและการส่งหาบส่งแถน การเลี้ยงผีเสื่อบ้าน การบูชาท้าวทังสี่ การสืบทอดบ้าน

บทบาทของหน่วยงานราชการท้องถิ่น

การประชาสัมพันธ์ผ่านทางเว็บไซต์โดยนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนให้เป็นที่รู้จัก เช่น ผลิตภัณฑ์สินค้าหัตถกรรม สมุนไพร ผ้าทอ แหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลา โฮมสเตย์ หรือ แหล่งที่ท่องเที่ยวในชุมชน เป็นต้น

2.2) ปัจจัยภายนอก

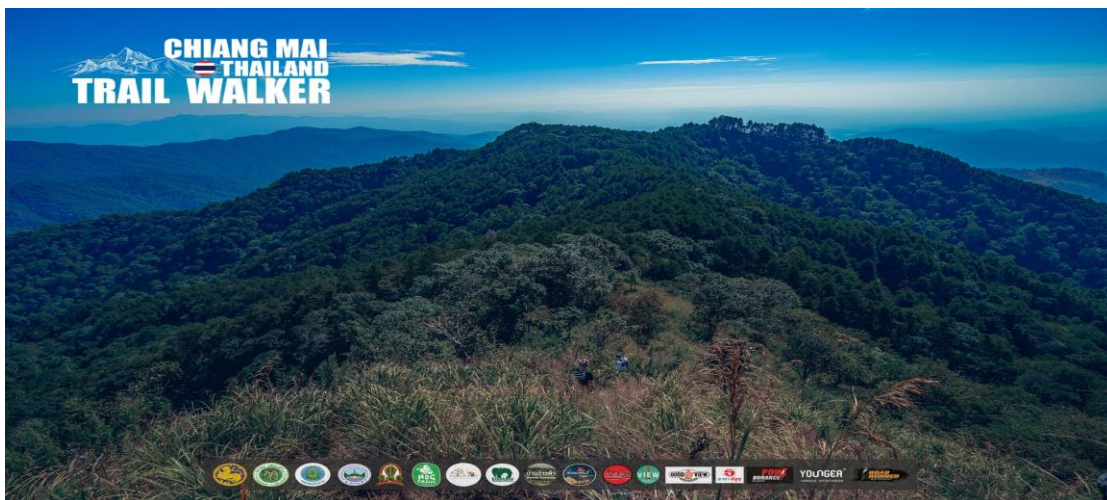
- เนื่องจากสถานะเศรษฐกิจที่ตกต่ำทำให้การเดินทางท่องเที่ยวอ่อนตัวลง โดยเฉพาะการเดินทางท่องเที่ยวระยะไกล เช่น เดียวกับความเคลื่อนไหวทางการเมืองในบางประเทศ อาจก่อให้เกิดความรู้สึกถึงความไม่มั่นคง เป็นผลให้การเดินทางออกนอกประเทศชะลอตัวลง ไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่น้อยลง

- ความนิยมในการท่องเที่ยวลดลง องค์กรประกอบหลายประการที่ช่วยให้รายได้ของครอบครัวสูงขึ้น ครอบครัวมีขนาดเล็กลง ในขณะที่ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวลดต่ำลง

- การขยายเส้นทางคมนาคม ระบบการคมนาคมขนส่งทำให้เกิดระบบเครือข่ายถนนเชื่อมต่อเพื่อการเดินทางด้วยรถ มีรถที่สามารถเข้าถึงได้และถนนลาดยางเอื้ออำนวยต่อนักท่องเที่ยว
- นโยบายทางการเมืองที่ส่งเสริมและพัฒนาให้มีสิทธิ์ประสิทธิภาพและรวดเร็ว ทำให้ดูเหมือนโลกจะหดตัวเล็กลง เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางท่องเที่ยวและแลกเปลี่ยนข้อมูล

การมีส่วนร่วมหรือการสร้างความร่วมมือกันระหว่างกลุ่มผู้ประกอบการที่ดำเนินกิจการประเภทกลุ่มบริษัททัวร์และสมาชิกในชุมชนในด้านการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างยั่งยืน มีการร่วมมือกันระหว่างชุมชนกับบริษัททัวร์ในด้านการติดต่อนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชน การส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ชุมชน ยกย่องการท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อให้ชุมชนประสบความสำเร็จ โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวมุ่งสร้างปฏิสัมพันธ์ และความผูกพันระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือนผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้เข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงรากเหง้าของชุมชนเน้นความยั่งยืน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างความสมดุลระหว่างทรัพยากรการท่องเที่ยว สังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของสมาชิกในชุมชน รวมถึงสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับสมาชิกในชุมชน และก่อให้เกิดการเรียนรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่ากับผู้มาเยือนแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีการนำเอากิจกรรมฐานเรียนรู้ ศิลปะ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตในชุมชน มาสร้างสรรค์ใหม่เป็นกิจกรรม สร้างอาชีพให้คนในหมู่บ้าน เป็นไกด์นำเที่ยว เป็นลูกจ้างรีสอร์ทชุมชน มีส่วนร่วมบริหารจัดการ เมื่อการท่องเที่ยวเกิดผลกระทบต่อชุมชนจึงมีความจำเป็นที่ชุมชนจะต้องรวมตัวกันเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ช่วยกันคิดวางแผน ดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมกันพัฒนา และร่วมกันแบ่งปันผลประโยชน์ รวมถึงร่วมกันสร้างกฎ กติกาของชุมชนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับท่องเที่ยวให้ปฏิบัติอยู่ในกฎ กติกาของชุมชน หรือการสร้างมาตรฐานต่างๆ ของชุมชน เพื่อเป็นการป้องปรามไม่ให้เกิดผลกระทบที่เกินความสามารถของคนในชุมชนจะแก้ไขได้ เช่น ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรการท่องเที่ยว การทิ้งขยะ เป็นต้น

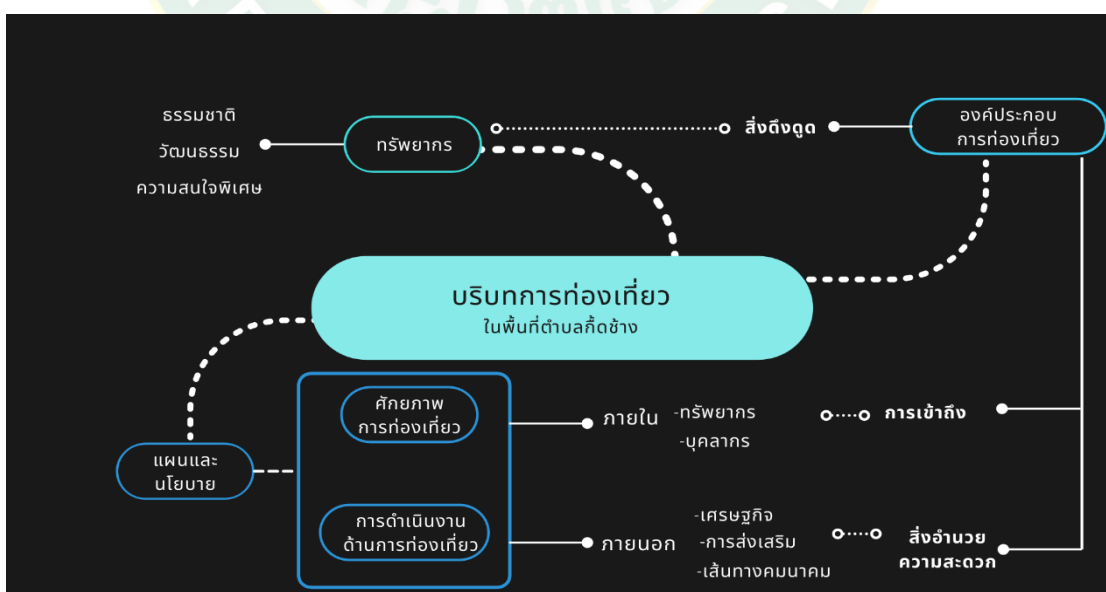
นอกจากนี้ ยังมีนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของตำบลกุดช้างนั้นที่ทำให้เห็นถึงการพัฒนาโดยใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งออกมาในรูปแบบการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และด้านบริการชุมชนและสังคม เช่น กิจกรรมการแข่งขันวิ่งเทรล Chiangmaitrailwalker 2020 "วิ่งรักษ์ป่า ค้นหาวิถีท่องเที่ยวชุมชน" โดยวัตถุประสงค์ของการจัดงานเพื่อนำรายได้ส่วนหนึ่งมอบให้ชุมชน และสนับสนุนกองทุนงานป้องกันไฟป่า จัดขึ้นโดยความร่วมมือของทั้งกลุ่มคนภายนอก คือ กลุ่มผู้ประกอบการ บริษัท ไรด์รันเนอร์ สปอร์ตแอนด์เอาท์ดอร์ จำกัด ในฐานะผู้จัดการแข่งขัน มีการร่วมมือกับคนภายในจากทั้งผู้นำชุมชนและชุมชนในพื้นที่ กลุ่มหน่วยงานราชการท้องถิ่น รูปแบบการจัดกิจกรรมได้นำเอากระแสการวิ่งที่กำลังได้รับความนิยมในปัจจุบัน เข้ามาสร้างความน่าสนใจร่วมกับจุดเด่นของพื้นที่ที่มีธรรมชาติที่สวยงาม และความน่าสนใจของวิถีชีวิตชุมชน ให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้สัมผัส ส่งผลให้มีเกิดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้อีกด้วย

ภาพที่ 24 กิจกรรมการแข่งขันวิ่งเทรล Chiangmaitrailwalker2020 "วิ่งรักษ์ป่า ค้นหาวิถีท่องเที่ยวชุมชน"

ที่มา : <https://www.facebook.com/Muang-Kued-City>

จากกิจกรรมตัวอย่างดังกล่าวจึงสามารถสรุปแนวทางของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ตำบลกีดช้างได้ว่า มีการสร้างความร่วมมือของจากทั้งกลุ่มคนภายในท้องถิ่นและกลุ่มคนภายนอกที่เป็นผู้ประกอบการร่วมกันในการสร้างแนวทางการท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวจากกระแสนิยมของโลก โดยมีการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ที่เหมาะสมทั้งในด้านการบริหารเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มช่องทางการเข้าถึงตลาดนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ความเปลี่ยนแปลงจากกระแสที่เกิดขึ้นนำมาซึ่งโอกาสที่ดีของพื้นที่ตำบลกีดช้างที่กำลังเริ่มปรับตัว

ภาพที่ 25 บริการการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา : ผู้วิจัย

4.3 เครือข่ายการท่องเที่ยว 4.0 ตำบลกีดช้าง ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Socialnomics)

4.3.1 ชุมชนหรือเครือข่ายสื่อออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

1) การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยว 4.0

- การติดต่อสื่อสารผ่านทางหน้าเพจ Website และ Facebook เพื่อให้เกิดการเข้าถึงที่สะดวกและรวดเร็วสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น

เว็บไซต์องค์การบริหารส่วนตำบลกีดช้าง (<https://www.kuedchang.go.th/>) พบข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานและการประชาสัมพันธ์ด้านความปลอดภัยในพื้นที่

Facebook : องค์การบริหารส่วนตำบลกีดช้าง มีการประชาสัมพันธ์โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การประชาสัมพันธ์ด้านความปลอดภัยในพื้นที่ และกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่จัดโดยองค์การบริหารส่วนตำบลกีดช้าง

Facebook : Muang-Kued City วิถีท่องเที่ยวชุมชนคนเมืองกีด มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรม รวมถึงเส้นทางการเดินทางและข้อมูลติดต่อเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่

Facebook : แอ่วเมืองกีด ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นหลัก

2) สื่อสังคมออนไลน์ (Socialnomics) สามารถแบ่งตามรูปแบบการท่องเที่ยว ดังนี้

2.1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ (ecotourism)

ตารางที่ 18 สื่อสังคมออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ (ecotourism)

หมู่	สถานที่ท่องเที่ยว	เครือข่ายสังคมออนไลน์	การตลาด 4.0
			ทำให้รู้สึกชอบ(Appeal) : การสื่อสารเรื่องช้างเป็นหลักผ่าน Facebook, Website
			ถามเพิ่มเติม(Ask) : Facebook, Website
			ตัดสินใจซื้อ(Act) : การจองทัวร์ผ่าน Website
			ผู้สนับสนุน (Advocate) : การแสดงความคิดเห็นบน Facebook และส่งต่อ
			รีวิว (Review Google) : ระดับ 4.7
	Woody Elephants Home	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล

ตารางที่ 18 สื่อสังคมออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ (ecotourism) (ต่อ)

หมู่	สถานที่ท่องเที่ยว	เครือข่ายสังคมออนไลน์	การตลาด 4.0
1	ปางช้างปางวิมาน	Facebook : https://th-th.facebook.com/PangViMarnRiverView/	รู้จัก (Aware) : กิจกรรม ล่องแก่ง น้ำตก เดินป่า
			ทำให้รู้สึกชอบ(Appeal) : บริการที่พักและอาหาร วิถีริมแม่น้ำแม่แตง
	ปางช้างแก่งกี้	Facebook : https://www.facebook.com/pangchangkaengkued/	ถามเพิ่มเติม(Ask) : Facebook
			ตัดสินใจซื้อ(Act) : ติดต่อผ่าน Facebook
			ผู้สนับสนุน (Advocate) : การแสดงความเห็นบน Facebook และส่งต่อ
			รู้จัก (Aware) ป้อนอาหาร อาบน้ำช้าง ล่องแก่ง แก่งกี้โฮมสเตย์ ขับรถเอทีวี พักผ่อนธรรมชาติ
			รีวิว (Review Google) : ระดับ 4.4
			ปางช้างไทยเฮอริเทจ
	แก่งกี้ตรีเวอร์ไซด์	Facebook : https://www.facebook.com/pg/kaengkuedrivsidechiangmai/posts	ถามเพิ่มเติม(Ask) : Facebook
			ตัดสินใจซื้อ(Act) : การจองทัวร์ผ่าน Website
ผู้สนับสนุน (Advocate) : การแสดงความเห็นบน Facebook และส่งต่อ			
รู้จัก (Aware) : กิจกรรมร่วมกับช้าง			
อีโคแอดเวนเจอร์แคมป์	Facebook : https://th-th.facebook.com/7day.Adventure.Tours/	ถามเพิ่มเติม(Ask) : Facebook, Website	
		ตัดสินใจซื้อ(Act) : การจองทัวร์ผ่าน Website	
		ผู้สนับสนุน (Advocate) : การแสดงความเห็นบน Facebook และส่งต่อ	
			รู้จัก (Aware) : กิจกรรมชุมชน
			รีวิว (Review Google) : ระดับ 4.4
			ทำให้รู้สึกชอบ(Appeal) : ทำกิจกรรมร่วมกับช้าง
			ถามเพิ่มเติม(Ask) : Facebook
			ตัดสินใจซื้อ(Act) : ติดต่อผ่าน Facebook

ตารางที่ 18 สื่อสังคมออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ (ecotourism) (ต่อ)

หมู่	สถานที่ท่องเที่ยว	เครือข่ายสังคมออนไลน์	การตลาด 4.0
1			ผู้สนับสนุน (Advocate) : การแสดงความ คิดเห็นบน Facebook และส่งต่อ
			รู้จัก (Aware) : บริษัทท่องเที่ยวล่องแก่ง ชมธรรมชาติ
			รีวิว (Review Google) : ระดับ 3.8
	ปางช้างบุญ เลิศ	Facebook : https://www.facebook.com/pages/category/Local-Service/%E0%B8%9B%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%8A%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%9A%E0%B8%B8%E0%B8%8D%E0%B9%80%E0%B8%A5%E0%B8%B4%E0%B8%A8-101450085044191/	ทำให้รู้สึกชอบ(Appeal) : ทำกิจกรรมหลากหลายใน 1 วัน
			ถามเพิ่มเติม(Ask) : โทรสอบถามหรือติดต่อผ่าน Facebook
			ตัดสินใจซื้อ(Act) : โทรสอบถามหรือติดต่อผ่าน Facebook
			ผู้สนับสนุน (Advocate) : การแสดงความ คิดเห็นบน Facebook และส่งต่อ
			รู้จัก (Aware) : กิจกรรมชุมชน
	ปางช้างจำเริญ แอดเวนเจอร์	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
	ปางช้างนาย ขาว	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
ปางช้าง Care for Elephant	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล	
ปางช้างวรเดช	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล	
ปางช้าง ปางก๊อต	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล	
Elephant Delight	Facebook : https://www.facebook.com/pages/category/Wildlife-Sanctuary/Elephant-Delight-311914375971284/ Website : https://www.asianelephantprojects.com/elephant-delight/	รู้จัก (Aware) : โครงการอาสา ร่วมดูแลช้าง สนับสนุนกิจการของชุมชนและช่วยเหลือช้าง ในเอเชีย	
		ทำให้รู้สึกชอบ(Appeal) : การสื่อสารเรื่องช้าง เป็นหลักผ่าน Facebook, Website	
		ถามเพิ่มเติม(Ask) : Facebook, Website	
		ตัดสินใจซื้อ(Act) : การจองทัวร์ผ่าน Website	
		รีวิว (Review Google) : ระดับ 4.9	

ตารางที่ 18 สื่อสังคมออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ (ecotourism) (ต่อ)

หมู่	สถานที่ท่องเที่ยว	เครือข่ายสังคมออนไลน์	การตลาด 4.0
1	น้ำตกตาดหมอก	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
	น้ำตกตาดผาจี	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
	น้ำตกห้วยสถาน	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
	แก่งกีด, ดอกบัวหิน	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
2	Thai Elephant Home	Facebook : https://www.facebook.com/pages/category/Tour-Agency/Thai-Elephant-Home%E0%B9%80%E0%B8%8A%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%87%E0%B9%83%E0%B8%AB%E0%B8%A1%E0%B9%88-196472240383928/ Website : https://thaielphanthome.com/	รู้จัก (Aware) : โครงการอาสาสมัครดูแลช้าง สนับสนุนกิจการของชุมชนและช่วยเหลือช้าง
			ทำให้รู้สึกชอบ(Appeal) : การสื่อสารเรื่องช้าง เป็นหลักผ่าน Facebook, Website
			ถามเพิ่มเติม(Ask) : Facebook, Website
			ตัดสินใจซื้อ(Act) : การบริจาคช่วยเหลือช้างผ่าน Website
			รีวิว (Review Google) : ระดับ 4.6
	Hug Chang Chiang Mai	Facebook : https://www.facebook.com/maetaengelephantpark/	รู้จัก (Aware) : กิจการชุมชน,การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
			ทำให้รู้สึกชอบ(Appeal) : ทำกิจกรรมร่วมกับช้าง
			ถามเพิ่มเติม(Ask) : โทรสอบถามหรือติดต่อผ่าน Facebook
			ตัดสินใจซื้อ(Act) : โทรสอบถามหรือติดต่อผ่าน Facebook
			รีวิว (Review Google) : ระดับ 4.3
	Mountain Sanctuary (Elephant)	Facebook : https://www.facebook.com/chiangmaimountain-sanctuary/ Website: https://chiangmaimountain-sanctuary.com/	รู้จัก (Aware) : กิจการร่วมกับช้าง
			ทำให้รู้สึกชอบ(Appeal) : ทำกิจกรรมร่วมกับช้าง
ถามเพิ่มเติม(Ask) : Facebook, Website			
ตัดสินใจซื้อ(Act) : โทรสอบถามหรือติดต่อผ่าน Facebook			
		รีวิว (Review Google) : ระดับ 4.3	
	กีดแม่ตะมาน (ดอยหนอก)	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล

ตารางที่ 18 สื่อสังคมออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ (ecotourism) (ต่อ)

หมู่	สถานที่ท่องเที่ยว	เครือข่ายสังคมออนไลน์	การตลาด 4.0
4	น้ำตกตาดปู่ทอ (ป่าเมี่ยง)	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
6	Mayrin Elephant Family	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
7	แหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลาบ้านป่าข้าวหลาม	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
8	น้ำตกแม่แจ่ม	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล

ที่มา : ผู้วิจัย

2.2) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro tourism)

ตารางที่ 19 สื่อสังคมออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro tourism)

หมู่	สถานที่ท่องเที่ยว	เครือข่ายสังคมออนไลน์	การตลาด 4.0
1	บ้านเมืองกีด	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
	ห่อมบ้านผาแดง	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
	ห่อมบ้านห้วยกุ่มกุ่ม	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
3	บ้านสบกาย	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
5	บ้านห้วยน้ำดัง	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
8	บ้านผาปูนอม	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล

ที่มา : ผู้วิจัย

2.3) การท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (cultural based tourism)

ตารางที่ 20 สื่อสังคมออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (cultural based tourism)

หมู่	สถานที่ท่องเที่ยว	เครือข่ายสังคมออนไลน์	การตลาด 4.0
1	วัดเมืองกีด	Facebook : https://th-th.facebook.com/WATMUANGKUD/ YouTube : https://www.youtube.com/channel/UCVT083rV_5QAcg1u9sXC2kg	รีวิว (Review Google) : ระดับ 4.4
	กลุ่มชนเผ่าบ้านเมืองกีด	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
2	วัดแม่ตะมาน	ไม่พบข้อมูล	รีวิว (Review Google) : ระดับ 2.5
	วัดพระธาตุม่อนจอมธรรม	Facebook : https://www.facebook.com/phrathatmonjomthume/?ref=py_	รีวิว (Review Google) : ระดับ 5.0
	วัดป่าดอยหนอก	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
	กลุ่มชนเผ่าบ้านแม่ตะมาน	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
3	วัดสบกาย	ไม่พบข้อมูล	รีวิว (Review Google) : ระดับ 4.0
	กลุ่มจักสานหวาย ไม้ไผ่ของบ้านทุ่งยี่วะ	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
	กลุ่มชนเผ่าบ้านสบกาย	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
4	วัดต้นขาม	ไม่พบข้อมูล	รีวิว (Review Google) : ระดับ 3.5
5	กลุ่มเย็บผ้าชาวเขา บ้านห้วยน้ำดัง	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
	กลุ่มชนเผ่าบ้านห้วยน้ำดัง	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
6	วัดธรรมชัยยาราม	ไม่พบข้อมูล	รีวิว (Review Google) : ระดับ 5.0
6	กลุ่มชนเผ่าบ้านทุ่งละคร	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล

ตารางที่ 20 สื่อสังคมออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (cultural based tourism)

(ต่อ)

หมู่	สถานที่ท่องเที่ยว	เครือข่ายสังคมออนไลน์	การตลาด 4.0
7	กลุ่มทอผ้า พื้นบ้าน บ้าน ป่าข้าวหลาม	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
	กลุ่มชนเผ่า บ้านป่าข้าว หลาม	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
8	กลุ่มเย็บผ้า ชาวเขา บ้าน ผาปู่จอม	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
	กลุ่มชนเผ่า บ้านผาปู่จอม	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล

ที่มา : ผู้วิจัย

2.4) การท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา (Adventure travel and Sports tourism)

ตารางที่ 21 สื่อสังคมออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา (Adventure travel and Sports tourism)

หมู่	สถานที่ท่องเที่ยว	เครือข่ายสังคมออนไลน์	การตลาด 4.0
1	ปางช้าง แก่งกั๊ด	Facebook : https://www.facebook.com/pangchangkaengkued/	รู้จัก (Aware) : ให้อาหาร อาน้ำช้าง ล่องแก่งแก่งกั๊ด โฮมสเตย์ ขับรถเอทีวี พักผ่อนธรรมชาติ
			ทำให้รู้สึกชอบ(Appeal) : มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย
			ถามเพิ่มเติม(Ask) : ติดต่อผ่านทาง Facebook
			ตัดสินใจซื้อ(Act) : ติดต่อผ่านทาง Facebook
			ผู้สนับสนุน (Advocate) : การแสดงความคิดเห็นบน Facebook และส่งต่อ
รีวิว (Review Google) : ระดับ 4.4			

ตารางที่ 21 สื่อสังคมออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา (Adventure travel and Sports tourism) (ต่อ)

หมู่	สถานที่ท่องเที่ยว	เครือข่ายสังคมออนไลน์	การตลาด 4.0
1	เดอะพีค แอดเวนเจอร์	Facebook : https://www.facebook.com/thepeakadventuretour/ Website : https://www.thepeakadventure.com/	ถามเพิ่มเติม(Ask) : ติดต่อผ่านทาง Facebook, Website
			ตัดสินใจซื้อ(Act) : ติดต่อผ่านทาง Facebook, Website
			ผู้สนับสนุน (Advocate) : การแสดงความ ความคิดเห็นบน Facebook และส่งต่อ
			รีวิว (Review Google) : ระดับ 4.2
	อนัตตารีสอร์ท ริเวอร์แคว ตั้ง	Facebook : https://www.facebook.com/BaanAnatta/ Website : https://baananatta.wixsite.com/resort	รู้จัก (Aware) : ล่องแก่ง โสมสเดย์
			ทำให้รู้สึกชอบ(Appeal) : มีกิจกรรมการ ท่องเที่ยวที่เน้นการสัมผัสกับวิถีชีวิตชาวบ้าน
			ถามเพิ่มเติม(Ask) : ติดต่อผ่านทาง Facebook, Website
			ตัดสินใจซื้อ(Act) : ติดต่อผ่านทาง Facebook, Website
	แก่งกัควิว วิว	Facebook : https://th-th.facebook.com/kaengkuedwithaview/	รู้จัก (Aware) : ที่พัก โสมสเดย์ ล่องแพ ล่อง แก่ง ซีATV เลียงช้าง
			ทำให้รู้สึกชอบ(Appeal) : มีกิจกรรมการ ท่องเที่ยวที่หลากหลาย
			ถามเพิ่มเติม(Ask) : ติดต่อผ่านทาง Facebook
			ตัดสินใจซื้อ(Act) : ติดต่อผ่านทาง Facebook
PTK Rafting&Zipline ธนา แอดเวนเจอร์	Facebook : https://www.facebook.com/armmenakrb/?f=1440230552911245	ผู้สนับสนุน (Advocate) : การแสดงความ ความคิดเห็นบน Facebook และส่งต่อ	
		รีวิว (Review Google) : ระดับ 5.0	
		รู้จัก (Aware) : ที่พัก โสมสเดย์ ล่องแพ ล่อง แก่ง ซีATV เลียงช้าง	
		ทำให้รู้สึกชอบ(Appeal) : มีกิจกรรมการ ท่องเที่ยวที่หลากหลาย	
			ถามเพิ่มเติม(Ask) : ติดต่อผ่านทาง Facebook, Website

ตารางที่ 21 สื่อสังคมออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา (Adventure travel and Sports tourism) (ต่อ)

หมู่	สถานที่ท่องเที่ยว	เครือข่ายสังคมออนไลน์	การตลาด 4.0
1		Website : https://rafting-4.business.site/?fbclid=IwAR1kAk-OTtf3IMl6nJl8oaW1hcP5Q7AAY_z01pSA5teaUMk4ZA1sU8qbY5A	ตัดสินใจซื้อ(Act) : ติดต่อผ่านทาง Facebook, Website
			ผู้สนับสนุน (Advocate) : การแสดงความ คิดเห็นบน Facebook และส่งต่อ
			รีวิว (Review Google) : ระดับ 4.4
	8Adventures	Facebook : https://www.facebook.com/8Adventures/ Twitter : https://twitter.com/8adventures YouTube : https://www.youtube.com/channel/UCdlAtxUJOpJ8JQnvSoZ2ZvA Website : https://8adventures.com/	รู้จัก (Aware) : ล่องแพ ล่องแก่ง ขี่ATV ที่มี ชื่อเสียง
			ทำให้รู้สึกชอบ(Appeal) : มีกิจกรรมการ ท่องเที่ยวที่หลากหลาย
			ถามเพิ่มเติม(Ask) : ติดต่อผ่านทาง Facebook, Website
			ตัดสินใจซื้อ(Act) : ติดต่อผ่านทาง Facebook, Website
			ผู้สนับสนุน (Advocate) : การแสดงความ คิดเห็นบน Facebook และส่งต่อ
			รีวิว (Review Google) : ระดับ 4.7
	บุลลาร์ด ดี แอนเวนเจอร์	ไม่พบข้อมูล	รีวิว (Review Google) : ระดับ 4.5
คำปันราฟตั้ง	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล	
The River Flows Camp	Facebook : www.facebook.com/The-River-Flows-Camp-เดอะ-ริเวอร์-โฟลส์-แคมป์-กักช้าง-294471677583944/community/ Website : http://www.theriverflowscamp.com/	รู้จัก (Aware) : ที่พัก ปั่นจักรยานชมวิถีชีวิต ท้องถิ่น ล่องแพ ล่องแก่ง ขี่ATV เดินป่า	
		ทำให้รู้สึกชอบ(Appeal) : มีกิจกรรมการ ท่องเที่ยวที่หลากหลาย	
		ถามเพิ่มเติม(Ask) : ติดต่อผ่านทาง Facebook, Website	
		ตัดสินใจซื้อ(Act) : ติดต่อผ่านทาง Facebook, Website	
		ผู้สนับสนุน (Advocate) : การแสดงความ คิดเห็นบน Facebook และส่งต่อ	
		รีวิว (Review Google) : ระดับ 4.3	
2	ปางช้างแม่ แดง	Facebook : https://th-th.facebook.com/maetaengelephantclinic/	รู้จัก (Aware) : ชมวิถีชีวิตท้องถิ่น ล่องแพ ชม การแสดงของช้าง
			ทำให้รู้สึกชอบ(Appeal) : มีกิจกรรมร่วมกับ ชุมชน

ตารางที่ 21 สื่อสังคมออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา (Adventure travel and Sports tourism) (ต่อ)

หมู่	สถานที่ท่องเที่ยว	เครือข่ายสังคมออนไลน์	การตลาด 4.0
2		Website : https://www.maetaengelephantpark.com/?fbclid=IwAR0Y5xW-boUH5fww14BTc0BMv9t6j2Xnxv3rXG3TUEYUcnnyzbG0LmUAX4 Twitter : https://twitter.com/hashtag/%E0%B8%9B%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B8%8A%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%87%E0%B9%81%E0%B8%A1%E0%B9%88%E0%B9%81%E0%B8%95%E0%B8%87	ถามเพิ่มเติม(Ask) : ติดต่อผ่านทาง Facebook, Website ตัดสินใจซื้อ(Act) : ติดต่อผ่านทาง Facebook, Website ผู้สนับสนุน (Advocate) : การแสดงความคิดเห็นบน Facebook และส่งต่อ รีวิว (Review Google) : ระดับ 4.0
	ปางช้างแม่ต๋ามาน	Facebook : https://www.facebook.com/MaetamanElephantCamp/	รู้จัก (Aware) : ชมวิถีชีวิตท้องถิ่น ล่องแพ ชมการแสดงของช้าง ทำให้รู้สึกชอบ(Appeal) : มีกิจกรรมร่วมกับชุมชน ถามเพิ่มเติม(Ask) : ติดต่อผ่านทาง Facebook ตัดสินใจซื้อ(Act) : ติดต่อผ่านทาง Facebook ผู้สนับสนุน (Advocate) : การแสดงความคิดเห็นบน Facebook และส่งต่อ รีวิว (Review Google) : ระดับ 4.0
	ปางช้างโชคชัย	Facebook : www.facebook.com/pages/ปางช้างโชคชัย-แม่แตงเชียงใหม่/663079527152719	รู้จัก (Aware) : ชมวิถีชีวิตท้องถิ่น ล่องแพ ชมการแสดงของช้าง ทำให้รู้สึกชอบ(Appeal) : มีกิจกรรมร่วมกับชุมชน ถามเพิ่มเติม(Ask) : ติดต่อผ่านทาง Facebook, เป็นศูนย์กลางเครือข่ายของปางช้างในบริเวณรอบๆ ตัดสินใจซื้อ(Act) : ติดต่อผ่านทาง Facebook, เว็บไซต์ท่องเที่ยว ผู้สนับสนุน (Advocate) : การแสดงความคิดเห็นบน Facebook และส่งต่อ รีวิว (Review Google) : ระดับ 4.1

ตารางที่ 21 สื่อสังคมออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา (Adventure travel and Sports tourism) (ต่อ)

หมู่	สถานที่ท่องเที่ยว	เครือข่ายสังคมออนไลน์	การตลาด 4.0
2	ปางช้างแอลลี	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
	Zipline Chiang Mai	Facebook: https://www.facebook.com/ziplinechiangmaibaanmaetaman	รู้จัก (Aware) : กิจกรรมZipline ทำให้รู้สึกชอบ(Appeal) : กิจกรรมZipline ผ่านแก๊งค์ สัมผัสกับธรรมชาติ ได้รับรางวัลมีมาตรฐานรับรอง ถามเพิ่มเติม(Ask) : ติดต่อผ่านทาง Facebook ตัดสินใจซื้อ(Act) : ติดต่อผ่านทาง Facebook ผู้สนับสนุน (Advocate) : การแสดงความเห็นบน Facebook และส่งต่อ รีวิว (Review Google) : ระดับ 4.5
	Mae Taeng Boulder Field	ไม่พบข้อมูล	รีวิว (Review Google) : ระดับ 4.5
3	สยามริเวอร์	Facebook : https://www.facebook.com/SiamRiverAdventures/ Website : https://www.siamrivers.com/	รู้จัก (Aware) : ให้อาหาร อบน้ำช้าง ล่องแก่งแก๊งค์ โฮมสเตย์ ขับรถเอทีวี พักผ่อนธรรมชาติ ทำให้รู้สึกชอบ(Appeal) : มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้รับรางวัลมีมาตรฐานรับรอง ถามเพิ่มเติม(Ask) : ติดต่อผ่านทาง Facebook, Website ตัดสินใจซื้อ(Act) : ติดต่อผ่านทาง Facebook, Website ผู้สนับสนุน (Advocate) : การแสดงความเห็นบน Facebook และส่งต่อ รีวิว (Review Google) : ระดับ 4.9
	Café in wild	Facebook : https://www.facebook.com/Stay-Wild-Caf%3%A9-415176748866164/	รู้จัก (Aware) : ที่พัก และกิจกรรมผจญภัย เช่น ล่องแก่ง ชี่ช้าง เดินป่า ทำให้รู้สึกชอบ(Appeal) : ที่พักพร้อมกิจกรรม ถามเพิ่มเติม(Ask) : ติดต่อผ่านทาง FacebookและLine

ตารางที่ 21 สื่อสังคมออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา (Adventure travel and Sports tourism) (ต่อ)

หมู่	สถานที่ท่องเที่ยว	เครือข่ายสังคมออนไลน์	การตลาด 4.0
3			ตัดสินใจซื้อ(Act) : ติดต่อผ่านทาง FacebookและLine
			ผู้สนับสนุน (Advocate) : การแสดงความ ความคิดเห็นบน Facebook และส่งต่อ
			รีวิว (Review Google) : ระดับ 4.3
5	ปางช้างห้วย น้ำดิง	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล

ที่มา: ผู้วิจัย

2.5) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health tourism)

ตารางที่ 22 สื่อสังคมออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health tourism)

หมู่	สถานที่ท่องเที่ยว	เครือข่ายสังคมออนไลน์	การตลาด 4.0
1	บ้านเมืงก๊ด	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
2	บ้านแม่ตะ มาน	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
6	บ้านทุ่งละคร	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล

ที่มา : ผู้วิจัย

การท่องเที่ยว 5 รูปแบบที่พบในพื้นที่ ได้แก่

1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ (ecotourism) จากตารางที่ 18 สื่อสังคมออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ (ecotourism) พบว่า มีสถานที่ท่องเที่ยวทั้งหมด 27 แห่ง พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 12 แห่ง ประกอบด้วย เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จาก Facebook จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 12 แห่ง, เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จากWebsite จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 5 แห่ง, เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จาก YouTube จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 1 แห่ง, เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จากTwitter จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 1 แห่ง และไม่พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 15 แห่ง

หมู่ที่ 1 บ้านเมืงก๊ด บ้านเมืงก๊ด พบสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 17 แห่ง คือElephant Nature Park, Woody Elephants Home, ปางช้างปางวิมาน, ปางช้างแก่งก๊ด, ปางช้างไทยเฮอ์เตท, ปางช้างแก่งก๊ดริเวอร์ไซด์, อีโคแอดเวนเจอร์ แคมป์, ปางช้างบุญเลิศ, ปางช้างจำเรียวแอดเวน

เจอร์, ปางช้างนายขาว, ปางช้าง Care for Elephant, ปางช้างวรรณเดช, ปางช้างปางกีด, Elephant Delight, น้ำตกตาดหมอก, น้ำตกตาดผาจี, น้ำตกตาดห้วยทก และน้ำตกห้วยสถานแก่งกีด, ดอกบัวหิน พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 10 แห่ง ประกอบด้วย เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จาก Facebook จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 9 แห่ง, เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จาก Website จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 4 แห่ง, เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จาก YouTube จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 1 แห่ง, เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จาก Twitter จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 1 แห่ง และไม่พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 9 แห่ง คือปางช้างจำเรียวแอดเวนเจอร์, ปางช้างนายขาว, ปางช้าง Care for Elephant, ปางช้างวรรณเดช, ปางช้างปางกีด, น้ำตกตาดหมอก, น้ำตกตาดผาจี, น้ำตกตาดห้วยทก, น้ำตกห้วยสถาน และแก่งกีด, ดอกบัวหิน

หมู่ที่ 2 บ้านสบกาย พบสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 4 แห่ง คือ Thai Elephant Home, Hug Chang Chiang Mai, Chiang Mai Mountain Sanctuary (Elephant) และกีดแม่ตะมาน ,โดยนอก พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จาก Facebook จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 3 แห่ง, เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จาก Website จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 1 แห่ง และไม่พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 1 แห่ง คือกีดแม่ตะมาน ,โดยนอก

หมู่ที่ 4 บ้านต้นขาม พบสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 1 แห่ง คือน้ำตกตาดปู่ทอ (ป่าเมี่ยง) ไม่พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์

หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งละคร พบสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 3 แห่ง คือ Mayrin Elephant Family, Care for Elephant 2 และน้ำตกตาดน้ำบ่อ ไม่พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์

หมู่ที่ 7 บ้านป่าข้าวหลาม พบสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 1 แห่ง คือแหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลาบ้านป่าข้าวหลาม ไม่พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์

หมู่ที่ 8 บ้านผาปู่จอม พบสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 1 แห่ง คือน้ำตกแม่แจ่ม ไม่พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์

2) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro tourism) จากตารางที่ 19 สื่อสังคมออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agro tourism) พบว่ามีสถานที่ท่องเที่ยวทั้งหมด 4 แห่ง และไม่พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์จากสถานที่ท่องเที่ยวทั้งหมด

หมู่ที่ 1 บ้านเมืองกีด พบสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 1 แห่ง คือบ้านเมืองกีด ห่อมบ้านผาแดง และห่อมบ้านห้วยกุ่มกุ่ม ไม่พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์

หมู่ที่ 3 บ้านสบกาย พบสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 1 แห่ง คือบ้านสบกาย ไม่พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์

หมู่ที่ 5 บ้านห้วยน้ำดัง พบสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 1 แห่ง คือบ้านห้วยน้ำดัง ไม่พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์

หมู่ที่ 8 บ้านผาปู่จอม พบสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 1 แห่ง คือบ้านผาปู่จอม ไม่พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์

3) การท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (cultural based tourism) จากตารางที่ 20 สื่อสังคมออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (cultural based tourism) พบว่ามีสถานที่ท่องเที่ยวทั้งหมด 18 แห่ง พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 2 แห่ง ประกอบด้วย เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จาก Facebook จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 2 แห่ง, เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จาก YouTube จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 1 แห่ง และไม่พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 16 แห่ง

หมู่ที่ 1 บ้านเมืองก๊ิด พบสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 2 แห่ง คือ วัดเมืองก๊ิดและกลุ่มชนเผ่าบ้านเมืองก๊ิด พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์จำนวน 1 แห่งคือวัดเมืองก๊ิด ประกอบด้วย เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จาก Facebook และเครือข่ายทางสังคมออนไลน์จาก YouTube และไม่พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์จากกลุ่มชนเผ่าบ้านเมืองก๊ิด

หมู่ที่ 2 บ้านสบกาย พบสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 4 แห่ง คือ วัดแม่ตะมาน, วัดพระธาตุม่อนจอมธรรม, วัดป่าดอยหนอ และกลุ่มชนเผ่าบ้านแม่ตะมาน พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 1 แห่งคือวัดพระธาตุม่อนจอมธรรม ประกอบด้วย เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จาก Facebook และเครือข่ายทางสังคมออนไลน์จาก YouTube และไม่พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 4 แห่ง คือวัดแม่ตะมาน, วัดป่าดอยหนอ และกลุ่มชนเผ่าบ้านแม่ตะมาน

หมู่ที่ 3 บ้านสบกาย พบสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 3 แห่ง คือวัดสบกาย, กลุ่มจักสาน หวายไม้ไผ่ของบ้านทุ่งยั้ง และกลุ่มชนเผ่าบ้านสบกาย ไม่พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์

หมู่ที่ 4 บ้านต้นขาม พบสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 1 แห่ง คือวัดต้นขามไม่พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์

หมู่ที่ 5 บ้านห้วยน้ำดัง พบสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 2 แห่ง คือ กลุ่มเย็บผ้าชาวเขา บ้านห้วยน้ำดัง และกลุ่มชนเผ่าบ้านห้วยน้ำดัง ไม่พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์

หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งละคร พบสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 2 แห่ง คือ วัดธรรมชัยาราม และกลุ่มชนเผ่าบ้านทุ่งละคร ไม่พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์

หมู่ที่ 7 บ้านป่าข้าวหลาม พบสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 2 แห่ง คือกลุ่มทอผ้าพื้นบ้าน บ้านป่าข้าวหลามและกลุ่มชนเผ่าบ้านป่าข้าวหลาม ไม่พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์

หมู่ที่ 8 บ้านผาปู่จอม พบสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 2 แห่ง คือกลุ่มเย็บผ้าชาวเขา บ้านผาปู่จอมและกลุ่มชนเผ่าบ้านผาปู่จอมไม่พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์

4) การท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา (Adventure travel and Sports tourism) จากตารางที่ 21 สื่อสังคมออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา (Adventure travel and Sports tourism) พบว่ามีสถานที่ท่องเที่ยวทั้งหมด 19 แห่ง พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 14 แห่ง ประกอบด้วย เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จาก Facebook จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 14 แห่ง, เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จาก Website จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 4 แห่ง, เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จาก YouTube จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 1 แห่ง, เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จาก Twitter จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 1 แห่ง และไม่พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 5 แห่ง

หมู่ที่ 1 บ้านเมืองก๊ิด พบสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 10 แห่ง คือปางช้างแก่งก๊ิดเดอะฟิคแอคเวนเจอร์, เชียงใหม่แควนเจอร์, อนัตตารีสอร์ท ริเวอร์แควราฟติ้ง, แก่งก๊ิดริเวอร์ไซด์, PTK Rafting&Zipline ธนา แควนเจอร์, 8Adventures, บูลลาร์ด ดิ แอนเวนเจอร์, คำป็นราฟติ้งและ The River Flows Camp พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 9 แห่ง ประกอบด้วย เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จาก Facebook จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 9 แห่ง, เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จาก Website จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 3 แห่ง, เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จาก YouTube จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 1 แห่ง, เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จาก Twitter จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 1 แห่ง และไม่พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 2 แห่ง คือบูลลาร์ด ดิ แอนเวนเจอร์และคำป็นราฟติ้ง

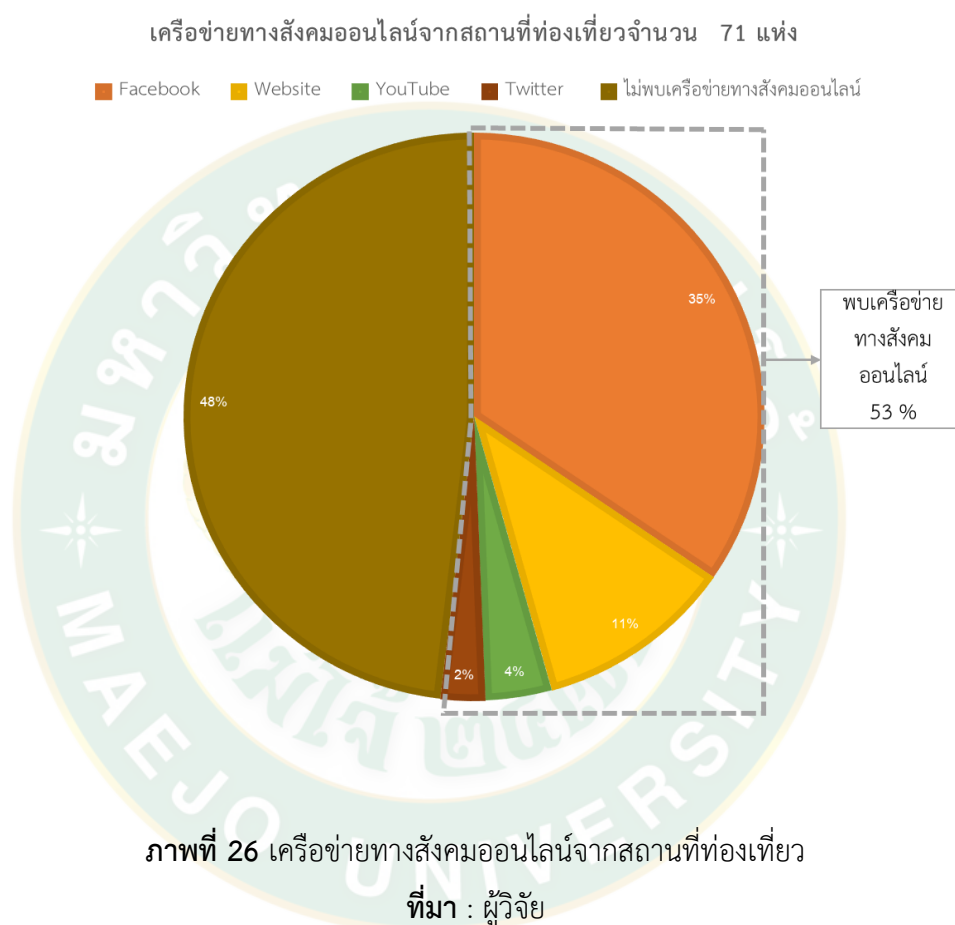
หมู่ที่ 2 บ้านแม่ตะมาน พบสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 6 แห่ง คือปางช้างแม่แตง, ปางช้างแม่ตะมาน, ปางช้างโชคชัย, ปางช้างแอลลี, Zipline Chiang Mai และ Mae Taeng Boulder Field พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 5 แห่ง ประกอบด้วย เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จาก Facebook จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 5 แห่ง, เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จาก Twitter จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 1 แห่ง และไม่พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 1 แห่ง คือปางช้างแอลลี

หมู่ที่ 3 บ้านสบกาย พบสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 2 แห่ง คือสยามริเวอร์และ Café in wild พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์จากสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 2 แห่ง ประกอบด้วย เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จาก Facebook จากสถานที่ท่องเที่ยวทั้ง 2 แห่ง

หมู่ที่ 5 บ้านห้วยน้ำดัง พบสถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 1 แห่ง คือปางช้างห้วยน้ำดัง ไม่พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์

5) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health tourism) จากตารางที่ 22 สื่อสังคมออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health tourism) พบว่ามีสถานที่ท่องเที่ยวทั้งหมด 3 แห่ง และไม่พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์จากสถานที่ท่องเที่ยวทั้งหมด

หมู่ที่ 1 บ้านเมืองกีด หมู่ที่ 2 บ้านแม่ตะมาน และหมู่ที่ 6 บ้านทุ่งละคร ไม่พบเครือข่ายทางสังคมออนไลน์

จาก ภาพที่ 26 เครือข่ายทางสังคมออนไลน์จากสถานที่ท่องเที่ยว พบว่า สถานที่ท่องเที่ยวจำนวน 71 แห่ง ที่พบจากการศึกษาในพื้นที่ที่มีเครือข่ายในสังคมออนไลน์ 53 % เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ทุกสถานที่ท่องเที่ยวมีคือ เครือข่ายสังคมออนไลน์ Facebook เนื่องจากเพื่ออัปเดตข่าวสาร แชร์รูปภาพ หรือวิดีโอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และใช้ในการติดต่อ-สื่อสารกับผู้คน อันดับสองรองลงมา คือ Website การเผยแพร่ที่อยู่ของ Web site แบบ WWW เนื่องจากสามารถเข้าถึงหน้าแรกของเว็บไซต์ได้ง่าย ๆ ด้วยการใส่ข้อความค้นหาในเครื่องมือค้นหา (Search engine) เมื่อมีคนให้ที่อยู่เว็บไซต์ หรือทำการค้นหาในเครื่องมือค้นหา (Search engine) จะถูกส่งไปยังหน้าแรก หรือโฮมเพจของเว็บไซต์ ซึ่งเป็นหน้าแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว และนำเสนอข้อมูล จากหน้าแรกสามารถคลิกลิงก์ เพื่อไปยังส่วนอื่น ๆ ของเว็บไซต์ได้ ไม่ว่าจะเป็น Product, Service, Blog หรือ Contact

ดังนั้นเว็บไซต์เป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ในการแบ่งปันข้อมูลให้กับนักท่องเที่ยว ยิ่งไปกว่านั้นการมีเว็บไซต์ที่ใช้งานง่าย และมีคุณภาพจะทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกสบายใจในการใช้บริการอีกด้วย อันดับต่อมาคือ YouTube และ Twitter ซึ่งเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมจากผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ เรียงตามลำดับ

ส่วนสถานที่ท่องเที่ยวที่ไม่มีเครือข่ายสังคมออนไลน์พบ 48 % บางส่วนอาจจะพบจากการค้นหาบนเครือข่ายสังคมออนไลน์บ้าง บางสถานที่แต่ก็ยังไม่ใช้หน้าเว็บเพจของตัวเองหรืออาจเกิดจากเจ้าของสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านั้นเป็นประชาชนคนท้องถิ่น เครือข่ายทางระบบอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึงหรือการโปรโมททางเพจของหน่วยราชการองค์การบริหารส่วนตำบลก็ด้อยยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก

ซึ่งจากการศึกษาพบว่ามีความหลากหลายของรูปแบบของการสื่อสารการตลาดแบบ 4.0 ในพื้นที่ ดังนี้

1) พื้นที่ตำบลกุดช้างเป็นที่รู้จัก(Aware) ของนักท่องเที่ยวจะการเป็นแหล่งท่องเที่ยวล่องแก่งและปางช้าง ทำให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวรู้สึกชอบ (Appeal) จากการสัมผัสกับธรรมชาติ ใจ(Ask) ทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจซื้อ(Act) โปรแกรมท่องเที่ยวจากคำแนะนำเชิญชวนจากกลุ่มคนที่เคยมาท่องเที่ยวและมีการบอกต่อกันผ่าน Facebook หรือเว็บไซต์แนะนำสถานที่ท่องเที่ยว ส่งผลให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจโปรแกรมท่องเที่ยวโดยหลังจากท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความประทับใจและนำไปบอกต่อ(Advocate) จนทำให้การท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกุดช้างได้รับความนิยม

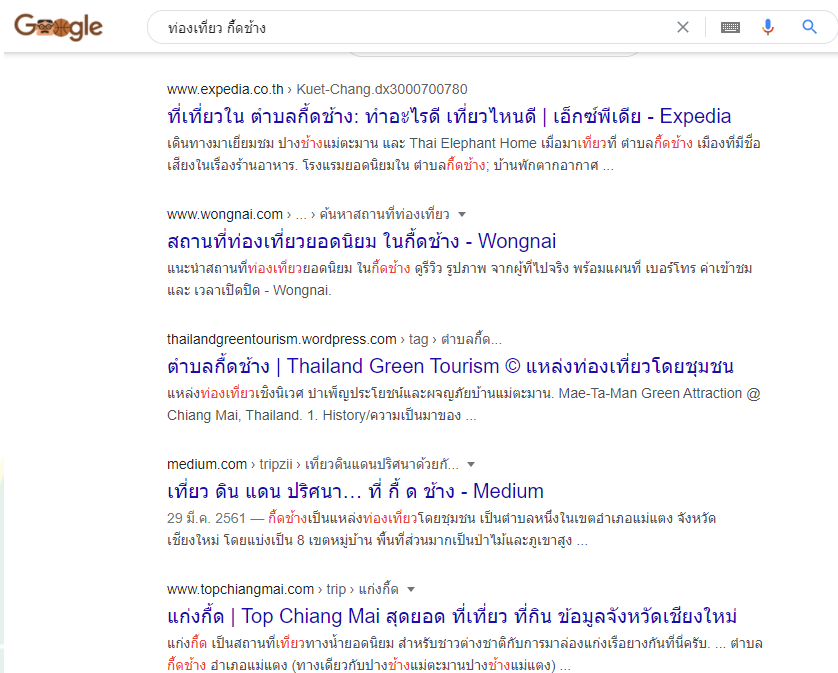
พบว่าการท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นที่รู้จัก (Aware) สามารถทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกชอบ (Appeal) ได้จากกิจกรรมที่หลากหลาย แต่ยังคงขาดในส่วนของการสอบถามเพิ่มเติม (Ask) ตัดสินใจซื้อ(Act) และการทำให้นักท่องเที่ยวกลายเป็นผู้สนับสนุน (Advocate) จากธุรกิจของกลุ่มผู้ประกอบการท้องถิ่น ส่วนธุรกิจที่เป็นผู้ประกอบการจากภายนอกนั้นมีการครบในทุกระดับจึงทำให้สามารถเห็นความแตกต่างของค่านิยมการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้อย่างชัดเจน ว่ากิจการที่กลุ่มผู้ประกอบการจากภายนอกเป็นเจ้าของนั้นจะได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากกว่า

2) มีการใช้คำหลักในการทำการตลาด (Keyword Based Marketing) คือการตลาดโดยใช้คำหลักเพื่อให้ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายค้นหาข้อมูลของสินค้าได้อย่างง่าย ๆ และรวดเร็วผ่าน เครื่องมือค้นหา (Search engine) เป็นการตลาดที่ใช้การค้นหาของนักท่องเที่ยว (Search Marketing) ผสมกับการตลาดเชิงเล่าเรื่อง (Content Marketing) คือสร้างข้อความเกี่ยวกับบริการท่องเที่ยวของพื้นที่ไว้ใน เครื่องมือค้นหา (Search engine) นักท่องเที่ยวค้นหาได้ในทันที

การทำปางช้างแม่แตงมีการทำกิจการรูปแบบบริษัททัวร์ การประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางนี้จำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายที่สูง และมีหน้าเว็บไซต์เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูลและการจองบริการการท่องเที่ยว แต่การจัดทำเว็บไซต์นั้นมีขั้นตอนที่ซับซ้อน มีการวางระบบการจ่ายเงินเพื่อให้

นักท่องเที่ยวสามารถซื้อบริการ และจำเป็นต้องจดโดเมนเนมหรือลงทะเบียนขอใช้โดเมนเนม โดยมีค่าใช้จ่ายเป็นรายปี ปัจจุบันมีค่าบริการเริ่มตั้งแต่ 300 กว่าบาทขึ้นไป แต่ได้ผลตอบแทนที่ค่อนข้างดีจากนักท่องเที่ยว (วาสนา ชัยเลิศ, เจ้าของกิจการปางช้างแม่แตง, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2563)

ภาพที่ 27 ตัวอย่างการใช้ Keyword Based Marketing เพื่อทำการตลาดท่องเที่ยว 4.0

ที่มา www.google.com

3) มีการพยายามปรับฐานข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ โดยมีเครื่องมือที่นิยมใช้คือ Facebook เนื่องจากทำให้ผู้ประกอบการสามารถเลือกสื่อสารกับนักท่องเที่ยวตามกลุ่มเป้าหมายของบริการตนเองได้

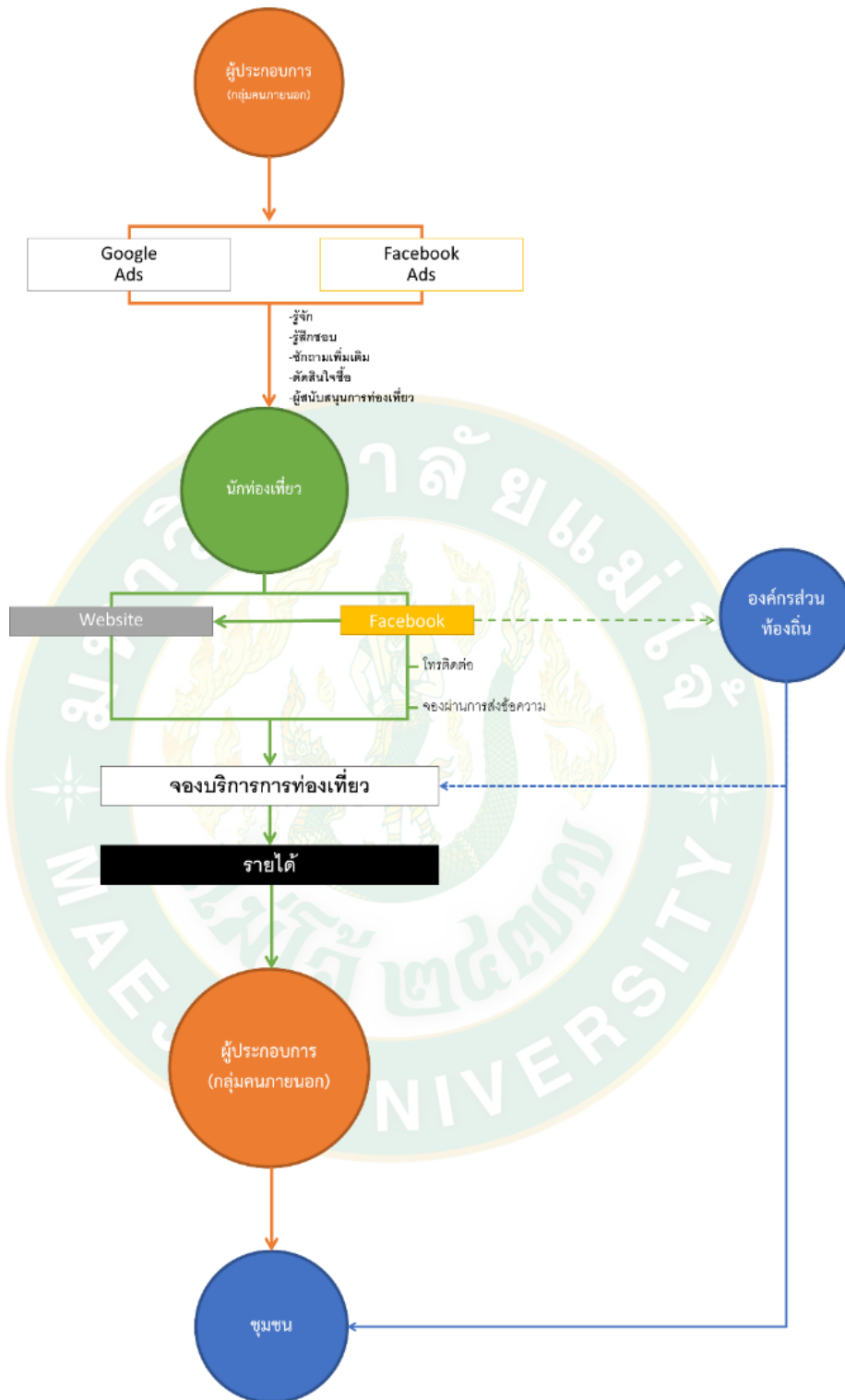
ในหน้า Page มีการแนะนำกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ ปรับเปลี่ยนข้อมูลตลอดเวลา ทำให้ปัจจุบันการท่องเที่ยวของกาดช้างมีนักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น โดยส่วนใหญ่จะเป็นกับติดตามข้อมูลจากการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ และการบอกต่อของกลุ่มนักท่องเที่ยวเอง (วาสนา ชัยเลิศ, เจ้าของกิจการปางช้างแม่แตง, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2563)

4) เน้นการปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวที่สนใจพื้นที่ตำบลกาดช้างบนพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ติดตามพฤติกรรม ความชอบของนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวได้

นักท่องเที่ยวมีการสนทนากันบนพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) คือเรื่องราวของ ความสนใจ ความคิดเห็น ความชอบจากการมาท่องเที่ยวและทำกิจกรรมในพื้นที่ การติดตามบท สนทนาดังกล่าวจะทำให้ผู้ประกอบการรับรู้แนวโน้มของพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวหลากหลายมิติ เพราะนักท่องเที่ยวจะใช้พื้นที่สื่อสังคมออนไลน์(Social Media) ในการแสดงตัวตน เล่าประสบการณ์ เสนอความคิดเห็นของตนให้คนอื่นได้ (วาสนา ชัยเลิศ, เจ้าของกิจการปางช้างแม่แตง, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2563)

5) การสนทนากับนักท่องเที่ยวบนพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์(Social Media) ทำให้ ผู้ประกอบการได้รับรู้ความพึงพอใจหรือไม่พอใจในการบริการหรือความรู้สึกที่มีต่อพื้นที่ของ นักท่องเที่ยวและนำมาพัฒนาต่อยอดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้

การสร้างบทสนทนากับนักท่องเที่ยวผ่านพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์(Social Media) ทำให้ ผู้ประกอบการสามารถวางแผนการดำเนินกิจกรรมในอนาคตได้ถูกต้องมากขึ้น เพราะสามารถทราบได้ ว่านักท่องเที่ยวต้องการอะไร โดยดูจากการกด Like กด Share และข้อคิดเห็นที่นักท่องเที่ยวเข้ามา สนทนาในการอัปเดตกิจกรรมของเราผ่านพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) และยังสามารถ เพิ่มความประทับใจให้นักท่องเที่ยวได้มากขึ้น (ดวงงาม สีดวงแก้ว, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2563)

ภาพที่ 28 การสื่อสารการตลาดแบบ 4.0 ในพื้นที่ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
ที่มา : ปรับปรุงโดยผู้วิจัย

4.3.2 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเอกชน/คนในชุมชน และกลุ่มที่เกี่ยวข้อง (The Overall Social Interactions)

การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนด้านการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างยั่งยืน การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักรู้ค่าของประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา สร้างความสามัคคีร่วมมือกันในหมู่บ้านและเผยแพร่ภูมิปัญญา เช่น การจักสานจากไม้ไผ่แก่ผู้ที่สนใจและนักท่องเที่ยวสามารถนำผลงานจักสานของตนเองกับไปเป็นของฝากของที่ระลึกในโอกาสต่างๆ โดยจัดสืบต่อกันมาเป็นประจำทุกปี พร้อมเปิดบ้านของคนในชุมชนเพื่อบริการที่พักโฮมสเตย์และค้าขายหน้าบ้านของตนเองเพื่อให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยศักยภาพด้านการท่องเที่ยวในชุมชนที่ควรได้รับการส่งเสริม กระตุ้นหรือพัฒนา เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดด้านการท่องเที่ยวองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดเชียงใหม่ เคหะและชุมชนจึงผลักดันให้มีการพัฒนาทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐานภายในพื้นที่พร้อมกันนั้นก็ยังสามารถส่งเสริมให้มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้สามารถเตรียมพร้อมที่จะรองรับการท่องเที่ยวในยุค 4.0 ดังนี้

- 1) งานไฟฟ้าและถนน มีโครงการก่อสร้างถนน ปรับปรุง / ซ่อมแซม ขยายไหล่ทางถนนภายในหมู่บ้านเพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ในการสัญจรและขนส่งผลทางการเกษตร
- 2) ก่อสร้างรางระบายน้ำ ปรับปรุงประปาหมู่บ้านและประปาภูเขา เพื่อให้มีรางระบายน้ำริมถนนมีทางระบายน้ำ ลดปัญหาน้ำขังบนผิวจราจรหรือเข้าบ้าน สามารถประกอบอาชีพเกษตรได้มากขึ้น น้ำประปาเพียงพอและคุณภาพน้ำดีขึ้น
- 3) ติดตั้งไฟทางสาธารณะ / ซ่อมแซมโคมไฟทางสาธารณะ (ไฟกิ่ง) ภายในตำบลกีดขวางพัฒนาระบบไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สัญจรทางถนน ถนนมีแสงสว่างเพิ่มขึ้น
- 4) จัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน และประชาคมตำบล (สัญจรบริการประชาชน) เพื่อจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นเพื่อให้การพัฒนาตรงกับความต้องการของประชาชน มีการปรับปรุงเว็บไซต์ขององค์การบริหารส่วนตำบล/จัดทำวารสารรายงาน ให้ประชาชนและหน่วยงานต่างๆ สามารถรับรู้ข่าวสารของ อบต.
- 5) โครงการฝึกอบรมและศึกษาดูงานพนักงาน สมาชิกสภา ผู้บริหาร และผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อพัฒนาความสามารถของพนักงาน
- 6) ด้านการบริการที่พักรีสเตย์ของคนในชุมชน เพราะชาวบ้านสามารถทำได้โดยไม่ต้องลงทุนที่สูง โดยการปรับปรุงพื้นที่ภายในอาคารบ้านเรือนเพื่อบริการนักท่องเที่ยวได้ใกล้ชิดกับวิถีชีวิตชนบทกระตุ้นหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว เพื่อเผยแพร่ชื่อเสียงทั้งด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นอัตลักษณ์ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของกลุ่มแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาด้านการจักสาน การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์นำไปสู่การพัฒนา ต่อยอดและสร้างรายได้ ทำให้ปัญหาทางด้าน

การจักสานยังคงอยู่ และส่งต่อให้ลูกหลานต่อไปรวมถึงการขยายโอกาสด้านการตลาดค้าปลีกของประชาชนในชุมชนเพื่อสร้างอาชีพสร้างรายได้ที่ยั่งยืน

การประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชนปัจจุบันการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชน แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

1) หน่วยงานของรัฐองค์การบริหารส่วนตำบลกุดช้างซึ่งได้จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในชุมชนผ่านช่องทางเว็บไซต์และเฟซบุ๊ก (Facebook)

2) สถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวของเอกชนซึ่งได้จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในชุมชนผ่านช่องทางเว็บไซต์และเฟซบุ๊ก (Facebook)

มีแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0 ในปัจจุบันมี การจัดทำสื่อออนไลน์ที่มีการเข้าถึงง่าย ทางแอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก (Facebook) และเว็บไซต์ของตำบลกุดช้างเพื่อใช้ในการโฆษณาแหล่งท่องเที่ยวในตำบล ข่าวสารต่าง ๆ ในพื้นที่รวมทั้งการดำเนินงานต่าง ๆ ของอบต. โดยมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของตำบลกุดช้าง ผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ เช่น ทางเว็บไซต์ (<https://www.kuedchang.go.th/>) และทางเฟซบุ๊ก (<https://www.facebook.com/keudchang>) โดยจะมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวที่น่าสนใจตามจุดต่างๆ ในชุมชน เช่น ประชาสัมพันธ์การแข่งขันวิ่งเทรล" Chiangmai Trailwalker 2020 "คือการวิ่งเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ป่าไม้และค้นหาวิถีชีวิตชุมชน ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว เช่น ดอยผาสามเหลี่ยม น้ำตก ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์จากฐานทรัพยากรท้องถิ่นตำบลกุดช้างของวิสาหกิจหมู่บ้านสมุนไพรและการท่องเที่ยวบ้านเมืองกุด OTOP จากภูมิปัญญาชาวบ้าน

การจัดการการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0 สำหรับการท่องเที่ยวในอนาคต อยู่ระหว่างการดำเนินงานตามศึกษาและประสานงานกับผู้ประกอบการในพื้นที่และคนในชุมชนในการจัดทำโครงการพัฒนาระบบฐานจัดเก็บข้อมูลการท่องเที่ยวเพื่อความสะดวกสบายในการสืบค้นหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว สร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์ของผู้ประกอบการในตำบลเพื่อให้ผู้ประกอบการทราบข่าวสารและติดต่อสื่อสารในตำบลได้ รวมทั้งติดต่อระหว่างตัวผู้ประกอบการ

การบริหารจัดการกิจการด้านการท่องเที่ยวในปัจจุบัน ผู้ประกอบการมีส่วนร่วมในการจัดการ โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนกับผู้ประกอบการในการจ้างคนในพื้นที่ให้ทำงานหรือการรับซื้อพืชอาหารช้างจากชุมชนและการโปรโมทแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น จัดกิจกรรมงานประเพณีต่างๆ ในท้องถิ่นและมีการเผยแพร่

การดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0 ในฐานะของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ปัจจุบันได้ดำเนินการโดยใช้ช่องทางด้านโซเชียลในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ให้เป็นที่รู้จัก การใช้ Facebook และ

Website ในการประชาสัมพันธ์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงง่ายและสะดวก และการจัดการเรื่องการทำธุรกรรมทางการเงินออนไลน์ผ่านทางสมาร์ตโฟนให้มีความหลากหลายช่องทางเพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ ดังเช่น นักท่องเที่ยวจีนมีระบบการทำธุรกรรมการเงินที่เฉพาะต้องมีการเปิดระบบอลิเพย์(Alipay), วีแชทเพย์ (Wechat Pay) เป็นต้น

4.4 แนวคิดของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

จากการสัมภาษณ์ความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกีดช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ประกอบด้วยบุคลากรจากหลายภาคส่วนทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่เป็นกลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่ ซึ่งมีบทบาทและความต้องการที่หลากหลายแตกต่างกันไป โดยสามารถจำแนกได้ดังนี้

4.4.1 กลุ่มผู้นำชุมชน

กลุ่มผู้นำชุมชนของตำบลกีดช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ เน้นย้ำความสำคัญในอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับชุมชน คือการล่องแก่ง ล่องแพตามลำน้ำแม่แตงถือเป็นที่สุดแห่งหนึ่งในเอเชีย โดยช่วงจากบ้านสบกายถึงบ้านเมืองกีดระยะทางประมาณ 10 ก.ม. เป็นช่วงที่มีเกาะแก่งและความต่างระดับสูง กระแสน้ำไหลเชี่ยวมาก โดยมีระดับความยากของแม่น้ำตั้งแต่ระดับ 2 ไปจนถึงระดับ 5 เป็นช่วงที่เหมาะสมกับการล่องแก่ง หลายช่วงเป็นแก่งน้ำตก แก่งลดระดับ แก่งโค้งหน้าผาที่มีความดุเดือดระดับ 3 - 5 ติด ๆ กัน 6 - 7 แก่ง ซึ่งเมื่อรวมตลอดเส้นทางแล้วจะมีแก่งให้สนุกตื่นเต้นมากกว่า 14 แก่งในการล่องระยะ 2 ชั่วโมงโดยสามารถแบ่งความยากของการล่องแก่งเป็น 3 ช่วงดังนี้

ช่วงที่ 1 จากบ้านสบกายถึงปางเกาะ ระยะทางประมาณ 5 กม. มีความยากอยู่ระดับ 2-3 ช่วงนี้เป็นช่วงที่สนุกสนาน และมีความปลอดภัยสูงเหมาะกับการทำความคุ้นเคยในการร่วมกันบังคับเรือให้ผ่านเกาะแก่งต่างๆ มีแก่งใหญ่ๆ ที่สนุกตื่นเต้นแต่ไม่อันตรายประมาณ 6 แก่ง

ช่วงที่ 2 จากปางเกาะถึงบ้านห้วยมะขาง ระยะทางประมาณ 2 กม. มีความยากอยู่ระดับ 4-5 ช่วงนี้เป็นช่วงที่มีความยากสูงสุดของแม่น้ำสายนี้ประกอบด้วยแก่งน้ำตกใหญ่ ๆ ประมาณ 7 ถึง 8 แก่ง เป็นช่วงที่ต้องการความเป็นทีมเวิร์คสูงสุด และต้องการนักท่องเที่ยวที่มีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ

ช่วงที่ 3 จากบ้านห้วยมะขางถึงบ้านเมืองกีด ระยะทางประมาณ 4 กม. มีความยากอยู่ที่ระดับ 3-4 ช่วงนี้เป็นช่วงที่บริษัทผู้ให้บริการการล่องแก่งด้วยเรืออย่างส่วนใหญ่ในเชียงใหม่ใช้กัน มีแก่งใหญ่ที่สนุกตื่นเต้นอยู่ประมาณ 6 แก่ง โดยเฉพาะช่วงที่สนุกที่สุดเป็นแก่งใหญ่ต่อกันถึง 3 แก่งยาวรวม 500

เมตร ที่สร้างความตื่นเต้นให้นักท่องเที่ยวเป็นอย่างมากก่อนจบการล่องแก่งระยะเวลาที่เหมาะสมในการล่องแก่งได้แก่ เดือนมิถุนายน ความยากระดับ 2 ถึง 3+ มีความปลอดภัยสูง เพราะน้ำยังไม่แรงมากนัก เดือนกรกฎาคม - เดือนสิงหาคม กระแสน้ำจะตื้นที่ระดับ 3 ถึง 4+ ต้องระวังและใช้เทคนิคสูงสุด ทีมกู้ภัยต้องพร้อม 100% ควรเลี้ยงผู้ให้บริการที่มาตราฐานไม่พอ เดือนกันยายน น้ำป่าหลาก ความยากระดับ 4 ถึง 5+ เหมาะกับนักล่องแก่งระดับยาก (Hardcore) ต้องเว้นข้ามในบางจุดที่มีความเสี่ยงสูง ต้องระวังและใช้เทคนิคสูงสุดอย่างยิ่ง นักท่องเที่ยวจำนวน 15% มีโอกาสหลุดจากเรือหรือเรือพลิกคว่ำ ทีมกู้ภัยต้องมีประสิทธิภาพสูงสุดและนักท่องเที่ยวควรต้องมีประสบการณ์มาพอสมควรและสามารถช่วยตัวเองได้ในระดับหนึ่งด้วย เดือนตุลาคม - เดือนธันวาคม ความยากระดับ 3 ถึง 4 มีความปลอดภัย แต่ทีมกู้ภัยต้องพร้อม 100% เพราะ กระแสน้ำยังแรงอยู่ หลังจากกลางเดือนธันวาคมมาแล้วกระแสน้ำจะลดความรุนแรงลงมาอยู่ที่ระดับ 3 ซึ่งทุกคนสามารถล่องได้ เหมาะกับการล่องแก่งผจญภัยร่วมกับครอบครัวและเด็ก ๆ เดือนมกราคม - เดือนมีนาคม ความยากระดับ 2 ถึง 3 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่สนุกมาก เหมาะกับครอบครัวและเด็ก ๆ ที่จะมาท่องเที่ยวผจญภัยร่วมกัน รวมทั้งผู้ที่ยังไม่มีประสบการณ์ มีความปลอดภัยสูงมาก กระแสน้ำใสเย็น สามารถเล่นน้ำไปพร้อมกับการล่องได้ เดือนเมษายน - เดือนพฤษภาคม ความยากอยู่ที่ระดับ 2 ไม่เหมาะกับการล่องแก่งด้วยเรือยาง เพราะน้ำตื้นเรือยางขนาดมาตรฐานจะล่องไปติดไปตลอดเวลา ตรงกันข้ามผู้ให้บริการที่มีเรือคายัคซึ่งมีขนาดเล็กนั่งได้เพียง 3 ที่นั่งจะพานักท่องเที่ยวสนุกและตื่นเต้นยิ่งกว่าล่องเรือยางขนาดใหญ่ในหน้าน้ำเสียอีก เพราะนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับกระแสน้ำ สัมผัสกับคลื่นและแก่งที่น้ำตื้นตาตื่นใจอย่างใกล้ชิด และปางช้างที่มีการทำกิจกรรมกับช้าง การดูแลช้าง นั่งช้างชมเส้นทางธรรมชาติ ชมการแสดงของช้าง

นอกจากนี้ผู้นำชุมชนยังส่งเสริมให้แต่ละชุมชนปฏิบัติตามแนวทางแนวทางในการรักษาอัตลักษณ์ของชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนารักษาแหล่งท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมการใช้ประโยชน์จากป่าและน้ำโดยไม่ทำลายป่าไม้และแหล่งน้ำรวมทั้งการจัดการขยะที่เกิดจากนักท่องเที่ยว ส่งเสริมการจัดมาตรฐานการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว ส่งเสริมรักษาวิถีชีวิตของชุมชนอนุรักษ์ประเพณีเช่น ตานข้าวใหม่ ประเพณีกินวอ ไล้ชิงช้า เป็นต้น (พัชราภรณ์ บุญตัน, ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 2, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2563)

4.4.2 กลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการในพื้นที่ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเป็นคนในพื้นที่และประกอบกิจการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นระยะเวลาานาน 5 - 20 ปี โดยสาเหตุหลักที่เข้ามาเป็นผู้ประกอบการในกิจการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกี้ดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เพราะ เป็นคนในพื้นที่จึงอยากจะมี

กิจการที่ทำอยู่ในชุมชนบ้านเกิด เพื่อเสริมสร้างงานและรายได้ให้คนในชุมชน นอกจากนี้ยังมองเห็นถึง ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรป่าไม้ แหล่งน้ำ หรือ วิถีชีวิตชนเผ่า ซึ่งสร้างโอกาสต่อการทำกิจการการท่องเที่ยว ส่วนทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ที่น่าสนใจหรือเป็นจุดเด่น คือ สถานที่ท่องเที่ยวทาง ธรรมชาติเชิงนิเวศและอนุรักษ์ เช่น แก่งและพื้นที่ป่าไม้อุดมสมบูรณ์ ซึ่งส่วนใหญ่มีกิจกรรมประเภท การเลี้ยวช้าง การล่องแพ การเดินป่า การชมแหล่งธรรมชาติ, เล่นน้ำ และชมวิถีชีวิตชนเผ่าที่ หลากหลาย (สุวพัชร บัญญา, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2563)

4.4.3 กลุ่มผู้ประกอบการกลุ่มบริษัททัวร์

กลุ่มผู้ประกอบการกลุ่มบริษัททัวร์เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม หลักๆ ดังนี้

กลุ่มผู้ดำเนินกิจการปางช้าง

- ปางช้างแม่แตง ซึ่งดำเนินกิจการมาแล้ว 23 ปี มีการแสดงช้าง โชว์ช้างวาดรูปเตะบอล และทักษะอื่นๆ ชั่วโมง ชมธรรมชาติเลียบริมฝั่งแม่น้ำแม่แตง หรือหากชอบกิจกรรมผาดโผนเล็กน้อยก็ นั่งเรือยางล่องแก่ง (Whitewater Rafting) ระยะทางประมาณ 7-9 กิโลเมตร ซึ่งจะล่องเรือผ่านแก่ง หินที่มีระดับความยากของแก่งอยู่ระหว่างระดับ 4-6 (Class of Rapid 4-6) ให้ความรู้รู้สึกสนุก ตื่นเต้น เร้าใจ และยังมีกิจกรรมล่องแพไม้ไผ่ (Bamboo Rafting) สำหรับนักท่องเที่ยวที่อยากสัมผัส กับบรรยากาศการนั่งแพไม้ไผ่แบบดั้งเดิม ชมธรรมชาติสองฝากฝั่งแม่น้ำแม่แตงที่ให้ความรู้สึกสบาย และผ่อนคลาย นอกจากนี้ก็มีกิจกรรมท่องเที่ยวยอดฮิต คือ นั่งวัวเกวียน นั่งช้าง (Elephant Riding) ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ

- ปางช้างแก่งกีด ดำเนินกิจการมาแล้ว 17 ปี มีกิจกรรมป้อนอาหาร อาบน้ำช้าง ล่องแก่ง มีที่พักเป็นแก่งกีดโฮมสเตย์ ขับรถเอทีวี พักผ่อน และกิจกรรมเดินป่าตามธรรมชาติ เป็นแพคเกจทัวร์ พร้อมที่พักและมีกิจกรรมให้ทำอย่างหลากหลาย

- Stay Wild & Café ” หรือ Stay Wild Moon Child ดำเนินกิจการมาแล้ว 4-5 ปี ที่นี้มี กิจกรรม Adventure ที่หลากหลาย อาทิเช่น ล่องแพ ชี่ช้าง ขับรถ ATV นั่งช้างชมวิวธรรมชาติ และ ล่องแก่ง มีที่พักโฮมสเตย์ บริการในส่วนของร้านอาหารและคาเฟ่

- ปางช้างแม่ตะมาน หรือ ท่าแพแม่ตะมาน ดำเนินกิจการมาตั้งแต่ปี 2532 ประมาณ 31 ปี รองรับจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เข้ามาชมการแสดง ช้าง นั่งช้าง ชี่วัว ล่องแพ ไม้ไผ่ เดินป่า และสัมผัสวิถีชีวิตของชาวไทยภูเขาเผ่าลื้อตลอดจนความเป็นอยู่ของผู้นครอบปางช้าง แม่ตะมาน เรียนรู้การเป็นควาญช้าง การฝึกขึ้นและลงหลังช้าง ก่อนจะนั่งช้างชมความสวยงามของ ธรรมชาติของหุบเขาแม่ตะมาน และทัศนียภาพสองฝั่งน้ำแม่แตง ได้ประสบการณ์ในการพาช้างไป

อาบน้ำ มีกิจกรรมงานศิลปะร่วมกันกับช้าง เยี่ยมชมและได้สัมผัสกับ ความเป็นอยู่ในบ้านของควาญช้าง ปางช้างแม่เตะมานจะมีแพคเกจทัวร์พร้อมที่พัก แต่ที่พัก จะเข้ามาอยู่ในเมือง

กลุ่มผู้ดำเนินกิจการกิจกรรมท่องเที่ยวผจญภัย

- ปางช้างไทย ดำเนินกิจการ 19 ปี เป็นกิจกรรมแบบพาช้างเข้าป่าไปหาอาหาร ทำสปาโคลน และอาบน้ำให้ช้าง มีการดูแลช้างอย่างใกล้ชิด เดินป่าชมธรรมชาติ นั่งหลังช้างชมวิถีชีวิตชาวไทยภูเขา และป่าธรรมชาติ

- ปางช้าง Happy Elephant Home ได้ทำการสร้างมาประมาณ 7 ปี เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมดูแลปะกับช้าง สร้างความคุ้นเคยและป้อนอาหารให้ช้าง ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับช้างในเบื้องต้นเกี่ยวกับประวัติของช้างเอเชียและช้างแอฟริกา ร่วมกิจกรรมปลูกต้นกล้วยและต้นอ้อยให้ช้าง เพื่อใช้เป็นอาหารให้ช้างในอนาคต เล่นโคลนกับช้าง อาบน้ำให้ช้าง และมีแพคเกจทัวร์พร้อมที่พัก แต่ที่พัก จะเข้ามาอยู่ในเมือง ส่วนใหญ่ผู้ที่มาใช้บริการจะเป็นอาสาสมัครที่มาความสนใจในการเข้ามาสัมผัสกับวิถีธรรมชาติและทำกิจกรรมร่วมกับช้าง

สาเหตุที่เลือกแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเส้นทางการท่องเที่ยวแนะนำสำหรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากพื้นที่ของตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีจุดเด่น คือ ความเป็นธรรมชาติของป่าไม้และแม่น้ำลำธาร มีความหลากหลายในสถานที่ท่องเที่ยว มีการขี่ช้างเลียบตามริมน้ำแม่แตง การนั่งเกวียน (จัวล้อ) ชมสองข้างทางที่มีไร่ นาตามธรรมชาติ อันดับสุดท้ายนั่งแพล่องตามแม่น้ำ เพื่อชมธรรมชาติสองฝั่งน้ำแม่แตง ธุรกิจปางช้างจึงเป็นธุรกิจที่ทำให้มีนักท่องเที่ยวประเทศมาใช้บริการ ส่วนใหญ่นายทุนที่ทำปางช้าง จะเข้ามาอยู่ทำให้ตนเองเป็นคนในพื้นที่ตำบลกีดช้าง และเข้ามาทำกิจการประกอบกับมีบริษัททัวร์ที่รู้จัก และคุ้นเคยที่มีอยู่ในตัวเมืองเชียงใหม่หลังจากนั้นจะขยายกิจการปางช้างและพัฒนาพื้นที่ลงทุนขยายกิจการ โดยเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มร่วมกับชุมชนกีดช้าง ได้แก่ กลุ่มปางช้าง กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยว กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน /ของที่ระลึก กลุ่มมัคคุเทศก์ท้องถิ่น/การท่องเที่ยวเดินป่า กลุ่มล่องแก่งแพยาง/แพไม้ไผ่กลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และกลุ่มนวดแผนไทยของชุมชน นอกจากนี้ยังได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมกับการพัฒนาชุมชนตำบลกีดช้าง หลายด้าน อาทิเช่น การส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน การสนับสนุนคนในชุมชนมาเป็นลูกจ้างในปางช้างการส่งเสริมและการรับซื้อผลผลิต และผลิตภัณฑ์จากชุมชนมาใช้ในปางช้าง นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้คนในชุมชนมาร่วมเครือข่ายในกิจกรรมปางช้าง และการอนุรักษ์ พื้นฟูพื้นที่ธรรมชาติ และการให้ความสำคัญของการอนุรักษ์ช้างตลอดจนการช่วยผลิตสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้กับชุมชน แต่ทั้งนี้งานสนับสนุนการจ้างงานคนในชุมชนบางอย่างยังต้องการคนนอกพื้นที่เข้ามาช่วย เช่น งานดูแลช้าง เป็นต้น (วาสนา ชัยเลิศ, เจ้าของกิจการปางช้างแม่แตง, 26 พฤษภาคม 2563)

คุณบดีนทร์ จันตะ เจ้าหน้าที่จัดเก็บรายได้ปฏิบัติงาน องค์การบริหารส่วนตำบลกีดช้าง และมีกิจการทัวร์ในพื้นที่ ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ผู้ประกอบการปางช้างซึ่งเป็นกิจกรรมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ไม่น้อยกว่ากิจกรรมการล่องแก่งนั้น มีการสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในท้องถิ่นไม่ใช่เพียงจากการจ้างงานชาวบ้านในท้องถิ่น มีการจ้างงานของคนนอกพื้นที่ด้วยเช่นกัน เช่น ความช่าง มาจากต่างพื้นที่ เพราะ เป็นอาชีพที่มีความจำเพาะเจาะจง เนื่องจากช่างจะไม่เอาควานที่ไม่ได้เป็นคนดูแลมาเลี้ยง เป็นต้น สนับสนุนการเกษตรในพื้นที่โดยการรับซื้อผลิตทางการเกษตรจากชาวบ้านเข้ามาใช้ในการประกอบอาหาร เลี้ยงช้าง และส่งเสริมการสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ชุมชน ตามนโยบายของสำนักงานส่วนตำบลกีดช้าง

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างส่วนราชการ ผู้ประกอบการ และชุมชนในแนวทางของผู้ประกอบการคือ การสร้างอาชีพทำให้เกิดรายได้ให้กับชาวบ้านในท้องถิ่นผ่านการจ้างงาน และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูธรรมชาติ เนื่องจากการประกอบกิจการของกลุ่มคนภายนอกนั้นจะต้องอาศัยองค์ประกอบพร้อมหลายด้าน เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของรูปแบบการท่องเที่ยว ได้แก่ ความสมบูรณ์ของธรรมชาติป่าไม้ เพื่อเส้นทางเดินป่าของช่างให้นักท่องเที่ยวได้พักผ่อนและช่างมีพื้นที่พักผ่อน แม่น้ำแม่ซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญของตำบลกีดช้างที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำที่ของกิจกรรมการล่องแพไม้ไผ่ และการล่องแก่งแพยาง ดังนั้นการช่วยกันรักษาป่าต้นน้ำและความสะอาดจึงเป็นสิ่งที่คนทุกในกลุ่มจะต้องช่วยกัน ประกอบกับวิถีชีวิตของชาวบ้านตำบลกีดช้างที่มีวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์จากชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ยังดึงดูดให้นักท่องเที่ยวให้เข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่ตลอดทั้งแผนกิจกรรม

4.5 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว

4.5.1 บริบทพื้นที่ของตำบลกีดช้างที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว

พื้นที่ตำบลกีดช้างมีลักษณะสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ คือ มีสภาพทรัพยากรสมบูรณ์ปกคลุมไปด้วยป่าดิบเขา ป่าเต็งรังที่มีไม้ดิบเขาผสมอยู่ มีแหล่งน้ำที่สำคัญคือ แม่น้ำแดง ประกอบกับแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามทั้งภูเขาและน้ำตก ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของพื้นที่ และมีการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนหลากหลายกิจกรรมจนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง แห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

4.5.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัด

เชียงใหม่

รูปแบบการท่องเที่ยวที่พบและทำให้ให้เกิดจุดเด่นของพื้นที่อันดับแรกคือ รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษประเภทการท่องเที่ยวรูปแบบผจญภัยและกีฬา เนื่องจากมีจำนวนกิจการท่องเที่ยวมากที่สุด ในบริเวณพื้นที่หมู่ที่ 1 บ้านเมืองกีดและหมู่ที่ 2 บ้านแม่ตะมาน ซึ่งเป็นจุดที่ลำน้ำแม่แตงจะไหลผ่าน ก่อให้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นเฉพาะตัวเป็นเอกลักษณ์ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ อีกทั้งมีปางช้างขนาดใหญ่เล็กจำนวนมากอยู่ในพื้นที่ และอันดับสอง คือ รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติประเภทการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ที่จะมีการเดินป่าชมธรรมชาติ น้ำตก ดูนก แลช้าง การอยู่ร่วมกับช้าง อันดับสาม คือ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากพื้นที่ตำบลกีดช้างมีการอาศัยทั้งกลุ่มคนพื้นเมือง(คนไทย)และกลุ่มคนชนเผ่า จึงทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว เข้าไปชมประเพณีวัฒนธรรม อันดับต่อมา คือ รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติประเภทการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งจะมีกระจายในทุกหมู่บ้านเพื่อชมพื้นที่ทำการเกษตร ส่วนรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นน้อยที่สุดคือ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มีเพียง 3 หมู่บ้านคือหมู่ที่ 1 ,2 ,6 ซึ่งจะมีการนวดสมุนไพร ลูกประคบ น้ำชาที่ทำจากสมุนไพร น้ำสมุนไพร และสวนสมุนไพรในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ

การท่องเที่ยวที่เติบโตอย่างรวดเร็วส่งผลให้เกิดเป็นจุดอ่อนของชาวบ้านเนื่องจากการพัฒนาของ อบต. ที่ยังไม่สามารถทำให้การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเกิดขึ้นในพื้นที่ ตัวชุมชนเองไม่มีความพร้อมมากพอที่จะรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ร่วมกับการจัดการพื้นที่ในการท่องเที่ยวมีน้อย และอุปสรรคที่สำคัญคือ การขาดแคลนบุคลากรในการสื่อสารจัดการการท่องเที่ยวให้ต้องสนองต่อการท่องเที่ยวของพื้นที่

จากผลการศึกษาข้อมูลการท่องเที่ยวผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลกีดช้างที่ก่อให้เกิดจุดเด่นในพื้นที่ตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ การท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากที่สุดเป็นลำดับที่หนึ่งคือ การท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬาที่มีความสำคัญเป็นอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวสำหรับชุมชน คือการล่องแก่ง ล่องแพตามลำน้ำแม่แตงถือเป็นที่สุดแห่งหนึ่งในเอเชียที่สร้างความตื่นเต้นให้นักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก รองลงมาคือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ คือปางช้างที่มีการทำกิจกรรมกับช้าง การดูแลช้าง นั่งช้างชมเส้นทางธรรมชาติ ชมการแสดงของช้าง ส่วนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ตามลำดับ

4.5.3 องค์ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกีดช้าง

ด้านสิ่งดึงดูดใจในพื้นที่ตำบลกีดช้าง จากความเห็นของกลุ่มตัวอย่างและการสำรวจ พบว่า การมีลำน้ำแม่แดงไหลผ่าน ทำให้เกิดจุดเด่นด้านสภาพแวดล้อมที่สวยงาม เป็นสิ่งดึงดูดที่ชุมชนรวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้รับประโยชน์จากการมีแหล่งท่องเที่ยวและรูปแบบการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับลำน้ำแม่แดง ประกอบด้วย ปางช้าง, น้ำตก, ลำน้ำกีด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สามารถใช้ประโยชน์ในการทำงานและดำเนินชีวิตมากที่สุด รองลงมาคือ ความรู้และภูมิปัญญาหรือวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

ด้านการเข้าถึง (Accessibility) จากความเห็นของกลุ่มตัวอย่างและการสำรวจ พบว่าการเข้าถึงของพื้นที่หมู่ที่ 1 บ้านเมืองกีดและหมู่ที่ 2 บ้านแม่ตะมาน มีความสะดวกมากที่สุด เนื่องจากมีการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้มีการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการพัฒนาการเข้าถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้สะดวก เช่น การสร้างถนนปรับปรุงหรือบำรุงรักษาเพิ่มขึ้นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวมีผลต่อรายได้ของชุมชนมากที่สุด

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)กับการท่องเที่ยวโดยชุมชน จากความเห็นของกลุ่มตัวอย่างและการสำรวจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างสามารถนำความรู้เกี่ยวกับการจัดการและประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปใช้ประโยชน์ในการทำงานและดำเนินชีวิต จากการมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นมากที่สุด รองลงมาคือ การมีร้านจำหน่ายของที่ระลึกที่ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี รองลงมาคือ ข้อมูลสถานที่และแหล่งท่องเที่ยว ความรู้และแผนพับหรือสื่ออื่น ๆ อบรมสามารถใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ได้เป็นอย่างดี และลำดับสุดท้ายคือ ข้อมูลสถานที่และแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี เช่น การมีที่พักให้บริการ ศูนย์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

4.5.4. การใช้สื่อออนไลน์เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

การทำการตลาดผ่านสื่อออนไลน์ โดยสร้างโปรแกรมโฆษณาประชาสัมพันธ์ในรูปแบบที่หลากหลายผ่านช่องทางต่าง ๆ นั้น ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างความรู้จักให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้ยังเป็นการเพิ่มศักยภาพในด้านการตลาดเจาะนักท่องเที่ยวทั้งวงกว้างและแบบตัวต่อตัว ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาการตลาดด้วยสื่อใหม่บนโลกออนไลน์ องค์การธุรกิจจะต้องปรับตัวให้ทันกับแนวโน้มของเทคโนโลยี เพื่อจับกระแสการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

4.5.5 ความต้องการของผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกีดข้างสามารถแบ่งได้ 2 กลุ่ม ประกอบด้วย

กลุ่มคนภายใน พบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีทั้งส่วนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยความต้องการที่มีร่วมกันคือ ต้องการให้มีการพัฒนาพื้นที่โดยการส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนารักษาแหล่งท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

กลุ่มคนนอกคือ ผู้ประกอบการ ส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ที่สังเกตเห็นว่าพื้นที่ตำบลเมืองกีดมีทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมโดดเด่น ได้เข้ามาช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านการจ้างงานคนในชุมชนทั้งจากชุมชนในพื้นที่ และชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียงมาเป็นลูกจ้าง การส่งเสริมและการรับซื้อผลผลิตและผลิตภัณฑ์จากชุมชน นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้คนในชุมชนมาร่วมเครือข่ายในการทำกิจกรรม และการอนุรักษ์ ฟื้นฟูธรรมชาติ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมการท่องเที่ยวมีผลต่อรายได้ของชุมชน และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชน ซึ่งมีความเห็นสำคัญที่ตรงกัน 2 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

โครงสร้างพื้นฐานยังคงต้องได้รับการปรับปรุง ซ่อมแซมหรือบำรุงรักษาเพิ่มขึ้น เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานด้านเส้นทางคมนาคมบางจุดมีสภาพชำรุด เสียหาย ไม่มีไหล่ทางถนน อีกทั้งบางจุดยังไม่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนได้ ด้านน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค ต้องทำให้ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้น้ำ ด้านไฟฟ้าแสงสว่างสาธารณะตามหมู่บ้านไม่เพียงพอและทั่วถึง สภาพการใช้งานของอุปกรณ์ไฟฟ้าต่างๆ เสื่อมสภาพ ซึ่งมีการใช้งานมาเป็นเวลานาน

2) ศักยภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่

การพัฒนาความรู้ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน คนภายในชุมชนต้องมีการเรียนรู้และเข้าใจตนเองหรือชุมชน รวมทั้งมีความรู้และเข้าใจโลกภายนอกด้วยเช่นกัน โดยที่กระบวนการภายในนั้นควรมุ่งเน้นเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม การสร้างเสริมการเป็นเจ้าบ้านที่ดีให้แก่บุคลากรทางการท่องเที่ยว โดยการสร้างความตระหนักการรับรู้และความเข้าใจในการเป็นเจ้าบ้านที่ดีให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทุกภาคส่วน และยกระดับทักษะการปฏิบัติการและการสื่อสารของบุคลากรทางการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

การพัฒนาพื้นที่ โดยการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มร่วมกับชุมชนกีดข้าง ได้แก่ กลุ่มปางช้าง กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยว กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน /ของที่ระลึก กลุ่มมัคคุเทศก์ท้องถิ่น/การท่องเที่ยว เดินป่า กลุ่มล่องแก่งแพยาง/แพไม้ไผ่กลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และกลุ่มนวดแผนไทยของ ชุมชน การส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน การสนับสนุนคนในชุมชนสร้างเครือข่ายร่วมกับ กลุ่มผู้ประกอบการก็เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นพื้นที่เพื่อพัฒนาด้านทรัพยากรบุคลากร (วาสนา ชัยเลิศ, เจ้าของ กิจการปางช้างแม่แตง, 26 พฤษภาคม 2563)

4.6 ทรัพยากรและการท่องเที่ยว 4.0 ของพื้นที่ตำบลกีดข้าง

จากการสัมภาษณ์นายกองค์การบริหารส่วนตำบลกีดข้าง การท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีทรัพยากร ทางธรรมชาติคือ แม่น้ำแม่แตงและป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ ประเภท การท่องเที่ยวรูปแบบผจญภัยและกีฬา กิจกรรมล่องแก่งเป็นการท่องเที่ยวแบบผจญภัยถึง อนุรักษ์ธรรมชาติที่อาศัยสายน้ำเป็นการท่องเที่ยวที่สนุกสนาน ตื่นเต้น ทำทลายความสามารถของ นักท่องเที่ยว กิจกรรมล่องแก่งในพื้นที่ตำบลกีดข้างค่อนข้างมีศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว มีสภาพธรรมชาติสวยงามมากเป็นสิ่งดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยว มีการเข้าถึงความสะดวกในการ เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขตที่บริการ มีความเชื่อมโยงกับเส้นทางท่องเที่ยวหลัก รวมถึงมีสิ่ง อำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว จากแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของกลุ่มคนใน ทั้งด้านของชุมชนและหน่วยงานราชการ ที่มีการเชื่อมโยงความร่วมมือกับกลุ่มคนนอกที่เป็น ผู้ประกอบการ

การยกระดับการให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยวจากทั้งกลุ่มคนภายในและกลุ่มคน ภายนอกร่วมกันเพื่อช่วยให้นักท่องเที่ยวมีข้อมูลด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวที่มี มาตรฐานและมีความน่าเชื่อถือ โดยให้นักท่องเที่ยวมีทางเลือกในการเข้ามาท่องเที่ยวจากทั้งกลุ่มคน ภายในและกลุ่มคนภายนอก เช่น การสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีการใช้ Facebook และ Website ในการประชาสัมพันธ์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงง่ายและสะดวก การสร้างแผนที่เพื่อ ประชาสัมพันธ์เรื่องการเดินทางโดยรถประจำทางที่มีในพื้นที่เพื่อเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวที่ไม่ มีพาหนะส่วนตัว การสร้างถนนให้มีมาตรฐานให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น (พิเชษฐ กันทรส, นายก อบต.กีดข้าง, สัมภาษณ์, 26 พฤษภาคม 2563)

บทที่ 5

สรุปการวิจัยและอภิปรายผล

การศึกษารายละเอียด การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0 กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์คือ (1) วิเคราะห์บริบทการท่องเที่ยว (2) เพื่อวิเคราะห์ความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว (3) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว และ (4) เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0 ซึ่งการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการการใช้ข้อมูลปฐมภูมิ ประกอบด้วยการสำรวจเบื้องต้นในพื้นที่ศึกษา การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ ทั้งด้านความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเอกชน/คนในชุมชน และกลุ่มอื่นๆ ควบคู่กับการเก็บข้อมูลทุติยภูมิจากการศึกษาค้นคว้า เอกสาร ตำราวิชาการ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลระบบออนไลน์ต่างๆ ทั้งนี้สำหรับวิธีวิเคราะห์ผลการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการเบื้องต้นด้วยการนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเอกสารและการสัมภาษณ์ทางลึกมาทำการวิเคราะห์เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ พร้อมทั้งใช้วิธีวิเคราะห์โดยการซ้อนทับชั้นข้อมูล (Overlay Analysis) บนระบบภูมิสารสนเทศศาสตร์ เพื่อสรุปลักษณะสำคัญเชิงพื้นที่ จากนั้นผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อระบุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 บริบทการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกีดช้าง

ด้านกายภาพตำบลกีดช้าง ประกอบไปด้วย 8 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านเมืองกีด, หมู่ 2 บ้านแม่ตะมาน, หมู่ 3 บ้านสบกาย, หมู่ 4 บ้านต้นขาม, หมู่ 5 บ้านห้วยน้ำดัง, หมู่ 6 บ้านทุ่งละคร, หมู่ 7 บ้านป่าข้าวหลาม และหมู่ 8 บ้านผาปู่จอม มีลักษณะพื้นที่เป็นภูเขาสลับซับซ้อน แหล่งน้ำที่สำคัญคือแม่น้ำแม่แตง ซึ่งจะมีน้ำตลอดทั้งปี

ด้านสภาพสังคม ในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เนื่องจากมีทั้งคนพื้นเมือง ชาวเขา และไทยใหญ่อาศัยอยู่ มีการทำกิจกรรมตามประเพณี 12 เดือน การนับถือศาสนามีการนับถือทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และการนับถือผีของกลุ่มชนเผ่า อาชีพหลักของคนในพื้นที่คือการเกษตร โดยส่วนใหญ่จะปลูกพืชไร่ รองลงมาเป็นการปลูกผลไม้ และพื้นที่ไร่นา

ตำบลกีดช้างอยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ไม่ไกลมาก สามารถใช้พาหนะส่วนตัวเดินทางเข้าถึงพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก มีถนนเข้าถึงหมู่บ้านที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว (หมู่ 1 บ้าน

เมืองก๊อตและหมู่บ้านแม่ตะมาน) มีบางหมู่บ้านยังคงเป็นถนนลูกรังอยู่การเดินทางเข้าถึงไม่สะดวก มีรถประจำทางให้บริการแต่ไม่สามารถเข้าถึงได้ทุกหมู่บ้านในพื้นที่

จากการศึกษาพบว่าพื้นที่ตำบลก๊อตช้างมีรูปแบบการท่องเที่ยว 3 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (natural based tourism) 2) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (cultural based tourism) และ 3) รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (special interest tourism)

รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ ในแหล่งท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวรูปแบบผจญภัย และกีฬา เป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากที่สุดจากรูปแบบของเกาะแก่งในแม่น้ำแม่แตง รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ เป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมอันดับสอง คือ พบในบริเวณที่ราบริมแม่น้ำมีปางช้างอยู่ในพื้นที่จำนวนมาก โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งสองแบบพบว่าจะอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 1 บ้านเมืองก๊อต และหมู่ที่ 2 บ้านแม่ตะมานเป็นส่วนมาก เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมทางทรัพยากรธรรมชาติคือ เป็นจุดที่มีแม่น้ำแม่แตงที่เหมาะสมกับการล่องแก่ง ธรรมชาติที่สมบูรณ์ สามารถเป็นแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยของช้าง ทำให้เหมาะสมกับการสร้างปางช้างและน้ำตกที่สวยงาม จากสภาพสังคมที่หลากหลายทำให้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ตำบลก๊อตช้างมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจรองลงมาเป็นอันดับสาม โดยพบว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเกิดขึ้นในทุกพื้นที่ของ 8 หมู่บ้าน เนื่องจากทุกพื้นที่มีวิถีชีวิตที่หลากหลาย

บริบทการท่องเที่ยวในพื้นที่จากการศึกษาผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้คือ การมีทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งสนับสนุนที่สอดคล้องกันกับแผนและนโยบายด้านการท่องเที่ยวนั้นจะสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวให้สามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่ง Collier and Harraway (1997) มีความเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีองค์ประกอบของการท่องเที่ยว 3 ประการ ที่สอดคล้องกัน คือ สิ่งดึงดูดใจที่สามารถสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ร้านอาหาร สาธารณูปโภคที่ดี

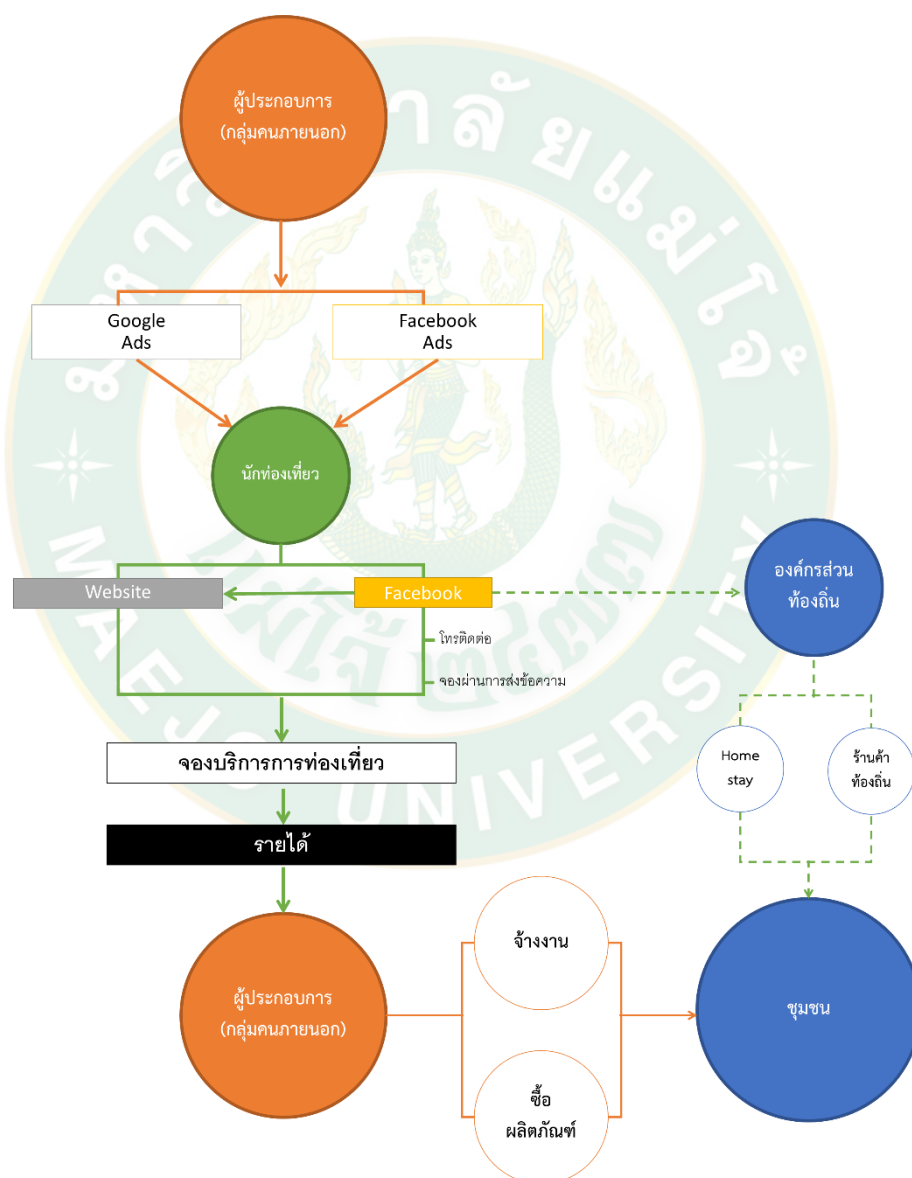
จากหลักการดังกล่าว จึงสามารถนำมาประกอบนโยบายด้านการท่องเที่ยวของตำบลก๊อตที่มีการพัฒนา ทั้งด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ และการใช้สื่อออนไลน์เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวตามแนวทาง 4.0

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า การท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลก๊อตช้าง นับเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ เนื่องจากความน่าสนใจของกิจกรรมการท่องเที่ยว การเข้าถึงที่สะดวก และมีสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับ ทั้งยังมีการสนับสนุนจากส่วนของทางหน่วยงานราชการ กลุ่มคนในชุมชน และผู้ประกอบการ ในการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเพื่อร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นต้นทุนของการท่องเที่ยวร่วมกัน

5.2.2 ความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบล กีดช้าง

ผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกีดช้างสามารถแบ่งได้ 2 กลุ่มคือ กลุ่มคนภายในพบว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีทั้งส่วนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน จากการศึกษาสื่อสังคมออนไลน์ (Socialnomics) ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่พบว่าทุกกลุ่มมีการใช้เครือข่ายออนไลน์เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ดังภาพที่ 29 การใช้เครือข่ายออนไลน์ในพื้นที่ตำบลกีดช้าง

ภาพที่ 29 การใช้เครือข่ายออนไลน์ในพื้นที่ตำบลกีดช้าง

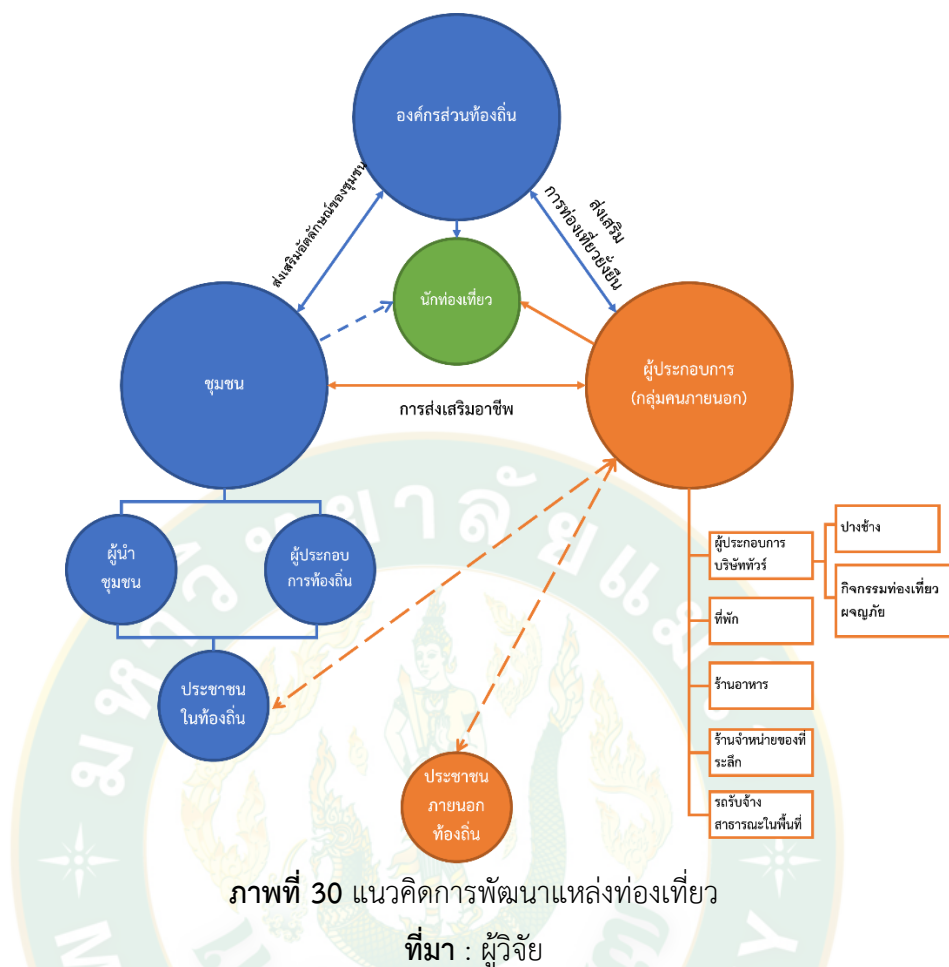
ที่มา : ผู้วิจัย

การท่องเที่ยว 3 รูปแบบที่พบในพื้นที่ศึกษา พบว่า การท่องเที่ยวทุกรูปแบบมีการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ในเครือข่ายสังคมออนไลน์ประเภท Facebook คือ เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมที่สุด Website คือ เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมรองลงมาเป็นอันดับสอง เนื่องจากมีความน่าเชื่อถือและเป็นโครงข่ายหลักบนสังคมออนไลน์ โดยมีกลุ่มผู้ใช้งาน คือ ผู้ประกอบการ (กลุ่มคนภายนอก) และองค์กรส่วนท้องถิ่นที่ใช้งานเป็นหลัก มีการใช้งานเชื่อมโยงกันระหว่าง Facebook และ Website เพื่อการประชาสัมพันธ์ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในพื้นที่ ผ่านการสร้างโฆษณาผ่านเฟซบุ๊ก โดยการใช้ Facebook Ads และการโฆษณาผ่านการค้นหาทางกูเกิล (Google Ads) เพื่อนำทางนักท่องเที่ยวเข้าสู่ Website ซึ่งได้รับความนิยมมากที่สุดจากศึกษา โดยพบการโฆษณารูปแบบนี้จากผู้ประกอบการเท่านั้น ไม่พบจากกลุ่มศึกษาในกลุ่มอื่น จึงทำให้การเข้าถึงนักท่องเที่ยวของกลุ่มคนภายใน คือ ชุมชนและองค์กรส่วนท้องถิ่นไม่สามารถเข้านักท่องเที่ยวได้มากเท่ากับกลุ่มผู้ประกอบการคนนอก

ดังนั้น ควรมีการสร้างความร่วมมือกันทั้งส่วนของผู้ประกอบการ(กลุ่มคนนอก) ภาครัฐ (องค์กรส่วนท้องถิ่น) และชุมชน ในการสร้างเครือข่ายกันบนสังคมออนไลน์เพื่อสร้างข้อมูลในการเข้าถึงนักท่องเที่ยว โดยทำให้นักท่องเที่ยวรู้จักสถานที่ท่องเที่ยว จดจำได้ สอบถามข้อมูล ตัดสินใจซื้อ และมีการบอกต่อการท่องเที่ยวของพื้นที่ตำบลกีดช้าง

การปฏิสัมพันธ์ของทั้ง 3 กลุ่ม พบว่า เกิดการสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาพื้นที่โดยการส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนารักษาแหล่งท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่วนกลุ่มคนนอกคือ ผู้ประกอบการ ส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ที่สังเกตเห็นว่าพื้นที่ตำบลกีดช้างมีทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมโดดเด่น ได้เข้ามาช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านการจ้างงานคนในชุมชนทั้งจากชุมชนในพื้นที่ และชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียงมาเป็นลูกจ้าง การส่งเสริมและการรับซื้อผลผลิตและผลิตภัณฑ์จากชุมชน นอกจากนั้นยังสนับสนุนให้คนในชุมชนมาร่วมเครือข่ายในการทำกิจกรรม และการอนุรักษ์ ฟื้นฟูธรรมชาติ

จากแนวคิดของคนทั้งสองกลุ่มที่มีร่วมกัน คือ การอนุรักษ์ ฟื้นฟูธรรมชาติ ความต้องการดังกล่าวสามารถนำสร้างแนวทางการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวร่วมกันได้ ผ่านการสร้างเป็นเครือข่ายที่มีความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่เป็นความร่วมมือทั้งจากภายในและภายนอก เพื่อสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวของตำบลกีดช้างให้เข้มแข็ง จากผลการศึกษาในบทที่ 4 จึงสามารถเขียนเป็นภาพที่ 30 แนวคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ได้ดังนี้

จากการศึกษาวิธีการสร้างเครือข่ายและรูปแบบเครือข่ายที่ส่งผลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้แนวคิดเครือข่ายมาประกอบการวิเคราะห์ จึงทำให้เห็น ภาพรวมของเครือข่ายการดำเนินงาน ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้ ดังภาพที่ 30 แนวคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

5.3.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว 4.0 ในพื้นที่ตำบลกีดช้าง

จากการศึกษาข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวมี 3 ประการ ได้แก่

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยว

การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวในชุมชน จุดแข็งคือธรรมชาติที่สวยงามที่มีทั้งแม่น้ำ ภูเขา น้ำตก และความหลากหลายทางชีวชาติเป็นจุดแข็งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวมายังพื้นที่ที่ขึ้นชื่อธรรมชาติ การผจญภัย หรือแม้แต่วิถีชีวิตของคนในพื้นที่เองที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โอกาสในอนาคตของพื้นที่คือการมีแหล่งท่องเที่ยวและ

กิจกรรมที่หลากหลายพร้อมที่พักรักษาที่พักรูปแบบโฮมสเตย์ รีสอร์ท โรงแรมที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยว

โครงสร้างพื้นฐานยังคงต้องได้รับการปรับปรุง ซ่อมแซมหรือบำรุงรักษาเพิ่มขึ้น เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานด้านเส้นทางคมนาคมบางจุดมีสภาพชำรุด เสียหาย ไม่มีไหล่ทางถนน อีกทั้งบางจุดยังไม่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนได้ ด้านน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้น้ำ ด้านไฟฟ้าแสงสว่างสาธารณะตามหมู่บ้านไม่เพียงพอและทั่วถึง สภาพการใช้งานของอุปกรณ์ไฟฟ้าต่างๆ เสื่อมสภาพ ซึ่งมีการใช้งานมาเป็นเวลานาน

2) ศักยภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่

การพัฒนาความรู้ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน การสร้างเสริมการเป็นเจ้าของที่ดีให้แก่บุคลากรทางการท่องเที่ยว โดยการสร้างความตระหนักรู้ และ ความเข้าใจในการเป็นเจ้าของที่ดีให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทุกภาคส่วน พร้อมทั้งยกระดับทักษะการปฏิบัติการและการสื่อสารของบุคลากรทางการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

3) การใช้สื่อออนไลน์เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวตามแนวทาง 4.0

การทำตลาดผ่านสื่อออนไลน์ โดยสร้างโปรแกรมโฆษณาประชาสัมพันธ์ในรูปแบบที่หลากหลายผ่านช่องทางต่าง ๆ นั้น ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างความรู้จักให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้ยังเป็นการเพิ่มศักยภาพในด้านการตลาดเจาะนักท่องเที่ยวทั้งวงกว้างและแบบตัวต่อตัว ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาการตลาดด้วยสื่อใหม่บนโลกออนไลน์ องค์การธุรกิจจะต้องปรับตัวให้ทันกับแนวโน้มของเทคโนโลยี เพื่อจับกระแสการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

การที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ตำบลกีดช้างจะต้องเริ่มจากการดูแลทรัพยากรในพื้นที่ การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวจากกลุ่มคนในพื้นที่ และการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักตามลำดับ โดยได้ศึกษาจากการวิเคราะห์การทำงานเครือข่ายของพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพของพื้นที่ตำบลกีดช้าง ที่ได้รับความร่วมมือจากส่วนของผู้ประกอบการภายนอก(กลุ่มคนนอก) ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ ส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นตัวเชื่อมการท่องเที่ยวของชุมชนกับนักท่องเที่ยว และชุมชนที่สามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวผ่านความร่วมมือกันของผู้ประกอบการและองค์การบริหารส่วนตำบล

5.3.4 ศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0 ในพื้นที่ตำบลกีดช้าง

การท่องเที่ยวในปัจจุบันของประเทศไทยมีการปรับตัวเข้าสู่การตลาดท่องเที่ยว 4.0 ที่มีแนวคิดในด้านการใช้เทคโนโลยี ทำให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวมีรูปแบบใหม่ทั้งด้านการคมนาคมขนส่ง ที่พักอาศัย ตัวแทนบริษัทนำเที่ยว ผู้นำทัวร์ และการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ โดยอาศัยข้อมูลจำนวนมากจากข้อมูลออนไลน์ (Big Data) และอุปกรณ์ทุกอย่างที่เชื่อมโยงอินเทอร์เน็ต (Internet of Think) ในการเข้าถึงข้อมูลระหว่างผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว ควรมีการส่งเสริมการประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ 2 ประเภท คือ

1) เป็นการทำธุรกิจด้านการท่องเที่ยวผ่านสื่อสังคมออนไลน์บนอินเทอร์เน็ตเท่านั้นไม่มีร้านอยู่จริง

2) การเพิ่มกลยุทธ์ทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ มีร้านหรือกิจการอยู่จริงและขายออนไลน์ด้วย ในการทำหลักการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต้องทำให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงสถานที่ท่องเที่ยว จดจำได้ สอบถามข้อมูล ตัดสินใจซื้อ และมีการบอกต่อจึงจะทำให้ทำการตลาดออนไลน์ประสบความสำเร็จ ซึ่งจากหลักการดังกล่าวสอดคล้องกับแผนพัฒนาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ที่ต้องการให้มีการพัฒนาการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว

5.2 อภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0 กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่” ด้านศักยภาพการท่องเที่ยวของตำบลกีดช้างมีศักยภาพในด้านทรัพยากรธรรมชาติ เครือข่ายทางสังคม และนโยบายการสนับสนุนจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกีดช้างเกิดขึ้นตามความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเพื่อการท่องเที่ยว วรรณภา (2546) ได้กล่าวไว้ว่า เป็นการที่คนเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ และตลอดระยะเวลาการเดินทางได้มีกิจกรรมเกิดขึ้น มีความสอดคล้องกับสิ่งที่ปรากฏในการท่องเที่ยวของตำบลกีดช้างที่เกิดกิจกรรมการล่องแก่ง และกิจการปางช้างที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่

จากการศึกษาผู้ศึกษาพบว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพได้นั้น ต้องเกิดจากความพร้อมทั้งด้านทรัพยากรที่ดึงดูดใจ การเข้าถึงสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งตรงกับ Collier and Harraway (1997) มีความเห็นว่า แหล่งท่องเที่ยวจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ หรือ 3As คือ 1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) 2. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) และ 3. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ด้วยความพร้อมด้านการท่องเที่ยวทั้ง 3 ประการนี้ จะทำให้พื้นที่ที่สามารถที่จะรองรับนักท่องเที่ยวหรือช่วยในการ

ตัดสินใจของนักท่องเที่ยวที่จะเลือกเดินทางท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่สิ่งที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยตรงแต่ก็มีอิทธิพลในการตัดสินใจเลือกเดินทางมายังสถานที่นั้น ๆ ได้ โดยในพื้นที่นั้นมีหมู่บ้านที่ 1 บ้านเมืองกีด และหมู่บ้านที่ 2 บ้านแม่ตะมานที่มีองค์ประกอบครบทั้ง 3 ประการ จึงทำให้พื้นที่ของทั้งสองหมู่บ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของตำบลกีดช้างที่มีชื่อเสียง

เช่นเดียวกับ ธรรมชนก และศิริรัตน์ (2558) ศึกษาการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนในบริเวณโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มแม่น้ำแม่แอน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การพัฒนาและบริการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้ยั่งยืนจะต้องคำนึงถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อการพัฒนาอย่างมีทิศทางและลดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางธรรมชาติ จากสร้างรายได้และอาชีพที่มั่นคงด้วยการทำการเกษตรควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ได้ใช้ความรู้จากการพัฒนาปรับปรุงดิน

การอธิบายผลด้านบริบทการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกีดช้างที่นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นเกิดจากแม่น้ำแม่แตงที่ทำให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจ (Attraction) สถานที่บริการด้านการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ร้านอาหาร อำนวยความสะดวก (Amenities) และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ที่ปลอดภัย จากการส่งเสริมการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน ทำให้พื้นที่ตำบลกีดช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ

ด้านเครือข่ายสังคมในพื้นที่ตำบลกีดช้าง ตามที่ไพรัตน์ (2544) ให้ความหมายไว้ว่า ชุมชน คือ กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันและสมาชิกทุกคน ให้ความสนใจในเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้นร่วมกัน มิเพียงแต่ให้ความสนใจอย่างเดียวหนึ่งเฉพาะแต่ให้ความสนใจโดยทั่วไป ซึ่งมีขอบเขตมากพอที่จะอยู่ร่วมกันในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้แล้วชุมชนนั้นน่าจะหมายถึง การอยู่ร่วมกันอย่างง่าย ๆ เช่น หมู่บ้านหนึ่ง ชนเผ่าหนึ่ง หรือการอยู่ร่วมกันขนาดใหญ่ เช่น เมืองหนึ่งๆ หรือประเทศหนึ่ง ผู้ศึกษาพบว่าชุมชนในพื้นที่ตำบลกีดช้างมีความเป็นชุมชนที่เป็นการรวมกลุ่มที่พึ่งพาอาศัยกัน มีอาณาบริเวณที่ชัดเจนแบ่งไปตามหมู่บ้าน ลักษณะการจัดระเบียบทางสังคมตามวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในแต่ละชุมชน ตามที่ สนธยา (2547) ได้กล่าวไว้เช่นกัน นอกจากนี้ลักษณะของชุมชนแล้วยังปรากฏว่ามีหน่วยงานภายนอกเข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากในพื้นที่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมเดิมของพื้นที่ และบุญเดิม (2542) ได้กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงคือ ภาวะไม่คงที่ของสรรพสิ่งทำให้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และเกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบสังคมเปลี่ยนแปลงกลุ่มสังคม และวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น พร้อมกับการเกิดระบบนิเวศวิทยาขึ้นในโลก การเปลี่ยนแปลงของสังคมนั้นเกิดขึ้นเสมอเพื่อปรับตัวให้สามารถอยู่รอดได้

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่กีดช้างคือ การเปิดรับการท่องเที่ยว ที่ได้นำกลุ่มคนจากภายนอก (ผู้ประกอบการคนนอก) เข้ามาพัฒนากิจการในพื้นที่ เกิดการจ้างงาน สร้างรายได้ เกิด

อาชีพใหม่ๆ ในพื้นที่ จากการศึกษาดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับ พรพิมล (2555) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมและความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านเหมืองงู อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความร่วมมือของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ภาครัฐและผู้ประกอบการ) ต่อการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่าความร่วมมือที่เกิดขึ้นระหว่างภาครัฐและชุมชนนั้นอยู่ในระดับที่ปานกลาง แต่ยังได้รับความร่วมมือจากผู้ประกอบการในระดับที่น้อยทำให้การพัฒนาไม่ได้รับผลอย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยในส่วนของตำบลกี้ดข้างเองนั้นก็มีความหมายเช่นเดียวกัน ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับ ปาลกฤษณ์ (2555) ได้ศึกษาศักยภาพและความพร้อมด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ที่พบว่า ความพร้อมด้านแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของพื้นที่ศึกษามีความพร้อมในระดับที่สูงมาก แต่ความพร้อมด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึกในคุณค่าการท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อย หากเพิ่มความสามารถด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึกจะทำให้การท่องเที่ยวเกิดประโยชน์ต่อพื้นที่เป็นอย่างมาก

สอดคล้องกับผลการศึกษาในพื้นที่ตำบลกี้ดข้าง ในการศึกษาชุมชนหรือเครือข่ายสื่อออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่พบในพื้นที่ เป็นการเชื่อมโยงจากกลุ่มผู้ประกอบการสำนักท่องเที่ยวโดยตรง ผ่านการสื่อสารผ่านเครือข่ายออนไลน์ ซึ่งในส่วนกลุ่มคนในที่เป็นการท่องเที่ยวของชุมชนและกลุ่มหน่วยงานราชการมีเครือข่ายที่เชื่อมโยงกัน แต่ขาดการเชื่อมโยงกับส่วนผู้ประกอบการ ทำให้ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นมีการพัฒนาได้ไม่เต็มที่มากนัก เนื่องจากส่วนของชุมชนนั้นยังขาดความเข้าใจในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อเชื่อมต่อกับผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว ส่วนของภาครัฐเองก็ให้เห็นความสำคัญของจุดนี้ แต่ยังขาดการดำเนินการเนื่องจากการพัฒนาส่วนนี้ต้องใช้เวลาและปัจจัยหลายด้าน

ทั้งนี้การท่องเที่ยว 4.0 ในพื้นที่ตำบลกี้ดข้าง มีความพร้อมด้านเครือข่ายจากผู้ประกอบการภาครัฐเป็นศูนย์กลางในการสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นระหว่างภาครัฐ ชุมชนและผู้ประกอบการเพื่อการพัฒนาเครือข่ายสังคมออนไลน์ให้เกิดการพัฒนาอย่างเต็มประสิทธิภาพ

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่จาก นางลักษณ์ และคณะ (2556) **สำรวจศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และความตั้งใจท่องเที่ยว** **เลียบแม่น้ำในภาคในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา** ศึกษาการส่งเสริมการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน โดยมีกลยุทธ์ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กลยุทธ์ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว กลยุทธ์ด้านการสื่อสารการตลาด กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาด กลยุทธ์ด้านบุคลากรการท่องเที่ยว และกลยุทธ์ด้านการให้บริการ ที่ดำเนินการคู่กันเพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวสนใจกลับมาท่องเที่ยวในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับ กรวิกา และคณะ (2556) ได้ศึกษา การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วม พบว่า ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมีปัญหาเกี่ยวกับการรองรับนักท่องเที่ยว ปัญหาการจัดการการ

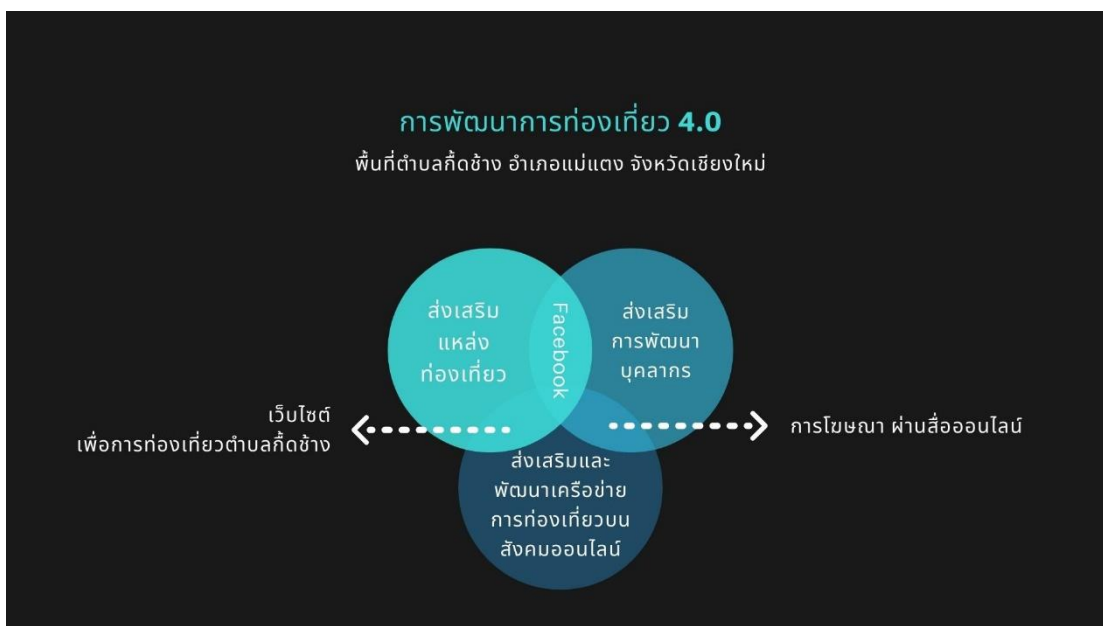
ท่องเที่ยว ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งดึงดูดการท่องเที่ยวที่ไม่เพียงพอ และปัญหาการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว โดยแนวทางแก้ไขปัญหาคือ การนำปัญหานี้เสนอแก่ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อร่วมมือกันในการแก้ไข ในการศึกษาของจันท์จรัส (2557) ได้ศึกษา **บทบาทและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลบุษุม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย** พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาครัฐบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ในระดับน้อย และพบปัญหาเรื่องการขาดงบประมาณสนับสนุนแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่องทำให้การพัฒนาอาจจะไม่ประสบผลสำเร็จ และไม่ตรงต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่

การมีส่วนร่วมภายในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ตำบลกีดช้าง มีนโยบายการส่งเสริมการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน โดยมีกลยุทธ์ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกันผ่านการร่วมกันผ่านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ทุกภาคส่วนมีการใช้ประโยชน์ร่วมกัน กลยุทธ์ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวและกลยุทธ์ด้านการสื่อสารการตลาด ผ่านการร่วมมือสร้างกิจกรรมต่างๆ โดยใช้ธรรมชาติที่สวยงาม และความน่าสนใจของวิถีชีวิตชุมชน กลยุทธ์ด้านบุคลากรการท่องเที่ยวในส่วนของผู้ประกอบการเข้ามามีบทบาทผ่านการจ้างงาน

ผลการศึกษาจากการมีส่วนร่วมภายในชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาร่วมกัน แต่ยังคงขาดการส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเนื่องจากเรื่องทรัพยากรบุคคลที่ยังไม่มีความพร้อม ทำให้การร่วมมือกันนั้นยังขาดการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกีดช้างที่สำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และนิเวศ ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าดึงดูดใจ ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาความรู้เรื่องการใช้สื่อออนไลน์ เพื่อนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเอง ผ่านการสร้างธุรกิจทั้งบนโลกออนไลน์และสถานที่ประกอบการจริง ส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวบนสังคมออนไลน์อย่างเป็นระบบ มีกฎระเบียบในการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และพัฒนาสินค้าบริการที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว รวมทั้งมีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการพัฒนาการท่องเที่ยว จึงจะทำให้ตำบลกีดช้างสามารถพัฒนาสู่การท่องเที่ยว 4.0 อย่างมีประสิทธิภาพ ดังภาพที่ 31 การพัฒนาการท่องเที่ยว 4.0 พื้นที่ตำบลกีดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 31 การพัฒนาการท่องเที่ยว 4.0 พื้นที่ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
ที่มา : ผู้วิจัย

5.3 ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยนี้ทำให้ได้ความรู้ทางวิชาการการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลกุดช้างในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0 พื้นที่ที่มีความพร้อมในเรื่องทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งสนับสนุน เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ โดยการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมของทั้งภาครัฐ ผู้ประกอบการและชุมชนนั้นต้องมีการพัฒนาการอย่างบูรณาการควบคู่กัน การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้จริงอย่างมีประสิทธิภาพผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวตำบลกุดช้างเกิดจากธรรมชาติ ควรมีการพัฒนาอย่างมีทิศทางและลดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางธรรมชาติจากการสร้างรายได้ โดยทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ

2. การขาดแคลนทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ ความเข้าใจ เป็นส่วนหนึ่งของปัญหาการขาดความมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการเข้าร่วมเครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ที่จะสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ให้เข้าถึงนักท่องเที่ยว ภาครัฐเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้และสร้างพื้นฐานให้กับชุมชนเพื่อสร้างโอกาสจากการอบรม ศึกษาดูงานจากกรณีศึกษาที่ชุมชนสามารถนำมาปรับใช้ได้จริง และเพิ่มความมั่นใจในการเข้าร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์มากขึ้น ซึ่งจะทำชุมชนได้รับผลประโยชน์ที่เป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

3. ด้านการบริหารทรัพยากร ผ่านนโยบาย แผนงาน และโครงการในการพัฒนาภาครัฐเป็นส่วนสำคัญในการเชื่อมโยงกลุ่มผู้ประกอบการและชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการร่วมค้นหา ตัดสินใจ แก้ไข และวางแผนการดำเนินงานและมีการตามประเมินผลได้ สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีส่งเสริมการท่องเที่ยว 4.0 รายได้ ภาครัฐผู้ประกอบการและชุมชน ควรมีการสร้างระบบหรือกฎเกณฑ์ร่วมกันที่ชัดเจนเพื่อให้รายได้จากการพัฒนาส่วนนี้สามารถเข้าถึงคนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลกีดช้างมีความหลากหลายและน่าสนใจ ในการวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างเจาะจงเพียง 3 รูปแบบ ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่น ๆ

2. ควรมีการศึกษาวិธีการพัฒนารูปแบบเชื่อมโยงของเครือข่ายระหว่างนักท่องเที่ยว ชุมชนผู้ประกอบการและภาครัฐที่ให้การสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยว 4.0 ที่เข้มแข็งและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนา

บรรณานุกรม

- C.A. Doxiadis. 1976. **Action for Human Settlements** New York: W.W. Norton & Company.
- Collier, A. และHarraway, S. 1997. **Principles of tourism**. Auckland: Longman.
- Kotler Philip. 2000. **Marketing Management**. New Jersey.
- . 2017. **Marketing 4.0 Moving from Traditional to Digital**. USA: John Wiley & Sons, Inc.
- McIntosh W. Robert และCharles R Goeldner. 1986. **Tourism Principle: Practices and Philosophies**. New York: John Wiley & Sons.
- Mill และChristie Robert. The Tourism system : an introductory text. **Englewood Cliffs, N.J: Prentice-Hall**.
- UNWTO. 2015. **Tourism Towards 2030: Global Overview**. Spain: World Tourism Organization.
- เพ็ญทิพย์ เจริญชาติศรี. 2536. สังคมวิทยาเบื้องต้น. ชลบุรี: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน.
- เสาวคนธ์ สุดสวาท. 2547. การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Analysis). วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 12-25.
- เอกวิทย์ นวเศรษฐ. 2554. การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผนชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนโพธิ์โมสต์และชุมชนทรัพย์สินพัฒนา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. 2554. การบริหารงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- กรวิภา ไชยวงศ์, ประภาพร พนมไพร และสุวิสา ทะยะธง และโนมี จรัสศรี. 2556. การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย.
- กรุงเทพธุรกิจ. 2560. ททท.ดัน"ท่องเที่ยว 4.0 "เคลื่อนเศรษฐกิจ. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/756663>
- กฤษฎาภรณ์ ยุงทอง. 2555. การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลตำบลนางัว อำเภอมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- จันทร์จรัส ประทุมวงศ์. 2557. บทบาทและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบุษยาม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย.

- ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. 2536. การตั้งถิ่นฐานมนุษย์ ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ.
- ฉันทิช วรรณนอม. 2552. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ.
- ชัยยุทธ ถาวรานุรักษ์. 2560. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณรงค์ วารีชล. 2550. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาเทศบาลสู่เมืองน่าอยู่
กรณีศึกษา: เทศบาลตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดำเกิง โถทอง และคณะ. 2550. เส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในประเทศไทยกัมพูชา ลาว.
ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง. 2556. ชุมชน. สงขลา: นำศิลป์โฆษณา.
- ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ. 2534. การพัฒนาชุมชนเชิงปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ธนวัฒน์ คากीलานนท์. 2550. การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลเมืองคูคต
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ธรรมชนก คำแก้ว และศิริรัตน์ กุศล. 2558. การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนใน
บริเวณโครงการพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ฮ่อง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่.
นงลักษณ์ โพธิ์ไพจิตร, จิรัฐ ชวนชม, ศิริวรรณ เสรีรัตน์, จิระวัฒน์ อนุวิชชานนท์, จินดา และปณิศา.
2556. การสำรวจศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และความตั้งใจท่องเที่ยว
เลียบบำแม่น้ำในอนาคตในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- บุญเดิม พันรอบ. 2542. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2542. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
---. 2548. การจัดการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: เพรสแอนด์ดีไซน์.
ประชาชาติธุรกิจ. 2560. ธุรกิจท่องเที่ยว. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา
www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1483591438
- ประพันธ์พงษ์ ชิมพงษ์. 2551. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวปทุมธานี มหาวิทยาลัย ราชภัฏวไลย
อลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ปรีดา เจษฎารางกุล. 2550. การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนในเขต เทศบาล
เมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- पालกฤษณ์ นาคะปักษิณ. 2555. ศักยภาพและความพร้อมด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของ
จังหวัดบึงกาฬ. วิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- พรพิมล วิกรัยพัฒน์. 2555. การมีส่วนร่วมและความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้าน
เหมืองกุง อำเภอบางบาล จังหวัดเชียงใหม่. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา
researchconference.kps.ku.ac.th/article_9/pdf/o_human20.pdf
- พิมพ์พรณ สุจารินพงศ์. 2553. การจัดการน้ำเที่ยว. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- ยุพาพร รุ่งงาม. 2545. การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ.
กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. 2526. หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: ไทยอนุเคราะห์ไทย.
- วรรณา วงษ์วานิช. 2546. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรรณิการ์ ภูมิวงศ์พิทักษ์. 2540. ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนใน โครงการ
ครอบครัวและชุมชนพัฒนา: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนดวงแขเขตปทุมวัน กรุงเทพฯ.
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิลาวัลย์ เอื้อวงศ์กุล. 2542. ความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการของเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทาง
วัฒนธรรม: กรณีศึกษาเมืองเรณูนคร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิชา หมดมลทิล. 2562. ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีสู่ความยั่งยืน. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา
https://www.gsbresearch.or.th/wpcontent/uploads/2019/10/GR_report_travel_detail.pdf.
- สนธยา พลศรี. 2547. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมลักษณ์ ไชยเสริฐ. 2549. การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนใน คณะกรรมการ
ตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจสถานีตำรวจนครบาล. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวน
ดุสิต142-149.
- สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์. 2551. สารสำคัญของความร่วมมือของบุคลากร. กรุงเทพฯ: สามเจริญ
พาณิชย์.
- สำนักงานวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2561. การท่องเที่ยวไทยในยุคดิจิทัล.
[ระบบออนไลน์].
- สุนน โบราณประสทธิ. 2554. การบริหารแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษาในเขต บางขุนเทียน
วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- อดิสรณ์ ชัดสีใส. 2551. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในอำเภอบางบาล
จังหวัดเชียงใหม่. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	อัจฉริยาพร คันธมาลาเจริญ
เกิดเมื่อ	26 กุมภาพันธ์ 2530
ประวัติการศึกษา	พ.ศ.2564 ระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวางแผนผังเมืองและสภาพแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2553 ระดับปริญญาตรี สาขาภูมิสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ.2548 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนนวมินทราชูทิศ พายัพ
ประวัติการทำงาน	พ.ศ.2559-2564 บริษัท landscape Co., Ltd. พ.ศ.2557-2559 บริษัท Land Order Co.,Ltd. พ.ศ.2555-2557 บริษัท Attractions international (Thailand) Co.,Ltd. พ.ศ. 2553-2555 บริษัท 1819 Co.,Ltd.

